

Handbok for driftsplanlegging 2021/2022

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Redaktør	Ivar Hovland
Tittel	Handbok for driftsplanlegging 2021/2022
Prosjekt	Handbok for driftsplanlegging (13300)
Utgiver	Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2021
Antall sider	254
ISBN	978-82-17-02935-9
ISSN	2464-1189

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

Forord

Formålet med denne handboka er å samle data som er relevante når en arbeider med kalkyler, planlegging og økonomisk rådgivning i landbruket på ett sted. Håndboka blir ikke lenger trykket, men legges fritt tilgjengelig på nett. Kalkyledelen blir i tillegg lagt ut under «tjenester» på *nibio.no*. Derved kan den enkelte enklere sette opp kalkylen med egne forutsetninger.

Boka er inndelt i hovedkapitlene planlegging, landbruk generelt, jordbruk, hagebruk, skogbruk, økologisk landbruk og statistikk. Hovedkapitlene er videre inndelt i underkapitler. Inndelingen er forsøkt gjennomført slik oppsettet er, men det kan være tilfeller der det en søker etter ligger i andre underkapitler. Et eksempel kan være «husdyrbruk», hvor det kan være aktuelt å søke i andre underkapitler som for eksempel arbeidsforbruk, priser eller kalkyler.

Boka utgis hvert år for å ha oppdatert informasjon om priser, tilskuddsordninger og kalkyler.

Mye av stoffet er konsentrert og forenklet. Er det behov for informasjon på mer detaljert nivå, vil mer utfyllende faglitteratur kunne gi svar. I tillegg kan de institusjoner eller organisasjoner som er oppgitt som kilder kontaktes for opplysninger om datamaterialet.

NIBIO utgir også hefter med dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner i ulike områder av landet. Etter behov arrangerer NIBIO i tillegg egne kurs i analyse og planlegging.

Ivar Hovland har hatt det faglige hovedansvaret for revideringen av boka. Han har hatt spesielt ansvar for deler av hovedkapitlet om landbruket generelt, jordbrukskapitlet og skogbruksdelen. Erik Bøe har oppdatert kalkyledelen i jordbruket, Marius Berger har hatt ansvaret for en del av hagebrukskalkylene, mens Torbjørn Haukås har hatt ansvaret for hagebruksdelen. Jostein Vasseljen har hatt ansvaret for skatte- og avgiftsdelen. Martha Ebbesvik ved NORSØK på Tingvoll, har som vanlig vært en viktig samarbeidspartner og utarbeidet sidene om økologisk landbruk. Anne Bente Ellevold har ferdigstilt boka til publisering.

Det rettes en stor takk til alle, både innenfor og utenfor NIBIO, som har bidratt til ajourføringen.

Oslo, november 2021

Hildegunn Norheim
Divisjonsdirektør

INNHOOLD

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

<u>Generelt</u>	1
<u>Kalkyler for planteproduksjon</u>	2
<u>Kalkyler for husdyrproduksjon</u>	2
<u>Kalkyler i skogbruket</u>	3
<u>Plan</u>	4
<u>Differansekalkyle</u>	17
<u>Normalkalkyler</u>	18
Dekningsbidragskalkyler for jordbruket	
<u>Melkeproduksjon på ku</u>	19
<u>Kvigeoppdrett</u>	20
<u>Geiteproduksjon</u>	21
<u>Okser og kastrater</u>	22
<u>Kjøttfe</u>	23
<u>Sau</u>	25
<u>Gris</u>	26
<u>Egg og fjørfe</u>	29
<u>Honningproduksjon</u>	32
<u>Planteproduksjoner</u>	37
Dekningsbidragskalkyler for hagebruk	
<u>Grønnsaker på friland</u>	41
<u>Bær</u>	47
<u>Frukt</u>	56
<u>Tomat og agurk under glass</u>	61
<u>Salat Chrispi</u>	66
<u>Blomster</u>	67
Dekningsbidragskalkyler for skogbruket	
<u>Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen</u>	72

LANDBRUK

Lån

Innovasjon Norge	74
Andre låneinstitusjoner for landbruket	76
Landkreditt	76
Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket	78
Kostnader til renter og avdrag	79
Leasing	80

Forsikring (Se også under Jord- Hage- og Skogbruk)

Risikosikring	82
Yrkesskadeforsikring	83
Personforsikringer	84
Ulykkesforsikring	84

[Folketrygden, arbeidsgiveravgift .....](#)

[Skatt .....](#)

[Merverdiavgift .....](#)

Priser

Skogsutstyr og skogsredskaper	101
Rør	102
Plantevernmidler	103
Gjødsel (kunstgjødsel, sporstoffer, kalk o.l.)	105
Mikronæringsstoffer	106
Timepriser for leiekjøring	110
Jordleiepris	111
Materiell for analyse og planlegging	113

JORDBRUK

Planteproduksjon (Se også under Landbruk generelt)

Såmengder	114
Avlinger	115
Kg næringsbehov per tonn husdyrgjødsel	116
Gjødselmengder til ulike plantevekster	116
Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr	117
Handelsgjødsel, innhold av verdistoffer	117
Plantenes behov for vann	118
Bruk av plantevernmidler	119
Ammoniakkbehandla halm (NH₃)	124

Husdyrbruk

Fôrverdien av viktige fôrslag, for drøvtyggere	125
Fôrnormer – storfe	126
Fôrnormer – sau	130
Fôrnormer – geit	131
Fôrnormer – svin	132
Fôrnormer – hest	134
Fôrforbruk – eggproduksjon	135
Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe	136
Utvikling i antall mordyr	137
Slakteresultat	137
Regulering av svine- og fjørfeproduksjon	139
Forskrift om gjødselvarer mv. av organiske opphav	139
Forskrift for gjødslingsplanlegging	138

Bygninger

Rombehov for planteprodukter	141
Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr	142
Om velferd hos husdyr	143
Enhetskostnader per dyreplass for driftsbygninger av ulike størrelser	146

Arbeidsforbruk

Effektivitetsnormer	148
Generelt	150
Jordbearbeiding, gjødsling, såing, setting, planting, høsting m.m.	150
Husdyrhold	156

Priser (Se også under Landbruk generelt)

Kraftfôr	161
Såkorn	163
Settepoteter	166
Levende dyr og fjørfe	167
Ensilering	171
Planteprodukter (Se også Hagebruk)	172
Kjøtt, fjørfeslakt og egg	175
Meieriselskapenes utbetalingspris	180

Lønninger

Lønnsatser	181
----------------------------------	-----

Statusverdier (driftsstatus) for buskap .....

.....	182
-----------------------	-----

Tilskuddsordning (Se også under Hage- og Skogbruk)

Produksjonstilskudd i jordbruket	184
Tilskudd til husdyr	184
Driftstilskudd til melkeproduksjon	187
Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon	187
Tilskudd til dyr på beite	188
Tilskudd til bevaringsverdige storferaser	188

Areal- og kulturlandskapstilskudd	189
Regionale miljøtilskudd	191
Tilskudd til spesielle miljøtilak i jordbruket (SMIL-midler)	191
Tilskudd til drenering av jordbruksjord	191
Tilskudd til økologisk landbruk	193
Tilskudd til grønt- og potetproduksjon	193
Satser	193
Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	193
Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre	194
Tidligpensjon til jordbrukere	194
Erstatningsordninger	194
Verdiskaping innen matproduksjon	196
Samdrift	197
Tilleggsnæringer	198
Inn på tunet – grønn omsorg	200

HAGEBRUK

Avlinger m.m.

Avling av ulike vekster	201
Volum i vanlige blomsterpotter	202

Arbeidsforbruk

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt	203
Arbeidsforbruk ved potteplanteproduksjonen	204

Priser

Priser på potter, plantekasser og mineralull	205
Priser på emballasje	206
Produsentpriser for trekk på lager	208

Tilskuddsordninger	209
---	---------------------

SKOGBRUK

Bonitet

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk	212
---	---------------------

Produksjonstabeller

Produksjonstabeller	213
Volum i ulike boniteter og hogstklasser	213

Priser

Oppnådde priser i august 2015. Kr/m³	214
Bruttopriser ved ulik skurandel	215
Plantepriser	216

Tariff

Tariffavtale for skogbruket	217
Type data som inngår for å fastsette prisen for ei tømmerdrift	218

Planting

Plantetider	219
Planteavstand og plantemetode	220
Planteprestasjoner	221

Sprøyting/gjødsling

Aktuelle sprøytemidler i skogbruket	222
Gjødsling av eldre skog	222
Gjødsling av yngre skog	223
Skogbruksloven og Skogfond	224
Tilskudd	
Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket	225
Tilskudd til klimatiltak	225
Forskrift om tilskudd til skogplanlegging med miljøregistreringer	226
Tilskudd til tømmerkaier	226
Forskrift om bærekraftig skogbruk	227
Forsikringer	228
Personlig verneutstyr	229
Måleenheter for omsetning av ved	230
Brenneverdi for ved og biobrensel	231

ØKOLOGISK JORDBRUK

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon	232
Omlegging av garden til økologisk drift	233
Avlingsnivå i økologisk drift	233
Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder	235
Omsetning av økologiske produkter	235
Merpris for økologisk kumelk	236
Merpris for økologisk kjøtt	236
Merpris for økologisk egg	238
Merpris for økologisk korn, erter og bønner	238
Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær	238
Merkostnader for økologisk kraftfôr	238
Andre driftsmidler i økologisk drift	239
Planleggingsprogram	239
Økologisk melkeproduksjon – kalkyler	239
Økologisk sauehold – kalkyler	241
Økologiske kastrater – kalkyler	242
Økologiske okser – kalkyler	243
Økologisk mathvete – kalkyler	244

STATISTIKK

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser	245
Konsumprisindeks, jordbrukets prisindeks	247
Tall for husdyrkontrollen	248
Slaktevekter og kvalitetsklasser	251

Generelt

Ved driftsplanlegging i jord- og hagebruk er det vanlig å bruke den såkalte dekningsbidragsmetoden. Vi gir nedenfor en kort beskrivelse av planlegging etter denne metoden. For mer utførlig beskrivelse viser vi til lærebøker om emnet. (Se bl.a. Lars Afdal og Håkon Romarheim: «Analyse og plan i landbruket». Landbruksforlaget, Oslo 1986. Vi anbefaler også «Analyse og planlegging i landbruket og annen næring. Skjemaer med brukerveiledning og eksempler». NILF, 1996.)

Ved bruk av dekningsbidragsmetoden utarbeider en kalkyler for alle aktuelle produksjoner. Disse produksjonene kan så danne grunnlaget for en rekke alternative driftsopplegg ved at de ulike produksjonen kombineres på forskjellig måte innenfor den rammen som settes av ressursene og andre forhold på bruket.

Følgende oversikt viser faguttrykkene som brukes og hva de står for:

- Produksjonsinntekt
- Variable kostnader
- = Dekningsbidrag
- Faste kostnader
- = Driftsoverskott

Produksjonsinntekt er verdien per produksjonsenhet av det som er produsert i en bestemt produksjon. Variable kostnader endrer seg i takt med produksjonsomfanget. Kraftfôr er en typisk variabel kostnad. Fordobler en dyretallet, vil også kraftfôrforbruket fordobles (forutsatt samme fôrplan). Dekningsbidrag er produksjonsinntekt fratrukket variable kostnader. Dekningsbidraget viser hva som er igjen til dekning av faste kostnader, til vederlag for familiens arbeidsinnsats og til renter for all innsatt kapital. Faste kostnader endrer seg ikke (eller lite) med omfanget av produksjonen (innen visse grenser). Typiske faste kostnader er avskrivning og vedlikehold på driftsbygninger. Disse kostnadene blir omtrent de samme om bygningen er fullt utnyttet, eller det bare er noen få dyr der. Driftsoverskott er sum dekningsbidrag minus faste kostnader. Driftsoverskottet skal gi vederlag for eget arbeide og renter av all innsatt kapital.

Når det gjelder å skille mellom faste og variable kostnader, er det vanskelig å være konsekvent. Kostnader som per definisjon er variable, men som innen visse grenser blir uendret uansett driftsform, eller som lettest kan vurderes samlet for hele drifta, blir her regnet som faste. Som eksempel kan nevnes drivstoff og olje, som i grunnen er en variabel kostnad, men i praksis er det vanskelig å fordele den på de enkelte produksjonene.

De faste kostnadene (bl.a. arbeid) må dekkes av dekningsbidraget. En må derfor være svært forsiktig med å bruke dekningsbidraget som mål for lønnsomheten av en produksjon. Det har f.eks. liten hensikt å vurdere dekningsbidragene for korn og poteter mot hverandre uten å ta hensyn til arbeidsforbruk og kapitalkravet. Likevel er dekningsbidragene nyttige kalkyler som raskt kan kombineres til mange alternative planer.

Forholdene er så vidt forskjellige fra sted til sted at det er umulig å lage et sett kalkyler som kan gjelde for hele landet. Kalkylerne som blir vist her, må derfor bare bli betraktet som eksempler på hvordan dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner utarbeides. Den enkelte planlegger må selv avgjøre hvilket nivå for avling, ytelse, priser osv. han vil bruke i sine

kalkyler. Disse forutsetningene må vurderes nøye da de er sterkt utslagsgivende for størrelsen av dekningsbidraget. I eksemplene kan kronebeløpene være ført opp svært nøyaktig. Dette er gjort for at en lettere skal kunne følge utregningene. I praksis bør en avrunde tallene.

Kalkyler for planteproduksjon

Se kalkylen for bygg vist på kalkyleskjema lenger bak i dette avsnittet (side 7). Det er her regnet med netto salgbar avling på 390 kg per dekar. Såfrø byttes hvert 2. år, årlig såmengde er ca. 20 kg per dekar. Det blir altså tatt 10 kg av eget korn til såfrø hvert år.

Basispris 306 øre per kg, uten trekk for vanninnhold eller kvalitetsfeil, gir kr 1 193 i produksjonsinntekter. Her er det ikke regnet med eventuell verdi av halmen. De variable kostnadene er spesifisert i kalkylen. Hva slags gjødseltype, om det skal sprøytes osv., må det tas stilling til i det enkelte tilfelle. Sum variable kostnader kr 454 trekkes fra produksjonsinntektene kr 1 193, og en får et dekningsbidrag på kr 740.

På samme måte utarbeider en dekningsbidragskalkyler for oljevekster, poteter, gulrot og andre ettårige salgsproduksjoner.

For flerårige vekster, frukt, bær m.m. må en ta hensyn til kostnadene i de årene kulturen ikke gir avling. Disse kostnadene må fordeles på det antall år kulturen disponerer arealet. Se kalkylen for jordbær på svart plast (side 8). Ved beregning av arbeidsforbruket for flerårige vekster må en også her ta hensyn til de årene kulturene ikke gir avling.

Kalkyler for fôrproduksjon er egentlig ikke dekningsbidragskalkyler, etter som det ikke er satt inn salgspris på produktet, og følgelig ikke utregnet dekningsbidrag. Se kalkylen for surfôr og beite.

Det er regnet med nettoavling, dvs. bruttoavling minus svinn, altså det som kan legges på fôrbrettet, eller blir tatt opp på beite.

Variable kostnader til slike produksjoner blir såfrø, gjødsel, eventuelle sprøytemidler, konserveringsmiddel, plast osv.

Kalkyler for husdyrproduksjon

Når en har satt opp kalkyler for aktuelle fôrproduksjoner, går en over til husdyrproduksjonene. Se mjølkeproduksjonskalkylen. Som enhet er her valgt 1 årsku + 35 % påsett. Dvs. at hvis kvigene kalver ved 2-års alder, må en for hver årsku ha 0,7 ungdyr for å holde buskapen ved like. Følgelig må en slakte 0,35 ku per år. Levendevekta for ei ku er her satt til 500 kg med ei slaktevekt på ca. 240 kg. 35 % av dette gir 84 kg kuktjøtt i gjennomsnitt per år.

Når en skal ta stilling til prisen på kjøtt, må en være oppmerksom på at ikke alt slakt går i samme kvalitetsklasse. Det er til dels store prisforskjeller mellom de ulike kjøttkvalitetene. Veiledende prisnoteringer finnes på hjemmesiden til Nortura (internettadresse: <http://medlem.nortura.no>). Her i handboka finner man en produsentpris for en gjennomsnittskvalitet av hvert kjøttslag (se jordbruk - priser).

Stort sett vil en få 1 kalv per årsku, 0,35 skal settes på og en kan da selge 0,65 kalv.

Når en har regnet ut og summert alle produksjonsinntektene, går en over til fôrplanen. En må da gå ut fra de forslagene som en regner med å ha til rådighet, og ut fra tekniske og biologiske vurderinger bestemme mengden av de forskjellige forslagene. Fôrkravet kan med fordel spesifiseres i en fotnote på mjølkeproduksjonskalkylen.

Totalt fôrkrav i dette eksemplet er beregnet til 6 060 FEm. En har her tenkt seg at 41 %, dvs. 2 480 FEm, skal være surfôr, 17 % (1 020 FEm) beite og 43 % (2 560 FEm) kraftfôr.

Nå er rubrikkene «Prosent av fôrkrav» og «FEm per enhet» utfyllt.

Neste rubrikk er «Nettoavling, FEm/dekar». Første linje gjelder surfôr. En går da tilbake til kalkylen for surfôr, og finner at nettoavlingen er 340 FEm + 40 FEm håbeite. I fôrplanen er det behov for 2 480 FEm. Det gir et arealbehov på 7,3 dekar per kuenhet (2 480: 340). Dette tallet settes inn i rubrikken «Arealkrav dekar».

Siste rubrikk gjelder variable kostnader per enhet og i alt. De variable kostnadene i surfôr-kalkylen er kr 1,91 per FEm. Og for beite kr 1,32 per FEm. Variable kostnader i alt blir: $\text{kr } 1,91 \times 2\,480 + 1,32 \times 290 = \text{kr } 5\,120$.

Behovet for beitefôrenheter er 1 020 FEm. På kalkylen for surfôr ser en at 1,0 dekar gir 40 FEm håbeite. Fôrplanen viser at for å få nok surfôr, må en ha 7,3 dekar surfôreal. Dette gir i håbeite: $40 \text{ FEm} \times 7,3 = 290 \text{ FEm}$ (avrundet).

Kravet til kulturbeite blir da $1\,020 \text{ FEm} - 290 \text{ FEm} = 730 \text{ FEm}$. Beitekalkylen viser at beitet gir en nettoavling på 300 FEm. Nødvendig beiteareal blir da 2,4 dekar (avrundet).

Her er regnet med innkjøpt kraftfôr, og dette har selvsagt ikke noe arealkrav. Nå kan derfor arealkravet summeres, og en finner at for hver kuenhet, etter denne fôrplanen, trenger en 9,7 dekar.

I sum FEm kraftfôr er det her tatt med fôr til både kalver og ungdyr. Nå kan en summere fôrkostnadene som i eksemplet blir kr 17 475. «Andre variable kostnader» er ført opp for seg. En summerer så alle variable kostnader (kr 21 731) som trekkes fra sum produksjonsinntekter. En får da et dekningsbidrag på kr 23 090.

Kalkyler i skogbruket

Det er tatt med to eksempler på avvirkningskalkyler i skogbruket. Kalkylene er satt opp for «Lett skog» og «Vanskelig skog». For begge kalkyler er det forutsatt full bortsetting av drifta. Det er også tatt med et eksempel på beregning av skogkulturutgifter.

Hogst og framdrift i skogbruket er akkordbetalt. De faktorer som i særlig grad påvirker både tømmerpris og avvirkningskostnadene er treslag, sortiment og dimensjonssammensetning. For hogst og framdrift av tømmer kommer i tillegg terreng- og snøforhold.

I skogkulturkalkylen regner en først ut faktiske utgifter til planter, frø, leid arbeid m.v. Deretter beregnes et grunnlag for offentlige tilskudd. I dette grunnlaget skal også verdien av eget arbeid tas med. Den delen av utgiftene som ikke dekkes med offentlige tilskudd og kostnadene ved eget arbeid, kan dekkes av skogavgift dersom det er innenfor reglene for bruk av skogavgift.

Plan

Når kalkyler for aktuelle produksjoner er utarbeidet, må en bestemme seg for hvilke produksjoner som skal gå inn i planen, og bestemme omfanget av disse.

Det er mange forhold som er avgjørende for dette valget. Vi skal ikke her gå nærmere inn på dette, men bare nevne noen viktige faktorer så som jordkvalitet og arrondering, eksisterende bygninger, markedsforhold, arbeidskraften på bruket og endelig bør brukerfamiliens ønsker og interesser vektlegges. Brukerne skal jo helst trives!

Hvis målsettingen er å skaffe seg størst mulig inntekt, velger en de produksjoner som en antar vil gi det best mulige resultat, og regner seg fram til driftsoverskott på samme måte som vist i det etterfølgende. En bør lage flere kombinasjoner, slik at en kan sammenligne og se hvilken som er mest tilfredsstillende.

Før en begynner selve planleggingen, bør en notere seg alle opplysninger om drifta som kan tenkes å ha betydning. Det finnes trykt skjema for dette: «Ressursoversikt» (Trykn.nr P2). Se prislisen for planleggingsmaterieell under avsnittet «Priser».

I dette eksemplet er innmarksarealet 344 dekar. Fjøset har plass til 30 kyr og i tillegg plass til nødvendige ungdyroppdrett for rekruttering av buskapen. Her har en bestemt seg for å nytte 244 dekar til fôrproduksjon, og på skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav», i tabellen for produksjonsomfang og rubrikken for husdyrhold har en fylt ut første linje med «Mjølke». Ut fra de avlinger en har regnet med i kalkylene for surfôr, kålrot og beite, og fôrplanen som er valgt i kalkylen for mjølkeproduksjon, trengs det 9,7 dekar til fôrproduksjon per årsku m/oppdrett. 244 dekar: $9,7 = 25$. Dvs. at av dette arealet kan det høstes fôr til 25 kuenheter.

Rubrikkene for planteproduksjon fyller en ut ved å multiplisere det nødvendige areal av hver vekst fra mjølkeproduksjonskalkylen med antall enheter (25).

I driftsbygningen er det videre plass til 80 slaktesvin. Regner en så med 2,5 innsett av slaktesvin i året, vil det bli i alt 200 slaktesvin per år. Se kalkylen for slaktesvin.

En summerer så alle rubrikkene for planteproduksjon på linjen «Dekar i alt».

Timer per dekar og per dyreenhet osv. kan en finne hjelp til i avsnittet «Arbeidsforbruk» her i handboka. Er det familiebruk det dreier seg om, som i dette eksemplet, må en gjøre seg opp en mening om hvor mye arbeid familien kan tenkes å klare i året. En må ta hensyn til arbeidstopper i onner. Ett årsverk regnes vanligvis til 1 845 timer. En går så over til skjemaet «Økonomisk oversikt for jordbruket».

Alle produksjonene føres opp i tabellen «Dekningsbidrag i alt». Mjølke var gitt et omfang på 25, og i kalkylen for mjølkeproduksjon ser en at dekningsbidraget er kr 23 090. Dekningsbidraget per enhet multipliseres med omfanget, og en får kr 577 250 i sum dekningsbidrag for mjølke.

Når sum dekningsbidrag for hver produksjon er utregnet, summeres det hele og vi får kr 1 276 470. I denne summen er alle produksjonstillegg med. Om produksjonstillegg m.v. se avsnittet om tilskottsordninger.

Nå står det igjen å bestemme de faste kostnadene. Hvis en i planen ikke har lagt om drifta så mye at det medfører nybygging eller kjøp av avskrivbare redskaper m.m. kan en ta utgangspunkt i de faste kostnader en finner i regnskapet sitt.

Hvis en bygger nytt, eller investerer i noe som gir større avskrivninger enn tidligere, må en justere de faste kostnadene for det.

Ved utregning av prisen på leid arbeid må en gå ut fra gjeldende tariff og legge til arbeidsgivers andel av sosiale trygder (avrundet). Se avsnittet «Priser».

Fra sum dekningsbidrag (kr 1 276 470) trekkes først faste kostnader eksklusive avskrivninger (kr 692 600) og så avskrivningene (kr 235 900), og en får driftsoverskott jordbruket (kr 347 970).

Nederst på «Økonomisk oversikt» er det beregnet noen lønnsomhetsmål. Jordbruksaktiva finner en i regnskapet (kr 4 100 000) der en bruker gjennomsnittet av inngående og utgående verdier. Prinsipielt er det driftsmessige verdier som skal brukes. Den innsatte driftskapitalen gis et vederlag tilsvarende det en regner med en kunne oppnådd ved alternativ plassering. Her er det brukt 2 % rente. Familiens arbeidsfortjeneste fra jordbruket er lik driftsoverskottet fratrukket en kalkulert rente av eiendelene i jordbruket. I dette tilfellet blir familiens arbeidsfortjeneste kr 265 970. Lønnsevne i alt og per time er også regnet ut. Timetallet er hentet fra skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav».

Nå er hovedtrekkene i planen ferdig.

Hvis en skal gå til større investeringer, bør en sette opp en «investeringsplan» og en «Investerings- og finansieringsplan». Dette ville gi en oversikt over kapitalbehovet, og vise hvordan en har tenkt seg finansieringen.

På bruk med gardsskog er det nødvendig å samordne driftsopplegget for jordbruket med opplegget for skogen. Det vises til skjemaene for virkesproduksjon, skogkultur og økonomisk oversikt for skogbruket lenger bak i dette eksemplet. Utregning av samla nettoinntekt kan skje på skjemaet «Oversiktsanalyse - hvordan går drifta», ved overføring av driftsoverskottene fra de ulike næringene som hentes fra skjemaene «Økonomisk oversikt for .....» (jordbruk/skogbruk/annen næring).

Alle plan- og analyseskjemaene ble revidert i 1996, og kan bestilles fra NIBIO se s. 113. Skjemaene kan også hentes fra heimesiden til NIBIO (<http://www.nibio.no>)

Vi understreker at dette er et planeksempel som viser bruk av planleggings-skjemaer (metoden). Den enkelte må fylle ut med aktuelle tall for sitt tilfelle.

Oppdaterte dekningsbidragskalkyler finnes i egne avsnitt for henholdsvis jordbruk, hagebruk og skogbruk lenger bak i handboka. For alle kalkylene gjelder at det er viktig å tilpasse dem brukets egne forutsetninger.

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 1/10 - 2021

Trykn.nr. K 7 - 1996

Ettårige kulturer 2021/2022

Dekningsbidrag m.m. for *bygg uten gjenlegg*

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar	
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr	
01 <i>Bygg, 400 kg per dekar</i>	400	3,16	1264	
02				
03				
04 Sum			1264	

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr	
05 <i>Såkorn</i>	20	6,30	126	
06 <i>Fullgjødsel 20-4-11</i>	55	5,47	301	
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	70	0,67	47	
08 <i>Spreytemidler</i>			63	
09 <i>Frakt på korn</i>	400	0,12	48	
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18 Sum			585	
19 Dekningsbidrag				679

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

¹⁾ Basispris i sone 0 uten lagring.

Vend!

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato: 20/08 - 2021

Trykn.nr. K 8 - 1996

Flerårige kulturer 2021/2022

Dekningsbidrag m.m. for *jordbær på svart plast*Antall bærear (B) 3 årTotal varighet 4 år

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Salg (til fabrikk)</i>	1 200	30	36 000
	02	Sum (I)	36 000

Variable kostnader			
Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
03 <i>Gjødsel: Fullgjødsel 12-4-18 mikro</i>	30	6,04	181
04 <i>Kalksalpeter</i>	20	2,56	51
05 <i>Plantevernmidler: Gallery</i>	0,09	2580	232
06 <i>Betanal</i>	0,4	280	112
07 <i>Karate</i>	0,03	1560	47
08 <i>Signum</i>	0,2	924	185
09 <i>Sluxx</i>	0,5	63	32
10 <i>Topas</i>	0,06	1945	117
11 <i>Switch</i>	0,1	2030	203
13 <i>Teldor</i>	0,15	925	139
14 <i>Serenade</i>	0,6	159	95
15 <i>Milbeknock</i>	0,2	1265	253
16 <i>Aliette</i>	0,8	485	388
17 <i>Geoxe</i>	0,05	3010	151
18 <i>Select+ Renol</i>	0,1	1081	108
19 <i>Emballasje: Kurver</i>	2 400	0,72	1 728
20 <i>Ifco</i>	80	6,20	496
21 <i>Frakt</i>	1 200	0,60	720
22 <i>Diverse</i>		140	140
	15	Sum (V)	5 377

Anleggskostnader (Anleggsperiode: <u>1</u> år)			
Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
23 <i>Planter, 2 rader på plastdrill</i>	4200	2,60	10 920
24 <i>Gjødsel: Fullgi. 12 - 4 - 18 mikro</i>	30	6,04	181
24 <i>Kalksalpeter</i>	20	2,56	51
25 <i>Plantevern: Roundup Flex, Gallery og Betanal</i>			436
26 <i>Farget plast</i>	1	1332,00	1 332
27 <i>Diverse</i>			140
	22	Sum (A)	13 060
28 Dekningsbidrag <u>(I-V)B-A</u>	=	$(36\ 000 - 5377) * 3 - 13060$	=
T		4	19 702

En viktig forutsetning for et godt resultat er at rotgraset er fjernet før planting.

Brukers navn: *N.N*Utarbeidet, dato: *1/10 - 2021*

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2021/2022

Produksjon: *grassfôr, 4 års eng, 2 ganger slått*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling: <i>surfôr</i>		340
02 Nettoavling: <i>beite</i>		40
03		
	04 Sum	380

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år</i>	0,6 kg	60,50	36
06 <i>Fullgjødelse 22-2-12</i>	70 kg	5,64	395
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	60 kg	0,67	40
08 <i>Ugras, Nufarm MCPA</i>	0,16 L	178,5	29
09 <i>Maursyre / GrasAAT</i>	340 FE	0,25	85
10 <i>Plast rundballer</i>	1,9 kg	39,12	74
11 <i>Diverse forbruksartikler</i>	1	41,6	42
12			
13			
14			
15			
16			
17			
	18 Sum		701
19 Variable kostnader i kr pr FEm			1,84

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Ved vanning: 50-100 l.e. større avling, men da utså utgifter til vanning og ekstra gjødelse.

Ved kløver i gjenlegget, bruk Basagran 0,35 l/daa

<i>Gras konservert</i>	340 FEm	1,84
<i>Håbeite</i>	40 FEm	1,25

Vend!

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Brukers navn: *N.N*Utarbeidet, dato: *1/10 - 2021*

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2021/2022

Produksjon: *kultarbeite på eng i omlop*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling:		300
02 Nettoavling:		
03		
	04 Sum	300

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år</i>	0,6	60,50	36
06 <i>Fullgjødsel 22-2-12</i>	60	5,64	338
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	40	0,67	27
08			
09			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
		18 Sum	402
19 Variable kostnader i kr per FEM			1,34

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Vend!

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 6/10 - 2021

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2021/2022

Dekningsbidrag m.m. for mjølkproduksjon

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 årsku + 35% påsett		
Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr	
01 Mjølk (6800 kg - 3, % svinn + fôr)/ 1,03 l ¹⁾	6600	5,81	38 346	
02 Kjøtt, 240 kg slaktevekt a 0,35 stk. ²⁾	84	50,00	4 200	
03 Spekalv, stk.	0,65	3 500	2 275	
04				
05				
06				
07 Sum			44 821	

Variable kostnader

Førslag	% av forkrav	FEm per årsku	Nettoavling FEm/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader	
					per FEm	I alt
08 Grassurfôr	41	2 480	340	7,3	1,91	4 737
09 Håbeite	5	290	40		1,32	383
10 Kulturbeite	12	730	300	2,4	1,34	978
11 Formel Elite 80	41	2 460			4,42	10 873
12 Formel Kalv	2	100			5,04	504
13						
14						
15						
16 Sum	100	6 060		9,7		17 475
Andre variable kostnader	17	Husdyrkontroll, vetrinær, medisin				2900
	18	Forbruksartikler mm.				1200
	19	Førpreparater				156
	20					
	21					
22 Sum						21 731
23 Dekningsbidrag						23 090

Dekningsbidrag = 2 374

Notater om avdrått, forkrav, mekaniseringsgrad m.m.

Arealkrav

1) Uten distriktstilskott og driftstilskott 2) Uten distriktstilskott Alle tilskott blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for

Beregnet forkrav:	jordbruket (P 40)
Vedlikehold 365 dager á 4,7 FEm/dag	1720 FEm
Mjølkproduksjon 7000 kg á 0,46 FEm/kg	3220 FEm
Fosterveksttillegg 62 dager á 2,2 FEm	140 FEm
Oppdrett, 0,35 kalveferdig kvige á 2800 FEm	980 FEm
Totalt 6 060 FEm	

Vend!

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 1/10 - 2021

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2021/2022 Dekningsbidrag m.m. for *slaktesvin*

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 <i>slaktesvin</i>	
Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Svinekjøtt</i>	84	30,17	2 535
02			
03			
04			
05			
06			
07 Sum			2 535

Variable kostnader

Förslag	% av förkrav	FEg pr. enhet	Nettoavling FEm/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader	
					per FEg	I alt
08 <i>Svinefôr</i>	100	250			3,55	888
09						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16 Sum	100	250	—		—	888
Andre variable kostnader	17	<i>Innkjøpt smågris</i>				1 080
	18	<i>Dødlighet og forsikring</i>				49
	19	<i>Dyrlege, medisin, strø</i>				48
	20					
	21					
					22 Sum	2 065
23 Dekningsbidrag						470

Dekningsbidrag =

Arealkrav

Notater om avdrått, förkrav, mekaniseringsgrad m.m.

*Prisen på svinekjøtt er uten distriktstilskudd**Alle tilskudd blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for jordbruket (P 40)*

Vend!

Brukers navn: *N.N*Utarbeidet, dato: *08/10 - 2021*

Trykn.nr. P 39 - 1996

Produksjonsomfang og arbeidskrav 2021/2022

Produksjonsomfang

Husdyrhold		Planteproduksjon							
Produksjon	Omfang	Surfôr	Kålrot	Bygg	Beite				Sum
Mjølke	25	183			60				243
Slaktesvin	200								
Planteproduksjon for salg					100				100
Dekar i alt		183		100	60				343
Timer pr. dekar		2	15,0	1,0	1				Timer i alt
Arbeidskrav i planteproduksjonen		365		100	60				525
Nødvendig lagerkapasitet, tonn									

Arbeidskrav i husdyrholdet

Husdyrslag	Enheter	Timer per enhet	Timer i alt
Mjølkekyr	25	80	2 000
Slaktesvin	200	1	200
Sum			2 200

Arbeidskrav i skogbruket

Produksjon	Enheter	Timer per enhet	Timer i alt
Avvirkning	350 m ³	1,72	602
Skogkultur	20 dekar	4,5	90
Sum			692

Arbeidskrav i alt

Planteproduksjon	530
Husdyrhold	2 200
Husdyrgjødsel	80
Vedlikehold m.m.	300
Sum jordbruket	3 110
Skogbruket	690
Annen næring	
Lønnet arbeid	
Administrasjon	150
Sum	3 950
Familiens arbeid	3 350
Leid arbeid	600

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 8/10 - 2021

Trykn.nr. P 40 - 1996

Økonomisk oversikt for jordbruket 2021/2022

Dekningsbidrag i alt			
Produksjon	Omfang	Dekningsbidrag	
		Per enhet	I alt
01 Mølkeku	25	23 090	577 250
02 Slaktesvin	200	470	94 000
03 Bygg	100	679	67 900
04 Distriktstilskott for mjølk sone B	155 250	0,12	18 630
05 Distriktstilskott for storfekjøtt sone 1			0
06 Distrikts- og kvalitetstilskott for frukt, bær og grønnsaker			
07 Areal- og kulturlandskapstilsko	grovør 39 285 korn 37 900		77 185
08 Produksjonstilskott husdyr	166 242	Driftstilskott mjølk 168 550	334 792
09 Refusjon av avløserkostnader	87 800	Innmarksbeitetilskott 18 913	106 713
10 Andre jordbruksinntekter (netto)			
11 Sum			1 276 470
Faste kostnader			
(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)			
12 Leid arbeid (total lønn	- ført som variable kostnader		128 500
13 Vedlikehold, maskiner og redskaper			60 700
14 Vedlikehold, traktorer, skurtreskere og biler			22 000
15 Vedlikehold, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder			71 800
16 Vedlikehold, jord, veier, grøfter og vannanlegg			20 200
17 Drivstoff og olje			47 900
18 Maskinleie (total maskinleie	- ført som variable kostnader		120 400
19 Jordleie			64 400
20 Forsikringer	El. kraft	Adm. m.m.	156 700
21 Sum			692 600
22 Resultat før avskrivninger (11-21)			583 870
23 Avskrivning, maskiner og redskaper			76 900
24 Avskrivning, traktorer, skurtreskere og biler			42 100
25 Avskrivning, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder			111 700
26 Avskrivning, jord, veier, grøfter og vannanlegg			5 200
27 Andre avskrivninger			
28 Sum			235 900
29 Driftsoverskott jordbruket (22-28)			347 970
30 - Rentekrav ....2. % av gjennomsnittet av eiendeler i jordbruket	4 100 000		82 000
31 Familiens arbeidsfortjeneste			265 970
32 + Leid arbeid (både variable og faste kostnader)			128 500
33 Lønnsevne i alt			394 470
34 Lønnsevne pr. time			126,84

Vend!

Brukers navn: .....N.N.

Utarbeidet, dato: 2021

Trykn.nr. K 10 - 1996

Virkesproduksjon .....

Dekningsbidrag m.m. for ..... "Lavlandsskog" - full bortsetting av drifta til entreprenør

ProduksjonsinntekterEnhet: 1 m³

Produkt	M3 u.b.	Kr/m3 u.b.	Inntekt
01 Gran, massevirke	0,4	275	110
02 Gran, skur	0,6	615	369
03			0
04			0
05			0
06 Sum			479

Forutsetninger:

Kjørelengde i terreng 0 meter

Kjørelengde på vei 300 meter

Prisperiode : sep.21

Tariffperiode 2021/2022

Variable kostnader

Kostnadsart	Kostnad	
07 Hogst	81	
08 Kjøring	58	
09 Driftsforberedelser	4	
10 Administrasjon	5	
11 Vegavgift	2	
12 Avvirkningsavgift	3	
13 Måleavgift	4	
14		
15		
16		
17 Sum		157 ¹⁾
18 Dekningsbidrag		322

Arbeidsforbruk:

Eget, t/m ³	Leid, t/m ³
0,0	0,0

(Sum)

(Sum)

Brukers navn: ..... N.N.

Utarbeidet, dato: 2021

Trykn.nr. K 11 - 1996

Skogkultur .....

Nyplanting og supplerings

Totale skogkulturkostnader

	A Lønn	B Sosiale utgifter	C Totale utgifter	D Arbeidsforbruk
Planting:				
01 Rydding av plantefelt 20 daa			0	20 t egeninns.
02 Planter, gjødsel etc. (20 daa à 250 pl. + 300 pl.) à kr 2,75	¹⁾		14 575	
03 Plantearbeid 5000 pl. à kr 2,770			13 850	Leid arbeid
04 Suppleringsplanting 300 pl. à kr 3,50	¹⁾		1 050	Leid arbeid
05 Administrasjon			1 540	Leid arbeid
06 Emballasje, frakt og vernebehandling 5300 pl. à kr 0,29	¹⁾		1 540	Leid arbeid
Andre skogkulturtiltak:				
07 Etterarbeid i plantefelt			0	30 t egeninns.
08 Avstandsregulering			0	40 t egeninns.
09			0	
10			0	
11			0	
12			0	
13			0	
14			0	
15			0	
16			0	
17			0	
18			0	
19			0	
20 Sum			32 555	90 t egeninns.

Beregningsgrunnlag for offentlige tilskott:

21 Skogkulturutgifter berettiget til offentlige tilskott		32 555
22 Eget arbeid berettiget til offentlige tilskott 70 timer à kr: 165		11 550
23 Sum (21+22)		44 105
24 Offentlige tilskott 40 %		17 640
25 Sum skogkultur etter offentlige tilskott (20-24)		14 920

Kommentarer ¹⁾ Emballasjen inngår i planteprisen

Skogkultur finansiert med skogfond kr .....

Eget arbeid: .....13 dagsverk à .....7 timer

Leid arbeid: ..... dagsverk à ..... timer

Timelønnen er inklusive sos. utgifter

Ved finansiering med skogfond gis 85% skattefritak.

Brukers navn: .....N.N.

Utarbeidet, dato: 2021

Trykn.nr. P 41 - 1996

Økonomisk oversikt for skogbruket .....

Dekningsbidrag i alt

	Kvantum m ³ u.b.	Dekningsbidrag	
		Kr/m ³ u.b.	I alt
01 Skauåsen ¹⁾	350	322	112 700
02			0
03			0
04			0
05 Tilskott til drift og transport			0
06 Tilskott til skogkultur (brutto)			17 640
07 Andre skogbruksinntekter (netto)			0
		08 Sum	130 340

Faste kostnader

(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)

09 Leid arbeid: (total lønn kr ..... - ført som variable kostnader kr .....)		
10 Vedlikehold av maskiner og redskaper (inkl. verneutstyr)		
11 Vedlikehold av traktorer og biler		
12 Vedlikehold av bygg og anlegg		
13 Vedlikehold av veier	6 160	
14 Drivstoff og olje		
15 Maskinleie (total maskinleie kr ..... - ført som variable kostnader kr .....)		
16 Skogkulturkostnader (brutto)	32 555	
17 Administrasjon, skogbrannforsikring og andre forsikringer m.m.	2 570	
	18 Sum	41 285
19 Resultat før avskrivninger		89 055
20 Avskrivning, maskiner og redskaper		
21 Avskrivning, traktorer og biler		
22 Avskrivning, bygg og anlegg		
23 Avskrivning, veier	1 540	
24 Andre avskrivninger		
	25 Sum	1 540
26 Driftsoverskott skogbruket		87 515

1) "Lavlandsskog" - full bortsetting av drifta til entreprenør.

Differansekalkyle

Dette er et verktøy som kan brukes til å beregne den økonomiske virkningen av endringer i driftsopplegget. Prinsippet går ut på at en først finner alle endringer i inntekter: hvilke nye inntekter oppstår og hvilke gamle inntekter forsvinner eller blir redusert? Den samlede inntektsforskjellen kalles *differanseinntekt*.

Vi må deretter finne alle endringer i kostnader som følger av omleggingen: hvilke nye kostnader oppstår og hvilke gamle kostnader forsvinner eller blir redusert? Den samlede kostnadsforskjellen kalles *differansekostnad*.

Differansen mellom differanseinntekt og differansekostnad må være positiv dersom endringen i driftsopplegget skal være økonomisk lønnsom. Metoden kan også brukes dersom en planlegger å trappe ned drifta og vil finne ut hvor mye overskuddet vil gå ned pga. nedtrappingen.

Kalkylen kan settes opp slik ved overgang fra okseslakt til flere mjølkekyr:

Inntekter

Nye inntekter:

Økt mjølk- og kjøttmengde fra kyr, kg x pris	kr
<u>Mer tilskudd til kyr</u>	<u>kr</u>
a. Sum nye inntekter	kr

Reduserte inntekter:

Mindre okseslakt, kg x pris	kr
Mindre tilskudd ungdyr	kr
<u>b. Sum reduksjon i inntekter</u>	<u>kr</u>
c. Differanseinntekt a – b	kr

Kostnader

Nye kostnader:

Økte førkostnader kyr	kr
<u>Økte andre kostnader kyr</u>	<u>kr</u>
d. Sum nye kostnader	kr

Reduserte kostnader:

Mindre førkostnader okser	kr
Mindre andre kostnader okser	kr
<u>e. Sum reduserte kostnader</u>	<u>kr</u>
f. Differansekostnad d – e	kr
Endret overskudd c - f	kr

Utfordringen ved denne kalkylen er å greie å fange opp alle endringene som skjer. I praksis bør alle kostnader spesifiseres hver for seg og ikke slås sammen slik som i eksemplet ovenfor.

I tillegg må en ha oppmerksomhet mot den endringen i arbeidsforbruk som endringen i driftsopplegget medfører.

Normalkalkyler

Av kalkyleeksemlene og kommentarer til disse går det fram hvordan skjemamateriellet skal brukes. Vi har ikke tatt med eksempler for alle aktuelle produksjoner, men nøydt oss med noen få for å vise prinsippene.

Det er derimot utarbeidet normalkalkyler for de fleste aktuelle produksjoner innen jord- og hagebruk. Kalkylene finner en under hovedavsnittene for jordbruk og hagebruk.

Hensikten med disse normalkalkylene er bl.a. å vise hvordan dekningsbidragene påvirkes av endringer i forutsetningene så som avdrått, avlingsnivå, priser m.m.

Ved foreløpige overslag gir disse normaltallene tilstrekkelig stor nøyaktighet og kan også tjene som sammenligningsgrunnlag for mer detaljerte kalkyler og derved avverge grove regnefeil i driftsplanen.

En annen hensikt med normalkalkylene er å skaffe et hendig materiale til bruk ved analyse av driftsresultat for et bestemt bruk. Ved hjelp av disse normaltallene og oppgaver over avlingsnivå, avdråttnivå og prisnivå på det enkelte bruk, er det mulig å sammenligne de oppnådde dekningsbidrag for hovedproduksjonen(e) med normaltallene og også finne årsakene til at de oppnådde dekningsbidrag ligger over eller under normaltallene. På denne måten vil analysen vise hva som må rettes på for at driftsresultatet skal bli bedre, og det er vanligvis formålet med driftsanalysen.

I skogbruksavsnittet er det satt opp en egen tabell for dekningsbidrag og faste kostnader med ulik egeninnsats. Dette er kun eksempler med helt bestemte forutsetninger og de må ikke oppfattes som normalkalkyler. Forholdene fra drift til drift i skogbruket vil ofte være ganske forskjellig. Vil en ha et sett med normalkalkyler må det utarbeides et større antall kalkyler.

Melkeproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet (1 årsku + 0,35 påsatte kalver per årsku) ved varierende melkepris og førsammensetning. Melkeytelse 7000 kg ¹⁾. Levendevekt 500 kg

Førslag		Førkostn. kr/FEm	Førplan 1, FEm ₂₎	Førplan 2, FEm ₂₎	Egne tall
Grassilo/beite		1,74	3 500	3 300	
Rotvekster		1,00	-	450	
Formel Elite 80 (i bulk) ³⁾		4,42	2 460	2 210	
Formel Kalv (i sekk)		5,04	100	100	
Førforbruk, FEm			6 060	6 060	
Førkostnader ⁴⁾		kr	17 475	16 438	
Andre variable kostnader ⁵⁾		"	4 256	4 256	
Sum variable kostnader		kr	21 731	20 694	
Melke- pris kr/l ⁶⁾	Kuslakt kr/kg ⁷⁾	Spekalv kr/stk. ⁸⁾	Prod.- inntekt kr	Dekningsbidrag per kuenhet, kr ⁹⁾	
5,21	50,00	35 00	40 861	19 130	20 170
5,41	50,00	35 00	42 181	20 450	21 490
5,61	50,00	35 00	43 501	21 770	22 810
5,81	50,00	35 00	44 821	23 090	24 130
6,01	50,00	35 00	46 141	24 410	25 450
6,21	50,00	35 00	47 461	25 730	26 770
Netto grovførværing FEm/daa			300	500	350
Dekar grovfør per kuenhet			11,7	7,0	10,7
Melkepris, kr per liter			Dekningsbidrag kr per dekar grovfør		
5,21			1 640	2 730	1 890
5,41			1 750	2 920	2 010
5,61			1 860	3 110	2 130
5,81			1 970	3 300	2 260
6,01			2 090	3 490	2 380
6,21			2 200	3 680	2 500

1) Svinn og kalvemelk 200 kg (3,0 %), leveranse 6 800 kg, d.v.s. 6 600 l melk.

2) Det er brukt gamle førnormer.

3) Valg av type drøvtyggerfôr, avhenger av kvalitet på grovfôret. Typevalget i kalkylen, bør bare betraktes som et eksempel.

4) Inkluderer kr 156 til fôrpreparater.

5) Semin, egen andel av husdyrkontroll, veterinær og medisiner kr 2 900. Forbruksartikler mm. kr 1 200.

6) Meieriets utbetalingspris eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd for melk.

7) 84 kg kuslakt. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg.

8) 0,65 spekalv (0,35 spekalv til påsett)

9) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg.

Kvigeoppdrett

Dekningsbidrag, arealkrav per drektig kvige - ca. 2 år

Fôrslag	Fôrkostnader			Egne tall	
	kr/FEM	Fôrplan 1	Fôrplan 2		
Silo og innmarksbeite	1,74	2 400	1 840		
Beite i utmark			560		
Melkeerstatning	20,00	40	40		
Formel Kalv (i sekk)	5,04	160	160		
Formel Favør 80 (bulk)	3,97	200	200		
Fôrforbruk, Fem		2 800	2 800		
Fôrkostnader ¹⁾	kr	6 580	5 600		
Innkjøp av kalv ²⁾	"	3 200	3 200		
Andre variable kostnader ³⁾	"	1 270	1 270		
Sum variable kostnader	kr	11 050	10 070		
Verdi (netto) av solgt kvige, kr	Produksjonsinntekt, kr ⁴⁾	Dekningsbidrag kr per kvige ⁵⁾			
12 000	11 400	350	1 330		
13 500	12 600	1 550	2 530		
15 000	13 800	2 750	3 730		
16 500	15 000	3 950	4 930		
18 000	16 200	5 150	6 130		
19 500	17 400	6 350	7 330		
Netto grovfôravling FEM/daa		300	500	350	550
Daa grovfôr per kvige		8,0	4,8	5,3	3,3
Verdi av solgt kvige, kr	Dekningsbidrag kr per daa grovfôr				
12 000	40	70	250	400	
13 500	190	320	480	760	
15 000	340	570	710	1 110	
16 500	490	820	940	1 470	
18 000	640	1 070	1 170	1 830	
19 500	790	1 320	1 390	2 190	

1) Inkluderer ca kr 100 til fôrpreparater

2) Vekt ca 70 kg. inkl. avhorning og samkalvtilllegg.

3) Semin, veterinær og medisiner, forbruksartikler m.m.

4) Det er forutsatt at 80 % av kvigene selges drektig, 20 % slaktes ved en gj.sn. slaktevekt på 180 kg, kjøttpris kr 49,00 per kg. Distriktstilskudd på kvigeslakt er ikke medregnet. Høy salgspris på drektig kvige er gjerne betinget av høy pris på påsatt kalv. Dette er det ikke tatt hensyn til i kalkylen. Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Geitemelkproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per geitenhet (1 årsgeit + 0,40 påsatte kje per årsgeit) ved ulike avdrått og melkepris. Melkeytelse 700 kg ¹⁾

Fôrslag	Fôr- kostnader kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall
Silo/høy/innmarksbeite	1,74	240	370	
Beite i utmark		130		
Melkeerstatning	20	20	20	
Formel geit 80 (bulk)	4,54	320	320	
Fôrbruk, Fem		710	710	
Fôrkostnader ²⁾	kr	2 270	2 500	
Andre variable kostnader ³⁾	"	380	380	
Sum variable kostnader	kr	2 650	2 880	
Melkepris kr/liter ⁴⁾	Produksjons- inntekt kr ⁵⁾	Dekningsbidrag kr per geitenhet ⁶⁾		
9,00	5 991	3 340	3 110	
9,20	6 123	3 470	3 240	
9,40	6 255	3 600	3 370	
9,60	6 387	3 740	3 510	
Netto grovfôravling FEm/daa		250	350	250
Dekar grovfôr per geitenhet (på innmark)		1,96	0,69	1,48
Melkepris, kr per liter		Dekningsbidrag kr per dekar grovfôr på innmark		
9,00		3 480	4 870	2 100
9,20		3 610	5 060	2 190
9,40		3 750	5 250	2 280
9,60		3 900	5 450	2 370

- 1) Svinn og kjemelk 20 kg (3,0 %) leveranse 680 kg dvs. 660 liter. Fôrforbruket øker/minker med 0,5 FEm kraftfôr per kg økning/nedgang i ytelsen.
- 2) Inkluderer kr 20 til fôrpreparater.
- 3) Dyrlege og medisin, bukkehold, forbruksartikler og frakt m.m.
- 4) Meieriets utbetalingspris inkl. grunntilskudd eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstilskudd.
- 5) Inkluderer verdi av 6,5 kg kjøtt av utrangert geit å kr 8,00. Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.
- 6) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, driftstilskudd og distriktstilskudd på melk og kjøtt kommer i tillegg.

Okser og kastrater

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Fôrslag	Fôrkostnader kr/FEm	Okse slaktevekt		Kastrat slaktevekt		Egne tall	
		310 kg	310 kg	280 kg	280 kg		
		17 mnd.	20 mnd.	26 mnd.	26 mnd.		
		FEm	FEm	FEm	FEm	FEm	
Silo og innmarksbeite	1,74	1 550	2 000	2 290	990		
Halm (amoniakkbehandlet)	1,25				900		
Beite i utmark				800	800		
Melkeerstatning	20	50	50	50	50		
Formel Kalv (i sekk)	5,04	200	200	200	200		
Formel Biff (bulk)	4,07	1 200	950	260	660		
Fôrforbruk, Fem		3 000	3 200	3 600	3 600		
Fôrkostnader ¹⁾	Kr	9 590	9 350	7 050	7 540		
Innkjøp av kalv	"	4 400	4 400	4 400	4 400		
Andre variable kostnader ²⁾	"	630	640	690	690		
Sum variable kostnader	Kr	14 620	14 390	12 140	12 630		
Kjøttpris, Kr/kg ³⁾	Prod.innt., kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁴⁾					
	17 mnd.	20 mnd.	Kkastrat				
54,00	16 740	16 740	15 120	2 120	2 350	2 980	2 490
55,50	17 205	17 205	15 540	2 590	2 820	3 400	2 910
57,00	17 670	17 670	15 960	3 050	3 280	3 820	3 330
58,50	18 135	18 135	16 380	3 520	3 750	4 240	3 750
60,00	18 600	18 600	16 800	3 980	4 210	4 660	4 170
Netto grovfôravl., Fem per daa				350	350	350	350
Dekar grovfôr per slakt				4,4	5,7	6,5	2,8
Kjøttpris, kr per kg.	Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr						
54,00				480	410	460	880
55,50				580	490	520	1 030
57,00				690	570	580	1 180
58,50				790	660	650	1 330
60,00				900	740	710	1 470

- 1) Inkluderer kr 100 til fôrpreparater
- 2) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m. Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 3) Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.
- 4) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kjøttfe, lett rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Førslag	Før- kostnad kr/Fem	Slaktevekter			Egne tall
		1	2	3	
	Fem	Fem	Fem	Fem	
Surfôr og innmarksbeite	1,74	3 050	2 770	1 570	
Beite i utmark		1 100		1 200	
Halm (amoniakkbehandlet)	1,25		1 380	1 380	
Formel Favør 80 (i bulk)	3,97	550	550	550	
Fôrforbruk, Fem		4 700	4 700	4 700	
Førkostnader	kr	7 490	8 730	6 640	
Veterinær, semin	«	360	360	360	
Andre variable kostnader	«	530	530	5 30	
Sum variable kostnader	kr	8 380	9 620	7 530	
Kjøttpris kr/kg ²⁾	Prod.innt. kr ³⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁴⁾			
56,00	14 000	5 620	4 380	6 470	
58,00	14 500	6 120	4 880	6 970	
60,00	15 000	6 620	5 380	7 470	
62,00	15 500	7 120	5 880	7 970	
64,00	16 000	7 620	6 380	8 470	
Netto grovfôravling Fem/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,2	9,2	5,2	
Kjøttpris, kr per kg		Dekningsbidrag per daa grovfôr			
56,00		550	470	1 240	
58,00		600	530	1 330	
60,00		650	580	1 430	
62,00		700	640	1 520	
64,00		750	690	1 620	

- 1) 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen. Levendevekt på utvokst ku 550 kg,
- 2) Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Distriktstilskudd på kjøtt ikke inkludert.
- 3) Kjøttproduksjon: 135 kg okse, 55 kg kvige, 60 kg ku = 250 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, førstyrke og rase. Høyere slaktevekt krever normalt høyere førkostnader og gir i mange tilfeller lavere dekningsbidrag.
- 4) Distriktstilskudd på kjøtt, produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen og areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Kjøttfe, tung rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôr- kostnad kr/Fem	Slaktevekter			Egne tall
		1	2	3	
					Fem
Surfôr og innmarksbeite	1,74	3 200	3 300	1 800	
Beite i utmark		1 500		1 500	
Halm (amoniakkbehandlet)	1,25		1 400	1 400	
Formel Favør 80	3,97	800	800	800	
Fôrforbruk, Fem		5 500	5 500	5 500	
Fôrkostnader	kr	8 740	10 670	8 060	
Veterinær, semin	«	360	360	360	
Andre variable kostnader	«	530	530	530	
Sum variable kostnader	Kr	9 630	11 560	8 950	
Kjøttpris kr per kg ²⁾	Prod.innt. kr ³⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁴⁾			
56,00		8 850	6 920	9 530	
58,00		9 510	1 580	10 190	
60,00		10 170	8 240	10 850	
62,00		10 830	8 900	11 510	
64,00		11 490	9 560	1 170	
Netto grovfôravling	Fem/daa	300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,7	11,0	6,0	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾		Dekningsbidrag per daa grovfôr			
56,00		830	630	1 590	
58,00		890	690	1 700	
60,00		950	750	1 810	
62,00		1 020	810	1 920	
64,00		1 080	870	2 030	

- 1) 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen.
- 2) Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Distriktstilskudd på kjøtt ikke inkludert.
- 3) Kjøttproduksjon: 180 kg okse, 70 kg kvige, 80 kg ku = 330 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slaktning, kjønn, forstyrke og rase.
- 4) Distriktstilskudd på kjøtt, produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen og areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Sauehold

Dekningsbidrag og arealkrav per vinterføra sau (v.f.s.) ved varierende avdrått og fôrforbruk

Førslag	Førkost- nader kr/Fem	Førplan 1	Førplan 2	Førplan 3	Førplan 4	Egne Tall
		Fem	Fem	Fem	Fem	Fem
Høstet grasvekster ²⁾	1,91	160	180	200	220	
Innmarksbeite	1,32	80	85	90	100	
Drøvtyggerfôr	4,20	40	50	60	70	
Sum FEm ekskl. utmarksb.		280	315	350	390	
Førkostnader ³⁾	kr	579	666	753	846	
Andre variable kostnader ⁴⁾	«	255	255	255	255	
Sum variable kostnader	kr	830	920	1 010	1 100	
Kg kjøtt kg. V.f.s., ⁵⁾	Kg saue- kjøtt	Prod.inntekt kr. V.f.s., kr⁶⁾	Dekningsbidrag, kr per v.f.s. ⁷⁾			
24	6	1 102	272	182	92	2
28	7	1 286	456	366	276	186
32	8	1 469	639	549	459	369
Nettoavling, Fem per dekar			300	300	300	300
Arealbehov, dekar per v.f.s.			0,8	0,9	1,0	1,1
Kjøtt per v.f.s., kg ⁵⁾			Dekningsbidrag, kr per daa grasvekster			
24			340	206	95	2
28			570	414	285	174
32			799	622	475	346

- 1) Førmengde og førsammensetning varierer med bl.a. levendevekt, ytelse og inneføringstid. Her er vist noen eksempler.
- 2) Inkluderer raps o.l. som er beitet eller gitt som tilskuddsfôr.
- 3) Inkluderer kr 20 til fôrpreparater
- 4) Værhold, veterinær og medisin, beiteleie m/frakt.
- 5) Driftsgranskningene viser en avdrått mellom 28-29 kg kjøtt per v.f.s. som gjennomsnitt.
- 6) Kjøttpris uten distriktstilskudd er kr 8,00 per kg sauekjøtt og kr 47,00 per kg lammekjøtt. Sauekjøttandelen for ytelsesnivåene er henholdsvis 6, 7 og 8 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull per kg prod. Kjøtt og en ullpris på kr 36,00 per kg. Andre priser kan gi store utslag.
- 7) Produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Smågrisproduksjon*Dekningsbidrag per årspurke. Innkjøp av 0,83 hybrid småpurke + 25 % tillegg*

Produkt	Produksjon	Pris kr/ enhet	Inntekt v/28,1 smågris		
			1 086	1 136	1 186
Smågrispris²⁾					
Smågris	28,1		30 470	31 873	33 276
Rekr. (slaktegris)	8	29,14	239	239	239
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	9	28,57	265	265	265
Purkeslakt	107	15,80	1 692	1 692	1 692
SUM ³⁾			32 666	34 069	35 472

-Variable kostnader¹⁾

Produkt	Forenheter v/27,4 smågris	Pris kr/enhet	Kostnad v/antall smågris		
			25,0	28,1	31,0
Fôr, rekr.purker	407	3,55	1 445	1 445	1 445
Purkefôr, drektige	879	3,59	3 109	3 157	3 206
Prukefôr, diende	566	3,75	1 945	2 123	2 302
Smågrislefôr	1 099	4,51	4 408	4 956	5 468
Grovfôr			319	319	319
Tilskuddsfôr			118	118	118
Mellomsom fôr	2 952		11 344	12 118	12 857
Hybrid småpurke 78% rekrut. Med 25% ekstra dyr)			2 517	2 517	2 517
Bedekning			782	782	782
Forsikring			606	606	606
Vet.medisin			1 018	1 018	1 018
Strø, vann + diverse			1 031	1 031	1 031
Sum variable kostnader			17 297	18 072	18 811

= Dekningsbidrag

Dekningsbidrag per purke	Smågrispris		
	1 086	1 136	1 186
Antall avvente smågris	25,0	12 000	13 250
	28,1	14 590	16 000
	31,0	17 000	18 550

- 1) Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 2) Det er forutsatt 107 kg purkeslakt til kr 15,80 per kg og 17 kg slaktegriskjøtt. Det er regnet med en smågrispris fra kr 1 086 til kr 1 186
- 3) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt er ikke tatt med.

Kilde: Norsvin, «Kalkyle 2. halvår 2021»

Slaktesvinproduksjon

Dekningsbidrag per slaktesvin

Produksjonsinntekter

Produkt	Produksjon	Inntekt		
Pris kr/kg kjøtt		29,17	30,17	31,17
Slaktegris, slaktevekt	84,0	2 451	2 535	2 619

Variable kostnader

Produkt	Fôreheter	Kr per F.E.	Kostnad		
Smågris ²⁾ , kr per stk.			1 005	1 080	1 155
Svinefôr ¹⁾	250	3,55	888	888	888
Dødlighet og forsikring			49	49	49
Vet.medisin, strø, vann m.m.			48	48	48
Sum variable kostnader ³⁾			1 990	2 065	2 140

=Dekningsbidrag per slaktegris⁵⁾

Pris kr/kg kjøtt ⁴⁾		29,17	30,17	31,17
Pris per smågris	1 005	460	540	630
	1 080	390	470	550
	1 155	310	390	480

- 1) Framføring fra 31,8 kg til 84 kg slaktevekt.
- 2) Smågrisprisen er regnet ut som noteringspris + kr 81,60 i vekttillegg + kr 45,00 i puljetillegg + evt. Noroctillegg kr 7,50 og kr 20 i omsetningskostnader.
- 3) Rente på variable kostnader er ikke regnet med i kalkylen.
- 4) Distriktstilskott kommer i tillegg.
- 5) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon og distriktstilskott på kjøtt kommer i tillegg.

Kilde: Norsvin, «Kalkyle 2. halvår 2021»

Kombinert smågris- og slaktesvinproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke. All smågrisen føres fram til slakt. Rekruttering gjøres ved at det kjøpes inn 0,83 hybrid småpurke + 25 % tillegg

Produksjonsinntekter, variabel = kjøttpris kr/kg

Produkt	Produksjon Kg		Inntekt		
	Kg	Pris kr/enhet	30,14	31,14	32,14
Slaktegris	2 325		70 068	72 393	74 719
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	9	30,43	273	282	291
Purkeslakt	107	16,52	1 662	1 769	1 876
SUM	2 441		72 003	74 445	76 886

Produksjonsinntekter, variabel = antall smågris ved 31,14 kr/kg

Produkt	Produksjon Kg		Inntekt		
	Kg	Pris kr/enhet	25,0	28,1	31,0
Antall kg slaktegris			2 068	2 325	2 565
Slaktegris			64 395	72 393	79 876
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)			251	282	311
Purkeslakt	107	16,52	1 769	1 769	1 769
SUM			66 415	74 445	81 956

Variable kostnader

Produkt	Förenheter	Pris kr/enhet	Kostnad ved 25,0 smågris	Kostnad ved 28,1 smågris	Kostnad ved 31 smågris
Antall salgbare smågris			25,0	28,1	31,0
Fôr, rekr..purker	407	3,55	1 445	1 445	1 445
Purkerfôr, drektige	879	3,59	3 109	3 157	3 206
Purkefôr, diende	566	3,75	1 945	2 123	2 302
Smågrisefôr	1 099	4,51	4 408	4 956	5 468
Svinefôr slaktegris	6 856	3,55	21 650	24 339	26 855
Grovfôr			319	319	319
Tilskuddsfôr			118	118	118
Fôrkostnader			32 994	36 457	39 712
Hybrid småpurke (78% rekr., 25% ekstra dyr)			2 517	2 517	2 517
Bedekning			859	859	859
Forsikring			1 183	1 183	1 183
Vet. medisin			1 158	1 158	1 158
Strø, vann + diverse			2 118	2 118	2 118
Sum variable kostnader			40 829	44 293	47 548

= Dekningsbidrag

Dekningsbidrag per årspurke				
Kjøttpris slaktegris kr/kg		30,14	31,14	32,14
Antall salgbare smågris	25,0	23 430	25 620	27 800
	28,1	27 710	30 150	32 590
	31,0	31 700	34 380	37 060

- 1) Det er regnet et fôrforbruk på 2,69 FEg per kg tilvekst (levendevekt)
- 2) Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 3) Det er forutsatt 79 kg slaktevekt på slaktegrisen og 101 kg purkeslakt til kr 14,45 per kg.
- 4) Produksjonstillegg til husdyrproduksjonen og distriktstilskudd på kjøtt er ikke tatt med.

Kilde: Norsvin, «kalkyle 2. halvår 2021

Eggproduksjon

Dekningsbidrag per innsatt høne ¹⁾ per omløp ²⁾ og per år

Egg per omløp	kg	22,0	23,0	24,0	Egne tall
Fôrforbruk i verpeperioden	kg	46,5	47,5	48,5	
Verpefôr ³⁾	kr	197	201	206	
Verdi av unghøne ⁴⁾	"	54	54	54	
Diverse ⁵⁾	"	20	20	20	
Sum variable kostnader	kr	271	275	280	
Eggpris kr/kg⁶	Produksjons- periode	Dekningsbidrag, kr per innsatt høne ⁷⁾			
13,95	Omløp	36	45	55	
	År	28	36	43	
15,50	Omløp	70	81	92	
	År	55	64	73	
17,15	Omløp	106	119	132	
	År	84	94	104	

- 1) 16 uker ved innsetting.
- 2) Verpeperiode 58 uker, oppdrett 4 uker, opphold 4 uker, tilsammen 66 uker.
- 3) Verpefôr kr 4,24 per kg. Pris fra Felleskjøpet okt 2021
- 4) Innkjøp av 16 ukers kylling kr 54
- 5) Omfatter strøm, medisin, vask, desinfeksjon, fjørfeforsikring, skadedyrkontroll og evt. veterinær.
- 6) Lav eggpris for miljøinnredning, høyere for frittgående aviar.
- 7) Verdien av utrangert høne er satt til kr 0. Produksjonstillegg til husdyrproduksjon kommer i tillegg.

Kilde: Nortura

Slaktekyllinger

Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjon	Pris per kg/stk kr	Beløp kr	Egne tall
Godkjente slakt 947 kyllinger à 1,4 kg kjøtt	21,72	28 796	
Trekk for 29 kasserte dyr	-4	-116	
Sum produksjonsinntekter per innsatt kylling		28 680	
1000 kyllinger à kr 6,35 ²⁾		6 350	
Førkostnader: 947 slakt à 1,4 kg kjøtt à 2,21 kg kraftfôr à kr 4,81		14 520	
Forsikring av dyr, strø, elektrisitet for lys, ventilasjon og oppvarming, medisin, vaskemidler m.m. og plukkekostnader.		3 790	
Sum variable kostnader		24 660	
Dekningsbidrag per innsett ³⁾		4 020	

- 1) De innsatte kyllingene fordeler seg slik: 24 dør under oppdrett, 29 kassert ved slakting, 947 godkjente slakt. Gj.snitt slaktevekt 1,4 kg.
- 2) Prisen per fakturert innsatt kylling er kr 6,35 (inkl. rabatter).
- 3) Maksimalt 8 innsett per år.

Kilde: Nortura

Kalkun

Dekningsbidrag per innsatt, daggamle kyllinger per omløp

Spesifikasjoner	Pris	Vekt	Beløp kr	Egne tall
Sum produksjonsinntekter (inkl. tillegg og trekk)			253	
Kostnader før			127	
Daggammel kylling			31	
Plukkekostnader			6	
Diverse variable kostnader (elektrisk kraft til lys, ventilasjon og oppvarming, strø, forsikring av dyr, medisiner, vaskemidler mm.)			34	
Sum variable kostnader			199	
Dekningsbidrag per innsatt kalkun			54	

Det er lagt til grunn følgende forutsetninger:

Slaktevekt høner, ca. 12 uker: 5,45 kg

Slaktevekt haner, ca. 18 uker: 13,75 kg

Førforbruk 3,14 kg kraftfôr per kg kjøtt.

Fôrpris 4,46 kr/kg kraftfôr.

Dødlighet under innsett 6,13 %

Kassert maskinskadde 0,29%

Kassert haner 1,00%

Kassasjon av slaktet 2,63%

Kalkylen er laget for et hus på 2500 m². Med maksimalt 2,5 innsett per år kan det være plass til 30 000 innsatte kyllinger per år.

Kilde: Nortura

Honningproduksjon

Dekningsbidrag per overvintra bifolk ved forskjellig honningpris og utbytte

Utbytte i kg	Pris per kg (levering i spann)						
	65	70	75	80	85	90	95
20	355	455	555	655	755	855	955
25	680	805	930	1 055	1 180	1 305	1 430
30	1 005	1 155	1 305	1 455	1 605	1 755	1 905
35	1 330	1 505	1 680	1 855	2 030	2 205	2 380
40	1 655	1 855	2 055	2 255	2 455	2 655	2 855
45	1 980	2 205	2 430	2 655	2 880	3 105	3 330
50	2 305	2 555	2 805	3 055	3 305	3 555	3 805

De variable kostnadene per overvintra bifolk varierer noe etter fôrforbruk, innkjøp av dronninger, utgifter til vandring, osv. Tallene nedenfor må derfor betraktes som veiledende.

Variable kostnader per overvintra bifolk:

Sukker 18 kg à kr 13,30	kr	239
Kvikk-Poll 0,5 kg à kr 52,00	"	26
Kjøp av 0,5 dronning à kr 750,00	"	375
Byggevoks (med innbytte av blokkvoks)	"	105
Frakt og vandreamgift	"	155
Diverse	"	45
Sum variable kostnader	Kr	945

Eksempel på utredning av dekningsbidrag per overvintra bifolk.

Utbytte 40 kg per bifolk, honningpris kr 80 per kg.

Produksjonsinntekt	kr	3 200
Variable kostnader	<	945
Dekningsbidrag	kr	2 255

Honningproduksjon (fortsetter)

Priser på materiell

Kube m/utstyr	ca	kr	3 100
Honningslynge med motor (4–6 rammer)	"	"	5 000–50 000
Honningløsner	"	"	12 000–60 000
Bifolk på ramme	"	"	3 000–5 000

NB! De oppgitte prisene er uten MVA.

Sukkeravgiften refunderes til birøktere som har 6 kuber eller mer. Det gis tilskudd for maksimalt 25 kg sukker per kube per år for bikuber på Vestlandet, Rogaland og Agderfylkene, Nordland, Troms og Finnmark. For bikuber i landets øvrige fylker er tilskuddet begrenset til 20 kg per kube per år. Etter avgiftssatsen i 2021 blir tilskuddet kr 8,49 per kg.

For å kunne få produksjonstilskudd til husdyr, må birøkten ha et driftsomfang på minst 25 kuber. Kravet gjelder ikke jordbruksforetak som mottar produksjonstilskudd på annet grunnlag. Tilskuddet er på kr 600 per kube (2021). Tilskudd er ikke med i dekningsbidragskalkylen over.

Mer informasjon om tilskudd til birøkt finnes på lenken:
<https://norbi.no/?s=tilskudd>

Kilde: norbi.no/honning.no

Korn

Avlingsnivå 400 kg per dekar Variable kostnader, kr per daa

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne ¹⁾ tall
Såkorn (bygg), kg	20	6,30	126	
Fullgjødsel 20-4-11, kg ²⁾	55	5,47	301	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,67	47	
Sprøytemidler			63	
Frakt av korn	400	0,12	48	
Sum variable kostnader ³⁾			585	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og kornpris⁴⁾

Kornpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ⁵⁾								Egne tall
	Avling, kg per daa ⁶⁾								
	350	400	450	500	550	600	650	700	
2,60	350	460	560	660	760	860	960	1 070	
2,70	390	500	600	710	820	920	1 030	1 140	
2,80	420	540	650	760	870	980	1 090	1 210	
2,90	460	580	690	810	930	1 040	1 160	1 280	
3,00	490	620	740	860	980	1 100	1 220	1 350	
3,10	530	660	780	910	1 040	1 160	1 290	1 420	
3,20	560	700	830	960	1 090	1 220	1 350	1 490	
3,30	600	740	870	1 010	1 150	1 280	1 420	1 560	
3,40	630	780	920	1 060	1 200	1 340	1 480	1 630	
3,50	670	820	960	1 110	1 260	1 400	1 550	1 700	

- 1) Ved å benytte den ledige kolonnen for egne tall kan kalkyletallene korrigeres til å gjelde den aktuelle kornart og produksjons- og prisforholdene på vedkommende bruk.
- 2) Gjødsel i storsekk. Gjødselforbruket vil variere med jordas næringsinnhold og forventet avlingsnivå.
- 3) Ved leie av skurtresker kan leien inkluderes i variable kostnader. Tørkekostnader på egen tørke vil en som oftest betrakte som fast kostnad.
- 4) Kornprisen avhenger særlig av kornart, tørrstoffprosent, leveringstidspunkt og kvalitet.
- 5) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.
- 6) Netto salgsavling (bruttoavling - svinn).

Mathvete

Avlingsnivå 550 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Så Korn, Mirakel, kg	23	7,39	170	
Fullgjødelse 20-4-11, kg	50	5,47	274	
OPTI-NS 27-0-0 (4S), kg	16	5,13	82	
Kalk, ferdig spredd, kg	70	0,67	47	
Soppmiddel, Aviator Xpro	0,08	812	65	
Ugras, Express Gold+Flurostar+Biowet			22	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3.år	0,35	39,75	5	
Frakt av korn	550	0,12	66	
Sum variable kostnader			730	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og kornpris

Kornpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	450	500	550	600	650	
3,40	850	1 000	1 140	1 280	1 430	
3,60	940	1 100	1 250	1 400	1 560	
3,80	1 030	1 200	1 360	1 520	1 690	
4,00	1 120	1 300	1 470	1 640	1 820	

Erter*Avlingsnivå 400 kg per dekar*

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såfrø, Ingrid, kg	25	9,85	246	
Opti-PK-0-11-21 ¹⁾	0	7,23	0	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,67	47	
Soppmiddel, Amistar	0,075	614,0	46	
Insektmiddel, Mavrik	0,02	1000,0	20	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3.år	0,35	39,75	5	
Tørking og leid frakt	400	0,29	116	
Sum variable kostnader			480	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og pris

Ertepris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	300	350	400	450	500	
4,10	780	970	1 160	1 350	1 540	
4,20	810	1 000	1 200	1 400	1 590	
4,30	840	1 040	1 240	1 440	1 640	

- 1) Gjødsling kan sløyfes på jord i god hevd. Ved jordanalyser i klasse 1 og 2 anbefales gjødsling med 20-25 kg Opti-PK per daa.

Oljevekster

Avlingsnivå 200 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såfrø, kg	0,80	80,0	64	
Fullgjødning 20-4-11, kg ¹⁾	61	5,47	334	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,67	47	
Soppmiddel, Proline	0,065	830,0	54	
Insektmiddel, Evure Neo/Mavrik	0,02	1000,0	20	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3.år	0,35	39,75	5	
Tørking og leid frakt	200	0,29	58	
Sum variable kostnader			581	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og frøpris

Frøpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ²⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	150	200	250	300	350	
5,30	270	480	690	900	1 100	
5,50	300	520	740	960	1 170	
5,70	330	560	790	1 020	1 240	

1) Gjødning i storekk.

2) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Timoteifrø

Variable kostnader, kr per daa

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såfrø, 1,2 kg hvert 3. år	0,4	55,0	22	
Fullgjødsel 20-4-11, kg	35	5,47	191	
Kalksalpeter, kg	20	3,54	71	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,67	47	
Sprøyt middel	1	50,0	50	
Leid frakt	65	0,15	10	
Sum variable kostnader			391	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og frøpris

Frøpris kr per kg ²⁾	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	60	65	70	75	80	
25	1 110	1 230	1 360	1 480	1 610	
26	1 170	1 300	1 430	1 560	1 690	
27	1 230	1 360	1 500	1 630	1 770	
28	1 290	1 430	1 570	1 710	1 850	

1) Areal- og kulturlandskapstillegg og tilskudd til frøavl kommer i tillegg

2) Nettopris uten rekk for rensing

Potetdyrking

Variable kostnader kr per daa

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Settepoteter, 300 kg/3. år, kontrollvare, kg ¹⁾	100	9,40	940	
Fullgjødsel 12-4-18, klorfattig, kg ²⁾	85	6,65	565	
Ugrassprøyting. Fenix før potetene spirer	0,125	357	45	
Soppsprøyting. Mot tørråte. Revus 4 ganger	0,24	519	125	
Risdreping, Goza ³⁾	1	70	70	
Frakt salgssavling, matpotet ⁴⁾	1550	0,29	450	
Sum variable kostnader ⁵⁾			2 194	

Bruttoavling og salgssavling, kg per daa

Bruttoavling	2 000	2 250	2 500	2 750	3 000
Svinn matpoteter, 20 %	400	450	500	550	600
Svinn fabrikkpoteter, 2 %	40	45	50	55	60
Egne settepoteter, matpotet	200	200	200	200	200
Egne settepoteter, fabrikkpotet	240	240	240	240	240
Små og skadde, matpotet, 10 %	200	230	250	280	300
Salgsavling, mat	1 200	1 370	1 550	1 720	1 900
Salgsavling, fabrikk ⁶⁾	1 720	1 965	2 210	2 455	2 700

Dekningsbidrag kr per daa ved varierende avling og potetpris

Potet-anvendelse	Potetpris kr/kg ⁷⁾	Dekningsbidrag,					Egne Tall
		Bruttoavling, kg					
		2 000	2 250	2 500	2 750	3 000	
Mat	5,00	3 960	4 740	5 560	6 330	7 150	
	5,25	4 260	5 080	5 940	6 760	7 620	
	5,50	4 560	5 420	6 330	7 190	8 100	
	5,75	4 860	5 760	6 720	7 620	8 570	
	6,00	5 160	6 110	7 110	8 050	9 050	
	6,25	5 460	6 450	7 490	8 480	9 520	
	6,50	5 760	6 790	7 880	8 910	10 000	
Fabrikk	2,80	3 710	4 370	5 020	5 680	6 340	
	3,00	4 050	4 760	5 470	6 170	6 880	
	3,20	4 400	5 150	5 910	6 660	7 420	
	3,40	4 740	5 540	6 350	7 150	7 960	

- 1) Gjelder matpotet. Prisen varierer, tidligsorter er vesentlig dyrere. Pris for settepoteter fabrikk er satt til kr 5,80 og mengde 60 kg (300 kg/5. år).
- 2) Gjødning i storsekk, 12-4-18 mikro
- 3) Reglone er ikke tillatt brukt. Alternativer er Spotlight pluss kr 83/daa.
- 4) Gjelder matpoteter. Frakt for fabrikkpoteter blir dekket.
- 5) Gjelder for bruttoavling 2500 kg/daa (netto salgssavling 1550 kg/daa) matpoteter med egen lagring, sortering og sekking.
- 6) Svinn, små og skadde 30 % av bruttoavling.
- 7) Prisen en oppnår varierer mye med leveringstidspunkt.

Verdien av små og skadde poteter samt areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg

Til notater:

Vinterkål

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	(65 x 45 cm)	4500	0,75	3 375	
Gjødsel:	12-4-18 mikro	130	5,91	768	
	Brent kalk	200	2,90	580	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,23	615	138	
	Sluxx	2,8	63	176	
	Boskalid (Signum)	0,2	968	194	
	Esfenvarelat (Sumi Alpha)	0,04	633	25	
	Spinosad (Conserve)	0,2	2370	474	
Emballasje		4000	0,65	2 600	
Frakt		4000	0,30	1 200	
Pussing, vasking, pakking		4000	0,70	2 800	
Diverse				500	
Variable kostnader ialt				12 831	

*Husdyrgjødsel: Inntil 4 tonn husdyrgjødsel per dekar vil redusere behovet for fullgjødsel

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg				
	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00
3 000	3 820	6 820	9 820	12 820	15 820
3 500	5 490	8 990	12 490	15 990	19 490
4 000	7 170	11 170	15 170	19 170	23 170
4 500	8 840	13 340	17 840	22 340	26 840
5 000	10 520	15 520	20 520	25 520	30 520

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Viken

Jordbruksavtalens målpris for vinterkål i perioden 3., 4., 1. og 2. kvartal 2021/2022, er mellom kr 6,21 og 14,21. For kål levert i juni er målprisen høyest.

Sein gulrot

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Såvarer	Nantes D370, beiset	1,3	1040	1 352	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	50	5,91	296	
	Kalksteinmel	75	0,96	72	
	Kalimagnesia 24K 6Mg	20	5,80	116	
	Bor-kalksalpeter	35	3,62	127	
	Plantevern	Metribuzin (Sencor)	0,015	850,00	13
	Aklonifen (Fenix)	0,16	357,00	64	
	Clomazon (Centium)	0,08	2800	224	
	Cyprodinil (Switch)	0,2	2030	406	
	Pyraklostrobin, Boskalid (Signum)	0,2	968,00	194	
	Propakvizafop (Agil 100 EC)	0,13	514,00	67	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1082	54	
	Lambda-cyhalotrin (Karate 5 CS)	0,09	1560	140	
Nett	12 x 100 m	1	275		
	Kasser til lager	4000	0,06	240	
Emballasje		4000	1,00	4 000	
	Pussing, vasking, pakking	4000	2,00	8 000	
Frakt		4000	0,30	1 200	
Diverse				370	
Sum variable kostnader				17 209	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per pose					
	7,50	8,00	8,50	9,00	9,50	10,00
2 500	5 330	6 580	7 830	9 080	10 330	11 580
3 250	9 690	11 310	12 940	14 560	16 190	17 810
4 000	12 790	14 790	16 790	18 790	20 790	22 790
4 750	15 900	18 270	20 650	23 020	25 400	27 770
5 500	19 000	21 750	24 500	27 250	30 000	32 750

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Viken

Jordbruksavtalens målpriser for gulrot i 2021/2022, er mellom kr 9,90 og kr 14,02 per kg.

Kepaløk*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
STIKKLØK	Nr.3 15-21 (1000kg), Brett	120	18,00	2 160	
Gjødsel	12-4-18 mikro	70	5,91	414	
	PK 0-11-21	20	6,99	140	
	Kalksalpeter	40	2,55	102	
	Kalksteinmel	75	0,96	72	
Plantevern	Lambda-cyhalotrin (Karate CS)	0,03	1560,00	47	
	Aklonifen (Fenix)	0,24	357,00	86	
	Pyridat (Lentagran WP)	0,35	615,00	215	
	Boskalid (Signum)	0,2	968,00	194	
	Sykkloxydim (Fokus ultra)	0,5	208,40	104	
	Cyprodinil (Switch)	0,3	2030	609	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1082	54	
	Bentazon (Basagran SG)	0,02	1057	21	
	Kasser til lager	3500	0,06	210	
	Pussing, vasking, pakking	3500	0,85	2 975	
Emballasje		3500	0,35	1 225	
Frakt		3500	0,30	1 050	
Diverse				220	
Sum variable kostnader				10 002	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg					
	6,50	7,00	7,50	8,00	8,50	9,00
2 500	7 810	9 060	10 310	11 560	12 810	14 060
3 000	10 280	11 780	13 280	14 780	16 280	17 780
3 500	12 750	14 500	16 250	18 000	19 750	21 500
4 000	15 540	17 220	19 220	21 220	23 220	25 220
4 500	17 690	19 940	22 190	24 440	26 690	28 940

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Viken

Avlingsmengden varierer mye.

Jordbruksavtalens målpriser i 2021/2022 for kepaløk varierer fra kr 7,37 og kr 9,46 avhengig av når på sesongen.

Selleri (knoll)

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	160 brett	4 000	0,93	3 720	
Gjødsel	18-3-15	100	4,15	415	
	Bor-Kalksalpeter	40	3,62	145	
	Solubor	1	15,28	15	
Plantevern	Lambda-cyhalotrin (Karate WG)	0,01	1 560	16	
	Propakvizafof (Agil 100 EC)	0,15	514	77	
	Alfacypermetrin (Fastac 50)	0,04	2 030	81	
Emballasje		1 800	0,35	630	
Frakt		1 800	0,30	540	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				5 789	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg vasket vare				
	13,00	14,00	15,00	16,00	17,00
1 400	12 670	14 070	15 470	16 870	18 270
1 600	15 140	16 740	18 340	19 940	21 540
1 800	17 610	19 410	21 210	23 010	24 810
2 000	20 080	22 080	24 080	26 080	28 080
2 500	22 550	24 750	26 950	29 150	31 350

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Jordbruksavtalens målpriser i 2021/2022 for selleri varierer fra kr 18,60 til kr 21,54.

Blomkål

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Planter	4750	0,78	3 705	
Gjødsel	12-4-18 mikro	110	5,91	650	
	Bor-kalksalpeter	90	3,62	326	
	Brent kalk	200	2,90	580	
	Mantrac	0,2	77,48	15	
	Zintrac	0,2	111,50	22	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran WP)	0,2	615,00	123	
	Clomazon (Centium)	0,04	2800	112	
	Esfenvalerat (Sumi-Alpha)	0,05	1405	70	
	Spinosad (Conserve)	0,095	2370	225	
	Sluux	1,5	63	95	
	Indoksacarb (Steward 250)	0,0255	4000	102	
	Boksalid (Signum)	0,2	968	194	
	Kasser til lager	2900	0,06	174	
Emballasje		2900	0,65	1 885	
Frakt		2900	0,30	870	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				9 330	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk	Pris, kr per stk					
	8,00	9,00	10,00	11,00	12,00	13,00
2 000	7 580	9 580	11 580	13 580	15 580	17 580
2 300	9 680	11 980	14 280	16 580	18 880	21 180
2 600	11 770	14 370	16 970	19 570	22 170	24 770
2 900	13 870	16 770	19 670	22 570	25 470	28 370
3 200	15 970	19 170	22 370	25 570	28 770	31 970
3 500	18 060	21 560	25 060	28 560	32 060	35 560

Kilde: Norsk Landbruksrådgiving Viken

Seinere kulturer gir større avling.

Jordbruksavtalens målpriser i 2021/2022 for blomkål varierer nesten fra uke til uke, fordi sesongen er så kort.

Målprisen spenner fra kr 8,90 til 14,50, og tidlig blomkål gir høy pris.

Brokkoli

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	75x40cm eget oppal	3 600	0,75	2 700	
Gjødsel	12-4-18 mikro	100	5,91	591	
	Bor-kalksalpeter	60	3,62	217	
	Brent kalk	200	2,90	580	
Plantevern	Spinosad (Conserve)	0,24	2 370	569	
	Pyridat (Lentagran WP)	0,20	615	123	
	Esfenvalerat (Sumi-Alpha)	0,05	633	32	
	Sluxx	0,5	63	32	
	Kasser til lager	2200	0,06	132	
Emballasje		2200	0,65	1 430	
	Pussing, vasking, pakking	2200	0,85	1 870	
Frakt		2200	0,30	660	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				9 085	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg				
	10,00	11,00	12,00	13,00	14,00
1 800	9 660	11 460	13 260	15 060	16 860
2 000	11 290	13 290	15 290	17 290	19 290
2 200	12 910	15 110	17 310	19 510	21 710
2 400	14 540	16 940	19 340	21 740	24 140
2 600	16 170	18 770	21 370	23 970	26 570

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Viken

Jordbær på svart plast

Anleggskostnader per dekar

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	2 rader på plastdrill	4 200	2,60	10 920	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18*)	30	6,04	181	
	Kalksalpeter	20	2,56	51	
Plantevern	Roundup	0,6	60	36	
	Betanal	0,6	280	178	
	Gallery	0,09	2 580	232	
Svart plast, 1,4*500		1	1 332	1 332	
Diverse				140	
Sum anleggskostnader (A)				13 061	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18	30	6,04	181	
	Kalksalpeter	20	2,56	51	
Plantevern Ugress	Gallery	0,09	2 580	232	
	Betanal	0,4	297	112	
	Select Renol	0,1	1 081	108	
Plantevern sopp	Karate	0,03	1 560	47	
	Signum	0,2	924	185	
	Sluxx	0,5	63	32	
	Topas	0,06	1 945	117	
	Switch	0,1	2 030	203	
	Teldor	0,15	925	139	
	Milbeknock	0,2	1 265	253	
	Serenade	0,6	159	95	
	Geoxe	0,05	3 010	151	
	Aliette	0,8	485	388	
Emballasje	Korger	2 400	0,72	1 728	
	Ifco	80	6,20	496	
Frakt		1 200	0,60	720	
Diverse				140	
Sum variable kostnader (V)				5 377	

Jordbær på svart plast (fortsetter)

<i>Dekningsbidrag per dekar</i>					
Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	22,00	24,00	26,00	28,00	30,00
800	6 640	7 840	9 040	10 240	11 440
1 000	9 570	11 070	12 570	14 070	15 570
1 200	12 500	14 300	16 100	17 900	19 700
1 400	15 430	17 530	19 630	21 730	23 830

*Pris i storekk

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken. Plantevernkatalogen 2020. Felleskjøpet Agri. Norgro.

Eksempel på utregning av dekningsbidrag:

Avling = 1200 kg/daa

Pris = 26,00 kr/kg

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(31\,200 - 5\,377) \times 3 - 13\,061}{4} = 16\,100 \text{ kr/daa.}$$

T = 4

I = avling x pris, B = antall bærear = 3 år, T = total varighet = 4 år

Bringebær til fabrikk

Anleggskostnader per dekar (2 år)

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m) *	500	21	10 500	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	6,04	393	
	Kalk	300	1,92	576	
	Solubor	2	63	126	
Plantevern	Roundup ECO	0,6	60,8	36	
	Gallery	0,1	2 580	258	
	Focus Ultra	0,35	206	72	
Oppstøtting	Stolper	75	36	2 700	
	Tverrre i plast	75	12,4	930	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	2 876	1 438	
	Bringebærlips	500	0,38	190	
Markdekke Mypex		3	864	2 592	
Vatningsanlegg				5 000	
Frakt/diverse				600	
Sum anleggskostnader (A)				25 411	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Seniphos	1	46	46	
	Magtrac	0,3	53	16	
	Ferritrac	0,1	210	21	
	Bortrac	0,1	60	6	
	Mantrac Pro	0,1	84	8	
	Zintrac	0,1	126	13	
	Krista K	0,5	20	10	
	Actsil	0,1	750	75	
	Kalksalpeter***	17,5	2,56	45	
	Fullgjødsel 12-4-18	50	6,04	302	
	Urea	0,5	6,49	3	
Plantevern	Gallery	0,1	2 780	258	
	Focus Ultra	0,35	206	72	
	Karate	0,03	1 560	47	
	Danitron	0,1	1 165	117	
	Nordox	0,2	183	37	
	Sluxx	0,5	63	32	
	Signum	0,2	924	185	
	Switch	0,15	2 030	305	
	Teldor	0,15	925	139	
	Thiovit	0,4	76	30	
	Aliette	0,42	485	206	
	Steward	0,017	4 000	68	
Diverse				130	
Sum variable kostnader (V)				2 169	

Bringebær til fabrikk (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	28,00	30,00	32,00	34,00	36,00
1 000	19 410	21 080	22 740	24 410	26 080
1 250	25 240	27 330	29 410	31 490	33 580
1 500	31 080	33 580	36 080	38 490	41 080
1 750	36 910	39 830	42 740	45 660	48 580
2 000	42 740	46 080	49 410	52 740	56 080

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1500 kg/daa og pris = 32,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(48\ 000 - 2\ 169) \times 10 - 25\ 411}{12} = 36\ 080 \text{ kr/daa}$$

I = avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærear = 10 år, T= total varighet = 12 år

Prisen for bringebær til konserverindustrien i 2020 var omtrent kr 37,45 per kg. Produsenten skal som regel dekke frakt og emballasje innenfor nevnte oppgjørpris.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevernkatalogen 2021. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storesekk

Bringebær til konsum

Anleggskostnader per dekar (2 år)

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m)*	500	21	10 500	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	6,04	393	
	Kalk	300	1,92	576	
	Solubor	2	63	126	
Plantevern	Roundup ECO	0,6	60,8	36	
	Gallery	0,1	2 580	258	
	Focus Ultra	0,35	206	72	
Oppstøtting	Stolper	75	36	2 700	
	Tverrtre i plast	75	12,4	930	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	2 876	1 438	
	Bringebærrips	500	0,38	190	
Markdekke Mypex		3	864	2 592	
Vatningsanlegg				5 000	
Frakt/diverse				600	
Sum anleggskostnader (A)				25 411	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Seniphos	1	46	46	
	Magtrac	0,3	53	16	
	Ferritrac	0,1	210	21	
	Bortrac	0,1	60	6	
	Mantrac Pro	0,1	84	8	
	Zintrac	0,1	126	13	
	Krista K	0,5	20	10	
	Actsil	0,1	750	75	
	Kalksalpeter***	17,5	2,56	45	
	Fullgjødsel 12-4-18	50	6,04	302	
	Urea	0,5	6,49	3	
Plantevern	Gallery	0,1	2 780	258	
	Focus Ultra	0,35	206	72	
	Karate	0,03	1 560	47	
	Danitron	0,1	1 165	117	
	Nordox	0,2	183	37	
	Sluxx	0,5	63	32	
	Signum	0,2	924	185	
	Switch	0,15	2 030	305	
	Teldor	0,15	925	139	
	Thiovit	0,4	76	30	
	Aliette	0,42	485	206	
	Steward	0,017	4 000	68	
Frakt og emballasje		1200	2,60	3 120	
Diverse				100	
Sum variable kostnader (V)				5 259	

Bringebær til konsum (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	55,00	60,00	65,00	60,00	75,00
800	31 083	34 370	37 700	41 030	44 370
1 000	39 770	43 930	48 100	52 270	56 430
1 200	48 500	53 500	58 500	63 500	68 500
1 400	57 230	63 070	68 900	74 730	80 570

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1 200 kg/daa og pris = 65,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(78\,000 - 5\,259) \times 10 - 25\,411}{12} = 58\,500 \text{ kr/daa}$$

I=avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærår=10 år, T=total varighet=12 år

Bringebær som vert levert til konsum har en høyere pris enn bær til fabrikk, men må påregne økte kostnader til manuell plukking og emballasje.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevernkatalogen 2021. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storsekk

Blåbær

Kalkylen er basert på etableringskostnader på ett dekar, med totalt fem dekar felt. Planteavstanden er 1,5 m x 3,5 m på drill med Mypex. Det er installert dryppvanning, men ikke gjødselinjektor. Viltgjerde og fuglenot følger med. Forutsetninger: Omløp over 20 år, 190 planter per dekar, salgsavling fra år 3, gjennomsnittsavling 465 kg per dekar.

Arbeidsforbruk per dekar i dyringsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Planteåret:				
Planting og Plastlegging	1		12	12
Vanningsanl.			1,5	1,5
Ymse	2		10	20
2. år	1		20	20
3. år	1	12,5	50	62,5
4. år	1	40	50	90
5. år	1	75	50	125
6. år	1	110	50	160
7. år	1	137,5	50	187,5
8.-20. år	13	150	50	2 600
Sum	20	2 325	953,5	3 278,5

- Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 200,0 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 3. år) er regnet som en del av kostnadene med å etablere feltet.
- Høstekapasitet: 4 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Pris per kg	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag Per år, kr
			Per år, kr	I alt, Kr	Per år, kr	I alt, kr	
Etableringskost	0	-	-		26 141	26 141	-26 141
Andre år	0	-	-		12 024	12 024	-12 024
Tredje år	50	100	5 000	5 000	1 794	1 794	3 206
4. år	160	100	16 000	16 000	2 347	2 347	13 653
5.år	300	100	30 000	30 000	3 097	3 097	26 903
6.år	440	100	44 000	44 000	3 847	3 847	40 153
7. år bærenot	550	100	55 000	55 000	8 417	8 417	46 583
8. – 11. år	600	100	60 000	240 000	4 763	19 051	55 237
12. år bærenot/rammeverk	600	100	60 000	60 000	10 278	10 278	49 722
13. – 16. år	600	100	60 000	240 000	4 778	19 112	55 222
17. år, bærenot	600	100	60 000	60 000	8 778	8 778	51 222
18 – 20 år	600	100	60 000	180 000	4 778	14 334	55 222
Sum (20år)	9 300			930 000		129 220	800 780
Gjennomsnitt	465	100	46 500		6 461		40 039

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Agder. Plantevern katalogen 2020. LOG. Grimstad Planteskole

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd kommer i tillegg. Pris per kg er satt til kr 100.

Søtkirsebær – tunelldekke¹

Forutsetninger: Omløp over 20 år, 167 trær per dekar, salgsavling fra år 2, gjennom-snitts-avling 800 kg per dekar, sortering og pakking på fruktlageret.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsåret	1		81	81
2. år	1	17	31	48
3. – 4. år	2	68	31	198
5. – 12. år	8	136	31	1 334
13. – 15. år	3	119	31	449
16. – 17. år	2	101	31	265
18. – 20. år	3	68	31	297
Sum	20			2 671

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr160 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 2. år) er regnet som en del av etableringskostnadene. Høstekapasitet: 8 kg per time. På nye felt noe høyere høstekapasitet.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, kr	
Anleggsår	-	-	-	-	208 458	208 458	-208 458
2. år	136	54	7 322	7 322	2 783	2 783	4 539
3.-4 år	543	54	29 328	58 657	2 785	5 570	26 543
5 år	1 086	54	58 648	58 648	12 785	12 785	45 863
6. – 9. år	1 086	54	58 648	234 593	2 785	11 140	55 863
10.år	1 086	54	58 648	58 648	12 785	12 785	45 863
11. – 12. år	1 086	54	58 648	117 297	2 785	5 570	55 863
13. – 14. år	948	54	51 209	102 419	2 785	5 570	48 424
15. år	948	54	51 209	51 209	12 785	12 785	38 424
16–17	810	54	43 763	87 523	2 785	5 570	40 977
18–20	543	54	29 328	87 985	2 785	8 355	26 544
Sum (20 år)	16 006			864 302		291 373	572 929
Gjennomsnitt	800		43 415		14 569		28 646

¹ Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Søtkirsebær – tunelldekke² (fortsetter)*Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris*

Avling per dekar, gjennomsnitt i bæreåra, kg	Kr per kg			
	48	50	52	54
600	9 920	10 940	11 960	12 980
750	16 030	17 300	18 580	19 850
900	22 160	23 690	25 220	26 750
1 050	28 270	30 050	31 840	33 620
1 200	34 400	36 440	38 480	40 520
1 300	38 480	40 690	42 900	45 110

Areal og kulturlandskapstilskudd er ikke med i kalkylen. Distrikts- og kvalitetstilskudd kommer også i tillegg (kr 4,18 per kg i sone 1, kr 5,62 i sone 2–4 og kr 10,34 i sone 5).

² Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Plommer

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 167 trær per dekar, ca 40 % avling i år 3, full avling fra år 5, sortering og pakking på fruktlager. Avling: 700 kg kl. 1 i gjennomsnitt over omløpet.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

Periode	Tal år	Arbeid u/ hausting	Hausting	Timar i alt
Planteåret	1	81		54
2. år	1	25	8	33
3. år	1	25	16	41
4. år	1	37	24	61
5. – 15. år	11	37	35	792
16.– 17.år	2	37	31	136
18.– 20. år	3	37	21	174
Sum	20		66	1 318

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 160 per time) fram til feltet kommer i bæring er regnet med i etableringskostnadene.

Det er regnet med manuell tynning, og høstkapasiteten er satt til 25 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per de- kar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Planteåret					69 280	69 280	-69 280
2. år	196	24,19	4 736	4 736	3 019	2 379	1 717
3. år	393	24,19	9 501	9 501	2 185	2 185	7 316
4. år	586	24,19	14 181	14 181	2 185	2 185	11 996
5. – 15. år	879	24,19	21 268	233 946	2 185	24 035	16 814
16. – 17. år	785	24,19	18 999	37 998	2 185	2 185	17 014
18. – 20. år	528	24,19	12 762	38 287	2 185	2 185	10 577
Sum (20 år)	14 000			338 650		111 629	227 021
Gjennomsnitt	700		16 932		5 581		11 351

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar, gjennomsnitt i bæreåra, kg	Kr per kg			
	22	24	26	28
400	2 000	2 680	3 360	4 040
550	4 790	5 730	6 660	7 600
700	7 610	8 800	9 990	11 180
850	10 400	11 850	13 290	14 740
1000	13 220	14 920	16 620	18 320
1200	16 9600	19 000	21 040	23 080

Distrikts- og kvalitetstilskudd for kl. 1 kommer i tillegg (kr 3,15) i sone 1, kr 4, 61 per kg i sone 2–4, kr 9,30 i sone 5). Areal- og kulturlandskapstilskuddet er ikke med i kalkylen.

Epler med bardunering

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 250 trær per dekar, første avling i år 2. Høstekapasitet 100 kg per time. Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Annleggsår	1	0	81	81
2. år	1	5	9	14
3–4 år	2	14	18	64
5. år	1	14	25	39
6–7. år	2	18	30	96
8–9. år	2	23	30	107
10. år	1	23	32	55
11–12. år	2	23	35	117
13–16. år	4	18	35	212
17–20. år	4	14	39	210
Sum	20		50	994

Tid til administrasjon m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 160 per time) fram til feltet kommer i bæring, er regnet med i etableringskostnadene.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, Kr	
Anleggsår	0	0	0	73 455	73 455	-73 445
2. år	450	4 410	4 410	3 535	3 535	875
3–5. år	1 350	13 230	39 690	2 856	8 567	10 374
6–7. år	1 800	17 640	35 280	2 856	5 712	14 784
8–12. år	2 340	22 932	114 660	2 856	14 279	20 076
13–16. år	1 800	17 640	70 560	2 856	11 423	14 784
17–20. år	1 350	13 230	52 920	2 856	11 423	10 374
Sum	32 400		317 520		128 395	189 125
Gjennomsnitt	1 620	15 876		6 420		9 456

- 1 620 kg epler i gjennomsnitt over perioden.
- Innslaget av klasse 1 er satt til 90 %, mens de resterende 10 % går til press
- Priser brukt i kalkylen: Kr 10,5 per kg klasse 1 og kr 3,5 per kg klasse 2/press.
- Eplene sorteres og pakkes på pakkeri, grovsortering på bruket. Prisen er nettoppris på bruket (emballasje, trekk på lager og div. avgifter er trukket fra).
- Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 3,15 i sone 1, kr 4,61 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 9,30 i sone 5) kommer i tillegg.

Epler med bardunering (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris kl, kl II kr 3,5 per kg

Avling per dekar gj.snitt i bæreåra	9	10	11	12
1 440	5 570	6 860	8 160	9 450
1 530	6 320	7 690	9 070	10 450
1 620	7 060	8 220	9 980	11 440
1 710	7 810	9 350	10 890	12 430
1 800	8 560	10 180	11 800	13 420

Målpris kr 18,26 høst/vinter 2021/2022.

Pærer Forutsetninger: Omløp 25 år, 250 trær per dekar, første avling i år 3.
Høstekapasitet på 120 kg i timen.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	54	81
2. år	1	0	9	9
3. år	1	4	18	22
4. år	1	6	18	24
5. år	1	10	25	35
6. år	1	14	30	44
7. år	1	17	30	47
8.–9. år	2	18	30	97
10. år	1	18	32	50
11.–13. år	3	18	35	160
14.–16. år	3	17	35	156
17.–18. år	2	17	39	112
19.–24. år	6	16	39	328
25. år	1	14	39	53
Sum	25		49	1 218

I kalkylen er ikke tid til administrasjon medregnet. Arbeid fram til feltet er i bæring, regnes som en kostnad. Arbeidskostnaden er satt til 160 kr per time, mens høstekapasiteten er satt til 120 kg per time. 90 % klasse 1 til kr 11,31 og 10 % press til kr 3,5.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Anleggsår	0	0	0	76 210	76 210	-76 210
2. år	0	0	0	3 805	3 805	-3 805
3. år	510	5 370	5 370	3 117	3 117	2 252
4. år	680	7 160	7 160	3 117	3 117	4 042
5. år	1 190	12 530	12 530	3 117	3 117	9 412
6. år	1 700	17 899	17 899	3 117	3 117	14 782
7. år	2 040	21 479	21 479	3 117	3 117	18 362
8–13. år	2 210	23 269	139 615	3 117	18 705	20 152
14–18 år	2 040	21 479	107 396	3 117	15 587	18 362
19–24 år	1 870	16 475	98 848	3 117	18 705	16 572
25 år	1 700	17 899	17 899	3 117	3 117	14 782
Sum	42 500		447 483		151 716	295 767
Gjennomsnitt	1 700	17 899		6 069		11 831

Pærer (fortsetter)*Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris*

Avling per dekar gj.snitt i bæreåra	Kr per kg			
	9	10	11	12
1 350	5 040	6 230	7 420	8 610
1 440	5 780	7 050	8 320	9 590
1 530	6 530	7 870	9 220	10 560
1 620	7 290	8 190	9 620	11 040
1 710	8 010	9 510	11 020	12 520
1 800	8 750	9 780	11 360	12 940

- Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 3,15 i sone 1, kr 4,61 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 9,30 i sone 5) kommer i tillegg.

Tomatdyrking under glass

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	27,00	67 500	
Gjødsel			40 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	26,00	16 250	
Analyser av næringsløsning	3	400,00	1 200	
Plantevern			15 000	
Naturgass	500 000	0,55	275 000	
Teknisk energi (kwh) prioritert	7 200	0,70	5 040	
Oppbindingsmaterialer			6 000	
Humler	5	2 800,00	14 000	
Diverse			6 000	
Sum variable kostnader			445 990	

1) Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Pris, kr per kg (utbet.pris på bruket)				
	12	14	16	18	20
34 000	-37 990	30 010	98 010	166 010	234 010
38 000	10 010	86 010	162 010	238 010	314 010
42 000	58 010	142 010	226 010	310 010	394 010
46 000	106 010	198 010	290 010	382 010	474 010
50 000	154 010	254 010	354 010	454 010	554 010

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.
Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2021 er mellom kr 18,90 og 21,20 per kg og mellom kr 20,68 og 23,16 for ukene 19–25 i 2022.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Tomatdyrking under glass

Dyrkingsperiode: Hele året

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	27,00	67 500	
Gjødsel			60 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	26,00	16 250	
Analyser av næringsløsning	3	400,00	1 200	
Plantevern			20 000	
Naturgass	550 000	0,55	302 500	
Lys energi (kwh) prioritert	840 000	0,70	588 000	
Oppbindingsmaterialer			6 000	
Humler	8	2 800,00	22 400	
Diverse			6 000	
Sum variable kostnader			1 089 850	

1) Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Pris, kr per kg (utbet.pris på bruket)				
	12	14	16	18	20
60 000	--369 850	-249 850	-129 850	-9 850	110 150
70 000	-109 850	-109 850	30 150	170 150	310 150
80 000	-129 850	30 150	190 150	350 150	510 150
90 000	-9 850	170 150	350 150	530 150	710 150
100 000	110 150	310 150	510 150	710 150	910 150

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.
Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2021 er mellom kr 18,90 og 21,20 per kg og mellom kr 20,68 og 23,16 for ukene 19–25 i 2022.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Cherrytomat sesong (Ny kalkyle)

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	27,00	67 500	
Gjødsel			35 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	26,00	16 250	
Analyser av næringsløsning	3	400,00	1 200	
Plantevern			15 000	
Naturgass	500 000	0,55	275 000	
Teknisk energi (kwh)	7 200	0,70	5 040	
Oppbindingsmaterialer			6 000	
Humler	5	2 800,00	14 000	
Diverse			6 000	
Sum variable kostnader			440 990	

1) Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Pris, kr per kg (utbet.pris på bruket)				
	23	25	27	29	31
21 000	42 010	84 010	126 010	168 010	210 010
23 000	88 010	134 010	180 010	226 010	272 010
25 000	134 010	184 010	234 010	284 010	334 010
27 000	180 010	234 010	288 010	342 010	396 010
29 000	226 010	284 010	342 010	400 010	458 010

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.
Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 23 kg/m² er 1 900-2 100 t/daa

Kilde: NIBIO, Norsk gartnerforbund

Agurkdyrking under glass

Dyrkingsperiode 20.01. – 01.10. 3 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	4 800	27,00	129 600	
Gjødsel			40 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	800	26,00	20 800	
Analyser av næringsløsning	3	400,00	1 200	
Plantevern (hoveds. biologisk)			25 000	
Fyring	576 000	0,55	316 800	
Teknisk strøm (kWh) ²⁾	7 200	0,70	5 040	
Oppbindingsmaterialer (plast), tråd			5 000	
Diverse			6 000	
Filming av agurk	45 000	0,14	6 300	
Esker	4 500	7,00	31 500	
Sum variable kostnader			587 240	

1) Skifte av planteputer hvert år

2) Høyere strømpris for gassfyrte hus

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	18	20	22	24
40 000	136 960	216 960	296 960	376 960
45 000	222 760	312 760	402 760	492 760
50 000	308 560	408 560	508 560	608 560
55 000	394 360	504 360	614 360	724 360

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 50 kg/m² er 1 400-1 500 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk omregnet til kg filmet agurk (stk x 2,86). Målprisen er mellom kr 22,37 og 25,57 per kg for ukene 27–44 i 2019 og mellom kr 23,45 og 25,51 for ukene 11–27 i 2021.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Agurkdyrking med lys

Dyrkingsperiode: Helårsproduksjon med 5 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	12 500	25,00	337 500	
Gjødsel			60 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	2 100	26,00	54 600	
Analyser av næringsløsning	3	400,00	1 200	
Plantev. (hoveds.biologisk)			35 000	
Lys kwh prioritert	1 235 000	0,70	864 500	
Fyring kWh	665 000	0,55	365 750	
Diverse			12 000	
Diverse per plante	12 500	2,00	25 000	
Filming av agurk	130 000	0,14	18 200	
Esker	13 000	7,00	91 000	
Sum variable kostnader			1 864 750	

1) Skifte av planteputer hvert år.

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	18	20	22	24
110 000	132 050	352 050	572 050	792 050
120 000	303 650	543 650	783 650	1 023 650
130 000	475 250	735 250	995 250	1 255 250
140 000	646 850	926 850	1 206 850	1 486 850
150 000	818 450	1 118 450	1 418 450	1 718 450

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 130 kg/m² er 2 300–2 600 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk omregnet til kg filmet agurk (stk x 2,86). Målprisen er mellom kr 22,37 og 25,57 per kg for ukene 27–44 i 2019 og mellom kr 23,45 og 25,51 for ukene 11–27 i 2021.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Salat Chrispi

1 000 potter
Helårsproduksjon
Uke x m²: 172

Spiring 2,5 dager ved 16-17 ° deretter 15-17 dager i bordavdeling, 250 planter per m²
Produksjon i renner i 4 uker ved temp. 20° D 16° N. Lys 17 t/dag i til sammen 46 dager.
Sluttavstand 25-30 planter per m²

Variable kostnader per 1 000 stk

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Frø	1 000	0,22	220	
Potter 6 cm	1 000	0,20	200	
Torv 0,1 liter/potte	100	0,50	50	
Gjødsel	1 000	0,13	130	
Plantevern	1 000	0,10	100	
Fyring kwh	1 050	0,60	630	
Lys kwh	1 100	0,70	770	
Frakt	950	0,15	143	
Poser	950	0,25	238	
Sum variable kostnader			2 480	

Dekningsbidrag per 1 000 planter

Solgt avling antall	Utbetalingspris per stk			
	7	8	9	10
750	2 850	3 600	4 350	5 100
800	3 180	3 980	4 780	5 580
850	3 510	4 360	5 210	6 060
900	3 840	4 740	5 640	6 540
950	4 170	5 120	6 070	7 020

Normalt arbeidsforbruk per 1 000 planter er 7 timer.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken , Norsk gartnerforbund

Julestjerne enstaking

Forutsetninger:	Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9 Innpotting uke 35 Enstaking
Temperatur:	uke 35–45: 21° C uke 46–48: 18° C uke 49–50: 15–17° C
Lys:	5 000 lux
Arealkrav:	enkle: 28 m ² (36 stk/m ² netto)
Område:	Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	4,50	4 500	
Potter (11 cm)	1 000	0,47	470	
Torv spesial (m ³)	0,7	500	350	
Gjødsel	1 000	0,15	150	
Plantevern	1 000	0,20	200	
Brensel (kWh)	3 500	0,60	2 100	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1 000	0,70	1 050	
Emballasje: Brett	95	6,00	570	
Poser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			9 945	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris			
	10,00	11,00	12,00	13,00
800	-1 780	-980	-180	620
850	-1 335	-485	365	1 215
900	-890	-10	910	1 810
950	-445	505	1 455	2 405

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,60 kr/kwh til fyring og kr 0,70 til lys.

9,8 årsm² per 1 000 planter, 12,5 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 8–15 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Julestjerner flergreina

Forutsetninger:	Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9 Innpotting uke 35 Små flergreina planter
Temperatur:	uke 33–41: 21° C uke 42–48: 18° C uke 49–51: 15–17° C
Lys:	5 000 lux
Arealkrav:	flergreina : 42 m ² (24 stk/m ² netto)
Område:	Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	5,00	5 000	
Potter (12 cm)	1 000	0,55	550	
Torv spesial (m ³)	0,9	500,00	450	
Gjødsel			220	
Plantevern			200	
Brensel (kWh)	5 000	0,60	3 000	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	2 000	0,70	1 400	
Emballasje: Brett	118	6,00	708	
Hylser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			12 083	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris				
	15,00	18,00	21,00	24,00	27,00
800	104	2 504	4 904	7 304	9 704
850	792	3 342	5 892	8 442	10 992
900	1 479	4 179	6 879	9 579	12 279
950	2 167	5 017	7 867	10 717	13 567

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,60 kr/kwh til fyring og kr 0,70 til lys.

13 årsm² per 1 000 planter, 40 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 15–25 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Hagepelargonium

Forutsetninger: Max. areal 30 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 33 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–1.5.
 Rykking 1 gang.
 Lys 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov < 100W/m²)
 Temp: uke 9–11 22/18° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid)
 Areal: uke 9–11, 80 stk/m² netto
       " 12–18, 30 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	5,00	5 000	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,47	470	
Torv (m ³)	0,7	400,00	280	
Gjødsel, vekstreg. og pl.vern			150	
Brensel (kWh)	2200	0,60	1 320	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1200	0,70	840	
Emballasje: Brett	115	6,00	690	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			8 830	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	10,00	11,00	12,00	13,00	14,00
800	-721	79	879	1 679	2 479
850	-257	593	1 443	2 293	3 143
900	206	1 106	2 006	2 906	3 806
950	670	1 620	2 570	3 520	4 470

Års-m² per 1 000 planter = 6,2

Normalt arbeidsforbruk er 10-15 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,60 kr/kwh til fyring og kr 0,70 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Kinanellik (*Dianthus chinensis*) var. Telstar/Elation

Forutsetninger: Max. areal 70 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 20 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–10.5.
 Rykking 1 gang.
 Lys 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov <100W/m²
 uten lys siste 4 uker – også aktuelt med kort dag de første to ukene)
 Temp: uke 9–11 20° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid – vanlig å flytte ut til
 plasthus uten varme)
 Areal: Uke 9–11, 100 stk/m² netto
 Uke 12–19, 70 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,10	1 100	
Potter, (9 cm plast)	1 000	0,35	350	
Torv (m ³)	0,40	400,00	160	
Gjødsel, vekstreg. og pl.vern Brensel (kWh)	1500	0,50	750	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	400	0,50	200	
Emballasje: Brett 24stk	40	4,00	160	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			2 950	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00
800	275	1 075	1 875	2 675	3 475
850	467	1 317	2 167	3 017	3 867
900	658	1 558	2 458	3 358	4 258
950	850	1 800	2 750	3 700	4 650

Års-m² per 1 000 planter = 4,1

Normalt arbeidsforbruk er 8–10 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,60 kr/kwh til fyring og kr 0,70 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Spansk margeritt (Osteospermum hybrid)

Forutsetninger: Avstand netto m² i startuke: 80, rykkeuke: 35
 Utnyttelsesgrad av huset: 80 prosent
 Produksjonsperiode: Uke 8 til uke 20
 Rykking 1 gang.
 Temperatur Uke 8–11: 20°C
 Uke 12–13: 16°C
 Uke 14–20: 14°C

Område: Østlandet
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,40	1 400	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,47	470	
Torv (m ³)	0,70	400,00	280	
Gjødsel, plantevern			150	
Plastmatter			50	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	600	0,70	420	
Brensel (kWh)	1 600	0,60	960	
Emballasje: Brett	79	6,00	475	
Poser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			4 760	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris			
	11,00	13,00	15,00	17,00
800	4 191	5 791	7 391	8 991
850	4 691	6 391	8 091	9 791
900	5 191	6 991	8 791	10 591
950	5 691	7 591	9 491	11 391

Normalt arbeidsforbruk er 10–12 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,60 kr/kwh til fyring og kr 0,70 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel

	Eierens arbeidsinnsats i skogen			
	Ubetydelig, hele drifta settes bort		Eieren utfører alt avvirkningsarbeid selv	
	Kr/m ³	t/m ³	Kr/m ³	t/m ³
Bruttopris	382		382	
Variable kostnader:				
Administrasjon	5	-	3	0,2
Hogst	70	-	25	0,7
Kjøring	60	-	80	0,4
Div. arb. vedr. drifta (flytting)	4	-		0,1
Årets driftsveger	6	-	3	0,1
Vegavgift	2	-	2	
Salg, måling	7		7	
Sum var. Kostnader	154	-	120	1,5
Dekningsbidrag	228	-	262	-
Faste kostnader	Kr/m ³	Kr/år	Kr/m ³	Kr/år
Planlegging forsikring	7	2 500	7	2 500
Avskrivninger og vedlikehold, veger	21	7 500	21	7 500
Avskrivninger og vedlikehold teknisk utstyr			26	9 000
Verneutstyr			2	800
Sum faste kostnader	29	10 000	57	19 800
Sum kostnader i alt	183	63 900	176	61 625
Overskudd før kultur	199	69 650	205	71 750

Årlig avvirkningskvantum 350 m³, «lett» skog. Se også forutsetninger under.

Kostnader ved bruk av eget utstyr

Utstyr	Kostnader			
	Faste		Variable	I alt
	kr/år	kr/m ³	kr/m ³	kr/m ³
Motorsag	4 000	11	25	36
Traktorutstyr	5 000	14	20	34
Traktor	-	-	60	60

Forutsetninger: Årlig avvirkningskvantum 350 m³. Avskrivningstid 10 år for traktorutstyr. De faste kostnadene omfatter avskrivninger og vedlikehold. Avskrivninger på jordbrukstraktoren er i sin helhet belastet jordbruket. Traktorleie fra jordbruket er satt til 60 kroner/ m³. I tillegg kommer rentekrav (3–5,0 prosent). Det er forutsatt «lett» skog. I «vanskelig» skog blir kostnadene per m³ høyere. Små endringer i forutsetningene kan føre til at utføring av skogsarbeidet selv blir ulønnsomt. Dersom det er mulighet for alternativt arbeid for skogeier kan det bli enda mindre lønnsomt å utføre skogsarbeid selv.

Til notater:

Innovasjon Norge

Formål og målgrupper

Det kan gis lån både til boligformål og næringsformål.

Boligformål: Lån til boligformål kan gis til eiere av gårdsbruk med næringsvirksomhet av et visst omfang. Det kan gis lån til investering i ny bolig, utbedring av eksisterende bolig samt kjøp av bolig på tomt når den skal knyttes til bruket.

Næringsformål: Det kan gis lån/tilskudd til eier av landbrukseiendom, samdrifter eller bedrifter med tilknytning til landbrukseiendommer. Det må være næringsvirksomhet av et visst omfang på eiendommen, eller potensial for næringsvirksomhet av et visst omfang. Generelt prioriteres prosjekter som gir økt matproduksjon der det er markedspotensial, prosjekter som bidrar til økt dyrevelferd og prosjekter med energi- og klimaeffektive løsninger, som for eksempel bruk av bioenergi og tre som byggematerialer. Prosjektet må være i samsvar med nasjonale føringer og regionale strategier.

Særskilte prioriteringer for 2021:

- frukt-, grønt- og veksthusnæringa.
- tørke- og lageranlegg i kornproduksjon.
- små og mellomstore bruk, innen melkeproduksjon bruk med 15 – 30 kyr.
- økologiske produsenter som må foreta større investeringer som følge av implementeringen av EUs økologiregelverk.

Hva som prioriteres og støtteutmåling varierer mellom fylkene.

Det må være tilstrekkelig lønnsomhet og soliditet i prosjektet både på kort og lang sikt. Prosjektet må ha et tilfredsstillende ressursgrunnlag og det vurderes også hvor mye støtte som skal til for at prosjektet blir gjennomført.

Det gis ikke tilskudd til tiltak som er påbegynt før søknaden er avgjort.

Med påbegynt menes igangsettelse av bygg- og anleggsarbeider eller inngått rettslig bindende forpliktelse/kontrakt som gjør investeringen irreversibel.

Investeringer som kan finansieres

Tilskudd

Investeringer i produksjonsanlegg/driftsbygninger og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter.

Det kan gis tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter opp til 35 % av godkjent kostnadsoverslag. Øvre grense for tilskudd er 2 millioner per prosjekt. Det kan gis et tillegg i tilskuddet på inntil 10 % i forhold til normal støtteutmåling innenfor maksimalsatsene ovenfor for prosjekter der tre er hovedmateriale i vegg og takkonstruksjoner.

Det er ikke tak for tilskudd i Troms og Finnmark.

Ekstra tilskudd for bygg i tre. Det er innført en ordning med ekstra tilskudd for bygg i tre for tradisjonelle landbruksproduksjoner for å stimulere til valg av klima- og miljøvennlige byggematerialer.

Ordningen gjelder nytt areal i form av tilbygg eller nybygg. Tre må være hovedmateriale i vegg og takkonstruksjoner. Massivtre, laft, slepplaft eller bindingsreisverk i kombinasjon med takstoler, buer, åser eller andre takløsninger i tre: Inntil 20 % ekstra tilskudd avgrenset til kr. 400 000.

Kombinasjon med andre byggematerialer der tre er hovedmateriale:

Inntil 10 % ekstra tilskudd avgrenset til kr 200 000.

Innovasjon Norge vurderer grunnlaget for ekstra tilskudd uavhengig av om det er søkt om det eller ikke.

Gjødsellager. Det kan gis tilskudd inntil 20 % avgrenset til 100 000 kroner.

Investeringer i frukt- og bær dyrking. Det kan gis tilskudd til nyplanting innen økologisk frukt- og bær dyrking med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. For konvensjonell dyrking er støttesatsen inntil 35 %. Søknader om tilskudd til nyplanting vurderes individuelt, erfaringsmessig ligger støttesats for konvensjonell produksjon i intervallet 20 – 25 % for jordbær og bringebær, 25 – 30 % for epler, pærer og plommer og 30 – 35 % for moreller med dekkeshystem. For økologisk produksjon ligger den erfaringsmessig i intervallet 40 – 45 % for alle produksjoner.

Mindre investeringer i forbindelse med generasjonsskifte. Det kan gis tilskudd til personer under 35 år, som i forbindelse med overtagelse av landbrukseiendom trenger å gjennomføre mindre investeringer (inntil kr 1,5 millioner) for å opprettholde produksjonen innen tradisjonell landbruksdrift eller bygdenæringer. Tilskuddet kan gis med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag, for kvinner inntil 70 %.

Forutsetninger

Søkers eget arbeid vurderes til inntil 350 kroner per time. For egeninnsats med egne maskiner godkjennes inntil 800 kr pr time.

For enkeltpersonforetak, ANS og DA kan bare eget arbeid for innehaver, deltakere og ektefelle/samboer godkjennes som ufakturert egeninnsats.

Lån

Investeringer på landbrukseiendommer, kjøp av eiendom og tilleggsjord.

Generasjonsskifte ved familieoverdragelser normalt bare til personer under 35 år, samt i områder hvor bankene tilbyr dårlige vilkår for landbruk.

Rentebetingelser

Innovasjon Norge tilbyr lån både med flytende og fast rente, har verken etablerings- eller termingebyr og det er normalt fire terminer per år. Lånet kan ikke overstige 90 % av landbruketstakst. For nye lån er flytende nominell rentesats 2,15 % (per 13.september). Fastrentelån tilbys på forespørsel for 1 til 10 år. Rentesatsen varierer fra 2,5 % for lån på 1 år (1.10.2022) til 3,1 % for lengste alternativ (1.6.2030).

Landbrukskontoret eller fylkeskontorene til Innovasjon Norge kan gi nærmere opplysninger om lån i Innovasjon Norge. Landbrukskontorene har nødvendige skjemaer (kan også lastes ned fra www.innovasjonnorge.no), og hjelper til med søknad og sender den videre til Innovasjon Norge.

Andre låneinstitusjoner for landbruket

Alle norske banker er aktuelle låneinstitusjoner for landbruket. De viktigste er lokale sparebanker, store regionale sparebanker og forretningsbankene (DNB, Nordea osv.)

Cultura Bank

Banken gir lån til samfunnsnyttig virksomhet, hvorav økologisk jordbruk, foredling av og handel med økologiske produkter er aktuelle områder. Banken har et noe lavere rentenivå enn markedsrenten på så vel innskudd som utlån. Banken er organisert som sparebank.

Cultura Bank gir driftskreditt og pantelån og kan tilby brukskonti og de fleste grunnleggende banktjenester, inklusive nettbank.

Lånebetingelsene vil variere noe med låneprosjektets sikkerhet. Lånekundene blir bedt om å investere 5 % av lånebeløpet i grunnfondsbevis i banken som blir stående i lånets løpetid.

Cultura Bank betrakter seg som en del av det økologiske arbeidsmiljøet i Norge og utgir et eget tidsskrift – «Pengevirke» – som ofte har aktuelt stoff om prosjekter innen økologi, miljø og samfunnsutvikling generelt. Bladet utgis i samarbeid med Andelskassen Merkur i Danmark som er kjent innen det danske økomiljøet.

Kilde: Cultura Bank (www.cultura.no)

Landkreditt – www.landkredittbank.no

Eierstruktur

Landkreditt SA er en medlemsorganisasjon der medlemskapet oppstår når lån eller kreditt med pant i landbrukseiendom eller driftskreditt innenfor driftskredittordningen etableres. Medlemskapet opphører automatisk når lånet eller kreditten er innfridd. Organisasjonens høyeste myndighet er Årsmøtet, som består av representanter valgt i distriktsvise regioner som stort sett er sammenfallende med fylkesgrensene. Virksomheten ledes av et styre på 6–9 medlemmer. Landkreditt SA eier Landkreditt Bank AS, Landkreditt Forvaltning AS, Landkreditt Invest AS og AS Landkredittgården. Landkredit Bank AS eier Landkreditt Boligkreditt AS og Landkreditt Finans AS sammen med Felleskjøpet Agri.

Formål

Landkreditts formål er å bidra til bedre økonomi for medlemmene ved å tilby eller utvikle gode finansielle tjenester.

Produkter

Landkreditt Bank tilbyr enkle standardprodukter innen betalingsformidling, sparing og finansiering. Banken tilbyr også driftskredittordning.

Banken er konsernet Landkreditts salgsorganisasjon. I tillegg til egne produkter som dekker de fleste behov for betalingsformidling, kort, banksparing og finansiering, tilbyr banken fondsprodukter fra Landkreditt Forvaltning AS. I tillegg tilbys også forsikringsprodukter fra eksterne samarbeidspartnere.

Det er nettsiden og nettbanken som er den viktigste salgs- og informasjonskanal, og god informasjon om alle produkter er derfor å finne på nettsiden.

Markedsforhold

Landkreditt Bank har en blanding av landbrukskunder og personkunder. Banken har også et tilbud til næringslivskunder, men denne kundegruppen utgjør en liten del av den totale kundemassen. De fleste av næringslivskundene har tilknytning til landbruket.

Rentevilkår per 16/9-2021

	Nominell rente	Avdragstid
Landbrukslån - over 1 mill.kr., inntil 60 % av gårdens verdi under 1 mill.kr 60 % av takst	Fra 2,59 % Fra 2,94 %	Maks 25 år
Gårdskreditt - over 1 mill.kr, inntil 60 % av gårdens verdi under 1 mill.kr 60 % av takst	Fra 2,59 % Fra 2,94 %	Varighet 15 år
Bolandbrukslån - over 2 mill.kr. Bosted på gården, hovedinntekt utenfor gården	Fra 2,29 %	
Traktorlån - lånebeløp: 100 000 kr til 1,5mill.kr. Forbeholdt medlemmer i Landkreditt. Gis også til kjøp av traktor, henger, ATV og snøscooter.	Fra 3,25 %	Inntil 7 år
Driftskreditt landbruket	2,95 %	
innskudd	0,00 %	
Lån med pant i driftsmidler	6,05 %	
	0,85 %	
Kapitalkonto fra 500.000 - 5 mill. kr. Gebyrfrie uttak/år= 4	0,35 %	
Sparekonto innskudd over 100 000 kr under 100 000 kr	0,15 %	

Tallene gjelder prisene på nye lån og kreditter per september 2021. Lånegrensen i prosent av lånetakst varierer. Den enkelte lånesøker blir kredittvurdert og renten vil variere i forhold til sikkerhet, lånebeløp og forventet evne til å betjene lånet.

For landbrukslån er det er mulig med 5 års avdragsfrihet i starten av løpetida. Bankene tilbyr både annuitetslån og serielån, fast og flytende rente.

Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket

Betingelser: Medlemskap i en eller flere av de deltakende samvirkeorganisasjoner i landbruket. Salgsoppgjørene fra nevnte organisasjoner går gjennom bank.

Kredittens størrelse: Sesongmessig driftskreditt på inntil 40 % av samlet oppgjør inkludert mva. med organisasjonene foregående år. Ved oppstart eller utvidelse av produksjon er det mulig å få innvilget særskilt kreditt utover 40 % av foregående års årsmelding.

Rentens størrelse: For driftskreditten beregnes ikke kassakredittprovisjon. Vilkårene for øvrig avtales med banken. Effektiv rente er vanligvis 2–4 % lavere enn for kassakreditt.

Sikkerhet: Som sikkerhet for driftskreditten må medlemmene la framtidige oppgjør for produkter gå inn på konto i banken på fremtidige oppgjør fra organisasjonene og eventuelt pant i landbruksløsøre.

Utfyllende opplysninger: Ved å henvende seg til banken, Norsk Landbrukssamvirke eller landbrukets samvirkeorganisasjoner vil en få utfyllende opplysninger om denne ordningen for driftskreditt.

Kilde: <https://www.landkredittbank.no/lan/landbruk/driftskreditt/>

Kostnader til renter og avdrag

Årlig utgift til renter og avdrag (annuitet) per kr 1 000 i lånekapital når rente og avdrags-
tid er:

Rente		2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %
År	5	212	218	225	231	237	245	250
"	10	111	117	123	130	136	142	149
"	15	78	84	90	96	103	110	117
"	20	61	67	74	80	87	94	102
"	25	51	57	64	71	78	86	94
"	30	45	51	58	65	73	81	89

Rentedelen av årlige utgifter til avdrag og renter per kr 1 000 (avrunda tall)

Rente %	3 %	3 %	3 %	4 %	4 %	4 %	6 %	6 %	6 %	
Avdragstid, år	10	20	30	10	20	30	10	20	30	
Avdrag + renter/år	117	67	51	123	74	58	136	87	73	
År	1	30	30	30	40	40	40	60	60	60
"	2	27	29	29	37	39	39	55	58	59
"	3	25	28	29	33	37	39	51	57	58
"	4	22	27	28	30	36	38	46	55	58
"	5	19	25	27	26	34	37	34	53	57
"	6	16	24	27	22	33	36	28	51	56
"	7	13	23	26	18	31	35	22	49	55
"	8	10	21	25	14	29	34	15	46	54
"	9	7	20	24	9	28	33	8	44	52
"	10	3	19	24	5	26	32		41	51
"	15		11	19		15	27		26	44
"	20		2	14		3	20		5	34
"	25			8			12			21
"	30			2			2			4

Leasing

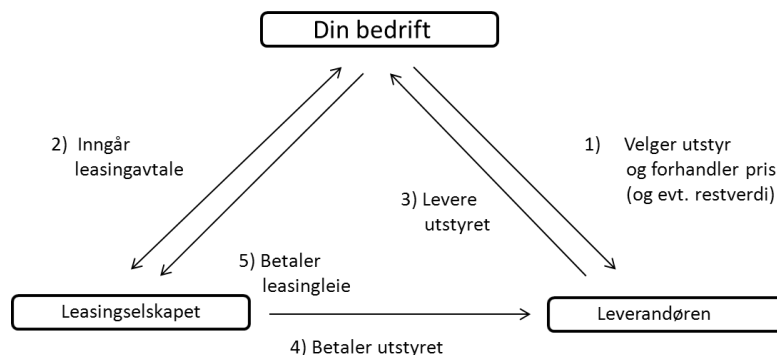
Leasing gir bedrifter og næringsdrivende mulighet til å anskaffe seg tidsriktig utstyr og maskiner uten å belaste egenkapital eller andre lånekilder. Hovedtanken bak leasingproduktet er å gi kunden disposisjonsrett over et driftsmiddel. Eierforholdet er av underordnet betydning. Leietakeren betaler en leie som dekker renter og avskrivninger på den kapitalen som er bundet opp ved leasingselskapets kjøp av leasinggjenstanden. Leasingselskapet beholder eiendomsretten til gjenstanden under hele leieperioden.

- Full pay out-leasing

Dette er en leasingavtale hvor avtalt leie dekker hele kjøpesummen (med renter) over leieperioden.

- Restverdileasing

Ved restverdileasing tilbakebetales investeringen bare delvis ved leie fra kunden. I Norge er det vanlig at den resterende del av kjøpesummen betales av leverandør mot at denne kjøper tilbake gjenstanden. I utlandet er det mer vanlig med kunde-garantert restverdi. Det hender også at leasingselskapet selv tar risikoen for restverdien (openend). Da er man mer over mot operasjonell leasing.

- Finansiell leasing

Finansiell leasing er en leieavtale som overfører det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til eiendelen til kunden. Avtalen kjennetegnes ved at leasingselskapet kontraktfester tilbakebetaling av hele det investerte beløpet. Ønsker kunden restverdi, må restverdien garanteres av leverandør eller annen garantist.

- Operasjonell leasing

Operasjonell leasing er leieavtaler som ikke er finansielle.

Leasing og skatt

Både finansielle og operasjonelle leasingavtaler er å anse som utleie når det gjelder skatt. Det betyr at leasingselskapet aktiverer objektet og foretar skattemessige avskrivninger. Kunden utgiftsfører leiebeløpet i resultatregnskapet.

Leasing i praksis

Leasingselskapet kjøper inn et driftsmiddel etter spesifikasjoner fra sin kunde. Deretter leies driftsmiddelet av leasingselskapet til leietaker for en avtalt periode – ofte varierende fra 3 til 5 år. I stedet for å låne ut penger, leier finansieringsselskapet ut driftsmidler innkjøpt spesielt for formålet.

Hva skjer etter leieperioden?

Etter utløpet av den avtalte leieperioden har bedriften normalt følgende muligheter:

- Fortsette leieforholdet til en sterkt redusert leie
- Anmode om å kjøpe utstyret og overta eiendomsretten
- Si opp avtalen og levere utstyret tilbake til leasingselskapet

Ved restverdileasing har kunden ingen rett til å forlenge leasingavtalen.

Hvorfor leasing? Hva er leasing?

- Hurtig og enkel tilgang på nye driftsmidler med minimal likviditetsbelastning.
- Kunden slipper å belaste investeringsbudsjetter.
- De fleste kunder oppnår enkel regnskapsføring med utgiftsføring av leiebeløpene over driftsregnskapet. Dette gir redusert balanse og bedre nøkkeltall.
- Leasing innebærer en skattemessig enkel føring ved at leiebeløpene utgiftsføres direkte. Kunden slipper å måtte føre saldoavskrivninger.
- Kunden slipper å bekymre seg for hvordan han skal bli kvitt utstyret og til hvilken pris. Kunden får raskere tatt ny teknologi i bruk.
- Leasingavtaler kan kombineres med ulike service- og vedlikeholdsavtaler. Ikke minst er det utviklet løsninger som avlaster kundene for betydelige ressurser knyttet til oppfølging av biler og bilkostnader.

Kilde: Finansieringsselskapenes Forening

Gardens forsikringsbehov

For å trygge de økonomiske interessene som garden og gardsdriften utgjør, er det behov for en rekke forskjellige forsikringer. Her presenteres Yrkesskadeforsikring, Ulykkesforsikring samt Gruppeliv og Uførepensjon.

Risikosikring

I forsikringssammenheng grupperer vi gjerne måten for risikodekning/risikoreduksjon slik:

- Risikoreduksjon ved skadeforebyggende arbeid
- Offentlige støtteordninger
- Bondens bevisste egenrisiko
- Forsikringsløsninger

Skadeforebyggende innsats

Gårdbrukeren kan fjerne en del av de risikokilder som finnes på gården, og dermed redusere sitt forsikringsbehov. Det gis rabatt i forsikringspremien ved gjennomføring av skadeforebyggende tiltak som brannvarslingsanlegg, avtale om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år og slukkeutstyr. Dersom el-kontroll eller brannvarslingsanlegg mangler, og det fører til brann eller at brannen blir mer omfattende enn den ellers ville ha blitt, kan det gi reduksjon av erstatningen fra forsikringsselskapet.

Offentlige støtteordninger

Det offentlige dekker naturskader på eiendom som ikke kan brannforsikres, dvs. på jord, veier osv. Bare skog som er sikret med stormskadeforsikring vil nyte godt av erstatning fra staten ved omfattende stormskade.

Det offentlige nytter en del avtalemidler til å dekke enkeltbønders tap av dyr på beite, gir erstatning ved katastrofetap i husdyrhold, gir erstatning ved store avlingsskader, ved skade på grunn av planteskadegjørere osv. Når det gjelder smittsomme husdyrsykdommer, dekker staten verdien av dyr som kreves slaktet. Det er behov for egen sykdomsdekning på de samme dyrene i et forsikringsselskap for å få dekket det avbruddstapet som oppstår som følge av stans i produksjonen. Man kan lese mer om offentlige støtteordninger på www.landbruksdirektoratet.no.

Bondens bevisste egenrisiko

Alle bønder står for en eller annen egenrisiko selv. Hos svært mange er denne egenrisikoen mye større enn bonden selv vet om. Han har altså ikke tatt et bevisst valg når det gjelder størrelsen på egenrisikoen. Følgende løsninger kan finnes hos en og samme forsikringstaker:

- Egenandelen i landbruksforsikringen er kr 10 000 på driftsdelen og kr 5 000 på privatdelen.
- Husdyrene er ikke forsikret med egen sykdomsdekning. Skade som følge sykdom kan føre til store økonomisk tap.
- Den 10 år gamle bilen med gjenanskaffelsesverdi i f.eks. kr 20 000 er forsikret med kaskodekning og laveste egenandel

- Den nye traktoren som kostet kr 350 000 er ikke dekket med maskinskade- forsikring.
- Han har ikke laget lovpliktig yrkesskadeforsikring og er selv ansvarlig for skade som rammer familie eller ansatte som arbeider på gården. Erstatningen kan overstige 5 mill. kroner.
- Det er ikke laget ulykkesdekning på noen i familien. Det er heller ikke laget noen form for uføreerstatning for brukeren.
- Bonden har startet med gårdsturisme i stort omfang uten å utvide forsikringen for de nye ansvarsforhold som dermed oppstår.

I et eksempel som det ovenfor ser en klart at det ikke finnes noen helhetlig plan når det gjelder egenrisiko.

På noen områder er egenrisikoen lavere enn den brukeren kan bære selv. På disse områdene er forsikringsordningen for finmasket. På andre områder finnes det store huller. Skade på ett av disse områdene vil føre til store økonomiske konsekvenser.

Bonden må sammen med sine rådgivere finne fram til et fornuftig nivå for egenrisiko. Etter at alle risikoområder er kartlagt og avklart, må det så lages en forsikringsløsning som er tilstrekkelig omfattende og finmasket til å dekke de skader bonden ikke ønsker eller har økonomisk evne til å dekke selv.

Yrkesskadeforsikring

Alle arbeidsgivere er ved lov pålagt å tegne forsikring for yrkesskade og yrkessykdom på sine arbeidstakere. Gårdbrukere som har folk i arbeid, lønnet eller ulønnet, er arbeidsgiver og må tegne forsikringen.

Hvis forsikring ikke er tegnet, har arbeidstakeren likevel krav på erstatning fra forsikringsselskapene. Selskapene vil i tilfelle kreve sine utlegg tilbake fra arbeidsgiveren.

Barn, foreldre (ikke ved kompaniskap) og feriehjelp er regnet som arbeidstakere i visse sammenhenger. Selv er gårdbrukeren ikke omfattet av forsikringen. Det er heller ikke ektefelle og selvstendig næringsdrivende/representant for disse.

Forsikringen dekker yrkesskader og yrkessykdommer som arbeidstaker påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, i overensstemmelse med Lov om yrkesskadeforsikring.

Erstatning beregnes for tapt inntekt, tap i fremtidig erverv, varig medisinsk invaliditet og merutgifter. Ved død utbetales erstatning til arbeidstakerens ektefelle/samboer og barn. Erstatningen beregnes etter standardiserte satser gitt av myndighetene.

I tillegg utbetales refusjon til staten med 1,2 ganger erstatning utbetalt til den skadede.

HUSK!! Selskapet skal ha oppdatert grunnlag for beregning av premie for yrkesskade hvert år. Siste års utlønning i henhold til den enkelte næringsoppgave (post 201) skal rapporteres til selskapet. Dersom forsikringen fornyes med for lavt grunnlag oppstår det underforsikring og erstatningsplikt for forsikringstakeren ved inntruffet skade.

Det finnes en god og billig forsikringsløsning for yrkesskader for selvstendige næringsdrivende på nærmeste NAV-kontor. Denne kan være en god basis for de forsikringsløsninger bruker og ektefelle må lage på seg selv.

Personforsikringer

Bondelagets Livsforsikring

I oktober 2017 ble Norges Bondelags Gruppelivsforsikring flyttet til Landkreditt Forsikring. Eksisterende avtaler om gruppelivsforsikring løper til de opphører etter fylte 67 år. Den nye Bondelagets Livsforsikring gir utbetaling av et engangsbeløp til etterlatte og er fritatt for inntektsskatt. Ordningen er basert på følgende prinsipper:

- Premieintervaller etter alder.
- Søkerens helseerklæring må godkjennes av Landkreditt Forsikring.
- Forsikringssummen kan være 10 G, 20 G, 30 G, 40 G eller 50 G (G = kr 106 399) per 1.5.2021).

Forsikringssummen trappes ned 2,5 prosent per år fra 55 års alder til den opphører etter fylte 75 år. Ordningen med medforsikret blir ikke videreført.

Premien i gruppelivsordningen reguleres i samsvar med erstatninger, alder på forsikrede i ordningen og økning i folketrygdens grunnbeløp (G). Premiene er justert i henhold til resultatet for avtalen og for endringen i grunnbeløpet. Avtalen fornyes for ett år om gangen og endringer i avtalen gjøres gjeldende fra hovedforfall.

Ulykkesforsikring

Norges Bondelag – Ulykkesforsikring til gunstig medlemspris for voksne mellom 20 og 70 år. Forsikringssum 20, 30 eller 40 G ved medisinsk uførhet, invaliditet (min. 1 %) etter ulykke. Forsikringen dekker også behandlingsutgifter inntil kr 100 000 per ulykkestilfelle. For medlemmers barn mellom 0 og 26 år er forsikringssummen 20,30,40,50 eller 60 G. For barn opphører forsikringen etter at forsikrede har fylt 26 år. Tegningsalder inntil 20 år.

Viktig:

Du bør ALLTID be om forsikringstilbud fra flere selskaper. Det viser seg at premien kan variere mye, men det kan også forsikringens dekning. Det som dekkes i ett selskap, dekkes ikke alltid hos et annet. Du bør alltid be om tilbud fra selskapene når du gjør endringer på garden, slik at nye investeringer også blir forsikret.

Generelt

Folketrygden er en obligatorisk trygdeordning for alle som er bosatt i Norge. Innført ved lov av 17. juni 1966, trådte i kraft 1. jan. 1967. En ny lov kom i 1997 (lov om folketrygd av 28. feb. 1997).

Folketrygden gir økonomisk stønad ved sykdom, svangerskap og fødsel, arbeidsløshet, alderdom, uførhet, dødsfall og tap av forsørger. Folketrygden dekker også utgifter til medisinsk behandling og rehabilitering og til yrkesmessig attføring. Med noen få unntak er alle som er bosatt i Norge – uten hensyn til statsborgerskap – medlem av folketrygden.

Det er vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden i lov av 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

Finansiering av folketrygden

Folketrygdloven omfatter alle våre vanlige trygder bortsett fra barnetrygden. Finansieringen av folketrygden skjer ved:

- særlige avgifter fra arbeidsgiver (arbeidsgiveravgift)
- særlige avgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre trygdede (trygdeavgift)
- tilskudd fra staten

Stortinget fastsetter hver høst størrelsen på avgiftene og tilskuddet for neste kalenderår.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveren skal betale arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold som han plikter å innberette. Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av det beløp som skal innberettes for vedkommende år. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder selv om beløpet fritas for innberetningsplikt på grunn av beløpets størrelse.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse til medlemmer i styre, representantskap, utvalg, råd og lignende skal det alltid betales avgift som av lønnsinntekt.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid for veldedig eller allmennyttig institusjon eller organisasjon når lønnsutgiftene ikke er knyttet til institusjonens eller organisasjonens næringsvirksomhet. Fritaket etter første punktum gjelder bare dersom institusjonens eller organisasjonens totale lønnsutgifter er opp til 800 000 kr og bare for lønnsutbetalinger opp til 80 000 kr per ansatt. Lønnsarbeid i hjemmet som ikke overstiger 60 000 kr inkludert verdi av kost og losji, og som betales av privatperson, er fritatt for arbeidsgiveravgift.

Innrapportering av arbeidsgiveravgift skjer via A-meldingen. A-meldingen er en månedlig melding fra arbeidsgiver til NAV, SSB og Skatteetaten om ansattes inntekt, arbeidsforhold og forskuddstrekk, samt arbeidsgiveravgift og finansskatt for virksomheten. Fristen for innsending av A-meldingen er den 5. i påfølgende måned. Arbeidsgiveravgiften skal betale i seks terminer.

EØS- regler for regional statsstøtte

ESA vedtok i oktober 2013 retningslinjer for regionalstøtte som har betydning for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Det finnes unntak for flere næringssektorer, og utleie av arbeidskraft til unntatte aktiviteter unntas på samme måte. Jordbruk, skogbruk og fiske har en særregel, og unntas for virksomhet som ikke omfattes av EØS-avtalen.

Avløserlag vil i utgangspunktet drive virksomhet som faller inn under dette unntaket. Dersom avløserlag leier ut arbeidstakere til virksomhet som ikke er landbruksvirksomhet, gjelder imidlertid de ordinære reglene for arbeidsutleie.

Geografiske avgiftssoner og satser

De enkelte kommunene er, etter kriterier som er gitt fra ESA, plassert i 7 ulike soner med tilhørende differensierte avgiftssatser. Plasseringen i de enkelte sonene har blant annet sammenheng med befolkningstetthet, sysselsetting og økonomisk vekst i hver enkelt kommune. Grunnet regionreformen med sammenslåing av mange kommuner fra 1.1.2020, er det ikke lenger en én til én-forhold mellom arbeidsgiveravgiftssone og kommune. En kommune kan dermed ha flere avgiftssatser.

Avgjørende for hvilken sone som skal legges til grunn for beregning av arbeidsgiveravgift, er som hovedregel der virksomheten er registrert/skal være registrert. For private arbeidsgivere er det den private arbeidsgiverens folkeregistrerte adresse som skal legges til grunn ved sone-tilordningen.

Avgiftssoneinndelingen for 2021 er gjengitt kommunevis på:

<https://www.skatteetaten.no/satser/arbeidsgiveravgift---soneinndeling/>

Avgiftssatser*Generelle næringer*

For de generelle næringene gjelder følgende soner og satser:

<i>Sone</i>	<i>Sats</i>
I	14,1 %
Ia	10,6 % (14,1 %)*
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	7,9 %
V	0 %

*Fribeløp. I sone Ia beregnes avgiften etter differensierte satser, inntil differansen mellom avgift etter høyeste sats og avgift etter differensiert sats utgjør kr 500 000 i inntektsåret. Når fribeløpet er brukt opp, må arbeidsgiver gå over til å benytte satsen på 14,1 %.

Med de generelle næringene menes arbeidsgivere som ikke kommer inn under noen av unntakene. Regler om disse næringene er gitt i avgiftsvedtaket §§ 1 til 4.

Jord- og skogbruk, fiskeri, etc.

Arbeidsgiver som driver virksomhet innen en næring som faller utenfor EØS-avtalen, beholder ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fullt ut. Satsene i sone Ia og IVa skiller seg derfor noe fra de generelle satsene. Dette gjelder bl.a. jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og fangst, fiskeoppdrett og bearbeiding og engroshandel med jordbruks- og fiskeprodukter. Arbeidsgivere som driver virksomhet i sone Ia, kan i henhold til dette beregne avgift med en sats på 10,6 % på samtlige lønnskostnader (altså ikke bare innenfor et fribeløp).

<i>Sone</i>	<i>Sats</i>
I	14,1 %
Ia	10,6 %
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	5,1 %
V	0 %

Rettigheter i folketrygden

Folketrygden yter bl.a. stønad ved sykdom, svangerskap og nedkomst, alderdom, dødsfall og tap av forsørger. Det gis også stønad til arbeidsledige, personer på attføring og ugifte, skilte eller separerte forsørgere.

Alle ytelser fra folketrygden beregnes i forhold til grunnbeløpet (G) som hvert år blir fastsatt av Stortinget. I tidsrommet 1.1.2020–30.04.2020 var grunnbeløpet kr 101 351 og for tidsrommet 1.5.2020–31.12.2020 kr 106 399. Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2021 er kr 104 716.

Rettighetene i folketrygden blir beregnet etter hvor mange pensjonspoeng (P) den enkelte har opparbeidet seg. Antall pensjonspoeng det enkelte inntektsår er avhengig av den aktuelle verdi for grunnbeløpet (G) og pensjongivende inntekt i året (I).

Gammel ordning

Pensjongivende inntekt er lik personinntekten med visse begrensninger. Personinntekt over 12 G regnes ikke med i den pensjongivende inntekten. Likeledes medtas bare 1/3 av den personinntekt som ligger mellom 6 og 12 ganger G. $P = (I - G)/G$ Det kan ikke gis mer enn 7,00 poeng per inntektsår.

Pensjonsreformen fra 2011

Pensjonsreformen trådte i kraft fra januar 2011. Det er mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, men man får høyere årlig pensjon hvis man venter med uttaket. Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt, uten at pensjonen blir redusert. I privat sektor kan AFP kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. I offentlig sektor er regelverket uendret etter 2011. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke i tillegg ta ut AFP fra offentlig sektor. Tidligpensjon i jordbruket (TPO) kan kombineres med uttak av lønnsinntekt, annen næringsinntekt og alderspensjon, men ikke andre ytelser fra folketrygden, som uførepensjon, arbeidsavklaringspenger, etterlattepensjon fra folketrygden eller avtalefestet pensjon (AFP).

I ny alderspensjon tjenes det opp pensjonsrettigheter tilsvarende 18,1 % av årlig pensjongivende inntekt opp til 7,1 G. Det nye pensjonssystemet innfører regler om «alleårsopptjening», levealdersjustering og fleksibelt uttak av pensjon. Inntekt fra 13 år og fram til fylte 75 år teller for pensjonsopptjeningen (før 2010 er opptjening fra 17 år tellende).

Alle kan ta ut alderspensjon fra 67 år og det åpnes for hel, eller delvis uttak av alderspensjon fra 62 år under følgende forutsetning; den totale pensjonsbeholdning (fremskrevet verdi) er så stor at den minst tilsvarer garantipensjonsnivået (minstepensjon) ved 67 år, dvs. ca. 2G. Inntekt under ca. 4G gir ingen opptjening ut over garantipensjon.

Hvis levealderen i befolkningen øker, innebærer levealdersjusteringen at fremtidige generasjoner må arbeide noe lenger og utsette uttaket av alderspensjon for å få samme pensjon som dagens pensjonister.

Innfasing av nye opptjeningsregler

De nye opptjeningsreglene for alderspensjon skal gjelde fullt ut for personer som er født i 1963 og senere. De som er født i 1953 og tidligere skal følge gamle opptjeningsregler. Personer født i årene 1954–1962 får beregnet sin pensjon med forholdsmessige andeler fra nytt og gammelt system. Dette innebærer at 1954-kullet vil få 10 % av pensjonen beregnet etter nytt regelverk og 90 % beregnet etter gammelt regelverk.

Uføretrygd

Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom eller skade. For å ha rett til å få uføretrygd må du som hovedregel oppfylle disse vilkårene:

- Du må være mellom 18 og 67 år.
- Du må ha vært medlem av folketrygden i de siste fem årene før du ble syk.
- Sykdom og/eller skade må være hovedårsaken til at inntektsevnen din er nedsatt.
- Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak må være gjennomført.
- Inntektsevnen din må være varig nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom og/eller skade.

Uføretrygden fra folketrygden og uføreytelser fra andre ordninger, vil skattlegges på samme måte som lønnsinntekt.

Sykepenger*Arbeidstakere*

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 % av brutto arbeidsinntekt fra og med første fraværsdag. Arbeidsgiveren har plikt til å betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden). Fra og med den 17. dagen tar NAV over utbetalingen av sykepengene.

Næringsdrivende

Selvstendige næringsdrivende har rett til sykepenger regnet etter 80 % av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen.

Jordbruket

For jordbruket er det innført 100 % sykepenger av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen. Differensen mellom 80 og 100 % blir kollektivt innbetalt over jordbruksavtalen. Dersom en selvstendig næringsdrivende (også jordbrukere) ønsker en bedre sykelønnsordning, kan det tegnes frivillig tilleggsforsikring hos NAV. Det er flere alternativ for en slik tilleggsforsikring.

Tilskuddsordning til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er en ordning gjennom jordbruksavtalen og et supplement til folketrygdlovens ytelser. Ordningen er ment å dekke opp tilfeller der bonden har opptjent for lite grunnlag etter folketrygdens regler til å få dekket avløser. Ordningen er blant annet motivert av dyrehelsemessige hensyn. Fra og med 2019 stilles det ikke lenger noe krav til nivået på næringsinntekten når det er innehaver selv som søker. Deltakere i ANS/DA eller ektefelle til innehaver av ENK må ha hatt en næringsinntekt på minst 1/2 G.

Næringsinntekt jordbruk/gartneri legges til grunn for avløserordningen og pensjonsgivende inntekt for ordninger etter folketrygdloven.

Fra 2015 gjeninnføres øvre aldersgrense på 70 år for avløsning ved sykdom. Det gis som tidligere tilskudd til 14 dager avløsning av far i forbindelse med fødsel dersom han bor sammen med mor til barnet. Avløsningen må foregå i perioden 14 dager før fødsel til 14 dager etter at mor kom heim, men det er ikke lenger krav om at avløsningen har skjedd sammenhengende.

Ansatte

Arbeidsgiver har rapporteringsplikt for oppfølging av sykmeldte fra og med 1. juli 2011.

Fødsel - foreldrepenger

Både etter folketrygdloven og etter avløserordningen er det krav om et minimum inntektsgrunnlag på 1/2 G siste året i beregningsperioden for rett til stønad, og en må ha vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen. Uttak av foreldrepenger og avløserstønad kan kombineres med arbeid på flere måter, men det må søkes i god tid før uttak starter.

Foreldrepengeperioden består av fedrekvoten, mødrekvoten og fellesperioden. Fra 1. juli 2018 og 100 % uttak, er både fedrekvoten og mødrekvoten på 15 uker, mens fellesperioden er på 16 uker. Fra 1. januar 2019 og 80 % uttak, er mødre- og fedrekvoten hver på 19 uker og fellesperioden på 18 uker.

Skatt

All næringsinntekt blir i dag beskattet etter fire ulike modeller og det er avhengig av valgt foretaksform.

Selskaper

Aksjeselskap og samvirkeforetak blir beskattet etter *aksjonærmodellen*. Den delen av selskapets overskudd som blir beholdt i selskapet og ikke utbetalt som utbytte, blir beskattet flatt med 22 %. I tillegg betaler personlige aksjonærer ytterligere 31,68 % skatt på den delen av *utbetalt* utbytte som overstiger skjermingsfradraget.

Skjermingsfradraget beregnes ved å multiplisere skjermingsgrunnlaget med en risikofri skjermingsrente som fastsettes hvert år av skattemyndighetene. Skjermingsrenten er en etter-skatt-rente fordi utbyttet allerede er beskattet på selskapets hånd. For inntektsåret 2020 var skjermingsrenten 0,6 %.¹⁾ Skjermingsgrunnlaget er aksjens kostpris tillagt ubenyttet skjerming fra tidligere år. Gevinst og tap ved salg av aksjer blir skattemessig behandlet etter samme prinsipp som utdelt utbytte fra aksjeselskap.

Aksjonærmodellen er også lagt til grunn ved utformingen av *deltakermodellen* for deltakerlignede selskaper (ANS og DA). Som skjermingsgrunnlag i deltakermodellen benyttes enten deltakerens innskudd i selskapet ved årsskiftet, deltakerens kostpris mv. for andeler eller deltakerens andel av selskapets skattemessige egenkapital med justeringer.

Verken aksjonærmodellen eller deltakermodellen skiller mellom aktive og passive aksjonærer og deltakere, eller etter hvor stor eierandel den enkelte aksjonær eller deltaker har i selskapet. For å oppnå personinntekt og dermed rettigheter i trygdesystemet, må en aksjonær ta ut lønn fra aksjeselskapet. En deltaker må ta ut Arbeidsgodtgjørelse fra et deltakerlignet selskap.

Enkeltpersonforetak

Enkeltpersonforetak blir beskattet etter *foretaksmodellen* hvor det skilles mellom alminnelig inntekt og personinntekt. Beregnet personinntekt er overskuddet i foretaket etter at det er redusert med skjermingsfradrag, renteutgifter til finansinstitusjoner og eventuelt lønnsfradrag. Skjermingsfradraget er skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget er i hovedsak de fysiske eiendeler som har virket i foretaket, minus gjeld til finansinstitusjoner. Skjermingsrenten fastsettes på samme måte som for selskaper, men renten i foretaksmodellen er en før-skatt-rente og var for inntektsåret 2020 0,8 %.³⁾

Foretaksmodellen skiller seg fra de andre to modellene ved at overskuddet alltid skal beskattes i opptjeningsåret, selv om hele eller deler av det blir beholdt i virksomheten. Aksjeselskap og deltakerlignet selskap kan bruke overskuddet til å investere i eget selskap etter at det er betalt 22 % skatt av overskuddet. Overskudd fra et enkeltpersonforetak må beskattes fullt ut med trygdeavgift og eventuelt trinnskatt før midlene kan reinvesteres i foretaket.

---

³ Skjermingsrenten blir fastsatt av Finansdepartementet i januar året etter inntektsåret, dvs. at skjermingsrenten for 2021 først blir fastsatt i januar 2022. Skjermingsrenten fastsettes på bakgrunn av gjennomsnittlig 3-måneders rente på statskasseveksler, og skal tillegges 0,5 prosent.

Generelle beskatningsregler

I utgangspunktet skattlegges landbruk etter samme prinsipp som annen nærings-virksomhet og de samme regler gjelder for bokføring. Det brukes samme næringsoppgave som annen virksomhet, men landbruk har et eget skjema Landbruk RF-1177 med ulike spesifikasjoner. Også andre næringer har sine tilleggsskjema/spesifikasjoner som skattemyndighetene krever utfyllt. Vi vil her gjengi noen regler som gjelder spesielt for landbruk.

Overdragelse (realisasjon) av alminnelig gårdsbruk og skogbruk

Fra og med 2016 skal det for enkelpersonforetak ikke beregnes personinntekt av gevinst ved realisasjon av eller fra alminnelig gårdsbruk og skogbruk (Sktl. § 12-11 fjerde ledd).

Ved overdragelse av alminnelige gårdsbruk og skogeiendommer er hovedregelen at eventuell gevinst er skattepliktig (av alminnelig inntekt) uavhengig av eiertid. Det er gjort unntak for overdragelse til personer som er arveberettiget etter arvelovens regler dersom overdrageren har eid eiendommen i minst ti år når realisasjonen finner sted. Det er videre en forutsetning for skattefritak at vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av en antatt omsetningsverdi.

Dersom gevinsten ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk og skogbruk er skattepliktig, er det anledning til å oppregulere⁴ inngangsverdien. Dette gjelder bare dersom en eventuell realisasjon ville vært skattefri etter reglene som gjaldt fram til og med 2004. Det er bare de ikke-avskrivbare eiendelene som kan oppreguleres, dvs. jorda og skogen. Våningshus som bebos av den som realiserer eiendommen og avskrivbare driftsmidler slik som driftsbygninger, kan ikke oppreguleres. Oppregulering kan kreves for våningshus som bebos av andre. Salgsprisen må derfor først justeres forholdsmessig for den delen som faller på eiendeler hvor kostprisen ikke skal oppreguleres. For jord og skog oppreguleres historisk kostpris basert etter en gjennomsnittlig årlig prisvekst for eiendommen. Den årlige prisveksten fastsettes etter en formel hvor historisk kostpris, salgspris og antall eierår inngår.

Er gevinsten på våningshuset helt eller delvis skattepliktig ved anvendelsen av skatte-reglene for realisasjon av alminnelig gårdsbruk, kan likevel gevinst på våningshuset med naturlig arrondert tomt bli skattefri etter reglene om realisasjon av bolig- eller fritidseiendom.

Endringer fra 1.1.2014 ved fjerning av arveavgift og innføring av kontinuitetsprinsippet

Som en direkte konsekvens av fjerning av arveavgiften innføres skattemessig kontinuitet (kontinuitetsprinsippet) ved arve- og gaveoverføringer. Skattemessig kontinuitet innebærer at mottaker overtar sin forgjengers skattemessige verdier og posisjoner der næring overføres med et gaveelement. Det vil si at selger ikke blir gevinst- eller uttaksbeskattet, men overtager får heller ikke mulighet til å skrive opp verdiene.

Det gjøres et viktig unntak fra denne regelen når det gjelder landbrukseiendom. Hvis man følger reglene for skattefritt salg, skal overtager fortsatt få lov til å skrive opp verdien. Det nye for landbruket blir at man ikke lenger kan skrive opp verdien til takstverdien, men til

---

⁴ Gjelder også etter endringer innført fra 1.1.2014

tre fjerdedeler av takst eller antatt omsetningsverdi. For overdragelse av driftsløsøre vil imidlertid oppskrivningsadgangen falle bort. Det samme vil gjelde den delen av en eiendom som ikke er et alminnelig gårdsbruk. Fjerning av arveavgiften medfører altså for alminnelig gårdsbruk og skogbruk at:

- inngangsverdien på fast eiendom kun kan oppskrives til 75 % av antatt salgsverdi
- det kan ikke foretas oppskrivning av maskiner
- det kan ikke foretas oppskrivning av buskap
- det kan ikke foretas oppskrivning av deler av eiendom som ikke er alminnelig gårdsbruk (eks. campingplasser, tomteområder, festetomter, grustak, ridesenter, golfbane m.v.)
- det kan ikke foretas oppskrivning ved overgang til uskifte

Tømmerkonto

Inntekter fra skogbruk kan svinge mye fra år til år. Tømmerkonto er en utjevningsordning for inntekter fra skogbruk i enkeltpersonforetak. Tømmerkontoen har store likhetstrekk med en gevinst- og tapskonto.

Årets overskudd fra skogbruksvirksomhet kan inntektsføres direkte. Den delen av årets overskudd som skattyter velger å ikke inntektsføre direkte, skal føres på tømmerkontoen. Minst 20 % av positiv saldo på tømmerkontoen må inntektsføres i året. Underskudd skal alltid føres på tømmerkonto. Er saldoen negativ, skal inntil 20 prosent fradragføres.

Skogfond

Ved salg og uttak av tømmer skal det avsettes en andel av omsetningen til skogfond. Skogeieren kan fritt velge trekksats i intervallet 4–40 %. Ved senere uttak fra skogfondet til bruk til skogkultur m.v., er 85 % av det uttatte beløp skattefritt.

Tidfesting av inntekter

I følge regnskapsloven § 4.1 skal inntekt resultatføres når den er opptjent. I jordbruket er det i praksis ifølge skatte ABC, godtatt visse tillem্পninger til hovedreglene om tidfesting, f.eks. at forskjellige tilskudd til jordbruket som utbetales året etter opptjeningsåret, tidfestes til utbetalingsåret. Etterskudd fra meierier og andre salgsorganisasjoner organisert som andelslag, som fatter vedtak om utbetaling av etterskudd for leveranser på årsmøtet etter regnskapsavslutningen, tas alltid med i vedtaksåret. Enkelte tilskudd fra Landbruksdirektoratet inntektsføres i utbetalingsåret, dvs. året etter opptjeningsåret. Det er anledning til å inntektsføre dem i opptjeningsåret, men da må det prinsippet videreføres.

Jordbruksfradrag

Det skal gis jordbruksfradrag i alminnelig inntekt til skatteyttere som hatt inntekt fra virksomhet i form av jordbruk, gartneri og/eller hagebruk i over halvparten av inntektsåret, og/eller har drevet bihold (honningproduksjon) og/eller pelsdyrhold som virksomhet, selv om virksomheten er drevet uten tilknytning til jordbruk, gartneri eller hagebruk. Som jordbruk og hagebruk regnes virksomhet som ved bruk av jorda og/eller gjennom husdyrhold produserer mat eller fôr.

- Nettoinntekt fra følgende aktiviteter kan tas med i grunnlaget for jordbruksfradrag dersom aktivitetene drives i tilknytning til jordbruks- eller hagebruksvirksomheten.
  - utnyttelse av jakt og fiskerettigheter
  - uttak av jord, sand, stein og torv
  - sanking av bær kongler, mose tang, tare og lignende
  - utføring av tjenester for andre utført med betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jord- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utføringen av tjenester ikke utøves som selvstendig virksomhet.
  - utleie av betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jordbruks- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utleievirksomheten ikke utøves som selvstendig virksomhet.
  - inntekt ved utleie av driftsbygninger, våningshus og kårbolig som tilhører jordbruksvirksomheten
  - inntekt fra utleie av hytter som tilhører gårdsbruket når utleien ikke er virksomhet i seg selv
  - inntekt fra bortfeste av tomter, også når tomtene ligger i særskilt lignet skog
  - inntekt fra utleie av fallrettigheter
- Jordbruker som eier og bor på egen driftsenhet, og hvor driftsenheten inngår i samdrift, vil kunne ta sin del av overskuddet, arbeidsgodtgjørelse og eventuelle leieinntekter fra samdriften med i sitt grunnlag for jordbruksfradrag.
- Forutsatt at det drives jordbruks- eller hagebruksvirksomhet kan det i grunnlaget for jordbruksfradraget tas med nettoinntekt/underskudd fra følgende aktiviteter som ikke har tilknytning til jord- og hagebruksvirksomheten:
  - annen virksomhet dersom denne omsetningen årlig ikke overstiger kr 30 000
  - produksjon av biobrensel (ved)
- Sykepenger som erstatter inntekt som det kan gis jordbruksfradrag i, inngår i grunnlaget for jordbruksfradraget med bruttobeløpet.

Gevinst og tapskonto

Gevinst- og tapskonto opprettes for å fordele skattemessige gevinster og tap over flere år. I utgangspunktet skal det opprettes bare en gevinst- og tapskonto for hvert enkeltmannsforetak, deltakerlignet selskap og aksjeselskap. Driver en person eller et selskap flere atskilte virksomheter, skal det opprettes en gevinst og tapskonto for hver virksomhet. Inntekts/fradragsføring fra gevinst- og tapskonto skjer etter saldometoden. Gevinster skal minst inntektsføres med 20 % årlig, tap kan fradragsføres med inntil 20 %. Inntekter/fradrag for gevinst- og tapskonto inngår i grunnlaget for beregning av personinntekt

Eksempler på avsetninger til gevinst og tapskonto fra jordbruket er:

Gevinster:

- salg av melkekvote
- salg av hele buskapen ved opphør av driftsgrein. Salg av melkekyr vil være opphør av driftsgrein selv om slaktedyret beholdes.
- salg av tomter og annen fast eiendom

Tap:

- rivning av driftsbygning

Inntekter/fradrag fra gevinst- og tapskonto fra jordbruksvirksomhet inngår i grunnlaget for jordbruksfradrag.

Fremføring av underskudd

Det er ingen tidsbegrensning for framføring av underskudd. Underskuddet må fradras første år som det er positiv alminnelig inntekt. Dersom næringsvirksomheten opphører, er det fortsatt anledning til å fremføre eventuelt underskudd mot andre positive inntekter senere år.

Skattesatser for inntektsåret 2021

Alminnelig inntekt

Inntektsskatt til kommune, fylkeskommune og staten

Inntektsskatten beregnes av alminnelig inntekt. Før skatten beregnes, skal det for 2021 foretas et personfradrag i alminnelig inntekt. Fra og med inntektsåret 2018 er det bare én skatteklasse (skatteklasse 2 er avviklet). Fradraget er på kr 52 4500. I Finnmark og Nord-Troms gis det i tillegg et særskilt fradrag i alminnelig inntekt på kr 15 500.

Minstefradrag i lønnsinntekt er 46 % av beregningsgrunnlaget, mens minstefradrag i pensjonsinntekt er 32 %. Nedre grense for minstefradrag er kr 4 000 og øvre grense kr 106 750 for lønnsinntekt og kr 88 700 for pensjonsinntekt. Opp til kr 31 800 i lønnsinntekt er fradraget lik lønnsinntekten (særskilt fradrag i lønnsinntekt).

Skattefradrag for pensjonsinntekt:

Maksimalt fradrag for 2021 vil være kr 32 620. Nedtrapping ved inntekter over kr 206 050 til 16,7 % og inntekter fra kr 310 700 til 6 %.

Særfradrag for enslige forsørgere er kr 51 804.

Skattebegrensning grunnet liten skatteevne: Samlet skatt skal ikke overstige 55 % av den alminnelige inntekt over beløpsgrensen. Alle som mottar avtalefestet pensjon (AFP) omfattes av ordningen, men ikke de som mottar tidligpensjon i jordbruket.

Skatteart	Personlige skattytere og dødsbo		Etterskudds- pliktige
	Finnmark og Nord-Troms	Resten av landet	
Fylkeskommunal inntektsskatt	2,70 %	2,70 %	0,0 %
Kommunal inntektsskatt	12,15 %	12,15 %	0,0 %
Fellesskatt til staten	3,65 %	7,15 %	22,0 %
I alt	18,50 %	22,00 %	22,0 %

Trygdeavgift (medlemsavgift)

Trygdeavgiften beregnes av personinntekten. Det er tre avgiftssatser for trygdeavgiften.

Beregningsgrunnlag	Avgiftssats
Pensjoner, kår o.l. Lønn for personer under 17 år eller over 69 år	Lav sats: 5,1 %
Lønn og annen godtgjørelse Inntekt ved pass av barn under 12 år eller ved pass av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasserens hjem. Fiske og fangst	Mellomsats: 8,2 %
Personinntekt som ikke går inn under gruppene for lav sats eller mellomsats. Personinntektsdelen av næringsinntekt fra jordbruk med binæringer, skogbruk, pelsdyrnæring, reindriftsnæring og arbeidsgodtgjørelse deltaker i deltakerlignet selskap i jord- og skogbruk, inngår her	Høy sats: 11,4 %

Det skal ikke beregnes trygdeavgift av personinntekt inntil kr 59 650. Trygdeavgiften skal heller ikke overstige 25 % av den del av personinntekten som overstiger kr 59 650.

Det blir ikke beregnet personinntekt i deltakerlignede selskap eller i aksjeselskap. For at selskapseiere skal få rettigheter i folketrygdsystemet, må de få betalt for det arbeidet de utfører i selskapet, enten som arbeidsgodtgjørelse i deltakerlignet selskap eller lønn i aksjeselskap. Godtgjørelsen eller lønna betraktes som personinntekt og blir belagt med trygdeavgift slik at eierne skal få rettigheter i trygdesystemet.

Trinnskatt til staten

Trinnskatten har stigende skattesatser fordelt på fire trinn. Innslagspunktet for trinnene 1, 2 og 4 er økt med 2,2 prosent fra 2020, mens trinn 3 er økt med 1,8 prosent.

Trinnskatten beregnes av personinntekten

Skattesats	Personinntekt i kroner
Trinn 1 1,7 %	184 800 – 260 100
Trinn 2 4,0 %	260 100 – 651 250
Trinn 3 13,2 % *)	651 250 – 1 021 550
Trinn 4 16,2 %	>1 021 550

*) For skatteyttere i Nord-Troms og Finnmark er satsen 11,2 % i trinn 3.

Formuesskatt til stat og kommune – personlige skattytere og dødsbo

Skatteart	Skattepliktig formue i kroner	Skattesats
Kommuneskatt	1 500 000	0,0 %
	>1 500 000	0,7 %
Statsskatt	1 500 000	0,0 %
	>1 500 000	0,15 %

De oppgitte innslagspunktene er for enslige skattytere. For ektefeller som lignes under ett for felles formue, er innslagspunktene det dobbelte av hva tabellen viser.

Jordbruksfradrag

Ved fastsettelsen av alminnelig inntekt fra jord- og hagebruk, gis det et jordbruksfradrag på inntil 90 000 kr per driftsenhet per år. Fradraget kan ikke være større enn nettoinntekten i jordbruket. Det gis et ytterligere fradrag på 38 % beregnet av den delen av næringsinntekt i jord- og hagebruk som ligger mellom 90 000 og 354 210 kr slik at maksimalt fradrag blir 190 400 kr. Maksimalt jordbruksfradrag gir 41 888 kr i spart skatt.

Avskrivningssatser

Saldogruppe	Avskrivningssats
a. Kontormaskiner mv.	30 %
c. Lastebiler, varebiler mv.	24/30 ⁵ %
d. Traktorer, maskiner, inventar, personbiler mv.	20 %
h. Bygg og anlegg*	4/6/10/20 ⁶ %
j. Tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg	10 %

Definisjon av husdyrbygg følger vesentlighetsprinsippet: Bygget skal behandles som husdyrbygg i sin helhet dersom minst 50 % av arealet benyttes til dette formålet. En bygning der under halvparten av bygningens areal benyttes til husdyr og frittstående bygninger uten dyrerom avskrives med 4 %. Det er bruken ved årsskiftet som er avgjørende. Vanlig, kortvarig opphold mellom gammel og ny dyrebesetning i bygget regnes ikke som bruksendring. Bygg til hester i ridesentre, for turisme, trav og galopp samt kennel og kattepensjonat er ikke ansett som husdyrbygg i landbruket.

Bygg og anlegg som har en så enkel konstruksjon at brukstiden anses å være 20 år eller mindre fra oppføringen, får en avskrivningssats på 10 %.

Fra 2020 kan frukt og bærfelt saldoavskrives som anlegg med henholdsvis 10 og 20 prosent per år.

⁵ Ordinær avskrivningssats for saldogruppe c er 24 prosent, med forhøyet sats på 30 prosent for varebiler som bare bruker elektrisk kraft til fremdrift.

⁶ Driftsbygninger uten husdyr, 4 % / Husdyrbygg i landbruket, 6 % / Bygg med enkel konstruksjon og antatt brukstid mindre enn 20 år, 10 % / Frukttrær med levetid 15 – 20 år, 10 % / Bærfelt med levetid på opptil 10 år, 20 %.

Investeringsmidler fra IBU

Fra 2012 skal tilskudd innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr ikke anses som skattepliktig inntekt for mottakeren. Det innebærer at kostprisen ikke skal reduseres tilsvarende tilskuddet i balansen. Ved realisasjon innen 5 år etter at driftsmiddelet ble ervervet, skal tilskuddet regnes som en del av vederlaget.

Betinget skattefritak ved ekspropriasjon

Det er vedtatt å utvide gjeldende ordning med betinget skattefritak for gevinst ved ekspropriasjon av landbrukseiendom slik at vederlaget skattefritt kan nyttes til erverv av, eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Se Prop. 1 LS (2013–2014) punkt 5.8 og Innst. 4 L (2013–2014) kapittel 19.

Merverdiavgift

Merverdiavgift (2009 nr. 58) trådte i kraft 1. januar 2010 og erstattet lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift som gjaldt fra 1. januar 1970 ut 2009. Den nye loven er å anse som en revidering og teknisk gjennomgang av den tidligere loven. For å bedre tilgjengeligheten til regelverket er sentrale forskriftsbestemmelser samlet i selve loven. Den vedtatte samleforskriften følger de samme kapitteinndelingene som loven. Det vil for eksempel si at reglene om registrering følger av lovens kapittel 2 og er nærmere utdypet i forskriftens kapittel 2.

Skattemeldingen for merverdiavgift (omsetningsoppgaven) skal leveres elektronisk.

Betaling av varer og tjenester må skje via bank eller annet foretak som har rett til å drive betalingsformidling for at retten til fradrag for merverdiavgift ikke skal tapes. Det gjelder betaling på 10 000 kr eller mer.

Avgiftssatser

Ordinær sats for merverdiavgift er 25 %. Det en redusert sats på 15 % på omsetning av næringsmidler som er bestemt til å konsumeres av mennesker, og lav sats på 12 % for bl.a. persontransport og overnatting. For midlertidige endringer i satser i forbindelse med koronaepidemien, henvises til skatteetatens hjemmesider.

Matvarer

Salg fra bonde/produsent til oppkjøper/videreførdler blir avgiftsberegnet med 15 % dersom produktet har en slik kvalitet at det både er egnet til menneskelig konsum og at det omsettes til slikt konsum. Dersom ikke begge disse to betingelsene er oppfylte, skal salget avregnes med 25 % merverdiavgift. Følgende produkter skal etter dette vanligvis avgiftsbelegges med 15 prosent: grønnsaker, frukt, bær, egg og honning. For følgende produkter skal det benyttes ordinær avgiftssats på 25 %: Melk, korn, slaktedyr og egg til kyllingproduksjon.

Alt salg av matvarer (for eksempel melk, melkeprodukter, egg, bær, frukt, grønnsaker) fra bonden direkte til forbruker, skal faktureres med 15 %.

Tjenester

Med unntak av tjenester som spesifikt er fritatt for avgift, skal det beregnes merverdiavgift ved omsetning av alle tjenester. Dette medfører at det er merverdiavgift på bl.a. posttjenester (inkludert porto), advokattjenester, regnskapsføring og alle IT-tjenester.

Av tjenester som det ikke skal beregnes merverdiavgift av, kan nevnes guidetjenester, undervisningstjenester (for eksempel ride- og kjøreopplæring), idrettstjenester (for eksempel i forbindelse med golf, gårdsbesøk og utleie av fast eiendom (inkludert bygninger)). Dersom det ikke skal beregnes utgående avgift ved levering av en tjeneste, er det heller ikke fradragsrett for inngående avgift på innsatsfaktorene.

Persontransport

Satsen for dette området er 12 %. For landbruket har dette størst betydning i forbindelse med turisme og tilleggsnæringer. I regelverket er det foretatt noen avgrensninger i hva som defineres som persontransport. Befordring med skiheis og kabelbane er persontransport mens rafting, hundekjøring og hesteridning ikke er definert som persontransport og følgelig er utenfor avgiftsområdet. Begrunnelsen for dette er at det her er opplevelsen som er det vesentlige og ikke selve personforflytningen. Ren utleie av hest eller kjøretøy uten fører er å betrakte som utleie av vare og skal avgiftsberegnes med 25 %.

Melkekvote

Det skal beregnes merverdiavgift ved separat salg og kjøp av melkekvote. Dette gjelder både ved privat og offentlig omsetning. Omsetning av melkekvote *sammen med* landbrukseiendommen er imidlertid unntatt for avgiftsplikt slik at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved slikt salg. Utleie av melkekvote er en tjeneste i merverdiavgiftslovens forstand, separat omsetning som skal avgiftsberegnes. Ved utleie av melkekvote sammen med landbrukseiendom følger reglene for fast eiendom, dvs. uten avgift med mindre en er registrert frivillig jfr. forskrift til lov om merverdiavgift, § 2-3-3 (tidligere forskrift nr. 59).

Overnatting

Det er avgiftsplikt med lav sats på 12 % for overnattingstjenester. Avgiftsplikten ble imidlertid begrenset til romutleie i hotellvirksomhet og lignende virksomhet, utleie av fast grunn til camping samt utleie av hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom i tilknytning til slik virksomhet (mva-loven § 5). Ren hytteutleie ble holdt utenom avgiftsplikten pga. faren for uheldige tilpasninger.

Justeringsregler

Uttaks- og justeringsregler for merverdiavgift skal benyttes når fast eiendom tas ut fra avgiftspliktig virksomhet og der inngående avgift på kostnadene utgjør minst kr 100 000. Det vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 400 000. Justeringsperioden er 10 år slik at dersom den avgiftspliktige eiendelen overføres for eksempel til privat bruk før de 10 årene er gått, så må en del av den opprinnelig fradragførte inngående merverdiavgiften tilbakebetales.

Kapitalvarer som maskiner, inventar og andre driftsmidler der inngående avgift av kostpris utgjør minst kr 50 000, har en justeringsperiode på 5 år. Del vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 200 000.

Priser på skogsutstyr og skogsredskaper

Alle priser er uten merverdiavgift

Traktorer:		
Traktorer: se under avsnittet «Priser» i jordbruksdelen		
Vinsjer og kabelkran:		
Traktormonterte vinsjer, 1-tromlet	Fra	15 000
Traktormonterte vinsjer, 2-tromlet	"	100 000
Tillegg for radiostyring/infrarød styring	"	7 000
Kabelkran	"	
Annet traktorutstyr:		
Kjettinger	Fra	5 000
Traktorskjær/Tømmerklo	"	10 000
Lunnedrag	"	2 500
Tømmertilhenger (boggi)	"	45 000
Griplaster, traktormontert	"	45 000
Vedkløyver, traktormontert	"	10 000
Kombinert sag/klyver, traktormontert	"	25 000
Flishoggere	"	55 000
Kviste-/felleaggregat	"	30 000
Vedmaskin	"	40 000
Traktormontert kappeutstyr	"	10 000
Utstyr for vegvedlikehold:		
Snøfreser, bakmontert	Fra	20 000
Snøplog	"	6 000
Planeringsskjær/planskraper	"	6 500
Motorboremaskin	"	15 000
Ryggståkesprøyte	Fra	2 500
Sager:		
Motorsag	Fra	4 500
Ryddesag (skog)	"	7 000
Ryddesag (gress/kratt)	"	4 000
Husvær etc.		
Hviletelt	Fra	5 000
Transportable koier	"	25 000
Verneutstyr:		
Personlig verneutstyr, komplett	Fra	5 000
Sikringsradio, håndapparat per stk. (2 stk. nødvendig)	"	5 000
Sikringsradio, fellesutstyr (for flere håndapparater)	"	20 000

Kilde: Diverse prislister

Rør

Mufferør - igT

Innvendig diameter (mm)	Bygge-lengde (mm)	Vekt (kg)	Over-dekning (m)	Pris
150*	1 000	59	10	347
200	1 500	140	8	734
250	1 500	190	7	959

*Bestillingsvare.

Falsrør – igT - uarmert

Innvendig diameter (mm)	Bygge-lengde (mm)	Vekt (kg)	Over-dekning (m)	Pris
300	2 000	580	12	1 564
400	1 000	320	9	1 564
400	2 250	750	9	1 564
500	1 000	430	6	2 081
500	2 250	960	6	2 092
600	1 000	565	5	2 697
600	2 250	1 170	5	2 697

Tallene gjelder fra 04.01.2019

BetoNor tar forbehold om skrivefeil og eventuelle prisendringer siden siste oppdatering.

Kilde: BetoNor

Rør, PVC, trykk, PN10/12,5, SDR 21*Rørene er med fast innlagt pakning i muffen. Rør mindre enn 110 mm er PN 10.*

Rørdiameter, mm	Lengder, m	Kr per m
75	6	95,20
90	6	140,00
110	6	192,00
160	6	411,00
225	6	765,00
280	6	1 095,00

NB! Rørene er ikke strekkfaste, og priser er veil. uten rabatter.

Kilde: Brødrene Dahl A/S

Dobbeltveggede rette drenerør med fast muffe:

Pragma 110 mm 6 m	37,70 kr/m
Pragma 75 mm 6 m	28,80 kr/m

Korrugerte drenerør med muffe i kveil:

Korr 50/60 mm 25 og 250 m	14,40 og 12,80 kr/m
Korr 83/100 mm 25, 50 og 100 m	28,80, 29,60 og 28,00 kr/m

Kilde: FKA september 2021.

Plantevernmidler

Prisene nedenfor gjelder per juli–2021. Det kan forekomme prisvariasjoner mellom de ulike landsdeler og forhandlere. For nærmere opplysninger kontakt din lokale forhandler. Når det gjelder bruk av plantevernmidler (mengde per daa), se under Jordbruk – Planteproduksjon; bruk av plantevernmidler.

Ugrasmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Ally Class 50 WG	100 g	610
Ariane S	5 l	760
Attribut Twin	600 g +500 ml	5 430
Axial	5 l	2 510
Basagran SG	3 kg	3 170
Boxer	10 l	1 882
Broadway Star + PG26N	1,06 kg	2 460
Centium 36 CS	1 l	2 800
Express Gold	250 g	1 100
Express SX	150 g	842
Fenix	5 l	1 785
Flurostar	5 l	1 047
Focus Ultra	5 l	1 042
Gallup Super 360	20 l	795
Glypper	20 l	834
Harmony 50SX FMC	100 g	1 365
Hussar Plus OD	1 l	2 470
Lentagran WP	1 kg	615
MCPA Nufarm	10 l	1 785
Mekoprop Nufarm	10 l	1 550
Mustang Forte	5 l	1 800
Pixxaro EC	5 l	3 550
Puma Extra	5 l	1 480
Roundup	20 l	1 000
Roundup Flex	15 l	1 199
Saracen Delta	1 l	2 280
Select 240 + Renol	3+3 l	3 245
Starane XL	5 l	1 050
Titus	100 g	980
Zypar	5 l	1 350
Skadedyrmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Decis Mega EW 50	1 l	1 405
Karate 5 CS	1 l	1 560
Sluxx HP	20 kg	1 260

Plantevernmidler (fortsetter)

Soppsykdomsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Amistar	5 l	3 070
Aviator Xpro EC 225	5 l	4 062
Comet Pro	5 l	2 560
Delaro SC 325	5 l	3 685
Elatus Era	5 l	4 620
Proline 250 EC	5 l	4 150
Revus	5 l	2 595
Ridomil Gold MZ Pepite	10 kg	3 420
Signum	2,5 kg	2 420
Siltra Xpro	5 l	4 250
Switch	1 kg	2 030
Thiovit Jet	20 kg	1 600

Vekstreguleringsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
CCC Nufarm 750	10 l	1 305
Cerone	5 l	1 460
Moddevo	5 l	2 650

Kilde: FK Agri 2021

Gjødselpriser per 5. oktober 2021

Priser per kg i 25 kg sekk på ubrudd pall og 600 kg storsekk. Det gis ofte ulike rabatter som må undersøkes for å finne rett pris. Frakt kommer i tillegg.

Gjødselslag	Kr per kg		Gjødselslag	Kr per kg	
	600 kg sekk	25 kg sekk		600 kg	25 kg sekk
NPK-gjødsel Fullgjødsele®			K-gjødsel		
Fullgj. 12-4-18	6,41	6,80	60ER KALI 49,8 %	8,17	
Fullgj. 17-5-13	5,42		Patentkali 25 % K (klorfri)	6,62	7,02
NPK. 15-7-12	5,00				
Fullgj. 18-3-15	5,53	5,92			
Fullgj. 20-4-11	5,23				
Fullgj. 22-2-12	5,40		N-gjødsel		
Fullgj. 22-3-10	5,19	5,58	Kalksalpeter™ 15,5 %	3,30	3,61
Fullgj. 25-2-6	4,80		NitraBor™ Kalksalpeter	4,37	4,68
Fullgj. 8-5-19	6,64		OPTI-NS™ 27-0-0 (4S)	4,89	
NPK 27-3-5 (Russland)	4,63		Urea-46 %	7,86	8,17
			Sulfan 24-0-0 600 kg	4,89	
NK-gjødsel			NP-gjødsel		
OPTI-NK™ 22-0-12 3S+SE (750 kg)	4,99		OPTI-START™ NP12-23-0		8,77
P- og PK-gjødsel			Organisk gjødsele		
PK™ 11-21 750 kg	6,99		Grønn NPK 11-3-2 Kambo	4,53	
			Grønn NPK 8-3-5, Kambo	3,31	
			Grønn ØKO NPK 5-3-2, Kambo	2,55	
			Grønn NPK 14-2-1, Kambo	6,00	

® og ™ er varemerker for Yara

Det påløper et termintillegg for fullgjødsele på 1 øre/kg og uke. Gjødselprisene i tabellen over kan bli endret etter forhandlinger mellom gjødseleprodusenter og leverandører ved årsskiftet. Vanligvis har prisene vært lavest om høsten. Prisene på kalksalpeter, OPTI-NS 27-0 og Urea fastsettes hver måned. Prisutviklingen for disse utover høsten kan gi en indikasjon på retningen for fullgjødseleprisene fra årsskiftet.

Kilde: Felleskjøpet Agri

Mikronæringsstoffer/ Makronæringsstoffer (priser fra 2021)

Bortrac, 11 % B, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100–300 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 300 per 5 liters pakning
Mantrac, 27,4 % Mn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 400 per 5 liters pakning
Coptrac. Kobber 500 g/l. Bladgjødsling:25 ml/daa. Ved forråds gjødsling 500-2000 ml per daa.	kr 600 per 5 liters pakning
Magtrac. Ved magnesiummangel. 19,9 % Mg.200-400 ml/daa	kr 500 per 10 liters pakning
Zintrac, 40,0 % Zn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 50-100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 600 per 5 liters pakning

Kalk

Pris våren 2021.

Leverandør/ Kalktype	Pris kr/tonn	Kalkverdi		Pris CaO (kr)		Kg vare/ daa
		1 år	5 år	per 10 kg	per 200 kg	
Råde mølle						
Kvartbrent dolomitt	760	0,53	0,60	13,5	269	354
Franzefoss Miljøkalk Østlandet, kystområder						
Agri Grov	574	0,47	0,54	11,4	227	396
Agri Dol	571	0,35	0,48	13,8	275	482
Agri Brent (til grønnsaker)	2 696	0,95	0,95	28,4	568	211
Franzefoss - Østlandet						
Agri Halvbrent	787	0,56	0,59	13,7	274	348
Agri Mel Ha Debio	652	0,34	0,40	17,6	352	541
Agri Dol Debio	935	0,35	0,48	22,5	451	482
Trøndelag						
Agri Dol (Narvik)	699	0,35	0,48	16,8	337	482
Agri Grov (Verdal)	575	0,42	0,51	12,4	247	430

Prisene i tabellen gjelder ferdig spredd kalk og er ca-priser ved fulle lass, over 30 tonn hos Norgesfôr og 50 tonn (Franzefoss). For lavere mengder totalt og per dekar må påregnes et tillegg. I andre strøk av landet må man undersøke prisene hos lokale leverandører. For å heve pH med 0,1 må man tilføre om lag 100 kg kalk per dekar. I tabellen over har en regnet på 200 kg CaO per daa som vil heve pH med 0,2 pH-enheter. I den siste kolonnen står hvor mye av de ulike kalkprodukter som da kreves. Det er viktig å dividere prisen for kalktypen med gjennomsnittlig kalkverdi i år 1 og år 5 for å finne ut hvilken kalktype som er rimeligst.

	Totalt kalkinnhold (CaO), beregnet Mg		Kr per kg eks. mva.
Agri granulert dolomitt, 600 kg s.sekk	54 % CaO	(12 % Mg)	2,32
Agri dolomittmel, 600 kg storsekk	48 % CaO	(0,6 % Mg)	1,73
Agri Brentkalk 500 kg storsekk	95 % CaO	(0,5 % Mg)	3,27

Kilde: FKAs kundetjeneste, september 2021

Prisene i tabellen gjelder kun for kalk, spredning og frakt kommer i tillegg.

Leiekjøringspriser med traktor og fører 2021

Prisene er gjennomsnittlig pris. Som hovedregel oppgis timepris, men der det er naturlig oppgis prisen i andre måleenheter. Merverdiavgift er ikke medregnet. Når det står (BG) bak arbeid/maskin, er pris hentet fra Bedre Gardsdrift.

Type arbeid/maskin			
Traktor:		Fra	Til
Traktor under 100 hk	kr per time	400	800
Traktor mellom 100–150 hk	kr per time	450	850
Traktor mellom 150–200 hk	kr per time	600	1 000
Traktor over 200 hk	kr per time	700	1 100
Jordarbeiding:			
Steinrive ca. 4–6m	kr per time	700	1 100
Steinplukker, stor stein	kr per time	850	1 700
Steinplukker, småstein	kr per time	700	1 600
Steinstrenglegging	Kr per time	850	1 700
Djupkultivator	Kr per time	800	1 250
Vendeplog 3-skjærs	Kr per time	700	1 100
Vendeplog 4-skjærs	Kr per time	800	1 200
Vendeplog 5-skjærs	Kr per time	850	1 300
Vendeplog 6-skjærs	Kr per time	850	1 350
Vendeplog alle typer og størrelser (BG)	Kr per dekar	70	175
Dyna-drive	Kr per time	900	1 200
Horisontalrotorharv ca. 3 m	Kr per time	750	1 200
Rotorharv	Kr per time	750	1 200
Skålharv 2–4 m gml. type som Kverneland	Kr per time	650	1 000
Skålharv ny type eks. Väderstad Carrier	Kr per time	800	1 200
Såbedsharv 5–8 m	Kr per time	700	1 300
Såbedsharv 5–8 m	Kr per dekar	40	65
Slodd	Kr per time	700	1 000
Sloddetrommel/Crosskill	Kr per time/daa	800/40	1100/65
Trommel ca.5 m Crosskill (BG)	Kr per time	700	1 100
Tromling (BG)	Kr per dekar	25	45
Gjødsling, såing, planting, kalking:			
Grasfrøsåmaskin	Kr per time/daa	500/40	1000/90
Direktesåing	Kr per time/daa	900/75	1500/150
Kombisåmaskin	Kr per time/daa	850/70	1300/110
Potetsetting	Kr per time	1 000	1 500
Ettfrø-såmaskin	Kr per time	1 000	1 400
Omrøring av husdyrgj., første 2–3 timer	Kr	1 500	4 500
Omrøring	Kr per time	600	1 200
Bløtgjødsel, opptil 12 m ³	Kr per time	800	1 200
Bløtgjødsel, større enn 12 m ³	Kr per time	1 000	1 400
Bløtgjødsel, selvlessende vogn, 8–15m ³	Kr per time	850	1 600
Slangespr.utstyr, inkl. mann, 2 traktorer	Kr per time	1 600	3 000
Slangespreder, tilrigging/flytting	Kr per time	1 600	3 000
Tørrgjødselvogn	Kr per time	950	1 500
Handelsgjødsel, sentrifugalspreder	Kr per time/daa	650/20	1250/30
Tillegg for N-sensor (adm.: kart etc.)	Kr per time/daa	500/5	850/15
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	950	1800
Tillegg for N-sensor (adm.: kart etc.)	Kr per time	500	850
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	900	1800

*

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Ugrasbekjempelse, mekanisk og kjemisk:		Fra	Til
Traktorsprøyting	Kr per time	500	1 200
Traktorsprøyting	Kr per dekar	20	50
Ugrasharv 6-9 m	Kr per dekar	750	1 100
Stråfôr- og grasarbeid:			
Slåmaskin 3 meter	Kr per time	750	1 200
Slåmaskin 6 meter	Kr per time	950	1 800
Slåmaskin 9 m	Kr per time	1 100	2 200
Eksaktsnitter, slep	Kr per time	1 100	1 400
Finsnitter, selvgående	Kr per time	2 600	3 800
Lessevogn m/kutting	Kr per time	950	1 500
Samlerive	Kr per time	750	1 500
Spredde-/venderive	Kr per time	750	1 500
Firkantpresse, småballe	Kr per time	800	1 300
Firkantpresse, småballe	Kr per balle	6	10
Firkantpresse, stor gras, inkl. pakking	Kr per balle	180	265
Firkantpresse, stor halm uten innpakn.	Kr per balle	100	150
Rundballepresse u/ kutting	Kr per time	820	1 500
Rundballepresse m/ kutteutstyr	Kr per time	900	1 800
Rundballepressing m/ pakker	Kr per time	1 250	2 200
Rundballepressing uten plast	Kr per balle	85	150 **
Rundballepressing m/6 lag plast	Kr per balle	160	210
Tillegg per 2 lag plast over 6 lag	Kr per balle	15	30
Tillegg tilsetting av ensileringsmiddel	Kr per balle	10	35
Pakking rundballe	Kr per balle	80	130
Pakking av rundball, pøsepakker	Kr per balle	45	50
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per time	650	950
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per balle	20	35
Beitepussing	Kr per time	600	1 300
Innhøsting korn, potet:			
Skurtresking	Kr per dekar	130	180
Tillegg for legde	Kr per dekar	15	20
Tillegg for rengjøring (floghavre, hønsehirse)	Kr per time	700	1000
Tillegg for flytting mellom skifter	Kr per time	800	1400
Tillegg for venting på tilhenger/container	Kr per time	800	1400
Korntransport	Kr per time/øre/daa	800/10	1100 /15
Potetoptaking, belteoptaker (BG)	Kr per time	480	675

* Høyeste priser med GPS

** Flere rabatterer prisen når det skal presses høyere antall baller

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Vedlikehold av kulturlandskap, skogsarbeid: Enhet		Fra	Til
Krattknuser	Kr per time	800	1 450
Flishogger, inntil 26 cm diameter	Kr per time	800	1 500
Flishogger, opptil 70 cm diameter	Kr per time	1 800	2 200
Flishogging	Kr/m ³	70	120
Greinsaging 4 sagblad	Kr per time	900	1 100
Kantklipping	Kr per time	800	1 250
Traktor m/vinsj	Kr per time	650	900
Traktor m/ tømmertilhenger og kran	Kr per time	750	1 200
Mann m/ motorsag	Kr per time	350	750
Traktor m/vedmaskin	Kr per time	600	1 200
Traktor m/vedkløver	Kr per time	500	750
Anlegg, transport:			
Dumperhenger under 15 tonn	Kr per time	800	1 200
Dumperhenger over 15 tonn	Kr per time	900	1 300
Tilhengertransport med traktor	Kr per time	800	1 200
Kompaktlaster	Kr per time	500	900
Gravemaskin under 8 tonn	Kr per time	550	950
Gravemaskin 8 til 12 tonn	Kr per time	650	1 100
Gravemaskin over 12 tonn	Kr per time	900	1 600
Grøftespyling	Kr per time	700	900
Snørydding:			
Diagonalplog og spissplog	Kr per time	800	1 600
Snøbrøyting plass (industri) og vei (boligfelt)	Kr per time	800	1 600
Snøfres, gårdsfres	Kr per time	650	1 000
Laster med skuffe	Kr per time	700	1 100
Strøing med valespreder	Kr per time	700	1 200
Snøbrøyting privat oppkjørsel	Kr per gang	200	500

Kilde: Norsk Landbruk 2021

Jordleiepriser

Tabellen under viser gjennomsnittlige jordleiepriser for god jord over hele landet, fordelt mellom ulike produksjonsformer. Prisene er oppgitt i kr per dekar. Fra 2014 er prisene i indeksen vekta.

	Vekta priser	
	2020	2021
HELE LANDET		
Grasdyrking	278	268
Korndyrking	373	367
Grønnsak-/bær dyrking	725	645
Potetdyrking	994	961
Innmarksbeite	74	70
Utmarksbeite	9	6

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner (Alle priser i kr per dekar):

	God jord			Dårlig jord		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
GRASDYR KING						
Østlandet	0	295	450	0	137	430
Vestfold og Telemark/ Agder	0	259	550	0	107	300
Rogaland	210	475	750	50	230	500
Vestlandet	0	195	400	0	75	200
Trøndelag	0	252	1200	0	140	900
Nord-Norge	0	91	484	0	31	100
KORNDYR KING						
Østlandet	150	353	600	0	218	350
Vestfold og Telemark/ Agder	0	381	550	0	208	350
Vestlandet	475	524	600	400	400	400
Rogaland	50	166	300	0	95	200
Trøndelag	200	329	1200	50	204	900
GRØNSAK-/BÆR DYR KING						
Østlandet	400	1124	2400			
Vestfold og Telemark/ Agder	0	926	1500			
Rogaland	975	1072	1233			
Vestlandet	300	486	1100			
Trøndelag	700	1071	1500			
Nord-Norge	0	168	400			

Jordleiepris (fortsetter)

	God jord		
	Lavest	Middel	Høyest
POTETDYRKING			
Østlandet	250	690	1200
Vestfold og Telemark/ Agder	0	766	1500
Rogaland	500	734	1000
Vestlandet	200	363	500
Trøndelag	250	698	1200
Nord-Norge	0	110	400

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner:

	Innmarksbeite			Utmarksbeite		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
BEITE						
Østlandet	0	76	200	0	9	100
Vestfold og Telemark/ Agder	0	53	200	0	2	50
Rogaland	70	160	300	0	12	40
Vestlandet	0	26	100	0	5	55
Trøndelag	0	84	300	0	7	200
Nord-Norge	0	14	75	0	3	50

Kilde: Landbruksdirektoratet

Notater:

Materiell for analyse og planlegging

Handbok for driftsplanlegging

Kopieringssett av skjema for analyse

Kopieringssett av skjema for planlegging

Analyse og planlegging i landbruket og annen næring.

Skjemaer med brukerveiledning og eksempler:

Du kan laste ned skjema fra NIBIOSs hjemmeside:

<http://www.nibio.no>

Eksempelkalkyler for ulike produksjoner og regioner er å finne under «Tjenester» på www.nibio.no

NORKAP, et EDB-program for å lage kombinerte driftsplaner i jord-, skogbruk og annen næring. Programmet dekker i sin helhet Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds krav til driftsplan. Man kan lage enkle eller fullstendige planer.

Norkap krever Excel 2010 eller nyere.

Norkap er å finne for gratis nedlasting fra: <https://www.nibio.no/tjenester/nedlasting-av-planleggingsprogrammet-norkap?locationfilter=true>

Såmengder

Plantart	Kg per dekar
Korn	
Høsthvete	18–20
Vårhvete 550 planter per kvm	18–24
Bygg, 2-rads 425/450 planter per kvm	21–25
Bygg, 6-rads 425/450 planter per kvm	18–22
Bygg som deksæd	14–18
Havre 525 planter per kvm	18–23
Høstrug (hybridrug)	10–15
Erter (sorten Ingrid)	25–26
Åkerbønner (plantetetthet:50-60 pl/m ² , 1000-frøvekt: 450, spire%:90)	25-30
Poteter (30–60 g knoller)	100–300
Fôrnepe radsådd (breisådd: 0,4 kg v/25 cm avstand)	0,1–0,2
Kålrot	0,1–0,2
Fôrbeter	0,5–0,7
Gulrot	0,3–0,4
Oljevekster 12–15 cm radavst.	
Rybs	0,8–1,0
Raps	1,0–1,2
Grønnfôr og silovekster:	
Havre i reinbestand	16–20
Havre (m/erter), for eksempel 10 kg havre + 8 kg erter	16–18
Bygg, erter, vikker og raigras	16–20
Bygg og grønnfôrraps: 10–12 kg bygg + 0,8 kg raps	
Fôrredikk	2,0
Fôrraps 10–30 cm radavstand	1,0–1,2
40–30 cm "	0,6–0,8
Grønnfôrnepe radsådd	0,2
Fôrmargkål 10–30 cm "	0,7–0,8
Engvekster:	
Frøblanding (20 % kløver og 80 % timotei), radsådd	1,5–2,0
Frøbl. (60 % tim., 25 % engsv., 15 % rødkl.)	" 2,0–2,5
Bladfaks	" 4,0–5,0
Hundegras + kløver	" 2,0–2,5
Raigras, flerårig	" 2,0–2,5
Raigras, ettårig	" 3,0–4,0
Beitefrøblanding: timotei, engsvingel, engrapp, hvitkløver+ rødkløver	2,5–3,0

For korn finner man såmengden ved formelen: (Ønsket antall planter per kvm * 1000-kornvekt) / (Spireprosent * 10).

Avlinger, middeltall for 1980–2019

Landsdeler og områder	Kg per dekar			F.e. per dekar	
	Bygg	Havre	Poteter	Grovfôr	Eng og beite ¹⁾
Østlandet Flatbygder	417	433	2 536	382	376
Andre bygder	373	366	2 281	311	283
Agder og Rogaland, Jæren	444	-	2 684	485	481
Andre bygder	338	-	2 023	353	355
Vestlandet	344	-	1 739	356	355
Trøndelag Flatbygder	357	351	2 474	396	398
Andre bygder	355	368	1 854	366	367
Nord-Norge	137	-	1 393	271	275
Alle bruk	396	411	2 342	349	35

1) Omfatter eng høstet til høy og surfôr, beite på eng og kulturbeite

Tabellen ovenfor er satt opp på grunnlag av middeltall fra Driftsgranskinger i jord- og skogbruk (NIBIO) og dekker over store variasjoner fra år til år og fra bruk til bruk. Tallene står for nettoavling før fradrag for fôrspill eller kvalitetsforringelse under lagring. For poteter kan dette svinnet ofte bli stort, mens det for korn, høy og surfôr sjelden overstiger 5–10 %.

Svinn ved lagring:

1. Svinn i kg:	Høy	10–15 %
	Gras til surfôr	25–30 %
	Rå poteter	10 %
	Korn	2– 5 %
2. Svinn i f.e.:	Rå poteter til surfôr	5 %

Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)

Gjødseltype	Vårspredd – nedmoldet	Overflatespredd	Fosfor (P)	Kalium (K)
	nitrogen (N)	nitrogen (N)		
Blaut storfegjødsel	1,5	1,0	0,7	3,3
Blaut grisejødsel	2,0	1,5	1,5	2,5
Blaut hønsegjødsel	7,0	4,0	4,0	5,0

Kilde: Yara (N), Bioforsk (P og K)

Gjødslingsnormer til ulike plantevekster

Vekst og avlingsnivå per daa	Kg per dekar		
	N	P	K
Vårkorn, bygg, ved avling 400 kg ¹⁾	9,5	1,4	5
" havre, 400 kg	9,5	1,4	5
" vårhvete, matkvalitet 400 kg	10,5	1,4	5
" vårhvete, førkorn/såkorn 400 kg	9,5	1,4	5
Høsthvete, matkvalitet, 500 kg	12,5	1,75	6
Høstrug, 500 kg	12,1	1,75	6
Oljevekster til modning, 200 kg	12	2	4
Erter til modning, 400 kg	0	2,5	6,0
Eng, 3 slåtter, 400 FEm	15	1,6	8,5
Eng, 2 slåtter	13	1,6	7,5
Eng, 1 slått	10	1,6	6,5
Beite, fulldyrka, 3 gjødslinger	16	1,6	7,5
Beite, fulldyrka, 1 gjødsling	10	1,6	6,5
Raigras, 2 slåtter	13	1,6	9,5
Førraps, tidlig høsting	13	2,1	8,5
Korn, førraps og raigras	13	2,3	9
Poteter, avling 2000 kg	8,7	3	13,5
Poteter, avling 3000 kg	10	3,5	15,5
Potet, mandel, 3000 kg	8,5	3,5	15,5
Potet til chips, 3000 kg	9	3,5	15,5

- 1) Hvis halmen fjernes, bør det gis 0,3 kg P og 2 kg K i tillegg. Ved endring av kornavling på 100 kg/daa endres gjødselbehovet per dekar med hhv. 1.6 kg N, 0,35 kg P og 1 kg K.

Disse tallene er bare en grov rettesnor. Jordas næringstilstand, bruk av naturgjødsel, avlingsnivå, vanntilgang og øvrige vekstforhold vil påvirke valg av gjødsling i betydelig grad. Jordprøver er grunnlaget for å beregne behovet for gjødsling. Ta kontakt med den lokale landbruksrådgiveren for å få mer detaljerte råd om gjødsling på din gard.

Kilde: www.bioforsk.no/ nettbaserte tjenester/gjødslingshåndboka

Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr

	Urin kg/md.	Fast gjødsel kg/md.	Urin /fast gjødsel, kg/md.	Flytgjødsel kg/md.
Melkekyr	400–600	600–1 000	1 000–1 600	1300–1900*)
Ungfe	200–350	300–500	500–850	650–950*)
Purker	150–250	50–150	200–400	200–400*)
Slaktegris	60–120	40–80	100–200	100–200
Sauer og geiter:	35	75	110	-
Hest	200	600	800	

*) Tilsatt vann.

Kilde: Institutt for jord- og vannfag, NLH

Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %

Gjødselslag	N	P	K	Ca	Mg	S	B
Fullgjødsel®							
8-5-19 mikro ³⁾	8,0	5,0	19,0	1,1	2,5	11,7	0,05
12-4-18 mikro ¹⁾	11,8	4,0	17,6	2,0	1,2	9,1	0,03
20-4-11	19,6	3,6	10,6	1,9	1,0	2,2	0,02
22-3-10	21,6	2,6	9,6	0,8	1,0	2,2	0,02
18-3-15 ²⁾	17,6	2,6	14,6	1,3	1,5	3,8	0,02
25-2-6	24,6	1,6	6,0	0,8	1,0	4,0	0,02
22-2-12	21,6	1,7	11,6	0,8	1,3	2,7	0,02
NPK 24-3,5-6	24,0	3,5	5,8	0,0	0,0	2,0	0,0
NK-gjødsel							
OPTI-NK-22-0-12 +SE	22,0	-	11,6	-	0,6	3,0	0,05
NP-gjødsel							
OPTI-START 12-23-0	12,0	23,0					
Diverse							
P 20		20,0	-	17	-	1,2	-
PK -11-21	-	11,0	21,0		-	1,6	
Kieseritt ⁴⁾	-	-	-	-	15	20,0	-
K-gjødsel							
60er Kali (Kaliumklorid)	-	-	49,8	-	-	-	-
Kaliumsulfat	-	-	42,3	-	-	18,0	-
Patentkali (Kalimagnesia)	-	-	25,0	-	6,0	17,0	-
N-gjødsel							
Kalksalpeter	15,5	-	-	18,8	-	-	-
Nitabor-Kalksalpeter™	15,4	-	-	18,5			0,3
OPTI-NS™ 27-0-0 (4NS)	27,0	-	-	6,0	0,7	3,7	-
OPTI-KAS™ 27-0-0 Skog	27,0	-	-	5,0	2,4		0,2
Urea	46,0	-	-	-	-	-	-
SULFAN 24-0-0 (6S)	24,0	-	-	8,6	0,6	6,0	-

N= nitrogen, P= fosfôr, K= kalium, Ca. = kalsium, Mg= magnesium, S= svovel, B= bor

1) Klorfattig. Inneholder også, 0,3 % mangan, 0,002 % molybden og 0,03 sink

2) +2,4 % natrium og 0,001 % selen

3) +0,1 % kobber, 0,1 % jern, 0,3 % mangan og 0,1 % sink

4) 3% Cl

Plantenes behov for vann

Plantenes behov for tilførsel av vann kan vurderes ut fra mange forhold. Viktige faktorer er jordarten og dens evne til å lede vann til planterøttene, vind og temperatur som fører til fordamping av vann fra jorda og fra plantene. Fordampingen kan dreie seg om 1–2 mm per dag når temperaturen er lav og luftfuktigheten høy. Ved normal temperatur og fuktighet kan fordampingen være 3 mm/dag, mens høy temperatur og vind kan gi fordamping på 4–6 mm/dag.

For en praktisk beregning av vannforbruket på et jorde bruker vi antatt daglig fordamping multiplisert med faktoren i perioden for den aktuelle veksten, se neste tabell:

Plantart	Faktor for beregning av vannbehov			
	Mai	Juni	Juli	August
Gras, raigras	0,6	1,2	1,2	1,1
Korn	0,6	1,2	1,2	1,1
Potet	0,5	1,0	1,1	1,0
Kål	0,5	1,0	1,2	1,1

En byggåker vil i juli ha et vannforbruk i uka på for eksempel 3 mm per dag ved normale luft-forhold multiplisert med faktor 1,2. Ukeforbruket av vann blir da: $7 \times 3 \times 1,2 = 25,2$ mm. Er nedbøren den uka 0, blir det snart behov for å vanne. Vanningen bør starte når omlag halvparten av vannlageret i jordarten er brukt opp. Siden ulike jordarter har ulikt vannlager, må du ta utgangspunkt i den jordarten du har.

Jordart	Nyttbart vann, mm	Grense for vanning, mm
Meget tørkesvak (grov sand/skrinn sandig leittleire)	50	20
Tørkesvak jord (siltig sand og moldfattig leittleire)	70	30
Middels tørkesvak jord (moldrik leittleire, matjorddybde 25–30 cm)	90	40
Tørkesterk jord (moldrik leittleire, matjorddybde >30 cm)	110	50
Meget tørkesterk jord (siltjord, dyp myrjord)	130	60

Forsøksringene kan bistå med beregninger omkring vanning.

Kilde: www.bioforsk.no/vatning/hjelp

Bruk av plantevernmidler

Fra 1. juni-2015 kom det nye krav til dokumentasjon av integrert plantevern. Nå kreves dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort før man benytter kjemiske midler. Vurderingene skal føres i plantevernjournalen. Det kan være tiltak som vekstskifte, sortsvalg, jordarbeiding, kalking og grøtting.

Plantevern er et omfattende fag. Her er det bare plass til en kortfattet oversikt. For opplysninger om bruk av plantevernmidler samt opplysninger om andre midler eller spesialmidler mot ugras, skadedyr og sykdommer vises til rådgivere med kompetanse på dette området. FKA.no har en oversikt over midler og bruk i heftet *Plantevern* – det samme har Norgesfôrs *Håndbok i plantekultur*. For priser på plantevernmidler vises til «Landbruk generelt – Priser. Plantevernmidler.»

Ugrasbekjempelse

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Gjenlegg til gras uten kløver og med korn som dekkvekst	Allsidig	Ariane S	200–250 ml
	Ugrasflora	Express SX + Biowet Express+Flurostar+Biowet Starane XL+ExpressSX +Biowet (50ml/100 l)	0,75g+50 ml/100 l vann 0,75 g +60+ 50 ml/100 l v 80–100 ml+0,4 g
Gjenlegg til gras med kløver, uten eller med korn til dekkvekst	Allsidig	Basagran SG+ MCPA	85 g +35 ml
	Ugrasflora	MCPA	80–100 ml
		Gratil WG + MCPA	2–3 g + 50 ml
		Express SX + MCPA	0,75 g + 50 ml
Eng og beite u/kløver	Allsidig	MCPA	150 – 240 ml
	Ugrasflora	MCPA + Mekoprop	150 ml + 150 ml
		Starane XL	180 ml
Etablert grasmark m/kløver	Allsidig	Gratil WG+Biowet	5 – 6 g
	Ugrasflora	Harmony 50 SX + Biowet	3-3,5 g + 50 ml/100 l v
Varig beite u/kløver	Høymole	Flurostar	200 ml
		Starane XL	180 ml
	Løvetann	Starane XL	180 ml
	Stornesle	Flurostar	200 ml
	Hundekjeks	Starane XL	180 ml
Vårkorn uten gjenlegg:	Allsidig	Ariane S	225 – 250 ml
	ugrasflora	Express Gold + Biowet	1,7-2,7 g (1-1,5 g i havre)
		Express SX+ Biowet	1-1,5 g
		HussarPlusOD+DFF+Mero 1)	8–12 ml+4,2-9 ml+ 50 ml
		Tripali + Biowet	2,5+3,5 g (2,5 g i havre)
		Pixxaro (ikke i havre)	12,5-25 ml
		Floghavre og hønsehirse	Puma Extra + Biowet 1) Axial 1)
Før såing:	Kveke 2)	Gallup Super 360 Roundup	300–400 ml 300–400 ml
Høstkorn	Gras, balderbrå, oljevekst. (høst)	Atlantis OD + Mero	45–75 g + 50 ml
		Boxer	200-300 ml
	Frøugras (våren)	Express Gold + Biowet	2–2,7 g

1) Ikke i havre

2) Bare før såing eller i moden byggåker og i stubbåker uten gjenlegg eller fangvekst

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa	
Høstkorn (ikke spelthvete)	Allsidig flora (vår) frøugras	Ally Class Express Gold + Biowet Express SX + Biowet Pixxaro Zypar	3–4 g 2-2,7g 1,5-1,9 g 30–40 ml 75-100 g	
	Kveke	Attribut Twin ³) + Mero	6 g+ 5 ml + 50 ml	
Vårryps – raps	Vassarve, då og klengemaure	Centium	12,5 ml	
	Balderbrå, dylle, tistel	Matrigon SG + Mero	14 – 16,5 g+50 ml	
Oljevekster og korsblomstra fôrv. Kålvekster	Floghavre,hirse	Focus Ultra	300 – 500 ml	
	Kveke	Zetrola	70 – 150 ml	
	Kveke,floghavre, rapp-arter	Select + Renol	40–50 ml + 40–50 ml	
Potet før spiring	Frøugras	Fenix + Titus+Biowet Fenix 1.sprøyting	130–150 ml+ 3 g 100-150 g	
	etter spiring	Frøugras	Titus + Biowet 2. sprøyting	2 g
		Rotugras + kveke	Titus + Biowet	3 g
		Kveke	Zetrola	70–140 ml
		Kveke/Floghavre	Focus Ultra	200-400 ml
Veger, grusganger, plasser m.m.	Hirse,spillkorn			
	All vegetasjon. Skader ikke røtter av ønsket tre el. busker.	Roundup/Gallup Super	800 ml	

1) Bare før såing og i stubbåker

Skadedyrbekjempelse

	Skadedyr	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Korn	Havrebladlus	Decis	15 ml
		Evure Neo/Mavrik 4)	12-20 ml
	Kornbladlus	Teppeki 4)	14 g
		Decis	15 ml
		Karate CS	8-10 ml
		Evure Neo/Mavrik 4)	12-20 ml
Bladminerflue	Teppeki 4)	14 g	
	Karate CS	15 ml	
Potet	Potetsikade, teger	Decis	15 ml
		Karate 5 CS/Decis	12-15 ml
	Bladlus	Evure Neo/Mavrik	10-20 ml
		Teppeki	16 ml
Korsblomstra Kulturer	Kålfluer	Kontakt rådgivningen	
	Jordlopper/Glansbille	Karate 5 CS/Decis	10 ml
		Evure Neo/Mavrik	20 ml

3) Ikke i høstbygg eller Magnifik høsthvete 4) Skånsom mot nytteinsekter

Sykdomsbekjempelse

	Soppsykdom	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5–20 ml
	Bipolaris, stråknekker	Proline	40 – 50 ml
	Flekksykdommer	Comet Pro + Proline Delaro	30 + 30 ml 50-80 ml
Hvete/rug	Rust	Proline + Talius	30 - 50 g +10 ml
	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5 – 20 ml
	Hveteaksprikk	Siltra Xpro Aviator Xpro	50 – 75 ml 80 ml
	Hvetebladprikk	Delaro + Proline	50 +25 ml
	Hvetebrunfleck	Comet Pro +Proline	35 ml +60 ml
	Stråknekker Fusarium spp.	Proline + Talius Proline	30 - 50 g +10 ml 60 - 80 ml
Havre	Kronrust, mjøldogg	Delaro SC 325	80 ml
	Havrebrunfleck, Septoria	Comet Pro + Proline	30 - 60 ml
	Fusarium	Proline	60 - 80 ml
Potet	Tørråte 1.sprøyting	Revus + Mantrac	60 ml + 50 ml
	Ingen smitte	Ranman Top + Mantrac	50 ml + 50 ml
Oljevekster	Gråskimmel	Proline	60 - 70 ml

Vekstregulering/-avslutning

	Behandlings- tidspunkt	Eksempel på handelsvare	Mengde handels- vare per daa
Bygg	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Moddus Start	2 x (25–30) ml
	Fra Z 39 til Z 49	Cerone	20–50 ml
Havre	4-5 blad-stadiet	CCC 750	100–160 ml
	Fra Z 31 til Z 37	Trimaxx	15–30 ml
Vår-/høsthvete	3–4 blad (15-20 cm)	CCC 750	40–80 ml
	Fra Z 31 til Z 39	Trimaxx	15–40 ml
	Fl.blad synl.-fl.bl. ute	Cerone	20–40 ml
	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Modus Start	15–30 ml
Rug	Fra 2.leddknode synlig	Cerone	25–100 ml
Poteter	Uten risknusing	Spotlight Plus	100 ml

Z 31: første leddknode Z 39: flaggbladet under utvikling Z 49: første snerp synlig

Kilder: «Plantevern 2021», fra Felleskjøpet Agri (www.fka.no)

Ammoniakkbehandla halm (NH₃)

Halmen presses til rund- eller firkantballer. Halmen bør være tørr (15% vann), men det går bra å behandle halm opp til 30% vann dersom den blir behandlet i løpet av tre døgn. Tørr halm krever mindre mengde ammoniakk og gassen fordeles bedre i ballen. Ballene pakkes med plast og det sprøytes inn flytende ammoniakk, **3 prosent** av ballens vekt. Lagringstid 4–8 uker. Før halmen nyttes som fôr, må den luftes.

Fôrverdi	1,43 kg tørrstoff per FEM
Mengde tørr halm per fôrenhet ferdig NH ₃ -behandlet halm	1,7 kg tørr halm per Fem

Kostnader:

Ved behandling av 1 ball à 250 kg normaltørr halm (15 % vann):

Mengde ammoniakk: 250 kg halm * 3 prosent NH₃ = 7,5 kg NH₃

Pris NH₃: 20 kr/kg

NH₃-kostnad per rundball: 150 kroner

Kostnader til pressing og pakking koster rundt 165 kr/ball og verdien av halmen kan settes til 0,20 kr/kg.

Antall FEM per ball: 250 kg:1,7=147

Ved normal kvalitet på halmen, blir kostnaden per FEM: (150+165+34)/147=2,48 kr

Kostnader eksklusive pressing og pakking: 1,25 kr/FEM.

Ved et lavt antall baller må det også betales for frammøte, 300 til 350 kroner.

Kilder: Egne beregninger , Trønderfôr AS

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for drøvtyggere

(Etter fôrtabellen på: <http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>)

	NR i fôr- tabell	% tørr- stoff	FEm per kg ts	AAT g/FEm	PBV g/FEm
Grovfôr, ferskt:					
Blandingseng, ved skyting	352	17,5	0,94	111	-7
Timotei, 1–2 u før skyting	330	19,1	0,91	100	45
Timotei, ved skyting	331	20,1	0,79	104	-11
Beite, forsommer	361	19,7	1,04	108	4
Beite, ettersommer	362	21,0	0,94	109	5
Raigras, flerårige, tidlig høsting	338	15,1	1,08	89	156
Grønnfôrhavre, v/beg skyting	387	21,0	0,75	83	5
Rødkløver, tidlig høsting	326	14,2	0,92	101	89
Surfôr, 1. slått:					
Blanding, 10–20 % kløver, tidlig	400	21,3	0,92	82	35
Blanding, 10–40 % kløver, skyting	401	24,9	0,87	87	14
Timotei, 1–2 uker før skyting	413	20,7	0,97	73	78
Timotei, engsvingel, skyting	429	23,7	0,87	84	8
Timotei, skyting	416	22,0	0,87	85	31
Bladfaks 1 uke før skyting	445	17,3	0,91	74	107
Hundegras, skyting	443	20,3	0,82	88	34
Raigras, Westervoldks	447	17,7	0,87	77	72
Surfôr, 2. slått:					
Blanding, 20–60 % kløver	471	21,1	0,76	86	37
Blanding, 20 % kløver	472	23,5	0,86	79	29
Timotei	476	25,0	0,86	81	19
Timotei + engsvingel	473	24,3	0,82	91	-11
Annet surfôr					
Førraps/raigras, økologisk	510	19,1	0,92	86	-13
Bygg og førraps, 1 uke e skyting	504	19,0	0,82	87	-10
Bygg og førraps, deigmodning	505	21,7	0,75	89	-25
Bygg før skyting	498	23,1	0,82	85	46
Øko-blanding	470	27,2	0,83	82	54
Høy, 1. slått:					
Blandingshøy, blomstring	633	86,3	0,73	105	-62
Timotei	600	86,1	0,86	99	-13
Halm og agner:					
Bygghalm, ubehandlet	800	89,4	0,30	213	-253
Bygghalm, ammoniakkbehandlet	803	85,1	0,70	100	-54
Bygghalm, dypelutet	806	24,0	0,72	99	-121
Rotvekster, ferskt:					
Grønnfôrnepeblad	372	13,0	0,91	80	32
Førraps	378	11,1	0,91	77	101

<http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>

Fôrnormer – storfe

I 2007 er Norfor Plan tatt i bruk som nytt fôrvurderingssystem for mjølkeku. NorFor Plan vil også bli tatt i bruk for voksende storfe.

I NorFor Plan uttrykkes fôrets energiverdi og dyrenes energibehov i mega joule (MJ). Én fôrenhet mjølk (FEm) tilsvarer 6,9 MJ. NorFor Plan skiller seg fra de tradisjonelle fôrvurderingssystemene ved at fôrets næringsverdi er bestemt av samspillet mellom fôrrasjonens størrelse og sammensetting. Det betyr at det enkelte fôrmiddel ikke har noen konstant og additiv næringsverdi. Dersom man skal angi dyrenes behov og fôrets næringsverdi som additive verdier, må det gjøres i forhold til en referanseproduksjon. Hos mjølkeku er det valgt å benytte en referanseproduksjon ved et opptak på 20 kg tørrstoff og en fôrrasjon som inneholder 50 % kraftfôr.

1. Melkekyr

a) Vedlikeholdsfôr per dag. Referanseproduksjon 20 kg tørrstoff

Vekt, kg	Tilsvarende brystomfang, cm	MJ (FEm)	AAT, g
300 (275–325)	146–153	3,4	445
400 (375–425)	162–171	4,2	445
500 (475–525)	179–186	4,9	440
550 (525–575)	187–192	5,3	440
600 (575–625)	193–199	5,7	438
700 (675–725)	205–210	6,3	438

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon.

Angitt som FEm og proteinbehovet angitt som aminosyrer absorbert i tarmen (AAT). Energibehovet blir oppgitt per kg energikorrigeret melk (EKM). Dette er melk med 3 140 kJ per kg.

EKM beregnes etter følgende formel:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,01 + 0,122 \times f + 0,077 \times p + 0,053 \times l) \quad (1)$$

Eller uten laktose:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,25 + 0,122 \times f + 0,077 \times p) \quad (2)$$

M = Melkemengden, kg

F = % fett i melka

P = % protein i melka

L = % laktose i melka

Energibehov: Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp på neste side.

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	Protein, g/kg EKM	AAT, g/kg EKM
Under 20	0,46	32	51
20–30	0,46	33	53
Over 30 300	0,46	34	54

Proteinbalansen i vomma (PBV)

Nedre grense for PBV i rasjonen er uttrykt i g/kg tørrstoff og er avhengig av mjølkeytelsen

Kg EKM	Nedre grense PBV, g/kg tørrstoff
> 20	15
15	13
10	11

c) Produksjonsfôr til fostervekst, per dag.

Før kalving	AAT, g
Nest siste måned	1,7
Siste måned	2,6

d) Produksjonsfôr til tilvekst. MJ og FEm

	FEm per dag	FEm per kg Tilvekst	AAT, g/dag	g AAT/MJ
Første- og andre-kalvs kyr	0,37–0,72		28– 55	
Magre kyr	0,72–1,5		55–109	

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

2. Oppdrett og kjøttproduksjon på storfe*Energinormer for NRF-okser: Fem per dag*

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram						
	700	800	900	1 000	1 100	1 200	1 300
100	2,6	2,8					
150	3,2	3,4	3,6				
200	3,6	3,8	4,0	4,2	4,4		
250		4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4
300		5,0	5,2	5,4	5,6	5,9	6,2
350			5,5	5,8	6,1	6,4	6,7
400			6,0	6,3	6,6	6,9	7,3
450			6,6	6,9	7,4	7,7	8,0
500			7,2	7,6	7,9		
550			7,8	8,1			
600			8,2	8,6			

Energinormer for NRF-kastrater: FEm per dag

Levende vekt	Daglig tilvekst i gram						
	400	500	600	700	800	900	1 000
100			2,6	2,7			
150			3,1	3,2			
200		3,2	3,4	3,6			
250		3,7	3,9	4,1			
300		4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,3
350		4,5	4,7	4,9	5,3	5,5	5,8
400	5,0	5,3	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3
450	5,4	5,7	6,0	6,3	6,5	6,7	7,0
500	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,1	7,4

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovfôrkvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Energinormer for NRF-kviger: FEm per dag

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram		
	600	700	800
100	2,6	2,7	
150	3,1	3,2	
200	3,4	3,6	
250	3,9	4,1	
300	4,3	4,5	4,7
350	4,8	5,1	5,4
400	5,3	5,6	5,9
450	5,8	6,1	6,4
500	6,2	6,5	6,8
550	6,7	7,1	7,5

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovførkvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Fôrplan for kvige- og oksekalver til liv

Uke nr.	Kalvekraftfôr				
	Råmj./helmj. l/dag	Kalvegødt- mjølk l/dag	Kvige kg/dag	Okse kg/dag	Grovfôr
1	4–5	fersk	Litt	Litt	
2–3	5	sur	Etter app.	Etter app.	Litt høy
4	5	"	"	"	"
5–9	2	3 sur	Maks. 1,0	Maks. 1,5 m	Høy
10–11		5 "	"	"	"
12–26		4–2 "	"	1,5–2,2	Høy/surfôr
Sum	115	liter	240 liter	160 kg	240 kg

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap

Fôring av sau

Sauen bør være i stigende hold før paringstida. Kraftfôr må tilvennes gradvis. Søyer i dårlig hold bør få 40 % over vedlikeholdsbehovet fra 14 dager før paring til søya er konstatert drektig.

Kraftfôrmengden må rette seg etter grovfôrkvalitet og -mengde og dyras hold. Som en rettesnor kan disse kraftfôrmengdene brukes rundt paring og til dyra er drektige:

Åringer 0,4 – 0,6 kg per dag

Gimrer 0,1 – 0,6 kg per dag

Voksne søyer 0 – 0,3 kg per dag

Grovfôr av god kvalitet kan være nok fôr til voksne søyer utover vinteren. Dyra må ikke gå ned i hold. Åringer kan få samme kraftfôrtilskudd som under paring. Søyer som får mindre enn 0,3 kg kraftfôr per dag, må ha tilgang på tilskuddsfôr. Seks uker før venta lamming bør en gå over på et mer proteinrikt fôr:

Alder	Antall fostere	Grovfôropptak kg per dag	Uker før lamming		
			6–5	4–3	2–0
Kraftfôr, kg per dag					
Åringer	1	0,60	0,4	0,5	0,7
Åringer	2	0,55	0,5	0,6	0,9
Gimrer	1	0,70	0,3	0,4	0,6
Gimrer	2	0,62	0,4	0,5	0,8
Gimrer	3	0,60	0,5	0,7	1,0
Voksne	1	0,90	0,2	0,3	0,4
Voksne	2	0,85	0,3	0,4	0,7
Voksne	3	0,80	0,4	0,6	0,9

Etter lamming økes kraftfôrmengden til søye med 0,5 kg per lam fordelt på tre fôringer, fordelt på 100 g mer per dag.

Fôring av lam avhenger av hvor fort du vil lamma skal vokse og hva slag grovfôr du har å by på. På innefôring med fri tilgang på godt grovfôr kan en forvente slik tilvekst per dag:

Tildelt kraftfôr, kg per dag	Forventet tilvekst, g per dag
0,2 kg	100 g
0,6 kg	200 g
0,9 kg	300 g
Fri tilgang*	400 g

* Ved appetittfôring på kraftfôr vil grovfôropptaket bli omtrent halvert

Kopplam bør få spesielt tilpasset kraftfôr tidlig for å utvikle magen.

Kilde: norgesfor.no

Fôrnormer – geit

a) Vedlikeholdsfôr per dag

Vekt, kg	FEm	AAT, g	PBV, g (nedre grense)
30	0,48	42	0
40	0,59	52	0
50	0,70	61	0
60	0,80	70	0
70	0,90	79	0

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon

Som for melkeku øker behovet både for FEm og AAT per kg EKM med økte dagsytelser. Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp nedenfor:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	AAT, g/kg EKM	PBV, g (nedre grense)
Under 2,0 kg	0,44	42	0
2,0–3,0 kg	0,45	45	0
Over 3,0 kg	0,47	48	0

c) Produksjonsfôr til fostertilvekst per dag.

Før kjeng	Fem	AAT, g
Nest siste mnd.	0,1–0,2	20
Siste mnd.	0,3–0,4	40

De høyeste tallene angir behovet til unge dyr eller voksne geiter i dårlig hold.

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

Førnormer – svin

1. Norsk purkenorm

	FEG/dag
Fra avvenning til inseminering	4 – 5
De 4 første ukene etter inseminering	3 – 3,5
Middtrektighet	3 – 4 ¹⁾
4 siste uker før grising	3 – 3,5
Grisingsdagen	2
Dieperioden	Appetitt etter ca. 2 uker

1) Justering av holdet

2. Slaktegriser

Samlet fôr (vedlikeholds fôr + produksjonsfôr) per dag:

Alder i dager	Levende vekt i kg	Norm 950 g/dag	Levende vekt i kg	Norm 1 050 g/dag
		FEG per gris per dag		FEG per gris per dag
63	26	1,25	26	1,25
70	28	1,40	31	1,50
77	33	1,55	37	1,80
84	38	1,70	43	2,00
91	44	1,90	49	2,20
98	51	2,10	56	2,50
105	58	2,30	64	2,80
112	65	2,60	72	3,10
119	72	3,00	80	3,20
126	79	3,10	88	3,40
133	87	3,20	96	3,40
140	95	3,20	105	3,40
147	103	3,20	114	3,40
154	111	3,20	123	3,40
161	119	3,20	132	3,40

Kilde: *www.norgesfôr*

Fôrkrav – smågriser i pattetida og tida fra avvenning ved 5–6 uker til 22 kg

	FEG per dag	FEG per uke
3. uke	0,02	0,1
4. "	0,05	0,4
5. "	0,1	0,8
6. "	0,3	2,2
7. "	0,4	3,0
8. "	0,5	3,7
9. "	0,6	4,5
10. "	0,8	6,0
11. "	1,0	6,7

Fôrbehov totalt per smågris fram til 22 kg: Ca. 27 FEn.

Samlet fôr per år til purker og smågriser fram til 22 kg lev. vekt

Purkas vekt, kg	Små- griser per år	(125–175) 150		(175–225) 200		(225–275) 250	
		FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein
a) Utvokste purker							
Purkas samlede	12		180	1 400	175	1 520	185
Fôr hele året	16		205	1 640	200	1 720	210
+ tilleggsfôr	20		230	1 840	225	1 920	235
til smågrisene	24		250	2 000	245	2 080	250
b) Unge purker							
Purkas samlede	12	1 490	180	1 570	190		
Fôr hele året	16	1 690	205	1 770	215		
+ tilleggsfôr	20	1 880	230	1 960	240		
til smågrisene	24	2 050	250	2 120	255		

Fôrkrav ungpurker fra 22 kg lev.vekt til bedekning ca. 375 FEn. Ved bruk av egen råne må en i kalkyler og driftsplaner huske å gjøre tillegg for fôrkravet til rånen.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for svin

	NR i fôrtabell	% tørrestoff	FEG per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Hvetekli	73	88,5	0,82	115
Havre	2	89,6	1,09	89
Bygg	20	88,3	1,21	90
Surfôr, bl.eng, 1.sl. skyting	429	23,7	0,70	85
Skumma melk,	907	8,9	1,34	349
Myse (skummet)	913	4,7	1,30	119

Fôrnormer – hest

Daglige fôrmengder til voksne hester og ponnier, kaldblod

Kroppsvekt	Vedlikehold		Lett bruk		Middels bruk		Hard bruk	
	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr
100	1,5–2,0	0–0,4	1,5–2,0	0,4–0,7	1,5–2,0	0,8–1,0	1,5–2,0	1,0–1,4
200	3,0–3,7	0–0,4	3,0–3,7	0,5–1,0	3,0–3,7	1,0–1,5	3,0–3,7	1,5–2,0
300	4,5–5,0	0–0,4	4,5–5,5	0,5–1,0	4,5–5,5	1,2–2,0	4,5–5,5	2,0–2,5
400	5,5–6,0	0–0,5	5,5–6,5	0,8–1,5	5,5–6,5	1,7–2,3	5,5–6,5	2,5–3,5
500	6,0–7,5	0–1,0	6,0–7,5	1,0–2,0	6,0–7,5	2,0–3,0	6,0–7,5	3,0–4,0
600	7,5–9,0	0–1,0	7,5–9,0	1,0–2,0	7,5–9,0	2,0–3,0	7,5–9,0	3,5–4,5

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde. Varmblods- og fullblodshester kan få noe høyere kraftfôrmengder enn det som her er foreslått. Hingster vil også trenge litt mer enn hopper og vallaker. Vær oppmerksom på at det i disse eksemplene er brukt høy av middels god kvalitet.

Daglige fôrrasjoner til hopper med føll

Kroppsvekt kg	Høy kg	Kraftfôrblanding kg	Havre/bygg kg	Kalksteinmel gram
100	1,5–2,0	0,7	0,7–1,0	0–20
200	3,0–3,7	1,4	1,0–1,3	0–20
300	4,5–5,5	1,8	1,2–1,6	0–20
400	5,5–6,5	2,4	1,2–1,8	0–20
500	6,5–8,0	3,0	1,5–2,5	0–20
600	8,0–10,0	3,5	1,5–2,5	0–20

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde.

Dersom en bruker mindre kraftfôrblanding eller bruker blanding med mindre kalsium enn 12 g/kg, må mengden kalksteinmel økes.

Når hopper med føll går på godt beite, regnes det med at de får dekket sitt næringsbehov. Husk saltstein.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NLH

Fôrverdien av noen fôrslag, for hest <http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>

	NR i fôrtabell	% tørrestoff	FEh per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Havre	2	89,6	0,96	101
Bygg	20	88,3	1,08	95
Surfôr, bl.eng, 1.sl. tidlig	400	21,3	0,73	119
Poteter	299	19,2	0,93	66
Bygghalm, NH3-behandlet	803	85,1	0,48	49

Fôrforbruk – eggproduksjon

Høner

Fôrforbruk hos høns regnes normalt i omsettelig energi (OE). Ved beregningene nedenfor er fôrforbruket gitt i g eller kg fôr med energiinnhold på 11 MJ per kg. Brukes fôr med høyere eller lavere energiinnhold, må fôrbehovet justeres ned eller opp.

Vedl.holdsfôr fra 20 uker: 1,8 kg tung høne (hviteggverper): ca. 70 g fôr per dag.

Produksjonsfôr: 0,70 kg per kg egg.

Ytelse og fôrforbruk beregnet for perioden 20–72 uker

Eggproduksjon		Fôr per inns. høne per år	
Antall egg à 63 g	Kg egg	Hviteggverper	Kg fôr per kg egg Hviteggverper
295 (dårlig)	18,6	39,2	2,1
320 (vanlig)	20,2	40,2	2,0
340 (meget godt)	21,4	41,6	1,9

Ved innkjøp av 16 ukers kyllinger må det regnes et fôrforbruk fram til 20 uker på 2,1 kg for hviteggverpere og 2,2 kg for bruneggverpere. Fôrforbruket er beregnet for fôr med 11 MJ OE per kg - med lite fôrsvinn og ved ca. 20 grader C.

Voksne haner av henholdsvis hvitegg- og bruneggverpere har et daglig fôrbehov på 117 og 130 g.

Kyllinger og unghøner

Alder i uker	Hviteggverpere			Bruneggverpere		
	Vekt ved periodens begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg	Vekt ved period. begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg
0–2	38	11	0,15	38	19	0,26
2–4	120	25	0,51	130	37	0,79
4–6	270	48	1,18	350	55	1,57
6–8	450	59	2,00	580	61	2,41
8–10	640	64	2,89	800	67	3,35
10–12	820	69	3,86	980	71	4,35
12–14	960	72	4,87	1 160	76	5,40
14–16	1 090	74	5,91	1 340	80	6,52
16–18	1 200	74	6,90	1 500	80	7,71
18–20	1 270	76	7,97	1 620	82	8,83
20–22	1 400	85	9,11	1 700	90	10,10

Gjennomsnittlig alder ved oppverping: 20 uker.

Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe*Slaktekylling*

Alder ved slakting	4–5 uker
Levendevekt ved slakting	ca. 1,6 kg
Slakteprosent uten innmat	ca. 56–60
«Normal» dødelighet	3–5 %
Fôrforbruk per slaktekylling	ca. 2,20 kg (Slaktekyllingfôr med 12,3 MJ OE per kg)

Praktisk fôring: Startfôr de første 2 uker, Vekstfôr, fra 2 uker og Sluttfôr de siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 20–25 stk. per m².

Kalkuner

Alder ved slakting	11–13	uker
Levendevekt ved slakting	6–8	kg
Slakteprosent	71–75	
Fôrforbruk per slaktekalkun	10–12	kg (Kalkunfôr med 12 MJ OE per kg)
Normal dødelighet	5–10	%

Praktisk fôring: Startfôr kalkun de første 4 uker, Vekstfôr 1 fra 4 til 8 uker, Vekstfôr 2 fra 8 uker og Sluttfôr siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 4–7 stk. per m².

Avlsdyr

	Fôrforbruk (Fôr med 11 MJ OE per kg)	
	Per dag	Per år
Lett type	175–210 g	64– 77 kg
Tung type	265–320 g	97–115 kg

Utvikling i antall mordyr

Rase	2015 ⁷	2016	2017	2018	2019	2020
Charolais	13 018	15 379	17 777	19 991	21 021	22 868
Hereford	9 060	10 058	11 482	12 147	12 654	13 573
Limousin	8 188	9 645	11 075	11 957	12 484	13 375
Aberdeen Angus	5 338	6 041	6 810	7 539	7 867	8 649
Kjøttsimmental	2 514	2 834	3 151	3 595	4 019	4 566
Highland Cattle	1 086	1 240	1 352	1 429	1 487	1 648
Tiroler Grauvieh	821	916	1 010	1 187	1 343	1 574
Dexter	398	552	737	920	1 128	1 464
Blonde d'Aquitaine	466	520	583	630	642	705
Krysning, ekstensiv	5 036	5 680	6 536	7 244	7 855	8 669
Krysning, intensiv	12 631	14 261	15 950	16 930	17 130	17 857

Slakteresultater

	Rase	Antall slakt	Slaktevekt (kg)	Klasse	Slaktealder (mnd/år)	Slaktetilvekst (g/dag)
Ung okse	Hereford	3 767	289	R-	16,2	554
	Charolais	7 206	367	R+	16,4	696
	Aberdeen Angus	2 734	298	R-	16,7	553
	Limousin	4 705	343	U-	16,2	664
	Kjøttsimmental	1 573	352	R	16,4	666
	Blonde d'Aquitaine	236	396	U-	16,5	772
	Tiroler Grauvieh	373	296	R-	17,0	541
	Krysning, ekstensiv	3 984	314	R-	16,4	611
	Krysning, intensiv	6 219	351	R	16,4	675
	NRF	18 104	313	O	16,7	559
	Kvige	Hereford	1 258	197	O	16,9
Charolais		2 605	248	R-	16,4	457
Aberdeen Angus		957	212	O+	17,2	373
Limousin		2 076	247	R	16,4	461
Kjøttsimmental		457	228	O+	15,9	417
Krysning, ekstensiv		1 413	215	O+	16,7	405
Krysning, intensiv		2 458	237	R-	15,8	463
NRF		316	205	O-	18,8	372
Ku	Hereford	1 530	321	O	7,7	
	Charolais	2 416	370	R-	7,3	
	Aberdeen Angus	830	311	O+	7,7	
	Limousin	1 281	357	R-	7,3	
	Kjøttsimmental	372	336	O	7,5	
	Krysning-lett	865	309	O	7,5	
	Krysning - tung	1 911	341	O+	7,6	
	NRF	525	283	P+	5,7	

Kilde: Storfekontrollen 2020

⁷ Fra 2014 er rasedefinisjonen endret. Alle dyr som er over 75 % (12/16) av en rase blir regnet som renraset. Tidligere var kravet 15/16 deler.

Fødselsvekter – kjøttferaser

Rase	Fødselsvekt, kg	
	Oksekalver	Kvigealver
Hereford	41,5	39,4
Charolais	45,4	42,7
Aberdeen Angus	38,8	36,8
Limousin	43,0	40,5
Kjøttsimmental	45,6	42,4
Blonde d'Aquitaine	47,6	43,6
Tiroler Grauvieh	42,6	39,9
Skotsk Highland	30,1	28,6
Dexter	20,2	19,2
Sida Trønderfe og Nordlandsfe	35,9	31,2
Østlandsk Rødkolle	34,7	31,8
Krysning, ekstensiv	40,9	38,6
Krysning, intensiv	44,7	41,8
NRF	42,5	41,8

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2020

Vektregistreringer

Rase	200 dager		365 dager	
	Okser	Kviger	Okser	Kviger
Vekt i kg				
Hereford	268	251	463	384
Charolais	308	278	563	443
Aberdeen Angus	268	247	445	373
Limousin	295	266	506	409
Kjøttsimmental	326	289	561	439
Krysning-ekstensiv	285	265	478	415
Krysning-intensiv	296	273	546	425

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2020

Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag)

I «Forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen» av Landbruksdepartementet 1. april 2004, endret ved forskrift 26. april 2013 og 15. desember 2014, er grensene for konsesjonsfri drift satt til:

- slaktekyllingproduksjon med inntil 280 000 omsatte og slaktede kyllinger per år eller
- kalkunproduksjon med inntil 60 000 omsatte og slaktede kalkuner per år eller
- eggproduksjon med maksimalt 7 500 innsatte høner på ethvert tidspunkt eller
- svineproduksjon med inntil 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år, eller maksimalt 105 innsatte avlspurker på ethvert tidspunkt eller
- satellitt i purkering med inntil 53 avlspurker på ethvert tidspunkt, eller maksimalt 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år.

Kilde: www.lovdatab.no

Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav

Denne forskriften omtaler regler for oppbevaring og bruk av gjødselvarer av organisk opphav, herunder husdyrgjødsel, silopressaft, avløps slam, vannverksslam, kompostprodukter og annen organisk gjødsel, organiskmineralsk gjødsel, organiske og uorganiske dyrkingsmedier, jordforbedringsmidler, jorddekkingsmidler, anaerobt omsatt biomasse, forbrenningsprodukter, komposteringspreparater og vekststoffer med mikroorganismer mv. Du finner detaljerte opplysninger på www.lovdatab.no.

Forskrift for gjødslingsplanlegging

Gjødslingsplanlegging har som formål å gi grunnlag for kvalitetsmessig god avling, begrense avrenning til vassdrag og tap til luft av næringsstoffer fra jordbruksarealer. Planleggingen skal sikre en ressursmessig riktig utnytting av næringsstoffer i jordsmonnet og fra mineralgjødsel, husdyrgjødsel, slam og annen organisk og uorganisk gjødsel.

Forskriften gjelder alle foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd. Du finner flere detaljer om forskriften på www.lovdatab.no.

Til notater:

Rombehov for planteprodukter

Tonn surfôr i runde siloer med ulik diameter

(De minste tall gjelder for engvekster, de største for rotvekstblad o.l.)

Dybde av surfôrmassen i m	3,0 m	4,0 m	5,0 m	6,0 m	7,0 m
2			31– 35	45– 51	62– 69
3			47– 53	68– 76	92–104
4			63– 70	90–102	123–138
5			79– 88	113–127	153–173
6			95–106	136–153	185–208
7			110–124	158–178	215–242
8			126–142	181–203	246–277

Veksten av surfôr varierer temmelig mye etter botanisk sammensetting, og ikke minst etter pakningsgraden. Det er regnet med 800 kg per m³ surfôr av engvekster og 900 kg per m³ surfôr av rotvekstblader. For svært høge siloer kan en legge 10 % til, og for låge siloer kan en trekke 10 % fra mengdene i tabellen.

Horisontale siloer

En kan regne ca. 800 kg per m³ for gras høstet med fôr høster og pakket med traktor. For gras som er finere kuttet, kan en regne noe større vekt etter graden av kutting.

Volumvekter for høy og halm ved ulik lagring

	Høy kg/m ³	Halm kg/m ³
Løs lagring:		
2 m lagringshøgde	40– 45	30– 35
3 m "	45– 50	35– 40
4 m "	50– 55	40– 45
5 m "	55– 60	
Baller		
Løst pressa	80–100	60– 80
Middels "	100–130	80–100
Hardt "	130–160	100–120

Rundballer av gras (vanlige 120 cm) kan inneholde fra 100 til 190 FEm etter grasets utviklingsstadium, fortørking, kutting mm.

Volumvekter for korn, poteter og rotvekster

Korn	Kg/m ³	Poteter og	Kg/m ³
Bygg	620	Poteter	670
Havre	500	Turnips	550
Hvete	760	Kålrot	650
		Fôrbeter	600
		Gulrøtter	700

Poteter som er rene, friske og storknolla, og rotvekster kan lagres i opp til 3 m høye lag når en har god ventilasjon.

Kilde: «Forslag til fôrplan», Institutt for bygningsteknikk, NLH

Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr

Prosjektet «Billig og miljøvennlig fôrkonservering» på Hellerud, Norges Vel, konkluderer slik:

- Plansiloer uten tak gir en svært rimelig konservering. Nedbør takles greit ved plassering og godt fall.
- Plansilometoden krever et bevisst arbeid med tetting mot luft; den har stor kapasitet og er velegnet for samarbeid.
- Både fortørket og direkte høstet gras kan legges i plansilo, som må ha anlegg for oppsamling av pressaft. Plastforbruket blir mindre enn til rundballer.
- Kostnader til mekanisering er lave, utstyret er enkelt og driftssikkert.
- Arbeidsforholdene er bedre enn i tårnsilo, men faren for velting og fall må ikke overses.
- Plansiloen er fleksibel med tanke på gjenbruk.

Flere detaljer og anbefalinger finnes på www.grovfôrnett.no

Om velferd for husdyr

Forskrift om velferd for produksjonsdyr av 3/7-2006 har generelle bestemmelser om dyrehold som går foran de mer spesifiserte reglene for hvert enkelt dyreslag som finnes i andre forskrifter.

Storfe

Se «Forskrift om hold av storfe» fastsatt av Landbruksdepartementet den 22. april 2004 med senere endringer. (www.lovdata.no)

Storfe skal oppstalles i løsdrift med unntak for husdyrrom som ble bygd før 22. april 2004 og som har vært i sammenhengende bruk til storfe siden. For disse trer kravet om løsdrift i kraft 1. januar 2034.

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret. Kravet gjelder ikke for ukastrede hanndyr eldre enn seks måneder. Storfe som er oppstallet i båsfjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året, dette trer i kraft 1. januar 2024 for båsfjøs som var i bruk 22. april 2004 og har vært i sammenhengende bruk siden.

Kyr skal ha tilgang på liggeplasser med mykt underlag og tett gulv. Dette gjelder også kviger som har mindre enn 2 måneder igjen til kalving. Bunnen av krybba skal være høyere enn gulvnivå i båsen for å gi en bekvem etestilling.

Løsdriftsfjøs skal ha minst 1 liggebåsplass per storfe i løsdriftsavdelingen. Per 25 kyr skal det også være 1 egen bingeløsdriftsfjøs til bruk ved fødsel, inseminering og sjukebehandling.

Om kutrener:

En endring i forskriften for hold av storfe fra 4/7-08 påpeker at kutrener i båsfjøs:

- skal henge vannrett og ikke kunne sige eller falle ned
- skal kunne heves samlet for hver rekke
- skal ha maks 0,1 J pulsenergi og 3000 v spenning
- skal tilpasses for å unngå kryptstrøm eller andre feil
- skal ha gjeterapparat som er NEMKO-godkjent og med tydelig angivelse av spenning og J-styrke

Binger for storfe

Kalver skal ikke holdes bundet de første 6 måneder etter fødsel, og skal ikke holdes i enkeltbinger etter 8 ukers alder. Dette kravet gjelder for nybygg og omfattende ombygninger fra 1. juli 1999, og for eksisterende driftsenheter fra 1. januar 2006.

Fellesbinger skal minst være så store at alle dyr kan ligge samtidig. Gjødsele og fôrrester skal fjernes slik at gassutvikling og flueplage holdes nede. Plassbehov i tabell under.

Gangbredde i løsdriftfjøs med liggebåser

	Anbefalte mål, m
Gang mellom to liggebåser	2,50
Gang mellom liggebåser og vegg	2,40
Gang mellom liggebåser og fôrbrett	3,00
Tverrgang, dobbel (to kyr kan passere hverandre)	1,70

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3/7-2006.

Rombehov for ungdyr:

Store ungdyr >220 kg	Binge	2,0 m ² per dyr
Små ungdyr 150–220 kg	Binge	1,8 m ² per "
Kalv <150 kg	Binge	1,5 m ² per "

I alt per kuenhet (=1 ku med ungdyr)

Langbås	11,00 m ²
Kortbås	10,50 m ²
Løsdrift, liggebås	13–14 m ² melkestall inkludert

Storfe som har sitt aktivitets- og/eller fôringsområde ute, skal ha tilgang på liggeplass som gir beskyttelse mot vind og nedbør. Minimumskrav er 3 tette vegger og tak, med mulighet for å tette den 4. veggen hvis forholdene krever det. Liggeplassen skal være tørr. Der kyr og kalver går sammen, skal det være et kalvegjemme på den luneste delen slik at vokse ikke kommer til. Det må være mulig å ta kyr inn i egen kalvings- eller sjukebinge før kalving.

Grunnen under fôringsplassen skal være fast dekke. Permanent foringsplass skal være overbygd. Personell skal ha adgang til egnet sted for skifte av klær og vask. Stedet skal ha innlagt varmt og kaldt vann.

Hest

Forskrift om velferd for hest av 2. juni 2005 har en rekke bestemmelser om hestehold. Her er noen hovedpunkter:

- Hesteholder skal ha nødvendig kompetanse om hest. Den som driver registreringspliktig hestehold (se forskriftens §§ 26–28) skal gjennomgå utdanningsopplegg godkjent av Mattilsynet.
- Alle staller skal ha ventilasjon som sikrer gode forhold for hestene, samt to utganger egnet for hester. Stall med 10 hester eller flere skal ha isolatboks for sjukebehandling. Det skal være utearealer som gir rom for minst 2 timers lufting per hest per dag.
- Hester som går på utmarksbeite skal ha tilsyn minst 1 gang per uke. Alle hester i stall skal kunne ete samtidig, og ha tilstrekkelig tilgang på grovfôr.
- Hestebokser må være så store at hesten(ene) kan ligge flatsides (samtidig). Hester som går ute hele døgnet skal ha tilgang til leskur (3 vegger og tak) med tørt underlag. Unntak er i beiteperioden.
- Fra 1/1 2006 skal alle hester ha hestepass og helsekort. Hesteholder er ansvarlig for at dokumentene kan legges fram for veterinær.

Se også forskrift om identifikasjon av hest som gjelder fra 1/7-2010.

Sau (anbefalte mål)

	Binge plass m ²			Krybbe plass cm		
	Søyer	Gimrer	Lam	Søyer	Gimrer	Lam
Dala	0,70	0,60	0,50	35	30	26
Ryggja, sjevot	0,60	0,55	0,50	30	27	24

Lamtunge søyer trenger 10–15 cm krybbe plass og 0,30 m² binge plass ekstra.

Kilde: Institutt for bygningsteknikk, NLH. Diverse publikasjoner

Forskrift om velferd for småfe av 18. februar 2005 her en rekke krav til dyreholdet:

- Småfe skal ha tilgang på tørr, og trekkfri ligge plass der alle dyr kan ligge samtidig. Lam og kje skal ikke ligge på metall eller bar betong.
- Flokker på mer enn 30 vinterfôrede dyr skal ha tilhold i rom med brannvarsling om det ikke er åpenbart unødvendig.
- Nybygg som godkjennes etter denne forskriften, skal ha 2 utganger fra hvert dyrerom for å sikre rask rømning ved brann.
- Ved utedrift skal dyra ha tilgang på liggeareal med 3 tette vegger og tak. Det skal være egne avlukker som kan varmes opp for sjuke dyr.

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3/7-2006.

«Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» fra 2005 ble endret fra 2008.

Kilde: www.lovdatab.no

Geit**Båsfjøs** (anbefalte mål)

	Båslengde cm	Båsbredde cm
Unge geiter	90–95	50
Voksne geiter	95–100	55

Bingefjøs

Bingebredde med 1 benk 210 cm, med 2 benker 380 cm.

Benkebredde 75–80 cm. Krybbe plass 35–40 cm.

Se også forskriften om velferd for småfe av 18. februar 2005.

Gris

«Forskrift om hold av svin», fra 18/2-2003, har endringer fra 2009 som trer i kraft fra 1/1-2010. Endringene har bl.a. bestemmelser om størrelse og utforming av spalteplass, om klipping av tenner hos smågris, om kastrering av hanngriser, om krav til alarmsystem ved svikt i strømforsyningen, om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år, om tiltak for utegående gris mm.

Spesielle bestemmelser for purker og ungpurker

Purker og ungpurker skal holdes i grupper i perioden fra minimum 4 uker etter parring til de flyttes inn i fødebenge. I besetninger med mindre enn 10 purker totalt, kan purker og ungpurker holdes i enkeltbinger i denne perioden så lenge bingen er så stor at de lett kan snu seg i bingen. Vedr. størrelser på binger, se nærmere om dette i forskriftens § 25.

Purker skal, den siste uken før forventet grising, ha passende materiale til redebygging.

Smågris

Etter avvenning skal smågrisene plasseres i stabile grupper, og flyttes så lite som mulig. Blanding av dyr fra ulike grupper skal så langt mulig unngås. Hvis gris som ikke kjenner hverandre skal blandes, skal dette normalt skje innen en uke etter avvenning. Når gris blandes, skal de ha tilstrekkelig mulighet til å rømme fra andre griser. Når det er tegn til alvorlig kamp, skal årsaken straks undersøkes, og passende tiltak må settes i verk f.eks. ved å gi dyrene rikelig med halm eller annet rotemateriale.

Bygninger for fjørfe, se forskrift av 12. desember 2001, endret 2002, 2003, 2004 og 2006

Forskrift om birøkt fra 6/4-2009 har detaljerte bestemmelser om denne produksjonen.

Kilde: www.lovdata.no

Enhetskostnader per dyreclass for driftsbygninger av ulike størrelser

I NIBIO-rapport 7 (46) 2021 «Investeringsbehov innen melkeproduksjon», har Norsk Landbruksrådgiving utarbeidet investeringskalkyler for løsdriftsfjøs til ulike besetningsstørrelser. Besetningsstørrelse, muligheter for ombygging/påbygging til eksisterende driftsbygning og grad av påsett av ungdyr vil påvirke kostnadene i stor grad. Det er forutsatt 50 % påsett, dvs. alle kvigeikalver. I tillegg er det beregnet plass til alle oksekvalver fram de selges ved 3 måneders alder.

Ny driftsbygning:

Nytt løsdriftsfjøs til 20 kyr og 25 ungdyr

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Fôringssystem- f.eks. skinnegående fôrutlegger
- Størrelse: 600 kvm
- Kostnad 340 000 kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 40 kyr og 50 ungdyr

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,4 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandfôring
- Størrelse: 1050 kvm
- Kostnad 297 000 kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 60 kyr og 75 ungdyr

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,4 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandfôring
- Størrelse: 1300 kvm
- Kostnad 246 000 kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 80 kyr og 100 ungdyr

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (2 stk) Pris: 2,8 mill. kr
- Fôringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandfôring
- Størrelse: 1570 kvm
- Kostnad 239 000 kr per kuplass

Ombygging av eksisterende båsfjøs*Løsdriftsfjøs til 15 kyr*

- Ombygging til føringsliggebås uten tilbygg
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Kostnad 147 000 kr per kuplass

Løsdriftsfjøs til 20 kyr

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrække
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Kostnad 170 000 kr per kuplass

Løsdriftsfjøs til 20 kyr

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrække
- Mjølkerobot (pris: 1 400 000 kr)
- Kostnad 205 000 kr per kuplass

Bygg til ammekyr/okseslakt

Nortura fikk i 2007 utarbeidet investeringskalkyler for bygninger til kjøttproduksjon. Det ble laget utkast til flere ulike størrelser og løsninger. Her er bare tatt med to eksempler. Etter 2007 er kostnadene oppjustert med prisindeksen for bygninger i Totalkalkylen for jordbruket. Byggekostnadene må imidlertid baseres på lokale anbud.

Nytt fjøs til 60 ammekyr med full framføring – på tråkkstalle; 1301 m²

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor.
- Kyr fordelt på 3 avdelinger
- Det brukes halm som strø: 2–4 rundball om dagen.
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødselskrape
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen

Kostnad 96 140 kr per kuenhet. Endring av dyretall mellom 45 og 75 dyr koster ca. 69 130 per dyr.

Nytt fjøs til 80 okser, liggebåser og spalter; 793 m²

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Bør bygges isolert i innlandet – da stiger kostnaden
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor. (Beregning for smalt fôrbrett finnes også)
- Kalvene kjøpes inn 3–4 mnd. gamle, oksene slaktes ca. 16 mnd. gamle, ca. 300 kg
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødseltrekk til dagkum
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen.

Kostnad 54 300 kr per okse. Endring av dyretall mellom 55 og 150: kr 31 700 per dyr

Ny driftsbygning for 7 500 høner:

5,6 til 6,1 mill. kroner

En søknad om midler til byggeprosjekter må alltid være basert på et anbud/tilbud fra en entreprenør i hvert enkelt tilfelle.

Prisindeks driftsbygninger, faste priser

2007	1630,3
2008	1722,6
2011	1885,2
2012	1943,8
2013	1999,9
2014	2066,5
2015	2119,3
2016	2172,1
2017	2230,0
2018	2304,2
2019	2366,2
2020	2423,5
2021	2487,9

Effektivitetsnormer

Effektivitetsnormene var knyttet opp mot referansebruksberegningene. Nå brukes det registrerte timetall beregnet som uveide gjennomsnitt for gruppen av driftsgranskingsbruk bak det enkelte referansebruk. Det gir oss følgende totale arbeidsforbruk og timetall per enhet for de 28 referansebrukene.

Arbeidsforbruk på referansebrukene. Timer per bruk og timer per enhet, alt arbeid inkludert

1	Melk og storfeslakt, 30 årskyr. Landet	3 753	125	timer/årsku
2	Korn, 396 dekar korn. Landet	712	1,8	timer/dekar korn i alt
3	Sau, 156 vinterfôra sauer. Landet	2 208	14	timer/vinterfôra sau
4	Melkeproduksjon geit, 144 årsgreiter. Landet	3 008	21	timer/årsgeit
5	Svin og korn, 52 avlssvin + 373 dekar korn i alt. Landet*	2 882	43	timer/avlssvin
6	Egg og planteprod., 6 758 høner + 343 daa korn. Landet**	2 872	0,25	timer/høne
7	Poteter og korn, 121 dekar poteter + 313 dekar korn. Landet*	2 510	16	timer/dekar poteter
8	Storfeslakt/ammeku, 31 ammekyr. Landet	2 277	73	timer/ammeku
9	Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet***	3 509	70	timer/dekar frukt og bær
10	Grønnsaker, 82 dekar grønnsaker + 286 dekar korn. Landet****	4 221	23	timer/dekar grønnsaker
11	Fjølfekjøtt og planteprodukter, 123 241 fjølfe-slakt. Landet*	1 968	0,01	timer/fjølfe-slakt
12	Økologisk melk og storfeslakt, 29 årskyr. Landet	3 726	130	timer/årsku
13	Melk (de 1/3 minste brukene), 15 årskyr. Landet	3 240	215	"
14	Melk (de 1/3 største brukene), 49 årskyr. Landet	4 462	91	"
15	Melk, de 25 største melkebrukene, 66 årskyr. Landet	5 179	79	"
16	Melk og storfeslakt, 36 årskyr. Østlandets flatbygder	3 674	103	"
17	Melk og storfeslakt, 29 årskyr. Østlandets andre bygder	3 588	122	"
18	Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	3 394	100	"
19	Melk/storfesl., 26 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder	3 535	138	"
20	Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Vestlandet	3 872	136	"
21	Melk og storfeslakt, 34 årskyr. Trøndelag	3 861	112	"
22	Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Nord-Norge	3 842	139	"
23	Korn, <400 dekar korn (234 dekar korn i alt). Østlandet	541	2,3	timer/dekar korn i alt
24	Korn, de 20 største brukene, 865 dekar korn. Østlandet	1 347	1,6	"
25	Korn og korn/svin, 346 dekar korn + 27 avlssvin. Trøndelag*	1 472	32	timer/avlssvin
26	Sau, 142 vinterfôra sauer. Vestlandet	2 418	17	timer/vinterfôra sau
27	Sau, 183 vinterfôra sauer. Nord-Norge	2 488	14	"
28	Sau, de 25 største sauebrukene, 292 v.f. sauer. Landet	3 067	11	"

* Kornproduksjon er belastet med 1,8 timer per dekar

** Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,8 og 16 timer per dekar

*** Det er trukket fra 14 timer per vinterfôra sau

**** Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,8 og 16 timer per dekar og frukt/bær med 70 timer per dekar

Generelt

Arbeidsforbruket ved ulike arbeider i jordbruket vil variere mye, på grunn av ulik mekanisering, areal, arrondering, avling, buskapsstørrelse, personlige forhold o.l. Derfor kan vi ikke alltid nytte gjennomsnittstall ved arbeidsplanlegginga. For enkelte bruk kan gjennomsnittstalla passe, men som regel vil vi få avvik med større eller mindre arbeidsforbruk.

Den enkelte planlegger bør også ellers bruke eget skjønn og kjennskap til det enkelte tilfellet så langt som mulig, f.eks. som grunnlag for å vurdere de enkelte personers forutsetninger for å utføre vedkommende arbeid. Arbeidsforbruket i husdyrholdet er i stor grad basert på registreringer og innsamlinger av tall fra Sverige og Danmark.

Kilder: Databok för driftsplanering 2002, SLU, Uppsala 2004
Håndbok til driftsplanlægning 2000, Århus 2003

Arbeidskravet ved jordarbeiding

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
Pløying	3 skjærs plog/vendeplog	0,18	0,25
	4 skjærs plog/vendeplog	0,14	0,2
Harving (1 gang)	6,0 m	0,03	0,04
	9 m, 7 km/t, 200 m teig		0,023
Tromling	3,6	0,05	
	5,0 m	0,03	
Skålharving	3,1 m	0,05	
Fresing	2,3 m	0,19	

Kilde: Danske og svenske håndbøker

Arbeidskravet ved gjødsling

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske	Svenske
<i>Handelsgjødsel</i>	Sentrifugalspreder 12 m, 500 kg	0,033	0,03
Gjødsel i småsekk,	Sentrifugalspreder 12 m, 800 kg,	0,032	0,03
	Transport, fylling	12 m arbeidsbredde, vogn 500 kg	0,031
og utsåing	20 m arbeidsbredde, vogn 4000 kg	<u>0,011</u>	
Storsekk	12 m arbeidsbredde, 700 kg	0,033	0,033
<i>Husdyrgjødsel</i>	5 m3 vogn, 3 m3/daa, 12 km/t		<u>Timer/daa</u>
Lessing, kjøring	8 m3 vogn, 3 m3/daa, 12 km/t		0,18
og spredning	10 m3 vogn, 3 m3/daa, 12 km/t		0,13
			0,11

Arbeidskrav ved såing, setting og planting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
<i>Korn</i>			
Såing	Radsåmaskin, 3,0–4,0 m " 4,0 m, 7 km/t	0,06	0,064
Såing og gjødsling	Kombimaskin, 3 m " 3,6, 7 km/t	0,1	0,12 0,083
<i>Rotvekster</i>			
Såing	Ettfrøåmaskin 7,4 m " 6 rader, 5 km/t	0,036	0,07
<i>Poteter</i>			
Setting	Settemaskin, 4 rads, 2 pers. 2 rader, helaut, 2 pers		0,14 0,24
Hypping	4 r, 7 km/t	0,065	

Arbeidskravet i veksttida

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
<i>Radkulturer</i>			
Ugrasrensing (1 g)	Radrenseutstyr, 2 rader, 6 km/t Radrenseutstyr, 4 rader, 6 km/t Radrenseutstyr, 5 rader, 3,5 km/t	0,16	0,16 0,08
<i>Alle kulturer</i>			
Sprøyting (1 g)	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 800 l 24 m bredde, 3 g Traktorsprøyte, 6 m bredde, 400 l, 1 km til feltet, 8 km/t Traktorsprøyte, 12 m bredde, 600 l, ditto	0,032 0,06	0,045 0,025
Vanning	Stasjonær maskin med opprullende slange, 300 m, per flytting Små vanningsmaskiner Store vanningsmaskiner	0,033	0,1–0,15 0,05–0,01

Arbeidskravet ved høsting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Svenske tall	Danske tall
<i>Korn</i>			
Tresking	Skurtresker 9	0,22	
	" 3,6 m		0,11
	" 5,4 m		0,07
Innkj. av korn	Tilhenger, 6 t bygg Avling 650 kg/daa		0,009
Halmberging	Pressing 12 kgs småballer		0,06
	" rundballer 296 kg		0,04
	Lessing småballer (manuelt) " rundballer 12 per lass		0,13 0,03
<i>Poteter</i>			
Risfjerning	Risknuser eller slaghøster 2 rader	0,14–0,29	
	Sprøyting 12 m bom	0,02–0,03	
Opptaking	Automatisk opptaker, 1 r, tank 4 km/t, 4 t per daa	1,79	
	Automatisk opptaker, 2 r, laste- elevatør, 4 km/t, 4 t per daa	<u>1,19</u>	
Transport til lager	Traktor og tilhenger, 7 t, 20 km/t Avstand 1 km	0,32	

Annet arbeid

Arbeid	Metode	Timer per tonn	
		Svenske tall	Danske tall
<i>Korntørking</i>	Kaldluftstørke, 1 m korn, 400 kg/daa	0,1 t per daa	
	Varmluftstørke, kontinuerlig	0,08 t/daa	
<i>Matpoteter:</i> Sortering	Skakesorterer, 2 550 kg/t	0,9 t per tonn	

Lassveker ved grastransport

Tilhenger med tipp 6 m ³	1 000 kg + 25 %
10 m ³	1 500 kg + 25 %
Universalvogn slagghøstet gras	1 500 kg + 30 %
eksakthakket gras	2 000 kg + 50 %
Terrengtraktor (transporter)	800 kg + 25 %
Vossakasse, mellomstor traktor	500 kg + 20 %
Silosvans	325 kg + 10 %
Lastebil, karmvolum 12 m ³	9 000 kg + 20 %

Arbeid med surfôr fra lager til fjøs

Arbeid	Metode	Minutter per tonn ts	
		Svenske tall	Danske tall
Uttak fra plansilo	Traktor m/grabb	20	
(50 m fra fjøs)	Traktor m/blokkuttager	40	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
	For hånd fra blokk på truck	80	
Uttak fra tårnsilo	Silotømmer m/vifte	6	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
Rundballer	Traktor m/spyd	130	
(50 m fra fjøs)			
Fordeling på forbrett	For hånd fra tralle	45	

Tallene er basert på ca. 28 kg surfôr per ku og dag med 30 % ts. Svensk håndbok.

Arbeidskravet ved ulike arbeidsoperasjoner i vekstida, grasdyrking. Danske tall

Arbeid	Arbeids- bredde i meter	Hastighet km/t	Timer per dekar
Rotor/skiveslåmaskin	2,80	12	0,048
	3,20	12	0,042
	3,50	12	0,039
Vender – rive	2,80	10	0,062
	3,20	10	0,055
	3,50	10	0,051
Stor finsnitte, 15 m ³ tippvogn	-	-	
" 22 m ³ tippvogn			
" 30 m ³ tippvogn			0,139
1. slått, 35 % ts, 5,6 km/t, all tid			0,110
til lessing, transport og tømning			0,110

Arbeidskravet ved grashøsting m.v.

		Timer per daa
Sum arbeidsforbruk ved høsting og transport (dvs. klargjøring, slått, evt. vending og strenglegging, evt. pressing og pakking, transport, avlesning og etterarbeid på lager):		
<i>Direkte høsting</i>	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	1,1– 2,2
	1. høsting, fôrh., avlessev. – tømmer	1,0– 2,0
	1. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,9– 3,1
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,0– 2,2
	2. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 1,7
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	1,0– 1,6
	2. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,1– 2,2
<i>Totrinshøsting</i>	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,7– 1,4
	1. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	0,7– 1,6
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,2– 1,7
	1. høsting, lessevogn – tømmer	0,3– 2,2
	2. høsting– fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 0,9
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	0,5– 0,6
	2. høsting, lessevogn – tømmer	0,2– 0,7
<i>Rundballeensilering</i>	1. høsting, diverse mekanisering	0,6– 1,7
	2. høsting, diverse mekanisering	0,4– 1,3
	3. høsting, diverse mekanisering	0,3– 0,6
<i>Høyberging</i>	Div. mekanisering, uten hesjing	1,9– 3,9
	Div. mekanisering, med hesjing	9,1–16,5
<i>Fra lager til fjøs</i>		Minutter per tonn
	<i>Dir. høstet og totrinshøstet fôr:</i>	
	Silotalje og tralle/trillebår/hjulgrabb	22–46
	Silokniv og tralle/trillebår/hjulgrabb	19–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	15–25
	Silotalje og fôrutlegger	7–20
	Automatisk uttaker	15–28
	Avlessevogn	11–14
	<i>Rundballeensilert fôr:</i>	
	Gaffel og tralle/trillebår/hjulgrabb	14–56
	Fôrutlegger	11–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	4–11

Kilde: Økonomiforsøk (Landbrukets Forsøksringer/NILF), 1987–1992
Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6

Sammendrag for enkeltvekster

	Persontimer per daa og år
Surfor (gjennomsnittstall basert på to høstinger)	
a) Direkte høsting	3,7 t/daa
b) Totrinshøsting	2,5 t/daa
c) Rundballeensilering	2,6 t/daa
Høy	
Høyberging uten hesjing	4,2 t/daa
Høyberging med hesjing	13,6 t/daa
Rotvekster	
a) Ettfrøsamask. – Man. tynning og ugrasrens. Bladsk. – Rotv.skjær Tilh.transp.– Utelag. halm og plast	1,5–29,9
b) Ettfrøsamask. – Man radrens. Ugrasspr. Man-tynning – Sl,- høster – Toraders aut. opptaker. – Innelager	8,0–15,6
Poteter	
a) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Belteoppt. – Plukking - Løstransp.tilhenger (Vinterarb. på 6–9 t. for matpoteter er inkludert).	21,5–32,0
b) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Halvaut. oppt. – Kassetransp. (Vinterarb. på t.g.t. for matpoteter er inkludert)	16,0–28,5
c) Helaut. opptaker ellers som ovenfor	13,0–23,0
I svenske tall der sortering og leveranse er inkludert	8,0–14,0
I danske tall der sortering og leveranse er inkludert	4,8–9,8
Korn	
a) Skurtresking – Løs transp. korn – Egen tørke – Halmberging (pressa)	1,4–3,0
b) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke – Uten halmberging	1,1–2,3
c) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, Uten halmberging, svenske tall	0,4–0,8
d) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, m/halmberging, danske tall	0,6–1,8

Kilde: Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6. (Surfôr og høy)
Økonomiforsøk før 1980. (Rotvekster, poteter, korn)
Svenske og danske tall, 148. (Generell innledning)

Tall fra driftsgranskingene for året 2019 kornproduksjon

100–200 daa	(164 daa i gj.snitt)	16 bruk	2,4 t/daa
200–300 "	(254 ")	28 bruk	2,3 "
300–500 "	(393 ")	36 bruk	1,6 "
> 500 "	(873 ")	23 bruk	1,4 "
Gjennomsnitt	423 daa i gj.snitt		1,7 t/daa

Tall fra 104 ensidige kornproduksjonsbruk. Alt arbeid i jordbruket dividert på areal.

Husdyrhold

Melkeproduksjon uten oppdrett

Fôring og stell. Timer per dag. Danske tall

Antall kuenheter	Løsdrift	Løsdrift
	2x5 fiskebein	2 x 10 fiskebein
50	6	4
100	10	6
150		8

Arbeidstid til oppdrett av kviger

Fôring og stell. Minutter per dyr per dag. Svenske tall

	Kalv 0–8 uker	Ungdyr, på bås	Ungdyr, binde
Fôringsarbeid	-	1,7	0,6
Annet arbeid	-	1,3	0,1
Sum arbeid per dyr	2,0	3,0	0,7
Sum timer per dyreplass og år	12	18	4

Arbeid med oppfôring av ungdyr. Timer per produsert dyr

	Bingedrift – antall dyr			
	10	20	50	100
Kalv, ca. 7 md.	7,5	7,0	5,5	5,0
Okser, 12 md.	12,0	10,5	8,5	8,0
Okse 18 md., 1 beites	17,0	14,0	11,0	10,0
Kvige/kastrat 2 beites.	22,0	17,5	13,5	12,0
Kalveferdig kvige 2 beites.	26,5	21,0	17,0	15,0

Svenske tall

Arbeid med sjølrekrutterende kjøttproduksjon. Timer per kuenhet ved 200 dagers innfôring

Tall fra den svenske håndboka

Båsdrift	15–25 timer
Løsdrift	8–14 "

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2019, kjøttfehold:

Kuenheter	Antall bruk	Timer per kuenhet	Areal (daa)
14,9	17	103	167
25,6	36	83	394
38,4	22	68	711

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2019, melkeproduksjon m/storfeslakt:

Antall årskyr	Timer/årsku	Areal (dekar)
14,6	191	161
19,7	175	249
26,6	133	387
44,0	100	732
Gjennomsnitt 30,0	125	455

Tall fra 309 bruk. Alt jordbruksarbeid på bruk med mjølk og storfeslakt som tilnærmet eneste produksjon er dividert på antall årskyr.

Hest

For 1–2 hester kan regnes 0,4 t. per dag, og 150 t. per år.

Sau

Timer per vinterfôra sau:

Antall vinterfôra sau per buskap	50	100	200	400	
Sum i året	365 dg	7	5	4	3

Kilde: Fra svensk håndbok

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2019, sauehold:

Vinterfôra sau (vfs)	Timer per vfs	Areal (dekar)	
87	22,2	153	
153	14,3	246	
203	11,4	380	
292	12,0	633	
Gj.snitt	156	14,2	277

Tall fra 125 bruk med sauehold som tilnærmet eneproduksjon. Alt arbeid i jordbruket er dividert på antall vinterfôra sauer.

Geit

Timer per årsgeit

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2019, geitehold:

Årsgeiter	Timer per årsgeit	Areal (daa)
144	20,9	206

Tall fra 20 bruk med melkeproduksjon på geit som tilnærmet eneproduksjon. Alt jordbruksarbeid på brukene er dividert på antall årsgeiter.

Smågrisproduksjon

Minutter per smågris, ved 4 800 egne smågris per år – 3 500 i satellitt. Svenske tall

Arbeid	Egne purker	Satellittpurker
Føring	5,0	4,6
Utgjødsling	8,8	8,3
Halmstrøing	4,6	3,4
Grising	2,9	5,7
Brunstkontroll – semin	2,8	-
Tilsyn og behandling	3,9	2,8
Veiing – levering	0,9	0,6
Flytting – sortering	1,6	1,1
Vask	3,2	2,9
Vedlikehold	2,1	0,9
Karantenetid	0,3	-
Diverse	5,1	4,4
Sum	41,2	34,7

Fra den danske håndboka, tida fram til 30 kg's smågris

100 årspurker	Minutter per gris v/30 kg
22 Fødebinger med perforert stålrister, Drektighetsavdeling med spaltegulv, 100 plasser Smågrisbinger à 35 dyr, drenert gulv	21
30 Fødebinger med fast gulv Drektighetsavdeling med spaltegulv, 90 plasser Smågrisbinger à 35 dyr, drenert gulv	27

Slaktegriser

600 gris per innsett = 2 190 per år med 100 fordager per gris. Timer per år

60 binger med fast gulv, manuell utføring, halvaut. Rensking	832
40 binger, foringsanlegg og helt drenert gulv	253

Kilde: Håndbog for driftsplanlægning, Danmark

Slaktegrisproduksjon

Minutter per slaktegris. Svenske tall fra bruk med 1 500–10 000 gris, automatisk føring/gjødsling

Arbeid	Spesialisert Produksjon	Integrert produksjon	Fødsel-til-slakt produksjon
Føring	0,8	0,9	0,3
Utgjødsling	1,0	2,8	3,0
Halmstrøing	2,1	2,2	2,2
Tilsyn og behandling	1,5	1,0	0,9
Veiing – levering	0,9	2,2	2,5
Sortering	0,3	0,9	0,9
Vask	2,2	2,1	6,1
Vedlikehold	0,8	1,3	0,4
Diverse	0,4	0,3	0,2
Sum minutter per slaktegris	10,0	13,7	16,5

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2019 korn og svin:

Antall avlsgriser	Timer per avlsgris	Kornareal (daa)
51,8	43,1 t/avlsgris	405

Tall fra 30 bruk med driftsform korn-svin. Arbeid i kornproduksjonen er trukket ut med en sats på 1,6 t/daa. Resterende arbeidsforbruk er dividert med antall avlsgriser.

Eggproduksjon

Tall fra Sverige med burhøns viser et forbruk på 85 timer per 1 000 høner og omgang på 62 uker. For frittgående høns er forbruket 95–100 timer per 1 000 høner og omgang.

Fjørfekjøtt (broiler):

5,3 timer per 1 000 stk. ved 40 000–80 000 stk. per omgang (svenske tall).

Bier

Tall fra prøvebruk

Små bigarder	(10– 20 bifolk): 9–13 timer per bifolk/år
Store bigarder	(170–230 bifolk): 4–7 timer per bifolk/år
Alle registr.:	65 bifolk (variasjon 12–209 b.f.) 7,7 timer per bifolk (var. 2,3–14,2)

Kraftfôr

Priser per 18.august 2021. Etter den 01.10. vil det normalt påløpe et termintillegg på 2 øre per kg per måned. Gjennomsnittlig kraftfôrpris for året blir derfor prisen i mars måned ved jevnt forbruk hele året. (Prisene er oppgitt i kr/kg ekskl. frakt).

	Kr per kg	Storfe/kalv	Kr per kg
<u>Formel elite 70 bulk</u>	4,38	<u>Formel biff bulk</u>	3,87
<u>Formel elite 80 bulk</u>	4,22	<u>Formel biff intensiv bulk</u>	3,72
<u>Formel elite 90 bulk</u>	4,18	<u>Formel biff kompakt bulk</u>	4,06
<u>Formel basis 80 bulk</u>	4,10	<u>Formel ammeku kons bulk</u>	4,57
<u>Formel basis 90 bulk</u>	4,06	<u>Natura drøv 16 bulk</u>	5,45
<u>Formel en. premium 70 bulk</u>	4,52	<u>Natura drøv 19 bulk</u>	5,85
<u>Formel en. premium 80 bulk</u>	4,41	<u>Natura drøv protein bulk</u>	9,12
<u>Formel en. premium 90 bulk</u>	4,32	<u>Natura drøv start bulk</u>	5,89
<u>Formel favør 80 bulk</u>	3,77	Natura drøv Viola bulk (soyafritt)	5,49
<u>Formel favør 90 bulk</u>	3,75	<u>Formel kalv bulk</u>	4,62
<u>Formel protein 42 bulk</u>	6,12	<u>Formel kalv intensiv bulk</u>	4,02
Sau	Kr per kg	Geit	Kr per kg
<u>Formel lam bulk</u>	3,89	<u>Formel geit 80 bulk</u>	4,34
<u>Formel sau bulk</u>	4,00	<u>Formel geit 90 bulk</u>	4,26
Formel sau ekstra bulk	4,54	<u>Formel Optima bulk</u> (også til ku)	4,55
<u>Formel sau intensiv bulk</u>	3,68		
<u>Natura sau bulk</u>	5,54		
<u>Formel Linnea sau</u>	4,00		
Hest	Kr per kg	Diverse	Kr per kg
<u>Champion energi bulk</u>	4,69	<u>Alma melkeerstatning 25 kg kalv</u>	29,20
<u>Champion komplett bulk</u>	4,15	<u>Rosa melkeerstatning 25 kg kalv</u>	30,88
<u>Champion oppdrett bulk</u>	4,69	<u>Stjerna melkeerstatning 25 kg kalv</u>	34,32
Champion <u>Havre Hel 25 kg</u>	4,85	Kalvepasta 4x30 ml, kr per pakn.	325,00
Byggpellets bulk	3,38	Lambert melkeerstatning 25 kg lam	32,92
<u>Champion soyapellets 25 kg</u>	8,60	Ulla melkeerstatning 25 kg lam	33,60

Kraftfôr (forts.)

Svin	Kr per kg	Fjørfe	Kr per kg
Format Purke bulk	4,06	Kromat oppdrett 2 G bulk	4,02
Format komplett I bulk	4,42	Kromat oppdrett kyll 1 E bulk	4,46
Format komplett II bulk	4,14	Kromat oppdrett kyll 2E bulk	3,98
Format Purke soft bulk	4,25	Kromat verp gul 1 bulk	4,30
Format drektig bulk	3,75	Kromat verp gul 2 S bulk	4,24
Format fødsel bulk	4,37	Kromat kylling 1 bulk	5,21
Format Kvikk 1 bulk	5,28	Kromat kylling 2 høg bulk	4,91
Format Kvikk 2 bulk	4,80	Kromat kylling 2 låg bulk	4,57
Format laktasjon bulk	4,14	<u>Kromat gull müsli hane bulk</u>	3,73
Format løsdrift bulk	3,53	<u>Kromat avl kalkun P bulk</u>	4,21
Format miljøkompl.gryn bulk	4,33	<u>Kromat kalkun 1 m/koks. bulk</u>	5,45
Format robust bulk	5,31	<u>Kromat kalkun 2-3 m/koks. bulk</u>	5,46
Format vekst 105 bulk	3,82	<u>Kromat kalkun 3-8 m/koks. bulk</u>	4,99
Format vekst 105 norsk bulk	4,05	<u>Kromat kalkun 8-12 m/koks. bulk</u>	4,49
Format vekst 110 bulk	3,88	<u>Kromat kalkun 12-20 bulk</u>	4,26
Format soft 115 bulk	4,21	Kromat MC-kyll 2 Tarmhelse	4,97
Format vekst 120 bulk	4,00		
Format stjerne 110 bulk	4,01		
Format stjerne 120 bulk	4,14		
Format stjerne 130 bulk	4,38		
Format protein bulk	6,40		
Format Flex 110 bulk	4,09		
Tilskuddsfôr gris	Kr per stk.	Tilskuddsfôr fjørfe	Kr per stk.
Avvenningstovr 80 L	188	Multivitaminer flyt 5 L	292
E-konsentrat mel 20kg	263		
E-vit.m/sel + bio 20kg	231		
Nasse melkeerstatning 25 kg	880		
Flytende jerntilskudd 5 l	199	Økologisk	Kr per kg
Smågristorv 80 l	188	Natura verp1	6,01
Pluss Svin 20 kg	247	Natura verp 2	5,90
		Natura verp start	5,55
Økologisk	Kr per kg	Natura oppdrett fjør 1	6,70
Natura svin drektig 800 kg	5,19	Natura oppdrett fjør 2	6,15
Natura slaktegris bulk	5,26	Natura oppdrett fjør 3	5,25
Natura svin die 800 kg	5,78		

Kilde: Felleskjøpet kundeportalen august 2021

Priser på såkorn til 2022-sesongen

Priser per 26.august-2021 er oppgitt som kr per kg, inkl. gjennomsnittlig beisetillegg, for 500 eller 600 kg sekk.

Vårkorn	Kr/kg	Høstkorn	Kr/kg
Havre	5,92–6,52	Høsthvete	6,60–7,20
Bygg, 6-rads	5,94–6,45	Høstrug	14,55
Bygg, 2-rads	6,00–6,69	Rughvete	7,55
Vårhvete	7,15–8,39	Spelt	12,30
Havre, øko	8,00–8,11	Åkerbønner	9,48
Bygg, øko	9,35		
Vårhvete, øko	9,11–9,71		
Erter til modning	9,46		
Vårrybs	15,90		

Kilde: Felleskjøpet Agri

Fra uke 5 øker termintillegget med 2 øre per uke.

Priser på eng og beitefrø 2020. Frakttillegg kan forekomme

	Paknings- størrelse, kg	Pris per Kg, kr
Bladfaks – Leif	10	76,00
Engrapp - Knut	10	91,00
Engsvingel - Minto	10	58,00
Timotei-Grindstad	10	55,00
Timotei-Noreng	10	55,00
Hvitkløver -Hebe	5	120,00 *
Lucerne – Creno (smittet med bakteriekultur)	5	95,00
Italiensk raigras – Mondora, Macho, Barpluto	25	32,30
Westervoldsk raigras – Barsutra	25	32,00
Rødkløver - Lea	5	120,00
Frøblandinger:		
Surfôr Beite vintersterk	25	67,00
Høy	10	56,00
Surfôr normal	10	60,50
Surfôr – Pluss 100 raigrasblanding	25	48,00
Surfôr nord	10	66,00
Surfôr vintersterk	10	60,50

	Paknings- størrelse, kg	Pris per kg kr
Diverse frø		
Grønnfôrnepe	1	55
Fôrmargkål Inka	5	100
Fôrraps-Barcoli	10	37
Spire Grønnfôrblanding	25	9,50
Fôrert- Javlo	25	12,00 *
Fôrvikker- Jaga	25	20 *
Perserkløver	5	105 *
Blodkløver	5	55 *
Honningurt	10	65
Spire Fangvekst flerårige	25	34
Spire Fangvekst ettårig	25	30
Spire Fangvekst Blågul	10	35
Spire Insektvenn	5	69
Økologisk frø		
Natura Surfôr normal	10	91
Natura Surfôr Beite vintersterk	10	91
Natura Surfôr pluss 10	10	91
Raigras italiensk Turgo, Turetra	25	65
Raigras engelsk Calibra	25	65

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 115. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Rogaland Agder, Felleskjøpet Agri

Settepoteter 2021

Priser i kr per kg ekskl. mva.

	30–42 42–48	35–45 45–52	35–45 45–55	30–35 35–40	35–50
Asterix	9,40 7,04				
Arielle, Berber, Rutt og Evolution		11,55 8,70			
Juno, Solist, Hassel og Colomba			11,53 8,68		
Celandine (30-38/38-45)				9,40 7,04	
Anouk, Alizee, Laila, Beate, Fakse, Folva, Fontane, Danique, Frig, Lady Claire, Labella, Lunarossa, Van Gogh, Nansen		9,40 7,04			
Kerrs Pink		9,50 7,14			
Gulløye		13,70 10,94			
Innovator		10,57 6,75			
Zorba	9,55 7,39				
Mandel, Cerisa				12,03 11,23	
Øvrige sorter					7,93

Egenfraktandel på 25 øre per/kg er inkludert i de oppgitte prisene.

Skulle det bli aktuelt å sortere sorter som her er plassert under «andre sorter» i to størrelser, så vil disse da følge samme prisgradering som gruppen hvor Laila er plassert. Prisene gjelder for klasse Basis.

For de sortene hvor vi også har klasse sertifisert, så er settepoteter i denne klassen 30 øre rimeligere.

Prisene gjelder levering i storesekk og inkluderer emballasje og paller.

Det tas forbehold om prisendringer på bakgrunn av jordbruksavtalens tilskuddsordninger.

Kvantumsrabatt, kg	Pris øre/kg
3 000–6 999	10
7 000–19 999	35
20 000–49 999	55
50 000–99 999	75
100 000–199 999	105
Mer enn 200 tonn	På forespørsel

Andre rabatter/tillegg	Pris øre/kg
Løselevering	-25
Egen henting	- 25
25 kg sekker	+110
Order mindre eller lik 500 kg per sort	+200

Sortsavgifter: (i tillegg til oppgitte priser)	
Alle sorter som ikke er nevnt nedenfor	+50 øre
Lunarossa, Frig	+75 øre/kg
Fakse, Folva, Lady Claire, Oleva, Solist	+65 øre/kg
Nansen og Hassel	+55 øre/kg
Juno og Aksel	+35 øre
Beate, Laila og Rutt	+20 øre
Gulløye, Kerrs Pink, Mandel og Pimpernel	+15 øre

Minimumsordre

Minimumsordre for forsendelse er 500 kg per sort. Mindre ordre må hentes hos settepotetdyrker enten i Solør eller Namdal. Ved leveranser under 1 000 kg belastes frakt, minimum kr 1 500. Ved leveranse over 1 000 kg belastes ingen frakt utover egenfraktandel på kr 0,25 per kg.

Bestilling bør foretas på www.settepotet.no

Kilde: Norgro

Priser på levende dyr (se definisjoner på medlem.nortura.no)

Kalv, fôringsdyr og livkvige gjeldende fra 23.08.2021

Kalv og fôringsdyr NRF/ melkerase (ikke kjøttfe)

		Kr per kg/stk
Oksekalv	0–64 kg	29,00
	65–120 kg	35,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	4 200
	Over 120 kg	24,00
Kvigeikalv	0–64 kg	22,50
	65–120 kg	23,50
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	2 820
	Over 120 kg	23,00

Pristillegg

Nortura kvalitetstillegg ¹⁾	Alder fra 11-26 uker	"	700
Nortura vekttillegg ²⁾	Vekt 120–200 kg	"	400
Kompensasjon for snylterbehandling		"	200

Pristrekk

Melkerase unntatt NRF	kryssing 75 % eller mer av andre raser	Kr	1 000
Melkerase unntatt NRF	kryssing 50 - 75 % av andre raser	"	700
Fôringsdyr med horn		"	1 000

- 1) Nortura kvalitetstillegg gis til kalver med alder fra 11 til 26 uker. Må oppfylle flere krav blant annet minimumsvekt etter alder. Oksekalver: vekt ved 11 uker: 96 kg, ved 26 uker: 232 kg Kvigeikalver: 92 kg (11 uker) 201 kg (26 uker)
- 2) Nortura vekttillegg gis til kalver mellom 120–200 kg forutsatt at minimumsvekt etter alder holdes. F.eks. 16 uker: 101 kg, 32 uker: 197 kg.

Kalv og fôringsdyr kjøttfe

	Okse (kr)	Kvige (kr)
Kjøttfe lette raser (Basis 120 kg)	Kr 5 380	Kr 3 460
Kjøttfe min. 50 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 6 320	Kr 4 460
Kjøttfe min. 75 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 7 070	Kr 5 220
Fradrag under 120 kg, kr/kg (Alle kjøttferaser)	Kr 34	Kr 24
Tillegg 120 - 370 kg, kr/kg (lett rase)	Kr 35	Kr 25
Tillegg 120 – 425 kg, kr/kg (tung rase)	Kr 35	Kr 25

Pristillegg

		Okse	Kvige
Nortura kvalitetstillegg kjøttfe	Kjøttfe lett	" 700	" 500
	Kjøttfe tung	" 950	" 750
Kompensasjon for snylterbehandling		" 200	" 200
Norsk Kjøttfe		" 350	" 350

Tunge raser: Charolais, Limousin, Simmental og Blonde d'Aquitaine.

Priser på levende dyr (se definisjoner på medlem.nortura.no) (forts.)

Kompensasjon for snyltebehandling krever at dyrene klippes over ryggen før behandling og utføres i god tid før transport. Kjøper og selger må ha avtale om Norsk Kjøttfe for å oppnå Norsk Kjøttfetillegg.

For å få rasetillegget må dyra være registrert i Kukontrollen eller i Storfekjøttkontrollen og faren må dokumenteres med semin/stambok eller opprinnelsesnummer. Er dyra bare registrert i husdyrregisteret er ikke dette godkjent for å få rasetillegget.

Prisnotering livdyr av storfe Per 23.08.2021

		Kr per kg
Livkalv/ åringkvige	Grunnpris	Se prisnotering føringskalv
	Avstammingstillegg/pr. poeng	Kr 80,00–120,00
Drektig kvige/ku	Grunnpris per kg	Kr 53,00– 63,00
	Tillegg avlsverdi, per poeng	Kr 240
	Tillegg drektighet, per mnd.	" 350
	Tillegg semin	" 1 200
	Tillegg produksjon, per kg dagsavdrått*	" 100
	Tillegg helsestorfe**	" 1 000

* kyr som melker mindre enn 10 kg/dag får ikke tillegg for produksjon

** Besetninger som har dokumentert "Grønn" status og har en godkjent Helsestorfeattest.

Kilde: Nortura.^{no}

Livdyr av sau, NKS, kvit spælsau, farga spælsau, sjeviot og pelssau

Avlsrådet har fastsatt følgende priser for høsten 2021:	Pris kr
Kåra værslam	3 300
Tillegg: 50 kr per poeng over 115 i O-indeks	
Avkomsgranska værser: Gjelder værser eldre enn 1,5 år. Grunnpris	4 200
Værser med mer enn 115 i O-indeks får et tillegg på kr 200 per indekspoeng	
Seminværser: Tillegg: 200 kr per poeng over 115 i O-indeks.	8 700
Søyelam: Dyr som selges fra avlsbesetning, grunnpris.	2 600
Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	
Søyer: Gjelder voksne søyer, omsatt før paring i september–november. Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	2 500–3 000

Kilde: Norsk sau- og geitalslag (nsg.no)

Lam fra NSGs besetninger som deltar i værring eller værholdslag (avlsbesetning) prises ikke etter levendevekt, men det er en forutsetning at de er så store at de med god føring fram til vanlig paringstid i området med stor sannsynlighet vil komme i brunst.

Ullpriser (utdrag fra prisliste per 30.10.20)

Ulltyper	Produsentpris inkl. pristilskudd kr/kg	
Helårsull crossbred, klasse A1	54,00	
Vårull crossbred, klasse B1	46,50	
Høstull av crossbred, klasse C1	56,00	
	klasse C2	20,00
Høstull av spælsau, klasse F1	49,00	
	klasse F2	20,00

Kilde: Nortura

Svin*Purker og råner, fra august 2019*

Type purker	Aldersgruppe	Priser, kr	Kvalitetstillegg
Småpurker-TN70-purker	Basis pris 18 uker:	2 945	
	Tillegg per uke > 18:	150	
	Trekk per uke < 18:	150	
Ubedekte ungpurker ¹⁾	Grunnpris 22 uker		Renrasetil.
	TN70-purker:	3 800	(Landsvin)
	Landsvin:	4 350	kr 550 er
	Alderstill. per uke fra 22– 34 uker	150	inkl. i prisen
Bedekte ungpurker ²⁾ (Gjelder garantert drektig purke)	Grunnpris (6 uker e. paring)		Renrasetil.
	TN70-purker:	6 905	(Landsvin)
	Landsvin:	7 455	kr 550 er
	Tillegg/fradrag per uke ved levering tidligere eller senere enn 6 uker e. paring	225	inkl. i prisen.
	Ungråner	Grunnpris Ca. 7 mnd. avlsverdi = 100	5 000

1) Tillegg for vaksinerings mot parvovirus 2 ganger er inkludert i prisen for TN70-purker og Landsvin. Dersom vaksinerings ikke er utført, trekkes kr 70 per gang. Risikotillegg på kr 50 er inkludert i prisen for ungpurker av både Landsvin og Norhybrid. Dersom colivaksine er utført, gis et tillegg på kr 70 per vaksine.

2) Purker som omsettes etter 1. kull anbefales et pristrekk på 10 % av veil. notering.

Krav til minstevekt ved ulik alder:	Alder, uker:	10	22	30
	Vekt krav, kg	22	80	125

Smågrispriser gjeldende fra 19.juli 2021. Kilde:nortura.no

	Sats, kr
Salgspris- Helsegris ved 25 kg levende vekt	980
" Helsegris ved 20 kg levende vekt	920
Tillegg per kg fra 25 til 35 kg	12
Generelt tillegg per stk.	7,50
Avtale om produksjon av smågris til griseløftet pr stk.	7,50
SPF-tillegg per stk., kr. 35,-, viderefaktureres kjøper	45
Puljetillegg for 50–74 stk. per stk.	20
" 75–99 stk. per stk.	30
" 100–124 stk. per stk.	45
" 125–149 stk. per stk.	55
" 150-174 stk. per stk.	65
" 175-199 stk. per stk.	70
" 200-225 stk. per stk.	75
" over 225 stk. per stk.	90
Kvantumstillegg 300 - 999 stk. per år	5
1000 - 1199 "	10
1200 - 1399 "	14
2500 - 2999 "	40
3000 - 3999 "	60
Kvantumstillegg fra 4000 stk per år	70
Fradrag for Samgris, per stk.	90
" Standardgris, per stk.	30
" per kg, fra 25 til 20 kg	90
" per kg, under 20 kg	12
	50

Fjørfe

Veiledende prisnoteringer på kyllinger, per 07.07.2021

Bruksdyr (vaksinert mot hønselammelse)	Kr per stk.
<i>Daggamle kyllinger:</i>	
Slaktekyllinger	6,37 (Nortura)

Ensilering. Priser eks. mva. september-2021

Fraktillegg må påregnes	Pris per fat, kr	Pris per kanne, kr
Ensil1 (opptil 30 % tørrstoff)	2 174	298
Ensil Ekstra (40-65 % t.s, ikke i økologisk landbruk)	2 990	
Ensil Maursyre (direkte høstet gras i silo)	2 171	
Ensil Pluss (25-45 % tørrstoff, silo og rundballer)	2 370	317
Xtrasil LP (tørrstoff opp til 35%)	2 900	
Xtrasil Ultra (30-60 % t.s.)	3 090	

Kilde: FKA Kilde: FKA

Planteprodukter

Korn

Målpriser for korn og oljefrø for perioden 1.7.2021-30.6.2022 ble fastsatt sommeren 2021. Prisnoteringen gjelder korn av basis kvalitet levert ved Felleskjøpets anlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik) og Trondheim Kornsilø (gjeldende for bygg). Pris for basiskvalitet på andre mottaksanlegg, samt øvrige tillegg og trekk i kornprisen, fastsettes av den enkelte kornhandler.

	Avtalte målpriser for sesongen 2021–2022	FKA's gj.sn.priser for varekvalit. uten målpris		For korn og oljefrø gjelder følgende krav til basis kvalitet			
	Kr/kg		Kr/kg	Vare- slag	Vann %	HL- vekt	Protein %
Mathvete	3,80	Fôrhvete	3,24	Mathvete	15,0	79	12,0
Matrug	3,32	Fôrrug	2,85	Rug	15,0	75	-
Bygg	3,16	Rughvete	3,06	Bygg	15,0	64	-
Havre	2,93	Erter	4,25	Havre	15,0	53	-
Oljefrø	6,38	Åkerbønner*	5,19	Oljefrø	8,0	-	-

* Gjelder sortene Columbo og Kontu. Andre sorter får 30 øre/kg i trekk.

Omsetningsavgift på korn og oljefrø er fastsatt til **2,5 øre/kg** for perioden 1/7-21 til 30/6-22.

Pris for basiskvalitet for de forskjellige kornartene på målprisstedene, den såkalte noteringsprisen, settes ukentlig av Felleskjøpet. Denne prisen offentliggjøres løpende i Bondebladet og på <https://www.felleskjopet.no/korn/>.

Prisen for basiskvalitet på andre mottaksanlegg vil, som hovedregel, ha samme differanse til noteringsprisen gjennom året. Denne differansen kalles stedskorrigeringsring. Stedskorrigeringsringen varierer fra anlegg til anlegg. Gjeldende pris fås ved henvendelse til de aktuelle anlegg eller på fk.no.

Kornvarer som inneholder mer enn 15 % vann (8 % for oljefrø) blir trukket i pris. Fordi det lagres for mye korn med høy vannprosent (> 16,5 %) på gårdstørkene, økes trekket ytterligere fra 1. november for slik vare. Hvete med DON-innhold høyere enn 1250 µg/kg fratrukket sikkerhetsmarginen på 10 %, avregnes som fôr. For havre til mat/gryn er tilsvarende grenseverdi 1750 µg/kg.

Minstekravet til hl-vekt for mathvete i klassene 1,2,3 og 4-5, er henholdsvis 77, 75, 76 og 77 kg. Ved disse hl-vektene trekkes 11,40 øre/kg i klasse 1, 26,60 øre/kg i klasse 2 og 3 og 19,00 øre/kg i klasse 4 og 5. Hvete med hl-vekt lavere enn minstekravene avregnes som fôrhvete til en pris som er 56 øre/kg lavere enn basis mathvetepri. Minstekravet til proteinprosent er 11,5. Maksimalt tillegg for protein er 14,3 øre/kg i klasse 1 og 2. Produsenter som skal levere matkorn må være KSL- godkjent. For produsenter av fôrhvete er trekket 10 øre/kg dersom de ikke har godkjent KSL.

Prognoserte basispriser, kr per kg, 2021/2022:

	Mathvete	Bygg	Havre
Målpris	3,80	3,16	2,93
<u>Uke</u>			
30	3,66	3,05	2,85
42	3,66	3,09	2,91
43	3,72	3,13	2,93
49	3,83	3,22	3,03
9	3,83	3,20	3,03
10	3,81	3,18	3,03
11	3,79	3,16	3,01

De prognoserte ukesprisene kan endres i sesongen for å treffe målprisene. Prisene er på sitt høyeste fra november/desember til februar/mars

Økologisk korn

Sesongen 2021/22 blir det på Østlandet mottak av økologisk korn ved FK-avdelingene i Askim, Gran (Rakkestad), Bjørkelangen (oljefrø), Eidsvoll, Eiker, Lena, Larvik. I Trøndelag er det mottak hos FK-avdelingene i Melhus, Verdal (erter, oljefrø), Rindsem. Pristillegget for økologisk korn er følgende for 2019/20:

Bygg og hvete	kr 1,51 per kg
Spelthvete, mat	kr 4,50 per kg
Havre, fôrrug, erter	kr 1,31 per kg
Åkerbønner	kr 1,30 per kg
Oljefrø, rughvete	kr 1,41 per kg
Spelthvete, fôr	kr 0,70 per kg

Kilde: Felleskjøpet

Korn til såvare – dyrkes etter avtale

Utgangspunktet er målprisene for korn. Det utbetales et såkorn tillegg avhengig av kornart og innblanding av andre kornarter og ugrasfrø. Såkorn tillegget varierer fra 35 til 59 øre/kg for ren vare, størst tillegg for havre, minst for høsthvete. Det utbetales også en lagringsgodtgjørelse fra 8 til 13 øre per kg, som er forskjellen mellom målpris og sesongens høyeste noteringspris.

Produsentpriser ved storsalg av poteter, uke 46/2021

	Produsentpriser, øre per kg ¹⁾		
	Vanlige røde sorter	Kerrs Pink	Mandelpotet
Oslo	522	623	806
Stavanger	523	623	807
Oslo – økologiske poteter	1276		

1) Prisen for poteter gjelder levering av sams bulkvare fra produsent på utvalgte pakkerier, ikke justert for frakt til Oslo. Prisen er knyttet til klasse 1.

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/industri-og-handel/marked-og-pris/priser-og-prisuttak/frukt-og-gr%C3%B8nt/ukentlige-pris-oppdateringer>

Kjøttprisen

Avtalens engrospris + forskningsavgift + kjøttkontrollavgift + mattilsynsavgift +/- avvik fra målpris = avregningspris til produsent. Eventuelt distriktstilskudd legges til. Grunntilskudd kan variere over året. Du finner riktig sats for ditt leveringstidspunkt og dyreslag på www.nortura.no/medlem.

Netto avregningspris, kr per kg, uten grunntilskudd til produsent for avtaleåret 2020/2021:

	Okse	Kvige	Ku	Kalv	Sau	Lam	Slaktegris
2020							
juli	49,57	46,02	41,33	52,69	0,90	37,53	25,27
august	50,21	46,50	42,60	54,41	4,20	45,50	25,63
september	49,98	47,22	42,83	53,50	3,53	42,93	26,41
oktober	48,18	44,30	41,07	49,62	3,01	37,62	26,80
november	47,09	44,33	41,34	49,94	4,37	35,98	27,13
desember	48,29	45,75	42,23	51,39	2,50	34,97	27,00
2021							
januar	50,70	47,53	44,23	53,46	6,14	37,54	26,95
februar	50,85	47,59	44,26	54,72	6,53	39,03	26,94
mars	49,60	46,26	42,61	54,21	6,32	40,10	27,00
april	50,95	47,88	43,94	56,47	6,20	39,05	26,97
mai	52,42	48,91	45,16	57,49	10,35	39,51	27,23
juni	53,19	48,96	45,57	55,15	13,88	43,50	27,11
juli	53,81	49,88	45,78	55,81	13,73	44,86	27,88
august	55,18	52,38	47,83	57,98	14,07	48,74	28,24
september	54,74	51,21	47,62	56,15	12,33	44,58	28,10

Grunntilskudd	Sau og lam	Geit/kje
Året 2020/2021	3,81	5,15
Året 2021/2022	3,81	5,15

Det er ikke lagt inn noen økning av grunntilskuddet fra 1/7-20.

Kvalitetstilskudd storfe ¹	2021	2022
Klasse O	2,50	2,50
Klasse O+ og bedre	7,50	7,50

1) unntatt slaktekategoriene «Ku» og «Okse»

Forventet endring i pris til produsent, kr per kg for 2021/2022

Storfe	Sau og lam	Slaktegris
2,70	1,00	1,50

Her inngår endringer i avtalens engrospris, forventet endring i kostnader, avgifter og markedssituasjon. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget og endringer i markedssituasjon kan gi store utslag.

Kilde: Totalkalkylen for jordbruket 2021

Priser og tillegg for norsk kjøttfe

Godkjente buskaper av norsk kjøttfe kan melde inn slakt på nettet. – se info om norsk kjøttfe på nortura.no/medlem –

Krav og tillegg for ulike slakt av kjøttfe:

Gjeldende fra 22.6.2021.

Krav til klasse	O+ eller bedre
Krav til fettgruppe	Fra gruppe 1
Slakt av ung okse, kvige, kastrat og ung ku	
Sesongtillegg uke 1 til 17	3,50 kr/kg
Sesongtillegg uke 18 til 25	4,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 26 til 38	3,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 39 til 52	2,00 kr/kg
Slakt av ku	
Pristillegg hele året	1,00 kr/kg

I tillegg kommer vanlige leveringstillegg.

Distriktstilskudd på kjøtt, kr/kg

Sone		2021	2022
1 ¹⁾	Storfe, sau og geit	0,00	0,00
2	Storfe, sau og geit	5,25	5,25
3	Storfe, sau og geit	8,05	8,05
4	Storfe og geit	11,80	11,80
4	Sau	13,90	13,90
4	Gris	5,10	5,10
4 Troms	Gris	6,00	6,00
5	Storfe og geit	12,40	12,40
5	Sau	14,40	14,40
5	Gris	5,40	5,40
Agder og Vestlandet	Gris	1,10	1,10

1) Omfatter landet utenom sone 2–5

Grovt regnet kan en si at sone 1 er de som får distriktstilskudd på melk sone A og noen i B. Sone 3 er den såkalte høyfjellssonen. Sone 2 er resten av Sør-Norge. Sone 4 og 5 er i Nord-Norge. Kravet for å få tilskuddet er at selger kan dokumentere at han har hatt dyra til føring de siste 6 månedene.

Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Fjørfselakt

Gjeldende fra 07.07.2021. Prisene er i kr eks. mva.

Kylling	Per kg	Per stk.
Grillkylling 900 g	22,75	
Grillkylling 1 100 g	24,55	
Grillkylling 1 200 g	23,05	
Grillkylling 1 300 g	20,35	
Liten foredlingskylling 900 g	22,15	
Liten foredlingskylling 1100 g	23,55	
Liten foredlingskylling 1200 g	24,05	
Liten foredlingskylling 1300 g	21,75	
Stor foredlingskylling 1300 g	22,43	
Stor foredlingskylling 1400 g	22,63	
Stor foredlingskylling 1500 g	21,43	
Plukketrekk	0,70	Inkludert i prisen
Spesialproduksjoner	Per kg	Per stk.
Økologisk kylling	42,68	-
Livèchekylling	26,48	-
Sesongkylling	21,59	-
Plukketrekk	1,10	Inkludert i prisen
Kylling alle produksjoner	Per kg	Per stk.
KSL-trekk	-20% i pris	-

* Omsetningsavgift på 0,28 kr/kg er trukket i prisene

Gjeldende fra 23.8.2021. Prisene er i kr eks. mva.

Høns	Per kg	Per stk.
Utrangeringstillegg (Krav: tegnet prognoseavtale)		3,00
Slakting	-	
Høne	1,00	
Trek kasserte dyr		-2,50
Spesialhøns (gourmethøne)	1,08	
Gourmethane og Standard 2 (gourmethøns)	0,28	
Trekk for kasserte dyr (gourmethøns/hane)		-4,00
Avliving av utrangert verpehøne		
Ved entreprenør, container i Sør-Norge		-1,00
gassing i hus, Sør- og Østlandet		-2,75
gassing i hus, Vestlandet og Trøndelag		-3,75
Ved levering av utrangerte høner til Biosirk		-2,50

Gjeldende fra 23.08.2021. Prisene er i kr eks. mva.

Kalkun	Per kg	Per stk.
Spesial 2,5–7,9 kg	31,20	-
Standard 2 ¹⁾	24,28	-
Foredlingskalkun	29,67	-
Trekk for kasserte dyr (porsjon)	-	-8,00
Trekk for kasserte dyr (foredling)	-	-13,00
Mangler ved/for sein innsending av dagliste	-0,10	
Plukketrekk porsjonskalkun og foredlingskalkun	-	Etter faktura
KSL-trekk	-1,00	-

1) Inntil 3 % standard 2 avregnes som spesial. Kalkun<2,5 kg avregnes som standard 2

Egg

Gjeldende fra 05.07.2021. Prisene er i kr eks. mva.

Kr per kg	>73 g	63– 73 g	53– 63 g	45– 53 g	40– 45 g	Klink/ skitne
	Ekstra store	Store	Mellom- Store	Små egg	Små in- dustr	
Egg fra høner i miljøinnredning	12,81	13,61	13,61	8,09	5,14	5,14
Egg fra frittgående høner	15,51	16,31	16,31	10,09	6,44	6,44
Solegg fra frittgående høner	15,51	17,31	17,31	10,09	6,44	6,44
Økologiske egg	15,51	26,21	26,21	10,09	6,44	6,44

Omsetningsavgift på 0,70 kr/kg er trukket i prisene

Tillegg iht. særskilt leveranseavtale

Egg – alle produksjoner	Kr/kg	Kommentar
Prognoseavtaletillegg	0,60	Kun til medlemmer med inngått «avtale om leveranse av egg» for gjeldende innsett. Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk.
Kvantumstillegg, inntil	0,85	Varierer med levert volum per år, maks. 0,85 kr/kg. Utbetales løpende med endelig beregning ved årets slutt.
Usortert under oppverping		Leveranse som sendes direkte til Nortura Eggprodukter, avregnes etter sorteringsresultat for aktuell gj.sn.vekt
Trivselstiltak verpehøns	0,25	For egg fra frittgående høner
Tillegg eggkontroll	0,10	Utbetales for leveranser etter 1/1 for innsett som er fullført i Eggkontrollen
KSL-trekk	-1,00	
Distriktstillegg (jordbruksavtalen)	Kr/kg	
Vestlandet utenom Rogaland	0,25	Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk
Nord-Norge	0,75	

Kilde: Nortura

Pris for melk 2021/2022

Målprisen for både ku- og geitemelk er fra 1/7-2021 kr 5,55 per liter. I tillegg kommer et grunntilskudd for geitemelk på kr 3,36 (3,46 kr/liter i 2022) og distriktstilskudd. Prisen kan bli påvirket av ekstraordinære trekk hos Tine.

Nettoeffekt (øre per liter) av justering av engrospris (målpris) og grunntilskudd ved jordbruksoppgjørene:

(Det er her ikke tatt hensyn til eventuelle kostnadsendringer ved meieriene eller endringer i produsert mengde av melk).

	1/7-18	1/7-19	1/7-20	1/7-21
Kumelk	+3,0	+3,0	+0,0	+8,0
Geitemelk	+3,0	+3,0	+0,0	+8,0

Omsetningsavgiften på melk er fra 1/1-2021 på 0,10 kr/l. Fra 1/7-21 ble den satt ned til 0,09 kr/l.

Distriktstilskudd for melk

Sone:	Øre per liter	
	Fra 2021	Fra 2022
A. Deler av Rogaland	0	0
B. Deler av Rogaland, flatbygdene på Østlandet og Trøndelag og deler av dalbygdene i Trøndelag	12	12
C. Dalbygder Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dalbygder i Trøndelag	37	37
D. Dal- og fjellbygder på Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dal og fjellbygder i Trøndelag	57	57
E. Fjellbygder på Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Trøndelag	64	64
F. Deler av Nord-Trøndelag og Nordland	73	73
G. Resten av Nordland og deler av Troms	101	101
H. Deler av Troms	122	122
I. Resten av Troms og Alta kommune i Finnmark	180	180
J. Resten av Finnmark	189	189

Distriktstilskuddet er det samme for kumjølke og geitemjølke.

Kilde: Jordbruksavtalen 2021/2022

Lønnsatser i jordbruks- og gartnerinæringene

Følgende minstelønnsatser gjelder fra 1.04.2021

Ferie og innhøstingshjelp		Ved 162,5 t/mnd.
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	109,40
Nybegynnere 18 år og eldre	"	129,40
Nybegynnere 18 år og eldre (3 – 6 mnd)	"	134,90
Fast ansatte arbeidstakere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	118,90
Nybegynnere	"	149,30
1 års ansiennitet	"	151,95
2 års ansiennitet	"	156,70
4 års ansiennitet	"	164,40
6 års ansiennitet	"	170,90
Tillegg for fagarbeidere	"	13,00
Avløserer:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	120,90
Ingen ansiennitet	"	151,30
1 års ansiennitet	"	153,65
2 års ansiennitet	"	158,40
4 års ansiennitet	"	167,20
6 års ansiennitet	"	173,25
8 års ansiennitet	"	178,20
Fagarbeidere:		
Tillegg for fagarbeidere:	Kr	13,00 per time

Kilde: <https://www.fellesforbundet.no/globalassets/lonn-og-tariffsaker/mellomoppgjoret-2021/mellomoppgjoret-2021---jordbruk-og-gartnerioverenskomsten.pdf>

Oppstillingen nedenfor er et utdrag fra de satser som brukes i Driftsgranskinger i jord- og skogbruk for 2020.

Storfe

Kyr fra åpningsstatus beholder sin statusverdi: Nye kyr, også innkjøpte verdsettes utfra noteringer for kuskakt (ku kl. P+):

Kyr fra åpningsstatus beholder sin statusverdi: Nye kyr, også innkjøpte verdsettes utfra noteringer for kuskakt (ku kl. P+):

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
240 kg	kr 10 200	kr 10 600

Kviger over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for kyr

” under 1 år ” ” 30 % ” ” ” ”

Okser verdsettes ut fra notering for okse og gjennomsnittlig slaktevekt for okser.

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
298,0 kg	kr 13 700	kr 14 500

Okser over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for okse

” under 1 år ” ” 30 % ” ” ” ”

Sau

Sauer over 1 år verdsettes ut fra noteringer på sau i kl O.

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
30 kg	kr 150	kr 260

Sauer under 1 år settes til 60 % av vekten av sauer over 1 år. Vekt på 18 kg samt kjøttpris på 13,58 kr/kg (notering+grunntilskudd ung sau) gir verdi 31.12.2020 på 240 kroner.

Geit

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
22 kg	kr 120	kr 120

Geiter fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Geiter under 9 mnd. verdsettes til 75 % av verdien for geiter over 9 mnd.

Gris

Avlsgriser fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Nye avlsgriser verdsettes etter slakteverdi.

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
128,7 kg	kr 1 600	kr 1700

Ferdig slaktegris verdsettes etter antatt slaktevekt og nettonotering for gris kl. E:

Slaktevekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
74,0 kg	kr 1 730	kr 1 910

Slaktegris over 6 md. verdsettes til	90 % av verdien for ferdig slaktegris.
” 5–6 ”	” ” 75 % ” ” ” ” ”
” 4–5 ”	” ” 55 % ” ” ” ” ”
” 3–4 ”	” ” 50 % ” ” ” ” ”

Smågriser:

Vekt	Verdi 31.12.19	Verdi 31.12.20
25 kg	kr 720	kr 860

Smågriser over 2 mnd. verdsettes til	90 % av verdien for «ferdig» smågriser
” 1–2 ”	” ” 70 % ” ” ” ” ”
” under 1 ”	” ” 50 % ” ” ” ” ”

Høner

Verdien fastsettes ut fra utgifter fram til oppverping (24 uker). De blir stående i denne verdi i 8 uker for så å skrives av til utraneringsverdi etter 78 uker (18 mnd).

Innkjøp av 16 ukers kyllinger:	Kr 51,00
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	” 22,38
Diverse	” 2,50
	<hr/>
	kr 75,88
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 0,00

Rugeeggøner til slaktekyllingproduksjon

Utrangeringsalder ved 60 uker.

Innkjøp av 18 ukers kyllinger:	kr 163,80
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	” 16,97
Diverse	6,00
	<hr/>
Verdi etter oppverping og 8 uker framover	kr 186,77
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 0,62

Slaktekyllinger

Slaktealder ved ca. 35 dager

Innkjøpsverdi dagsgamle kyllinger	kr 6,29
Fôrkostnader fram til slaktealder	” 13,52
Annet	” 2,12
	<hr/>
	kr 21,93
Verdiøkning per dag etter innkjøp	<hr/>
	kr 0,46

Dette avsnittet gir en kortfattet oversikt over tilskuddsordninger i jordbruket. Av hensyn til omfanget har vi bare kunnet ta inn utdrag fra ordningene her i handboka. For mer utfyllende opplysninger vises det til de enkelte forskrifter fra Landbruks- og matdepartementet og til veiledningsheftet fra Landbruksdirektoratet som kan fås på alle landbrukskontor. Forskriftene kan finnes på internett hos Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no) eller Landbruks- og matdepartementet (regjeringen.no/dep/lmd) eller www.lovdatab.no.

Produksjonstilskudd i jordbruket

Formålet med tilskuddet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Grunnvilkår

Det er et krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer (unntak for birøkt). Dette gjelder for de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene er definert etter jordbruksavtalen.

Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon.

Søknadsfristene er 15.mars og 15.oktober for husdyrprodusenter. For foretak som bare har planteproduksjon er fristen 15.oktober. Søknadsfristene blir absolutte. Foretak som leverer søknaden innen fristen vil kunne endre opplysningene i søknaden innenfor 14 dager uten å få trekk. Det vil ikke lenger være mulig å levere søknaden etter fristen. Utbetalingen finner sted rundt 20.februar februar.

Tilskudd til husdyr

Det gis maksimalt kr 530 000 til husdyr per foretak. Tilskudd til lammeslakt, bevaringsverdige husdyrraser og økologiske husdyr kommer i tillegg.

Samdrifter

Medlemmer i samdrift i melkeproduksjonen som driver separat husdyrproduksjon på andre dyr enn storfe utenom samdrifta, vil i utgangspunktet kunne gis tilskudd for dette husdyrholdet hvis det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ammekyr og andre storfe med minst 50 % kjøttferase, kan få egne tilskudd også på mjølkebruk.

Foreløpige satser, kr per dyr per år for utbetaling i 2022

Dyreslag	Intervall	Sats i kr/ dyr ¹⁾	
Melkeku	1–14	5 328	
	15–30	3 722	
	31–50	2 260	
	51+	1 490	
Melkekyr på små og mellomstore bruk	6-23	1 650	
	24-50	-1 355	
Ammeku	1–50	4 290	
	51+	880	
Storfe	Alle dyr	798	
Melkegeit og melkesau ²⁾	1–125	1 702	
	126+	688	
Vinterfôra sauer/ammegeit født året før eller tidligere	1–150	985	
	150+	209	
Lammeslakt levert til off. godkjent slakteri	Klasse 0+ og bedre	450	
Ikke godkjent klassifisør	Klasse 0+ og bedre	419	
Tillegg for økologiske lam	Klasse 0+ og bedre	40	
Kjeslakt	Over 3,5 kg	300	
Avlsgris			
- Sør-Norge	1–35	498	
- Jæren	1–35	350	
- Nord-Norge	1–35	776	
Slaktegris og livdyr >50 kg	1–1 400	14	
	1–1 400	10	
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess			
	- Sør- Norge	1–1 000	11
	- Nord-Norge	1–1 000	25
	- landet	1 001–7 500	7
Bifolk ^{3) 4)}	1+	600	
Hjort over 1 år		515	
Genbevaring			
Storfe		3 460	
Vinterfau/lam		310	
Geit		610	
Hest		1 200	

1) Satsen er kr 0 per dyr over de beskrevne intervaller

2) Forutsetningen for tilskudd til melkesau er at det kan dokumenteres at melka nyttes som råstoff ved lokal foredling

3) Foretak må ha et minst 25 kuber for å få tilskudd

4) Se også side 38 (Honningproduksjon, siste avsnitt)

Definisjoner av dyreslag

- *Melkeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase) og som produserer melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melk.
- *Ammeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase), men som ikke er melkeku. Dersom foretaket driver kumelkproduksjon må kua i tillegg være av minst 50 pst. av rasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin, Kjøttsimmental, Blonde d'Aquitaine, Highland Cattle, Dexter, Piemontese, Galloway, Salers, Tiroler Grauvieh eller Wagyu.
- *Storfe*: Øvrige storfe som ikke er melkeku eller ammeku. Mjølkebruk kan få tilskudd til andre storfe som er minst 50 % av en kjøttferase spesifisert av Landbruksdirektoratet.
- *Melkegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som er satt inn i produksjon av melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melkeproduksjon.
- *Ammegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som ikke er melkegeit.
- *Melkesau*: Sau over ett år per 1. januar og som er satt inn i produksjon av melk som nyttes som råstoff til lokal foredling.
- *Sau*: Sau født foregående år eller tidligere, og som ikke er melkesau.
- *Utegangersau*: Sauer som går ute hele året og som stort sett greier seg selv. Dyra må være merket, registrert og innrapporteres. Se forskriftheftet.
- *Lammeslakt*: Klassifiserte slakt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Avlsgris*: Purker som har født minst ett kull, og råner som er satt inn i avlen.
- *Slaktegris*: Gris solgt til slakt, eller som livdyr med levende vekt på minst 50 kg.
- *Verpehøne*: Høne som er minst 20 uker gammel, unntatt livkyllinger for salg.
- *Kjeslakt*: Klassifiserte slakt over 3,5 kg slaktevekt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Hjort*: Hjort i oppdrett som går i inngjerdet hegn på innmark/utmark.
- *Bikuber*: Bifolk med dronning og minst 7 rammer med påsittende bier.

Driftstilskudd til melkeproduksjon

Søknadsfristene er 15. mars og 15. oktober. Tilskuddet gis på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober. Foretaket må drive melkeproduksjon innenfor kvote, og drive normal helårsproduksjon. De foreløpige satsene framgår av tabell nedenfor.

Foreløpige satser, kr per foretak per år

	5 kyr eller mer per foretak, kr/foretak	4 kyr per foretak, kr/foretak	3 kyr per foretak, kr/foretak	2 kyr per foretak, kr/foretak	1 ku per foretak, kr/foretak
Kumelk, Jæren ¹⁾	164 550	131 640	98 730	65 820	32 910
Kumelk, AK-sone 1-3-4	168 550	134 840	101 130	67 420	33 710
Kumelk, AK-sone 5	195 300	156 240	117 180	78 120	39 060
Kumelk, Nord-Norge	203 550	162 840	122 130	81 420	40 710
		Ved 27 geiter eller flere per foretak, kr/foretak		Redusert utbetaling per geit når det er færre enn 27 geiter per foretak, kr/geit	
Geitemelk			189 310		7 011

1) Gjelder kommunene Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola og Randaberg

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon beregnes på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober.

Foreløpige satser for ammekyr.

	6-39 kyr, kr/ku	40 og flere kyr, kr/foretak
Sone 1-4	3 664	146 560
Sone 5-7	4 838	193 520

Tilskudd til dyr på beite

Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Det er mulig å oppnå begge beitetilskuddene for samme dyr.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på utmarksbeite

Dyreslag	Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hester ¹⁾	Alle dyr	822
Sauer, lam, geiter og kje ¹⁾	Alle dyr	235

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på beite

Dyreslag	Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hjort, hest og lama	1–4 ²	445
	5–7 ³	445
Sau, lam, geit, kje og alpakka	1–4 ²	50
	5–7 ³	50

1) Minimum 5 uker på utmarksbeite

2) Minimum 16 uker beiting

3) Minimum 12 uker beiting

Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser

Det gis tilskudd til foretak som disponerer bevaringsverdige husdyrraser. Som bevaringsverdige raser regnes:

Storfe: Sidet trønder- og nordlandsfe, østlandsk rødkolle, dølafe, vestlandsk raudkoll, vestlandsk fjordfe og telemarkfe.

Okser må være 12 måneder eller eldre ved søknad om tilskudd. Samme foretak kan ikke få innvilget søknad for mer enn 2 okser av samme rase. For å være berettiget tilskuddet må dyrene være minst 7/8 raserene.

Sau: Blåset, dala, fuglestadbrogete, grå trønder, rygja og steigar.

Geit: Kystgeit.

Unghest under 3 år: Dølahest, fjordhest, nordlandshest/lyngshest.

Foreløpige satser per dyr og år

Dyreslag	Satser kr per dyr
Storfe	3 460
Sau	310
Ammegeit	610
Hest	1 200

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Vilkårene for å kunne motta areal- og kulturlandskapstilskudd står i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 5 første ledd. Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Satsen er delt i en kulturlandskapsdel og en arealdel. Satsene finner du i tabellen nedenfor:

Satser

Foreløpige satser, kr per dekar som utbetales i 2022. Soneinndeling på neste side.

Vekst	Intervall Dekar	Sone						
		1	2	3	4	5A	5B	6
Kulturlandskaps-tilskudd	Alt areal	215						
Satser arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal	0	0	95	115	285	330	376
Korn	Alt areal	249	314	354	308			
Potet	Alt areal	513						1 265
Grønnsaker	Alt areal	950						1 950
Frukt	Alt areal	1300				2 050		
Bær	Alt areal	1400				1 850		

Vekstgrupper

Vekstene er delt inn i følgende vekstgrupper:

Vekstgruppe	Vekst
Grovfôr	Fulldyrket eng, overflatedyrket engareal til slått og beite, innmarksbeite, nepe, kålrot til fôr, fôrbeite, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnfôrnepe og øvrige grønnfôr- og silovekster
Korn	Hvete, rug, rughvete, bygg, havre, oljevekster, erter og bønner til konservering, engfrø og annet frø til modning, korn til krossing
Poteter	Poteter
Grønnsaker	Matkålrot og grønnsaker på friland (inkl. urter og karve)
Frukt og bær	Epler, pærer, plommer, moreller, kirsebær, jordbær, andre bær, planteskoler og blomsterdyrking på friland

Med urter menes krydderurter og medisinske urter til medisinsk og kommersiell bruk

Det er klare begrensninger i hvor mye areal som blir godkjent i forhold til husdyrtallet på bruket. Se Veiledningen for mer informasjon.

Også salg av lagerfast grovfôr kan gi grunnlag for arealtilskudd.

Soneinndeling for arealtilskudd

Sone	Område	Fylke – Kommuner
1	Viken Innlandet Vestfold og Telemark	Østfold unntatt tidligere Rømskog kommune Vestby, Nordre Follo, Ås, Frogn, Nesodden, Bærum, Asker, Oslo Drammen, Hole, Øvre Eiker, Lier Hamar, Ringsaker, Løten, Stange Horten, Holmestrand, Tønsberg, Sandefjord, Larvik, Færder
2	Rogaland	Sandnes (unntatt Forsand), Stavanger (unntatt Finnøy og Rennesøy) Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Viken Innlandet Vestfold og Telemark Rogaland	Aurskog-Høland, Rælingen, Enebakk, Lørenskog, Lillestrøm, Nittedal, Gjerdrum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad, Hurdal, Lunner Kongsberg, Ringerike, Modum, Jevnaker Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Gran, Søndre Land Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Midt-Telemark, Nome Strand, Bjerkreim, Gjesdal
4	Trøndelag	Trondheim, Ørland, Indre Fosen (unntatt Leksvik), Orkland (unntatt Ag- denes og Snillfjord), Melhus, Skaun, Malvik Steinkjer (unntatt Verran), Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy (unntatt Mosvik), Snåsa
5A	Resten av: Agder	Viken , Innlandet , Telemark, Trøndelag (unntatt Halså og Rindal) Hele fylket
5B	Rogaland Vestland M. og Romsdal Trøndelag	Eigersund, tidligere Finnøy, Rennesøy og Forsand kommuner, Sokndal, Lund, Hjelmeland, Suldal, Sauda, Kvitsøy, Bokn, Haugesund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Vindafjord Hele fylket Hele fylket Tidligere Halså og Rindal kommuner
6	Nordland Troms og Finnmark	Hele fylket Troms unntatt Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen
7	Troms og Finnmark	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen Hele Finnmark

De tre hovedkategoriene av jordbruksareal bygger på definisjonene i Økonomisk kartverk:

- **Fulldyrket jord** er areal som er dyrket til vanlig pløyedybde, og som kan brukes til åkervekster eller til eng. Arealet skal kunne fornyes ved pløyning⁸.
- **Overflatedyrket jord** er areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig
- **Innmarksbeite** er innmarksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter/beite-tålende urter.

⁸ Kriteriet er at arealet skal kunne pløyes til vanlig pløyedybde, dvs. 20 cm. Selv om en i dag kan tenke seg fornying av eng ved bruk av andre metoder som f.eks. grunn jordarbeiding, skal kravet forstås slik at arealet må kunne fornyes ved pløyning. Dette krever et tilnærmet steinfritt ploglag på 20 cm.

Regionale miljøtilskudd

Regionale miljøtilskudd kan inndeles i hovedtemaer som å redusere forurensning av vann og luft, å ivareta kulturlandskap, kulturminner og biologisk mangfold, samt tilrettelegging for friluftsliv.

Alle landbruksforetak kan søke tilskudd for å gjøre miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Hvert fylke har et eget miljøprogram med et utvalg miljøtiltak. Tiltakene blir bestemt ut ifra hva Fylkesmannen ser på som de største miljøutfordringer i sitt fylke.

Eksempler på tilskudds-berettigede tiltak: Ingen jordarbeiding om høsten, grasdekt kantsone, fangvekster, direktesåing av høstkorn, setring, beiting og beitelag, drift av brattlendt jord, miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel osv. RMP- tilskudd kan du søke på via Altinn.no eller på papir. Papirsøknaden sendes/leveres til kommunen. Se også www.statsforvalteren.no/dittfylke.

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)

Tilskudd kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Fra 2020 kan også eier av landbrukseiendom uten foretak innvilges tilskudd når det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Vilkår som må være oppfylt er at det foreligger gjødselplan, journal over bruk av plantevernmidler og kart over jordbruksarealene hvor forhold av miljømessig betydning er kartfestet og beskrevet. Dersom arealene er leid bort må søker dokumentere at vilkårene foran er oppfylt.

Det kan innvilges tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag til prosjekter som leder fram til planer for konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak.

Til gjennomføringen av tiltakene som bidrar til å hindre eller redusere forurensning fra jordbruket ytes engangstilskudd med inntil 70% av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Tilskudd til drenering av jordbruksjord, avgrenset til systematisk grøfting, profilering og omgraving utgjør 2 000 kroner per dekar. Ved annen grøfting kan det gis 30 kroner per løpemeter grøft begrenset oppad til 2 000 kroner per dekar. Beregnet tilskudd under 3 000 kroner per søknad utbetales ikke.

Tilskudd kan gis til eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet. Søker må ha plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette.

Tilskudd kan ikke gis der tiltaket medfører vesentlig skade for annen eiendom og naturmang-fold, vesentlig fare for flom og vannforurensning eller fare for skade på automatisk fredede kulturminner. Tilskudd kan heller ikke gis der tiltaket er påbegynt før tilskudd er innvilget.

Søknad om tilskudd skal sendes kommunen der arealet som skal dreneres ligger, innen den fristen kommunen bestemmer. Søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet skal benyttes, vedlagt plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette. Innvilget tilskudd utbetales etter at tilskuddsmottaker har dokumentert at tiltaket er gjennomført. Tiltaket må gjennomføres innen tre år fra søknad ble innvilget.

Tilskudd til økologisk landbruk

For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket ha tilknytning til Debios kontrollordning, og Debio må ha inspisert produksjonen og godkjent den som økologisk eller i karens. Antall økologiske husdyr kan ikke være flere enn det som er oppgitt under dyretellingen. Areal i karens og økologisk areal kan ikke være større enn areal registrert i alt.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til økologisk landbruk oktober 2021.

Vekt Dyreslag	Arealtilskudd, kr per daa	Tilskudd til økologisk hus- dyrproduksjon, kr per dyr/år¹
Korn til modning	400	
Grønnsaker, frukt og bær	1 650	
Poteter	800	
Grønngjødsling	500 ²	
Innmarksbeite ³	25	
Økologisk areal 1.års karens	150	
Annet areal som blir dyrket økologisk	25	
Melkeku		3 600
Ammeku		2 500
Andre storfe		730
Sau over 1 år per 1/1 inkl. utegangersau		530
Melkegeit		353
Ammegeit		265
Avlsgris		517
Slaktegris		315

- 1) Tilskuddet gis fra og med første søknadsomgang etter at omlegging starter.
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 % av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det kulturlandskapstillegg til økologiske grønngjødslingsarealer og arealer med grønngjødsling i andre karensår.
- 3) Arealet normeres med faktor 0,6.

Definisjoner av arealer er de samme som for areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Grunnlaget for distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge, er produkter som er levert i perioden 01.01.–31.12. året før utbetalingsåret. Det er en forutsetning for utbetaling at kvantumet i årsoppgave samsvarer med eller er større enn kvantumet i søknaden.

Foretak som søker om distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og som samlet leverer under visse minstekvantum er ikke tilskuddsberettiget. Minstekvantum er 2 000 kg frukt, 1 000 kg bær, 2 000 kg samlet for tomat og agurk og 5000 stk salat.

Satser

Distrikts- og kvalitetstilskuddet for frukt, bær og veksthusgrønnsaker differensieres mellom produksjoner og soner. For veksthusgrønnsaker og salat, er det kvantumsgrense per foretak.

Ved ulike satser innenfor en produksjon med felles maksimal kvantumsavgrensning, prioriteres produkter med høyeste sats først ved tilskuddsberegningen.

Distriktstilskuddet for potetproduksjon i Nord-Norge er kr 1,50 per kg matpotet.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskuddet gis på grunnlag av antall dyr foretaket disponerer og søker tilskudd for 1.mars og 1.oktober. For slaktegriser, slaktekyllinger samt gjess, kalkuner og ender, legges antall slaktede dyr i løpet av året til grunn.

Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning.

Som avløsning regnes ikke arbeid utført av person som har næringsinntekt fra foretaket, er ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket, eller er under 15 år.

Avløsertjenestene må være knyttet til foretakets husdyrdrift. Avløsertjenesten kan være kjøpt fra avløserlag, fra et annet foretak, eller avløseren kan være ansatt i foretaket.

Avløsning er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning, og omfatter blant annet også saueklipping, klauvskjæring, vedlikehold av driftsbygning i form av for eksempel maling eller snekkerarbeid, rundballepressing, jordarbeiding, spredning av husdyrgjødsel, gjerdehold, beiterydding, frakt av dyr til og fra beite mv. Det sentrale er om foretaket kan dokumentere at det har hatt utgifter til avløsning som er knyttet til husdyrholdet, arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukeren kunne ha utført selv. Tilskuddet kan dermed ikke dekke utgifter til tjenester som for eksempel dyrlege, regnskapsføring, rådgivning fra husdyrkontrollen, drektighetskontroll, husdyrkontroll, rørlegger eller elektriker.

Begrepet avløsning omfatter bare selve tjenesten, og ikke varer som eventuelt blir benyttet. Det gis ikke tilskudd til leie av maskiner eller annet materiell som benyttes

under utførelse av en tjeneste. At avløsningen kun omfatter selve tjenesten innebærer også at utgifter til merverdiavgiften foretaket betaler for avløsningen ikke refunderes.

Det kreves ikke at foretakene legger ved dokumentasjon når de søker. Foretakene må kunne fremvise dokumentasjon på faktiske utgifter til avløser ved kontroll.

Aksjeeiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av aksjeeier i dette AS.

Maksimalbeløpet er 87 800 kr. Nedre grense for krav om tilskudd er 5 000 kr.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid, foreløpige satser per dyr per år, 2021

Dyreslag	Sats kr/dyr
Melkekyr	4 204
Ammekyr	1 161
Øvrige storfe	701
Melkegeiter og melkesauer	969
Sauer over 1 år/ammegeiter	481
Avlsgriser	1 386
Slaktegriser	47
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess	12,2
Hester	1 386
Avlskaniner ¹⁾	345
Gjess, kalkuner, ender, livkylling og livkalkun	4,24
Slaktekyllinger	0,51
Økologiske slaktekyllinger	2,02
Revetisper	381
Mink-/ildertisper	112
Hjort alle	471

¹⁾ Hunnkaniner for kjøtt- eller ullproduksjon som har født minst ett kull.

Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre

Tilskuddet kan gis til foretak med husdyrhold, birøkt, planteproduksjon og veksthusproduksjon. Det kan gis tilskudd ved sykdom, svangerskap/fødsel/adopsjon, kronisk sykt barn og følge av syke barn til behandling. Det kan videre gis tilskudd til gjenlevende ektemake/samboer, barn eller foreldre til avdøde som var berettiget tilskudd. Dagsatser for tilskudd varierer med produksjonsomfanget. Maksimal dagsats er 1 670. Mer informasjon om ordningen finnes på www.landbruksdirektoratet.no.

Tidligpensjon til jordbrukere

For å motta tidligpensjon, må bruker ha fylt 62 år. For å få tobrukerpensjon, må ektefelle /samboer ha fylt 57 år. Satsene er 105 200 kr for enbrukerpensjon og kr 168 320 for tobrukerpensjon. Verken bruker eller ektefelle/samboer kan eie landbrukseiendom når en av dem eller begge går over på tidligpensjon. Bruker og eventuell ektefelle/samboer kan videre ikke ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk, ytelser fra folketrygden eller AFP-pensjon samtidig som det ytes tidligpensjon. Det er flere krav til inntekt og sammensetning av inntekter for å få tidligpensjon. Mer informasjon, inkludert søknadsskjema SLF-108, forskrift og rundskriv 13/12 finnes på www.landbruksdirektoratet.no

Erstatningsordninger i jordbruket

Erstatningsordningene i landbruket skal bidra til å redusere tap som skyldes uforutsette skader som det ikke har vært mulig å forhindre og forsikre seg mot, og tap som følge av offentlig pålegg og restriksjoner.

Du finner mer informasjon på www.landbruksdirektoratet.no

Bioenergiprogrammet

Formålet med programmet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket, skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til. Samarbeidsprosjekter skal prioriteres.

Trebasert innovasjonsprogram (videreføring av det tidligere treprogrammet)

De nye tresatsingstiltakene tar utgangspunkt i tidligere programmer da det er viktig med en viss kontinuitet i satsingen på tre. Innenfor programmet skal det legges stor vekt på videreutvikling av lauvtreprodukter.

Målet er å skape økt lønnsomhet i hele verdikjeden innenfor skogbruk og foredlings-virk-somhet og øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Verdiskaping innen matproduksjon

Programmet skal utfordre innovasjonsevnen i hele matnæringen og øke dens endrings-vilje og kraft. Kompetanse- og nettverksbygging skal være en sentral aktivitet og en forutsetning i dette arbeidet. Programmet er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser i norsk landbruk. Programmet skal sikre et mangfold av norske matprodukter med høy kvalitet som forbruker er villig til å betale for.

Prioriterte arbeidsområder er markedsadgang og produktutvikling samt implementering av virkemidlene.

Kilde: Innovasjon Norge

Om samdrift – noen hovedpunkter

En samdrift i jordbruket betyr at mjølkekvotene på minst 2 bruk utnyttes i fellesskap i et eget selskap – oftest av formen DA (ansvarlig selskap med delt ansvar).

Før etablering av ny samdrift, må deltagerne ha diskutert grundig hvilke ressurser de vil sette inn i samdrifta og hva som er den enkelte deltakers hovedmotiv for å delta i samdrifta å tjene penger på å arbeide i samdrifta med dyrestell m.m. eller å få frigjort tid til annet inntektsgivende arbeid. Mange kan ha ulikt syn på hva som er viktigst, enten å få ned gjelda i fellesskapet eller å ta ut en brukbar arbeidslønn fra samdrifta.

Grunnlaget for ei samdrift er en samdriftskvotegodkjenning av Landbruksdirektoratet for bruka som skal være med. Samdrifta kan kjøpe eller leie buskap av deltagerne. Leien er mva.-pliktig dersom utleier fortsatt er registrert i avgiftsmanntallet. Ved opphør av samdrifter selges/leveres dyra og kvoten går tilbake til deltagerne.

Selskapet kan leie driftsbygg av deltagerne eller bygge nytt, helst på en egen utskilt tomt som ikke ligger for nært gardstuna.

Arealet som skal levere grovfôr til samdrifta, kan

- a) leies ut til samdrifta og drives i fellesskap, eller
- b) drives av hver enkelt deltager (det forutsettes at samdrifta ikke har grovfôrproduksjon).

I alternativ a utbetales tilskudd for alt areal samlet til samdriftsselskapet, mens i alternativ b beholder den enkelte deltaker sine arealtilskudd som før. Alternativ b forutsetter at grovfôret selges til samdrifta (m/mva.) og at leie av maskiner mellom deltagerne også må faktureres på vanlig måte. Dersom samdrifta skal eie maskinpark, vil det være skatt på gevinst ved salg og ingen oppskrivningsadgang ved oppløsning av samdrifta og tilbakesalg til deltagerne.

Grovfôrmengden bør avtales i forhold til mjølkekvoten. En bør også bli enige om en standard kvalitet på grovfôret med fast pris og priskorreksjon ved dårligere kvalitet. Husdyrgjødsel fra samdrifta kan fordeles mellom deltagerne på samme måte som grovfôret, og være hver enkelt deltagers ansvar. For at deltagerne skal ha penger til innkjøp av gjødsel og andre driftsmidler til grovfôrproduksjonen, må samdrifta utbetale oppgjør for grovfôr og arbeid jevnlig ut over året.

Deltagere i samdrift kan ha andre dyr enn storfe på egen gard og få dyretilskudd til dem utenom samdrifta dersom det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ungdyr fra samdrifta som avles fram i deltagerens egne fjøs ved leie av fjøsplass, får tilskudd gjennom samdrifta. Ofte avtales det en pris per fôrdøgn eller per mnd. for slik framføring mens samdrifta eier dyra og får salgsinntekten.

God styring av økonomien krever at deltagerne ser klart for seg hva som tilhører samdrifta og hva som tilhører egen gard. Fakturering av verdiflytting mellom samdrifta og den enkelte deltaker er helt nødvendig for å tilfredsstille kravene som myndighetene setter. En sammenblanding av eiendelene vil skape kaos.

Samdriftsløsningen er blitt mindre aktuell etter at det ble åpnet for å leie mjølkekvote.

Tilskuddsregler for samdrifter finner du på www.slf.dep.no

Mer stoff om samdrift finnes bl.a. på: www.fylkesmannen.no/rogaland

Tilleggsnæringer

Mange gardbrukere driver flere andre virksomheter i tillegg til selve gardsbruket – en slik virksomhet kalles *Tilleggsnærings* når aktiviteten ikke er rent landbruk (jord- eller skogbruksdrift), men bruker landbrukets eiendeler som arealer, bygninger, maskiner og redskap i en annen virksomhet enn jord- og skogbruk. Et eksempel på slik virksomhet kan være foredling av virke fra skogen til ved for videresalg. De fleste vil mene at dette er skogsdrift, men skogsdrifta stopper når virket er kjørt fram fra skogen. Vedproduksjonen (tilleggsnæringsen) starter når vedvirket kappes, kløyves og pakkes.

Det er vanlig at jordbrukets traktor blir brukt til å kjøre fram det virket som skal videreforedles til ved. Vedmaskinen kan være regnskapsført enten på jordbruket eller på skogbruket eller på tilleggsnæringsen vedproduksjon direkte. For å finne ut hva du tjener på vedproduksjon og salg, må alle inntekter og kostnader til vedvirksomheten føres for seg på egne kontoer i regnskapet. Dette krever bare at du merker bilagene som gjelder ved virksomheten med ordet: Ved. I tillegg må en i årsoppgjøret passe på:

- å belaste vedvirksomheten for bruk av jordbrukstraktor – leiepris per time
- å belaste vedvirksomheten for bruk av vedmaskin – leiepris per time (dersom vedmaskinen er regnskapsført på jord- eller skogbruket)
- å fordele kostnader til regnskap og administrasjon slik at vedvirksomheten ikke blir gratispassasjer
- å balanseføre verdien av det vedlageret som ligger til tork eller er usolgt ved årets slutt

Dersom du unnlater å ta med disse postene i regnskapet, vil du få inntrykk av at overskuddet i jordbruket er dårligere enn det faktisk er.

Skogbruket bør krediteres for levert råvirke til vedproduksjonen. Vedvirksomtens regnskap vil da bestå av inntekter fra vedsalg, minus kostnader til råvirke, vedsekker, leie av traktor og annet maskineri samt andel av kostnader til administrasjon, herunder forsikringer, strøm, bilbruk og telefon.

I driftsregnskapet vil det alltid være nyttig å skille ut vedproduksjonen som tilleggsnæringsen. Skattemessig er en pliktig til å skille ut tilleggsnæringer fra jord- og skogbruk bare dersom omsetningen i året (salgssummen) overstiger kr 30 000.

Andre eksempler på tilleggsnæringer er utleie av boliger/hytter på garden eller av ledige driftsbygg; deltagelse i bygdeservice med jordbruksseiendeler, transportoppdrag, leiekjøring med jordbruksutstyr for andre eller ren utleie av jordbruksutstyr, foredling av egne produkter; produksjon og salg av juletrær og pyntegrønt; saging/foredling av materialer; utleie for jakt og fiske; salg av grus- sand mm; guiding i eller bortleie av utmark til friluftsliv; seterturisme og aktivitetstilbud i utmark (hundekjøring, ridning, rafting mm).

Gardsbaserte aktiviteter som grønn omsorg, opplæring, servering, rideskole/stalldrif, kennel, golfbane m.m. er også tilleggsnæringer.

Andre næringer

Næringsvirksomhet som ikke tar utgangspunkt i garden eller gardens eiendeler, kalles for Annen næring. Dette er oftest ren tjenesteyting som regnskapsføring, snekring, og annen håndverksvirksomhet. Rene salgsaktiviteter med innkjøpte varer hører også med her. Slike virksomheter bør føres på eget avdelingsnummer i regnskapet.

Med noe tilrettelegging kan gårdsbruk bidra til å dekke nødvendige behov i samfunnet der stadig flere, i alle aldre, trenger rehabilitering fra sykdommer, eller tilpasset opplæring og arbeid på ulike måter. Gårdsmiljøet åpner for mange muligheter for aktiviteter, der stell av dyr og planter, drift av skogen og pleie av kulturlandskapet, vedlikehold av maskiner og bygningsmasse utgjør aktivitetsgrunnlaget. Men det er også en rekke muligheter som ikke nødvendigvis har noe direkte med gårdsdriften å gjøre. Det kan være aktiviteter som snekring, husflid, baking og produksjon av ulike produkter – for eksempel ved. Brukeren av tilbudet opplever mestring og læring gjennom praktiske og sansefylte opplevelser. For alt dette er tunet og gården et utmerket utgangspunkt. I tillegg er bruk av gården som undervisningsarena en god mulighet for landbruksnæringa til å spre kunnskap om norsk landbruk.

Denne aktiviteten kalles nå «Inn på tunet» (IPT). Tidligere ble Grønn omsorg brukt som betegnelse, men IPT favner noe videre. Målsettingen med IPT er primært å bidra positivt til helse, utvikling og trivsel for den enkelte bruker av tilbudet. IPT er en aktivitet i sterk vekst, og har gitt et ekstra inntektsgrunnlag på mange gårdsbruk.

Gårdbrukeren er direkte involvert i tilbudet, enten som leder eller i en assisterende rolle. Inn på tunet kan være et utdanningstilbud knyttet til skolen eller aktivitets- og arbeidstreningstilbud gjennom helse- og omsorgstjenesten. Tilbudene kan være enkeltstående besøk, men ofte er det timebaserte dagtilbud som varer gjennom hele året. Ved avlastnings-, helge- og ferietilbud er det lagt opp til overnatting på gården. Det er også gårder som har bo tilbud. Tilbudene baserer seg i hovedsak på et samarbeid mellom gårdbruker og kommunen eller andre offentlige instanser. De fleste tilbud er knyttet til den kommunen hvor gårdsbruket ligger, men det kan også være på tvers av kommunegrenser og tilbud som krever lengre reisevei. Det er ofte kommunen eller institusjoner som står som faglig ansvarlig, mens kvalitetssikringen og øvrige rammer av tilbudet skal være regulert i en samarbeidsavtale.

I landbrukspolitikken har det de seinere årene blitt lagt vekt på å stimulere til ny næringsvirksomhet basert på landbruksressursene, der målet er å skape nye arbeidsplasser i bygde-Norge og styrke de eksisterende. Inn på tunet er et uttalt politisk satsingsområde.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har foretatt en undersøkelse blant gårdbrukere med IPT. Undersøkelsen omfattet økonomien i IPT på åtte gårdsbruk for regnskapsåret 2005. Undersøkelsen omfattet ikke økonomien i den øvrige næringsaktiviteten på gårdsbruket, men koblingen mellom landbruksvirksomhet og Inn på tunet-aktiviteten er en forutsetning for Inn på tunet. Resultatene viser at familiens arbeidsfortjeneste i IPT i gjennomsnitt var kr 117 per time. NILF sine driftsgranskinger for 2005 viste at familiens arbeidsfortjeneste i jordbruket i gjennomsnitt for 928 bruk var kr 76 per time. Selv om timebetalingen er høyere i IPT enn i jordbruket, så kan man ikke droppe jordbruket og satse helt og fullt på IPT. Man må bestandig se disse to aktivitetene i sammenheng. Oppsummert kan vi si at IPT bidrar til en vinn-vinn-situasjon, ettersom målsettingen er:

- Økt inntjening og sysselsetting for bonden og bygdesamfunnet
- Et alternativt tilbud for storsamfunnet som kjøper av tjenesten
- Et godt tilbud til brukerne av tjenesten.

Du finner mer informasjon på www.innpaatumet.no.

Avling av ulike hagebruksvekster

		År					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tomat	kg/kvm	35,0	32,0	32,0	34,0	32,0	36,0
Agurk, slange	«	67,0	68,0	56,0	69,0	68,0	75,0
Isbergsalat	kg/daa	1 691	2 227	2 313	2 330	1 777	1 955
Hodekål, sommer	«	2 468	2 150	3 068	2 468	2 729	2 525
Hodekål, vinter	«	4 232	4 326	4 161	3 789	4 010	4 326
Blomkål	«	1 607	1 553	1 472	1 364	1 635	1 600
Brokkoli	«	785	1 026	760	882	825	740
Kinakål	«	2 386	2 216	2 560	2 206	1 958	2 305
Rosenkål	«	803	645	760	813	795	784
Rødkål	«	3 123	3 833	4 246	4 120	4 025	4 426
Kålrot	«	2 622	2 581	2 699	2 307	2 094	2 331
Gulrot	«	3 479	3 235	3 615	2 627	2 782	3 306
Purre	«	2 262	2 086	2 013	2 377	1 879	2 088
Knollselleri	«	1 833	1 833	2 187	1 914	2 213	2 473
Stilkselleri	«	2 004	2 962	2 047	2 252	2 270	2 106
Rødbeter	«	2 137	2 328	2 187	2 370	2 116	2 488
Kepaløk	«	2 915	2 845	2 650	1 704	2 952	2 860
Sylteagurk	«	1 996	2 334	1 481	2 433	2 764	2 458
Jordbær	kg/daa	684	568	552	562	689	562
Bringebær	«	702	726	739	656	630	590
Solbær	«	309	269	242	241	232	242
Epler i alt	kg/daa	786	915	919	1 025	1 046	781
Pærer	«	268	370	411	887	675	739
Plommer	«	296	418	434	448	590	170
Moreller	«	328	401	411	630	411	383
Kirsebær	«	311	226	107	288	307	249

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10507: Avling og areal av ymse hagebruksvekstar

Volum i vanlige blomsterpotter

Pottestørrelse diameter i cm	Antall potter per m ³ løs masse	Plastpotter ca. dm ³	Leirpotter, ca. dm ³	
			Normale	Lave
5	-	-	0,06	-
6	-	-	0,12	-
8	3 000	0,24	0,23	0,22
9	2 000	0,33	0,33	0,31
10	1 500	0,47	0,46	0,43
11	1 000	0,66	0,65	0,61
12	-	0,92	0,90	0,85
13	-	1,00	-	-
14	-	1,20	1,30	1,20
16	-	-	1,90	-
17	-	2,00	-	-
18	-	2,50	2,70	-
19	-	3,00	-	-
20	-	3,50	3,70	-
22	-	-	5,20	-
23	-	5,00	-	-
25	-	7,50	-	-
29	-	10,0	-	-

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt

Arealproposjonalt arbeid

	Timer per dekar				
	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirse-bær med dekkesys.
	Slett lende	Bratt			
Skjæring og forming	6,9	9,0	7,4	11,3	10,8
Gjødsling	0,2	0,7	0,7	0,5	1,2
Sprøyting, sopp-insekt	1,0	2,5	3,5	2,0	2,4
Tynning	3,9	7,6	3,9	17,2	2,2
Ugras, slått og diverse	1,4	2,6	1,8	1,3	2,9
Dekking					19,1
Diverse	1,8	2,1	1,2	1,8	4,2
Sum	15,2	24,5	18,5	34,1	41,8

Avlingsproposjonalt arbeid, timer per 100 kg

	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirsebær
Gjennomsnitt	1,0	1,5	1,1	6,4	16,8
Variasjon	0,8–1,1	1,2–2,8	0,8–2,0	5,5–7,1	12,8–23,8

Kilde: NILF-notat 3-2008, registreringer i eple- og plommefelt 2015
NIBIO Rapport 7 (66) 2021. Kartlegging av dyrkingsopplegg, verknad på avling og kvalitet, og økonomisk resultat

Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen

	Arbeidsforbruk i timer per 1 000 stk. solgte planter
Julestjerne enstaking	8-15
Julestjerne flergreina	15-25
Begonia Hiemalis	10-15
Hagepelagonium	10-15
Kinanellik	8-10
Spansk margeritt	10-12

---

*Tidsforbruk per dekar

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Viken

Pris på potter, plantekasser og mineralull

Vacumpotter Pottestørrelse Cm	Plastpotter,		Torvpotter Jiffy		
	svart Kr per 1 000	Runde Kr per 1 000 stk.	Firkanta	Pottestrips Kr per kartong	Antall
4	-	-	-	1 458	500 x 12
5	-	-	-	1 288	330 x 12
6	240	390	512	1 053	200 x 12
8		708	950	1 000	207 x 6
9	287	-	-	-	-
10	373	933	-	-	-
11	434	-	-	-	-
12	547	-	-	-	-
13	660	-	-	-	-
14	887	-	-	-	-
15	884	-	-	-	-
Label	90				

Såkkasser:	Plast 60 cm x 30 cm, 7 cm dyp	Kr	2 081,00	50	Stk
	Pluggbrett for engangsbruk, 52,6 * 31,6	«	743,00	50	«
	Pluggbrett for flergangsbruk, 52,6 * 31,6	«	1 510,00	50	«
Utplantings- potter og brett:	Vefi plastpotte PF 375, 70x70x60 mm	«	997,00	Per 2 400	«
	Vefi plastpotte PF 308, 80x80x65 mm	«	989,00	« 2 160	«
	Vefi plastpotte PF 310, 100x100x75 mm	«	1 252,00	« 1 500	«
	Vefi 10-pakk PP10	«	6 236,00	« 2 400	«
	Vefi Underbrett	«	14 368,00	« 1 652	«
	Vefi 6-pakk PP 6 / 9cm	«	1 090,00	« 600	«
	Vefi PR 909 – 9cm plast	«	1 191,00	« 2 600	«
	Vefi SB/TB 509/18 Underbrett til PR 909	«	594,00	« 44	«
Såbriketter:	Jiffy-7, 44 mm brikett	«	793,00	« 1 000	«
	Jiffy Poly-Roll 41mm	«	997,00	« 1 000	«
	Jiffy Pellet-Pack 41 mm	«	1 930,00	« 1 680	«
Steinull:	Dyrkingsblokker, dir. såing, 100x100x65 mm	«	5 388,00	« 2 244	«
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 900x200x75mm	«	32,30	per stk.	
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 1200x200x75mm	«	36,70	per stk.	

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift og kan varieres etter tidspunktet de er hentet. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.

Kilde: L.O.G

Priser på emballasje

Blomsteremballasje:

Blomsterhylse plast 32 x 34 /13 cm	781kr per 2 000 stk
Blomsterhylse plast 36 x 37 /14 cm	1 457kr per 2 000 stk
FloraCup Brett til frakt og utstilling av blomster	1 111kr per 1000stk

Leveringsemballasje:

Pottetrau papp 38 x 23 x 6 cm	4,94 per stk
Pottebrett papp med 8 eller 12 hull	7,53 per stk
Pottebrett plast 8 hulls for 11 cm	8 922 per 1400 stk

Plantesalg:

Plantebæreposer papir u/trykk	380 per 250 stk
Plantebæreposer papir m/trykk	2,37 per stk
Plantebærepose plast	606 per 500 stk

Grønnsakemballasje:

Beger/poser til salat i plastboks

L330xB300 +60mm	1800kr per 4000stk
L22xB200 +60mm	950kr per 3800stk
Klar m/hull L182xB182xH45mm	329kr per 500stk
Klar m/hull L182xB182xH75mm	369kr per 500stk

Beger for tomater og frukt

L190xB115xH25mm, klar	594kr per 1400stk
L143xB96xH50mm, klar	520kr per 2600stk

Beger for gulrot eller annen rotfrukt

L245xB145xH65mm, klar	444kr per 640stk
L245xB145xH65mm, klar	444kr per 608stk
L245xB145xH65mm, sort	372kr per 570stk

Agurkplast 100x410mm +50mm 30my	1380kr per 4600stk
---------------------------------	--------------------

Potetpose

2,5kg m/trykk	2,80 per stk
5kg m/trykk	3,60 per stk

Tomatkasse

40 x 30 x 14 cm, 5 kg	12,00 per stk
-----------------------	---------------

Salat og bærkasse

60 x 40 x 12 cm, 20 hoder	3,10 per stk
---------------------------	--------------

Papirsekker, 2 lag

40 x 55 cm, 10 kg potet	3,47 per stk
-------------------------	--------------

Papirsekker, 3 lag

52 x 80 cm, 25 kg potet	3,90 per stk
-------------------------	--------------

Priser på emballasje (fortsetter)

Fruktemballasje:

Fruktkasse	40 x 30 x 20 cm (NS 4320), 9–10 kg	19,30 per stk
Løksekker	15 kg's nett (42 x 72 cm) Rød	5 078kr per 2000stk

Bæremballasje:

500gr beger jordbær, sort m/hull	668kr per 1000stk
Sort bærkurv, plast, 500g med hull	948kr per 1000 stk
Klar bærkurv, plast, 500g med hull	1 089kr per 1000stk
Sort bærkurv, plast, 400g med hull	668kr per 1000 stk
Sort bærkurv, plast, 300g med hull	513kr per 1000 stk
Sort bærkurv, plast, 200g med hull	616kr per 1000 stk
Lokk til bærkurv	745kr per 1000 stk
Etiketter til bærkurv «Norske bær»	143kr
Bærkasse 12 kurver	11,90kr per stk

Duk og folie:

Jordbærfolie, sort	1,40 x 500m	1 501 per rull
Fiberduk Gromax	12,80 x 250m	4 360 per rull
Jorddekkeduk sort	1,80 x 50m	3 999 per rull

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.

Kilde: L.O.G., Norpapp og Stenqvist

Produsentpriser før trekk på lager

		For	Avlingsåret	Avlingsåret	Avlingsåret	Avlingsåret
		perioden	2017, kr	2018, kr	2019, kr	2020, kr
Grønnsaker:						
Gulrot, pose	per kg	Årsbasis	9,82	9,97	10,07	10,71
Blomkål**	per kg	"	11,24	13,08	12,74	14,55
Kvitkål	per kg	"	6,83	8,54	7,94	7,75
Rosenkål**	per kg	"	18,95	19,62	20,10	26,16
Kålrot**	per kg	"	6,66	8,37	7,59	9,20
Neper**	per kg	"	22,80	22,87	24,27	25,31
Kepaløk	per kg	"	6,62	8,30	7,38	8,17
Purre	per kg	"	16,91	18,76	18,21	20,21
Rødbeter**	per kg	"	7,56	5,33	6,24	4,55
Slangeagurk**	per kg	"	19,44	21,88	21,63	23,95
Tomater	per kg	"	16,98	17,22	19,31	19,15
Stilkselleri**	per kg	"	18,31	18,76	19,18	20,21
Knollselleri**	per kg	"	13,95	13,87	14,32	14,30
Brokkoli **	per kg	"	21,63	24,41	24,17	29,60
Kinakål**	per stk.	"	13,60	14,94	15,49	16,66
Isbergssalat	per kg	"	18,61	19,79	19,16	20,75
Annen salat fril.	per kg	"	21,53	23,53	22,89	24,07
Frukt:						
Eple	per kg	Årsbasis	16,06	16,52	16,61	17,92
Pære	per kg	"	15,81	16,71	16,01	18,06
Plomme	per kg	"	20,76	20,73	33,84	35,67
Moreller	per kg	"	68,71	67,84	75,05	76,35
Kirsebær*	per kg	"	40,85	40,34	44,62	45,40
Bær:						
Jordbær	per kg	Årsbasis	48,90	47,95	47,88	62,36
Bringebær, kon.	per kg	"	68,49	73,13	80,14	97,20

Priser omsatt til grossist

*Kalkulert pris

** Totalkalkylens pris

Kilder: Landbruksdirektoratet og Totalkalkylen for jordbruket

Dette avsnittet gir en oversikt over tilskuddsordninger i hagebruket og informasjon fra Statens landbruksforvaltning (www.slf.dep.no). For mer utfyllende opplysninger vises til de enkelte forskrifter fra Landbruksdepartementet. Det vises ellers til Tilskuddsordninger i jordbruket, side 183.

Tilskudd til avløserutgifter for sykdom med videre

Se side 194.

Det er bare husdyrbruk som får refundert avløserutgifter for ferie og fritid, men veksthusgartnerier, plante- og honningprodusenter kan få refundert avløserutgifter ved sykdom mv. etter bestemte regler.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Se også side 193.

Distriktstilskudd, oppgitt som kr per kg/kr per stk omsatt vare, 2021¹⁾

Vekst	Intervall, kg	Areal- sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Epler		3,15	4,61	4,61	4,61	9,30		
Pærer		3,15	4,61	4,61	4,61	9,30		
Plommer	Ingen	3,15	4,61	4,61	4,61	9,30		
Kirsebær	avgrensning	3,15	4,61	4,61	4,61	9,30		
Moreller		4,18	5,62	5,62	5,62	10,34		
Pressfrukt		3,15	3,15	3,15	3,15	3,15		
Bær		2,36	2,36	2,36	6,64	6,64	7,70	7,70
Tomat	1- 103 400 kg	2,87	2,87	2,87	4,31	4,31	4,31	4,31
Agurk	1- 151 800 kg	1,97	1,97	1,97	2,80	2,80	2,80	2,80
Salat	1-220 000 stk	0,69	0,69	0,69	1,21	1,21	1,21	1,21

1) Avling produsert 2021, utbetaling i 2022. Produktene må være levert til godkjent omsetningsledd.

Kilde: Jordbruksavtale 2021–2022

Minstekvantum for den enkelte produsent

Produkt	Minstekvantum
Frukt inkl. pressfrukt	2 000 kg
Bær	1 000 kg
Samlet tomat og slangeagurk	2 000 kg
Salat	5 000 stk.

Boniteten gir uttrykk for markas naturgitte evne til å produsere trevirke når den er bestokket med et treslag som passer for vekstforholdene på vedkommende sted. Som mål på boniteten brukes den gjennomsnittlige tilvekst per år per arealenhet gjennom bestandens levetid fra anleggsåret og fram til det tidspunkt da middeltilveksten kulminerer. De fleste boniteringstabeller har trærnes alder og høyde som inngangsvariable. Det finnes også boniteringssystemer som bruker markvegetasjon og jordbunnsforhold som inngangsvariable.

Norsk institutt for skog og landskaps boniteringssystem for gran, furu og bjørk:

Systemet bygger på produksjonsundersøkelser fra 1917 og fram til i dag i ensaldret skog. Systemet erstattet Landsskogtakseringens boniteringstabeller. Det er utarbeidet tabeller/kurver for gran, furu og bjørk. Inngangen i boniteringstabellene er overhøyde og brysthøydealder. Overhøyden defineres som aritmetisk gjennomsnittshøyde for de 100 grøvste trær per hektar. Bonitetskurvene brukes til å bestemme høydeboniteten (H_{40}) som er definert som overhøyden i meter ved brysthøydealder 40 år. Tabellen på neste side gir nedre grense for bonitetsklassene ved ulike brysthøydealdrer.

Boniteringskurvene kan brukes over hele landet bortsett fra de fire Vestlandsfylkene. Egentlig må bestandene være ensaldrede og i det vesentlige bestokket med ett treslag. Det må heller ikke være foretatt grøfting eller gjødsling i bestandene. For skog under 20 år i brysthøyde advares det mot å bruke kurvene foreløpig.

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk

Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årantall) i brysthøyde										
		20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Overhøyde i meter												
Gran	G23	12,7	15,2	17,6	19,7	21,5	23,1	24,6	25,8	27,0	28,0	28,9
Furu	F23	13,1	15,5	17,7	19,7	21,5	23,1	24,5	25,8	26,9	27,9	28,8
Bjørk	B23	14,7	16,7	18,5	20,1	21,5	22,8	23,9	25,0	25,9	26,8	27,5
Gran	G20	10,9	13,1	15,1	16,9	18,5	20,0	21,8	22,4	23,5	24,5	25,4
Furu	F20	11,2	13,3	15,2	16,9	18,5	19,9	21,2	22,3	23,3	24,2	25,1
Bjørk	B20	12,6	14,3	15,8	17,2	18,5	19,7	20,7	21,7	22,6	23,5	24,2
Gran	G17	9,1	10,9	12,6	14,1	15,5	16,6	18,0	19,9	20,1	21,0	21,9
Furu	F17	9,3	11,0	12,6	14,1	15,5	16,7	17,9	18,9	19,6	20,6	21,3
Bjørk	B17	10,5	11,9	13,2	14,4	15,5	16,5	17,5	18,4	19,2	20,0	20,7
Gran	G14	7,4	8,8	10,1	11,3	12,5	13,6	14,6	15,6	16,6	17,5	18,3
Furu	F14	7,4	8,8	10,1	11,4	12,5	13,5	14,5	15,4	16,2	16,9	17,6
Bjørk	B14	8,6	9,7	10,7	11,6	12,5	13,3	14,1	14,9	15,6	16,3	16,9
Gran	G11	5,6	6,6	7,6	8,6	9,5	10,4	11,3	12,2	13,1	14,0	14,8
Furu	F11	5,4	6,5	7,6	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	12,6	13,3	13,9
Bjørk	B11			8,2	8,9	9,5	10,1	10,7	11,2	11,7	12,2	12,7
Gran	G8			5,1	5,8	6,5	7,3	8,0	8,9	9,7	10,5	11,2
Furu	F8			5,1	5,8	6,5	7,2	7,0	8,5	9,1	9,6	10,2
Bjørk	B8			5,8	6,2	6,5	6,8	7,1	7,4	7,7	8,0	8,3
Gran	G6					5,0	5,7	6,4	7,1	7,9	8,7	9,5
Furu	F6					5,0	5,6	6,2	6,7	7,3	7,8	8,3
Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årstall) i brysthøyde										
		75	80	85	90	95	100	110	120	130	140	
Overhøyde i meter												
Gran	G23	29,8	30,6	31,4								
Furu	F23											
Bjørk	B23	26,2										
Gran	G20	26,2	27,0	27,7	28,4	29,0	29,6	20,6	31,5			
Furu	F20	25,8	26,4									
Bjørk	B20	24,9	25,6	26,2								
Gran	G17	22,6	23,4	24,1	24,7	25,3	25,8	26,8	27,6	28,6		
Furu	F17	22,0	22,6	23,1	23,6	24,0	24,4	25,1	25,6	26,1	26,4	
Bjørk	B17	21,4	22,0	22,6	23,1							
Gran	G14	19,1	19,8	20,4	21,0	21,5	22,1	23,1	24,0	24,8		
Furu	F14	18,2	18,8	19,3	19,7	20,2	20,5	21,2	21,2	22,2	22,5	
Bjørk	B14	17,5	18,0	18,6	19,1	19,6	20,0					
Gran	G11	15,5	16,2	16,8	17,3	17,8	18,3	19,3	20,2	21,2		
Furu	F11	14,5	15,0	15,4	15,9	16,3	16,6	17,3	17,8	18,2	18,6	
Bjørk	B11	13,2	13,6	14,1	14,5	14,9	15,2	15,9				
Gran	G8	11,9	12,6	13,1	13,6	14,1	14,6	15,6	16,5	17,3		
Furu	F8	10,7	11,1	11,6	12,0	12,4	12,7	13,4	13,9	14,3	14,7	
Bjørk	B8	8,6	8,6	9,1	9,3	9,5	9,7	10,1				
Gran	G6	10,1	10,7	11,3	11,8	12,2	12,7	13,7				
Furu	F6	8,8	9,3	9,7	10,1	10,4	10,8	11,4	11,9	12,4	12,7	

De angitte høydene er nedre grense for bonitetsklassene. B23, B20 og B17 gjelder for lavlandsbjørk, B14, B11 og B8 for vanlig bjørk.

Produksjonstabeller (Utdrag)

Gran		Furu		Lavlandsbjørk		Vanlig bjørk	
H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max
G23	1,20	-	-	B23	0,85	-	-
G20	0,95	F20	0,90	B20	0,65	-	-
G17	0,75	F17	0,70	B17	0,50	-	-
G14	0,55	F14	0,50	-	-	B14	0,35
G11	0,35	F11	0,35	-	-	B11	0,25
G8	0,20	F8	0,20	-	-	B8	0,15
G6	0,12	F6	0,12	-	-	-	-

Å.M.T. max: = Årlig maksimal middeltilvekst i m³ med bark per daa.

Impedimentgrensen (produksjonsevne= 0,10 m³/daa) er satt til H₄₀ = 5,0 for gran og furu og H₄₀ = 6,5 for vanlig bjørk.

Volum m³/hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogstklasse

Gjennomsnitt for hele landet

Hogst- klasse	Potensiell bonitet – H ₄₀							Alle boniteter
	6	8	11	14	17	20	23– 26	
I	22	23	22	31	29	38	22	
II	12	18	25	30	29	24	23	
III	23	45	72	100	136	153	163	
IV	41	61	102	167	223	280	388	
V	59	91	146	225	280	301	408	
Alle hogstklasser	46	70	93	121	158	197	274	94

Kilde: Utdrag fra NIBIO

Oppnådde priser i august 2021. Kr/m³

Sortiment	Priser for landet	Merknader
<u>Sagtømmer og spesialtømmer. kr/m³: ¹⁾</u>		
Gran Sagtømmer	615	Pris september 2021
Furu Sagtømmer	597	"
Lauv Bjørk, osp og or ²⁾	529	2.kv. 2021
<u>Masse-/energi-/ved-/sponplatevirke. kr/m³: ¹⁾</u>		
Gran	275	Pris september 2021
Furu	259	"
Lauv massevirke	268	"
Lauv til ved ³⁾	380	"
<u>Ved (priser 2021 m/mva.): ⁴⁾</u>		
40 liter bjørk (min.30 sekker)	79	Pris oktober 2021
60 liter bjørk (15-25 sekker)	119	"
60 liter bjørk (>25 sekker)	109	"
60 liter annet virke (min.30 sekker)	85	"
Eurosekk bjørk 1000 l	1 500	"

Lenker: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utviklingstrekk-i-skogbruket/tommeravvirkning-og-priser>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

²⁾ SSB

³⁾ Nibio

⁴⁾ Akershus og Oslo Ved AS

Bruttopriser ved ulik skurandel

Tabellene nedenfor viser bruttoprisen per m³ ved ulik sortimentssammensetning av hogstkvantumet. Bruttoprisen kan leses av for varierende skurtømmerprosent og varierende forhold mellom prima og sekunda skurtømmer. Det er ikke gjort fratrekk for avsetning til skogfond.

I gjennomsnitt for landets skogdistrikter kan en regne med at det både for gran og furu leveres ca. 60 % skurtømmer og ca. 40 % massevirke. Av skurtømmeret leveres ca. 60 % som prima og ca. 40 % som sekunda. Priser for sagtømmer oppgis nå som gjennomsnittspris for prima og sekunda.

Bruttopris ved ulik skurandel

Skurandel i %	Gran	Furu
	Kr per m ³	Kr per m ³
30	377	360
40	411	394
50	445	428
60	479	462
70	513	496
80	547	529

Prisforutsetninger. Kr/m³

Sortiment	Treslag		Prisperiode	Merknader
	Gran	Furu		
Massevirke	275	259	september 2021	Prima virke
Skurtømmer	615	597	september 2021	Gjennomsnittspris

Plantepreiser gjeldene for 2021. Utvalgte planter fra noen planteskoler

Treslag	Plante- type ¹⁾	Alder	Kr per 1 000 stk. (ekskl. mva. og minst 300) ¹⁾
Vanlig gran	M95	1 år	2 550–2 750
	M95	2 år	2 750–2 950
	M60	2 år	3 470–4 050
Vanlig furu	M95	1 år	2 550–3 050
Sibirsk lerk	M60	1 år	5 050
Fjelledelgran	M60/HP150	2-3 år	7 600–10 100
Gran-juletreplante	M95	2 år	3 900
	M60	2 år	4 400
Lavlandsbjørk	M60	1 år	4 300–5 050

M95=dyrket m/tetthet 790 pl./m². M60=dyrket m/tetthet 500 pl./m²

¹⁾ Emballasje er inkludert i prisen

Tillegg:

- Frakt til sjølkost ca. kr 0,15–0,18 per plante
- For behandling av plantene til vern mot snutebiller beregnes et tillegg etter selvkost med kr 0,18-0,20 per plante

Flere av planteskolene selger planter direkte til Skogeierandelslagene. Prisene vil derfor kunne avvike mye fra de offisielle listene.

Kilder:

<https://norgesplanter.no/norgesplanter/wp-content/uploads/2021/03/Prisliste-for-skogplanter-NP-2021-01.01.21.pdf>

<https://spmn.no/wp-content/uploads/2021/01/Prisliste-2021.pdf>

<https://skogplanter.no/>

Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten)

Mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet blir det inngått tariffavtale for manuelt skogsarbeid. Overenskomsten gir partene anledning til å inngå avtale om lokale lønnsystemer. Med virkning fra 1. mai 2021 er arbeidstakerne garantert en minstelønn på kr 172,25 per time (inkl. bransjetillegg), fagarbeidere gis et tillegg på kr 13,00 per time. Ungdom under 18 år skal ha minst 70 % av garantert minstelønn, og ungdom under 16 år skal ha minst 50 % av garantert minstelønn. Akkordsatsene for planting er satt til kr 1,33 for markberedt og til kr 1,57 for ikke markberedt. Ved timearbeid er motorsaggodtgjørelse kr 33,00 per brukstime.

Manuell hogst benyttes svært lite i dag. Noen bedrifter betaler timelønn/fastlønn, mens andre har valgt å fortsette å benytte de gamle akkordtabellene. Fra og med 2012/2013-utgaven av handboka er alle kalkyler som var basert på gammel tariff tatt ut. I stedet er det tatt inn et eksempel på hvordan entreprenører priser hogst og framkjøring der utstyret som regel er hogstmaskin og lassbærer.

Se egen tabell for ungskogpleie:

<https://www.fellesforbundet.no/globalassets/lonn-og-tariffsaker/mellomoppgjoret-2021/mellomoppgjoret-2021-overenskomst-naturbruk.pdf>

Kilde: Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet

Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter

Drift – Data	Merknad eller forklaring	Kode
Antall m ³ per dekar (daa)	Salgsvolum pr daa, u/bark, topp og bult	25
Driftstørrelse i m ³	Antall m ³ som skal hogges	800
Snittstørrelse per tre i liter		250
Tømmertrær per dekar		100
Ryddetrær per dekar	Småtrær-gir ikke tømmer, ryddes bort	150
Hogstmaskin, timer per skift		8
Hogstmaskin, skift per dag		1
Lassbærer, timer per skift		7,5
Lassbærer, skift per dag		1
Kjørelengde i meter på vei	Målt én vei	0
Kjørelengde i meter i terreng	Målt én vei	700
Overflatestruktur i terrenget	Meget gode, Gode, Middels gode	Middels
Overflatestruktur på evt. traktorvei	Meget gode, Gode, Middels, Dårlige	Middels
Helling på hogstfeltet, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	10-20
Helling på evt. traktorvei, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	0-10
Lasstørrelse, m ³		20
Antall sortiment, stk		5
Timekostnad-hogstmaskin, kr/G ₁₅ -time		1 495
Timekostnad-lassbærer, kr/G ₁₅ -time		1 085

Eksempel på prisfastsettelse for tømmerdrift 2021 (se tabell over)

	Pris per m ³ (kroner)			Sum
	Hogst	Kjøring	Entreprenør- avanse	
Dal- og fjellskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	87	71	12	170
Kjørelengde 300 m, ellers som over	87	54	11	152
Lavlandsskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	75	71	11	157
Kjørelengde 300 m, ellers som over	75	54	10	139
Særlig velpleid og jevn skog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	54	71	9	134
Kjørelengde 300 m, ellers som over	54	54	8	116

Anbefalte plantetider

Type/ Treslag	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
BARROT:						
Gran	.....	.....		.....	.....	.....
Furu	.....	.....				
DEKKROT:						
Gran	.....	.....	....		.....	.....
Furu	.....	.....	....		.....	.....

Kilde: Skogplanteskolene

Retningslinjer for planteavstander

Planteavstand i meter og planteantall per daa for skogstrøkene.

Drifts- forhold	Gran		Furu	
	Bon. høy	Bon. middels	Bon. middels	Bon. lav
Gunstige	1,9–2,3 280–190	2,1–2,5 230–160	1,8–2,1 310–230	1,9–2,5 280–160
Ugunstige	2,1–2,5 230–160	2,3–2,7 190–140	2,0–2,4 250–170	2,2–2,7 210–140

Tabellen passer best for Østlandet samt barskogstrøk på Sørlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge.

Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene

Tidligere NISK avd. Stends boniteringsoversikt

Driftsforhold	Gran		Furu	
	Bon. I og II	Bon. III og IV	Bon. IV	Bon. V
Avstand	1,7– 2,1	1,9–2,3	1,7–2,0	1,9–2,4
Gunstige	350–230	280–190	350–250	280–170
Ugunstige	280–190	230–160	250–190	210–140

Tabellen passer best for lauvskogstrøk på Sørlandet, Vestlandet samt kyststrøk i Trøndelag og lauvskogstrøk i Nord-Norge. De oppførte planteavstander forutsetter horisontale avstander og kvadratforband. Det er som regel riktigere å plassere plantene på gode vekststeder enn å holde en helt jevn planteavstand. De oppførte avstandstallene gjelder både for tradisjonelle barrotsplanter og planter produsert etter nye metoder.

Plantemetode/planteredskap

Borhakke	Kan brukes for alle plantetyper. Egner seg godt der en markbereder samtidig som en planter.
Hullpipe	Spesialredskap for pluggplanter.
Plantespyd	Spesialredskap for torvbrikettsplanter.
Plantehakke	Kan nyttes for forskjellige plantemetoder og til (med klo) både plugg- og barrotsplanter. Hakka er best egnet for barrotsplanter når det plantes etter den såkalte flatrotmetoden. Metoden anbefales på kaldt, rått jordsmonn og på felter med bleikjordslag.
Plantebor	Benyttes for barrotplanter. Planteboret egner seg best på felter der det er djup jord, men ikke for kraftig vegetasjon.
Planterør	Egentlig et spesialredskap for planting av paperpotplanter, en plantetype som vanligvis ikke brukes skogbruket i Norge. Røret kan også brukes til pluggplanter. Feltet bør da helst være markberedt.
Plantespett	Kan nyttes for alle typer planter. Blir mest brukt ved barrotsplantning av furu.
Omv. torv	Brukes i første rekke på tette grasmarker, på tidligere dyrket mark og på avgrøftet myr.

Planteprestasjoner ¹⁾

Plantetype/ planteredskap	Behandling	Planter per time	Relative Tall
Barrot 2/2	Urørt	110	100
Morks plantehakke	Markberedt	135	123
Barrot 2/2	Urørt	145	132
Plantebor	Markberedt	170	155
Torvbrikett	Urørt	160	145
Ulvins planteutstyr	Markberedt	210	191
Pluggplanter 2/0	Urørt	180	164
Hullpipe	Markberedt	280	255

Transport av planter til feltet etc. inngår ikke i tallene. En antar at en planter har ca. 5,5 arbeidstimer per dag.

Priser per ferdig utsatt granplante. 2021 Kr²⁾

Plugg (2 år) M-95	
Plantepriis inkl. emballasje	2,75
Frakt, vernebehandling	0,33
Utplanting (ikke markberedt)	1,57
Vanskelighetstillegg 30 %	0,47
Sosiale kostnader inkl. feriegodtgjørelse	0,73
Administrasjon, tilrettel., kjøring etc.	0,29
Pris per plante ferdig utsatt	6,14

Antall planter og totale plantekostnader ved ulike planteavstand²⁾

Planteavstand i meter	Antall planter per daa	Totale plantekostnader, kr/daa granplantning, pluggplanter
1,7	350	2 150
2,0	250	1 540
2,3	200	1 230
2,6	150	920

Prisforutsetninger som i tabellen ovenfor.

Kilde: ¹⁾ NIBIO (Skog og landskap og tidligere NISK)

²⁾ Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet.
Beregninger utført i NIBIO

Sprøytemidler i skogbruket

Bruksområde	Preparat	Sprøytetid	Merknad
<i>Ugras</i>			
Barrot gran/furu planter	Glyfosat	Høst 2. år	
Stubbebehandling } Stående trær }	Lentagran	Fra juli	
	Glyfosat	Hele året utenom sevjetiden	
		Ettersommer og høst	
<i>Skadedyr</i>			
Snutebille	Karate 5 CS Merit Forest	Lukket applisering	
Bartrelus	Karate 5 CS		Ved angrep
Gallmidd	Thiovit Jet	Ved angrep	Gjelder edelgran

Kilde: Felleskjøpet Agri. For mer utfyllende informasjon:

<http://epapir.info/fk/#/1/>

<http://www.plantevernquiden.no/>

Tabellen viser hvilke sprøytemidler som er aktuelle i skogbruket

Sprøyting ved bekjempelse av ugras og uønsket lauvvegetasjon i plantefelt: Riktig tidspunkt for sprøyting er når lauvvegetasjonen er 1,5–2,5 meter høy. På felter hvor det ennå ikke er plantet, bør sprøytingen skje 1–2 år etter avvirkning. På slike felt (uten bartreplanter) kan det sprøytes fra St. Hans og fram til september. I nyplantete felter må en ikke sprøyte før 1. august.

Priser for sprøyting er ca. kr 245 per daa (Pegasus Helicopter). I tillegg kommer et tillegg på kr 400 per felt. Prisene fra Pegasus gjelder 2014. Prisene vil variere alt etter terrengets og vegetasjonens beskaffenhet.

Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark

Felter som skal gjødsles bør minst ha en bestokning på 10–12 m³ per daa. I velpleiet skog med jevn trefordeling og hvor trærne har gode kroner, kan en under gunstige driftsforhold gjødsle bestand med kubikkmasse ned 7–8 m³ per daa. Bestanden må ha et tilstrekkelig antall trær med reaksjonsdyktige kroner. Mindreverdig virke bør fjernes før gjødslingen. Gjødslingen bør i første rekke utføres på humusrike marktyper. Det vil si midlere og svakere boniteter i granskog og bedre og midlere boniteter i furuskog.

Hogstklasse IV er det viktigste gjødslingsobjektet. Hogstklasse V har ofte store nok dimensjoner eller bestokningen er for ujevn. Gjødslingen foretas fra telefri mark til utgangen av juli måned eller så lenge treslaget er i vekst. I den eldste skogen bør det tas sikte på bare en gjødsling (8–10 år før avvirkning). I godt bestokket og vekstkraftig skog (hogstklasse IV) bør det regjødsles en eller to ganger ved sluttavvirkning etter 20–25 år.

På humusrike marker og på felt som planlegges regjødset, brukes Urea (46 % ren nitrogen). På felt som bare skal gjødsles en gang, brukes ammoniumnitrat – 15–20 kg nitrogen per daa (også ved regjødsling). Dette tilsvarer 32–43 kg Urea per daa. Det anbefales 55 kg kalkammonsalpeter per daa. Furuskog overgjødles 5–6 år etter første gangs gjødsling og granskog etter 7–8 år.

Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark

Med yngre skog menes her naturforyngelser og plantinger i hogstklasse II og yngre skog i hogstklasse III både før og etter første tynningshogst. I yngre skog tar gjødslingen i første rekke sikte på å forkorte ungdomsutviklingen. Ved gjødsling av yngre skog binder en seg til gjentatte gjødslinger.

Gjødsling av yngre granskog bør starte når ungsbogen er 3–8 m. Det nyttes 10–20 kg ren nitrogen per daa pluss en liten mengde kalisuper (6–13) ved annenhver gjødsling. Gjødslingen gjentas med 8–10 års intervall til overhøyden er 10–12 meter. Både Urea og kalkammonsalpeter kan benyttes.

Gjødsling av yngre furuskog kan stort sett utføres etter de samme prinsipper som den yngre granskogen. Gjødslingen bør imidlertid ikke skje før overhøyden er 6–8 meter. Gjødslingen må gjentas med 6–8 års intervall og oftest da på midlere boniteter hvor humusdekket vanligvis ikke er særlig tykt.

Ved nåleanalyser kan en bestemme om et bestand trenger gjødsling.

Priser og metoder ved gjødsling. (Se også priser under Landbruk generelt)

Kostnadene ved spredning av gjødsel vil bl.a. være avhengig av spredemetode, gjødselslag, terrengforhold, arealomfang og feltets beliggenhet. For gjødsling med helikopter vil prisene også variere med landsdel. Gjødsling foregår i første halvdel av juni. Dersom gjødselslaget Opti-KAS Skog brukes er følgende pris oppgitt (gjødsel inkludert): kr 330 per daa (Pegasus Helicopter). Prisene fra Pegasus gjelder 2021. Yara oppgir en kostnad for gjødselspredning, på 400 kr/daa. <https://www.yara.no/gjoedsel/skog/>

Spredningsmetoder:

1. Håndspredning (ca. - 30 daa per dag per mann)
2. Spredning med traktoraggregat (ca. 150 daa per dag, variasjon: 40–400 daa).
3. Spredning fra helikopter (1 000–2 000 daa per dag). Utgjør ca. 90 prosent av

Hvilken metode som bør nyttes, avhenger av:

- a) Spredningskostnadene
- b) Gjødslingsplan
- c) Terrengforhold og bæreevne
- d) Adkomst
- e) Tidspunkt og antall dager til rådighet
- f) Samarbeidsmuligheter.

Skogbruksloven

Loven har til formål å fremme ei bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping og å sikre det biologiske mangfoldet, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Loven gjelder for all skog og skogsmark.

Loven presiserer skogeierens forvalteransvar og hvilke krav som stilles til skogeieren som forvalter.

Til skogloven er utarbeidet nye forskrifter og gamle er revidert. De viktigste er beskrevet på de neste sidene.

Loven finnes på følgende link: <http://www.lovdatab.no/all/hl-20050527-031.html>

Skogfond – utdrag fra forskrift

Skogfondet skal sikre finansiering av ei bærekraftig forvaltning av skogressursene gjennom tvungen avsetning av midler.

Forskriften gjelder for all skog og skogsmark. Med skogsvirke menes massevirke, sagtømmer og spesialvirke av både bartre og lauvtre, juletre, pyntegrønt og virke til ved og annen produksjon av biobrensel. Avsetting til skogfondet er frivillig for juletre og pyntegrønt. Det skal ikke svares skogavgift av husbehovsvirke.

Avsetting til skogfondet skal være i hele prosentenheter (4–40 prosent) av bruttoverdien av skogvirket. Hvis sats er ukjent (ikke avtalt) skal det trekkes 10 %.

Midler fra skogfondet kan brukes til:

- Skogkulturtiltak
- Bygging, ombygging og opprusting av skogsveier
- Miljøtiltak
- Vedlikehold av veier og velteplasser
- Skogbruksplanlegging
- Biovarmeanlegg for varmeleveranse
- Skogforsikring
- Kompetanseheving
- Oppmerking av eiendomsgrenser
- Merverdiavgift knyttet til tiltak nevnt over.

Forskriften finnes på følgende linker:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060703-0881.html>

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/for/jf-20070111-0024.html>

Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet

Det gis skattefordeler for bruk av midler fra skogfondet som nyttes til investeringer i skogbruket. Den skattefrie delen av midler brukt til investeringer med skattefordel er 85 %. Satsen er flat.

Se ellers:

Landbruksdirektoratets hjemmeside: <http://www.slf.dep.no>

Kalkulator fra Skogbrukets Kursinstitutt:

<http://www.skogkurs.no/skogfond/index.asp>

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettatt og videreutviklet. Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Tilskudd kan gis til følgende tiltak:

- Tilskudd til skogkultur og andre kvalitetsfremmende tiltak
- Tilskudd til veibygging
- Tilskudd til miljøtiltak i skog
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.
- Tilskudd til andre tiltak som bidrar til å utvikle skogbruket (Tilskudd til uttak av skogsvirke til bioenergi).

Forskriften og beskrivelse (Landbruksdirektoratet) finnes på følgende linker:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0447.html>

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Tilskudd til klimatiltak ¹⁾

- Tilskudd til skoggjødsling
Gjødsling av skog vil øke den årlige produksjonen på arealet med rundt 0,15 -0,20 m³/dekar. Gjødsling av skog er betydelig redusert de siste årene. Gjødsling er et effektivt tiltak for å øke produksjonen på arealet og gir umiddelbar respons i form av økt tilvekst. Verdiltveksten etter gjødsling gir god lønnsomhet i tiltaket. Søknad om tilskudd sendes til kommunen så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet. Det kan gis inntil 40 % tilskudd til gjødsling.
- Tettere skogplanting
Det innføres en tilskuddsordning for å øke antall skogplanter ved foryngelse av eksisterende skogarealer. Tiltaket er en del av ordinær skogplanting etter hogst, og medfører ikke nye måter å bruke hogstarealene på. Tilskudd til tettere planting skal gjennom optimal utnyttelse av produksjonsevnen bidra til økt binding av CO₂. Økning av tettheten utover det optimale vil ha redusert klimaeffekt og omfattes derfor ikke av ordningen
- Planting på nye areal
Tilskuddet er et treårig pilotprosjekt i Rogaland, Nord-Trøndelag og Nordland Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har, på vegne av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, satt i gang en treårig pilotfase for planting av skog på nye arealer som klimatiltak.

Lenke: <https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Formålet med dette tilskuddet er å stimulere skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnytting av skog- og utmarksressursene på kort og lang sikt slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Ordningen omfatter utarbeiding av skogbruksplaner og ressuroversikter, samt registrering av skog- og miljøinformasjon. Tilskudd kan gis til skogeiere som eier mer enn 10 daa produktiv skog. Lokale retningslinjer utarbeides av fylkesmennene.

Skogeier må selv bestemme innhold og omfang av skogbruksplanen. En skogbruksplan/ressuroversikt skal omfatte informasjon om de enkelte bestand eller behandlingenheter:

- Areal
- Hogstklasse
- Bonitet
- Volum fordelt på treslag
- Alder
- Tilvekst
- Miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner.

Der det utarbeides skogbruksplan skal det også tas med informasjon om hele skog-eiendommen:

- Totalt areal fordelt på markslag
- Produktivt skogareal fordelt på boniteter og hogstklasser
- Volum fordelt på treslag, boniteter og hogstklasser
- Tilvekst
- Produksjonsevne.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdato.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0449.html>

Tilskudd til tømmerkaier

Fellesanlegg/flerbruksanlegg med stor betydning for næringen skal gis prioritet, og samfinansiering mellom flere næringsinteresser vil vektlegges i søknadsbehandlingen. Prosjekter som raskt kan realiseres blir også prioritert. I kystskogbrukets fylker vektlegges i tillegg anbefalingene i kai-rapporten fra SINTEF. Fra 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde etablerte skogstrøk på Sør- og Østlandet.

Tilskudd til tømmerkaier styres ikke av egen forskrift. Landbruksdirektoratet behandler søknader.

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd#toemmerkai>

Forskrift om bærekraftig skogbruk

Formålet med forskriften er å fremme et bærekraftig skogbruk som sikrer miljøverdiene i skogen, aktiv forynging og oppbygging av ny skog og god helsetilstand i skogen. Forskriften gjelder all skog og skogsmark.

De viktigste delene i forskriften er:

- Miljøhensyn
Skogeier må kunne dokumentere hvilke miljøhensyn som er lagt til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen. Skogeier må sørge for at retningslinjene i Levende Skog blir fulgt.
- Forynging etter hogst
Dette punktet omhandler skogeiers plikt til å sørge for tilfredsstillende forynging etter hogst, krav til forynging innen 3 år og hva som er tilfredsstillende forynging på ulike boniteter og marktyper.
- Tiltak mot skader på skog
Skogeier er ansvarlig for at hogst, framdrift, behandling av hogstavfall, ungskogpleie og andre tiltak blir gjennomført på en slik måte at det ikke oppstår fare for insektskader eller andre skader på skog.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060607-0593.html>

Skogforsikringer

SKOGBRAND Forsikringsselskap Gjensidig er det eneste forsikringsselskap som har spesialisert seg på forsikring av skog og skadeforebyggende arbeid. Forsikringene kan betales med skogfondsmidler.

Forsikringen gjelder for nåværende og framtidige eiere. Eierskifte må straks meldes skriftlig til selskapet. Dersom eiendommer deles, fordeles forsikringssummen forholdsmessig ut fra bonitetsveid produktivt skogareal på hver enkelt del.

For at en skade skal utløse erstatning må:

- Skadet bestand forventes å gi en positiv rotverdi ved oppnådd hogstmodenhetsalder
- Det enkelte skadefelt være minst 2 dekar.

I korte trekk kan en forsikre seg mot følgende:

- Brannskader
- Smågnagerskader
- Avnålingsinsekter
- Stormskader
- Snøskader i ung skog.

Mer om forsikringsvilkår, se link:

<http://www.skogbrand.no/forsikring>

Kilde: Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig

Statens Naturskadefond

Stormskader på skog dekkes ikke av Statens naturskadefond. Skog kan imidlertid forsikres mot slike skader, se www.skogbrand.no.

Dersom skogmyndighetene i kommunen pålegger opprydding etter en naturskade i skog som ikke er økonomisk drivverdig, kan det søkes om erstatning fra Statens naturskadefond. Skaden skal meldes til den lokale lensmannen, som takserer kostnaden av opprydding.

Det er grunneier som har rett til erstatningen.

Mer om naturskade:

<http://www.naturskade.no>

Kilde: Forskrift gitt av LMD

I henhold til arbeidsmiljøloven er arbeidsgiveren pliktig til å holde påbudt verneutstyr for de av de ansatte som har bruk for dette i sitt arbeid. Arbeidstaker har plikt til å bruke verneutstyret.

Nødvendig verneutstyr	Arbeidsoperasjon		
	Hogst	Rydding med motorsag/rydningssag	Tømmerkjøring
Hjelm	x	x	x
Hørselvern	x	x	x
Øyevern	x	x	–
Vernehansker	x	x	x ¹⁾
Vernefottøy	x	–	x ²⁾
Vernebukse	x	–	–
Vernejakke i signalfarger	x	–	x ²⁾

1) Hansker ved behandling av ståltau

2) Dersom arbeideren skal bevege seg i terreng utenom traktoren

Link: http://www.regelhjelp.no/templates/Krav_8118.aspx

Ved omsettes etter volummål og ikke etter vekt mål, fordi vekta varierer alt etter hvor tørr veden er.

Mål for stablet ved

$\text{fm}^3 = 1$ fastkubikkmeter – dvs. 1 000 liter fast masse

$1 \text{ lm}^3 = 1$ løskubikkmeter – dvs. volumet med luft imellom

1 favn ved: $4 \text{ m} \times 1 \text{ m}$ (eller $2 \text{ m} \times 2 \text{ m}$) $\times 60 \text{ cm} = \text{ca. } 2,4 \text{ m}^3$ stablet ved

1 favn 60 cm ved som kappes i 30 cm lengder = ca. $3,3 \text{ m}^3$ i løsmål (ikke stablet)

1 favn 60 cm ved krever $1,6 \text{ fm}^3$ råvirke

1 favn stablet ved = $2,4 \text{ m}^3$. Når denne mengde kappes i 30 cm lengder, minker volumet med ca. 10 prosent

1 storfavn ved: $2 \text{ m} \times 2 \text{ m} \times 3 \text{ m}$ lengder = $12 \text{ lm}^3 = \text{ca. } 6,5\text{--}7 \text{ fm}^3$.

Vedsekker i følge Norsk standard

40 liter – $50 \times 80 \text{ cm}$

60 liter – $60 \times 80 \text{ cm}$

80 liter – $60 \times 100 \text{ cm}$.

Sekkene skal være merket med mål og innhold.

Fra favnved til ved i sekker

1 favn 60 cm ved, kappet i 30 cm lengder og pakket i standard vedsekker, gir:

53–55 fulle 40 liter sekker

38–40 fulle 60 liter sekker

30–32 fulle 80 liter sekker

Ved i 30 cm lengder skal stables i sekken

Ved i 20 cm lengder kan rystes i sekken

1 storsekk for Europall ($80 \times 120 \text{ cm}$) rommer 1 m^3 løs ved

1 storsekk for Hydropall ($105 \times 130 \text{ cm}$) rommer $1,5 \text{ m}^3$ løs ved.

Fastmasseprosent

Fastmasse-prosenten på stablet ved er ca. 65 %.

Fastmasse-prosenten på løs ved i 20 og 30 cm lengder er ca. 50 %.

Fuktighet i ved

Ved for salg bør ha en fuktighet omkring 20 %.

Flere opplysninger på link til Norsk Ved:

<http://www.norskved.com>

Brennverdien per kg tørrstoff ved er den samme for alle treslag. Per volumenhet vil de ulike treslagene ha forskjellig brennverdi på grunn av ulik tetthet. I tillegg vil brennverdien variere med ulikt vanninnhold. Fuktigheten for ved blir målt i prosent av tørrvolumvekt. For biobrensel brukes råvolumvekt.

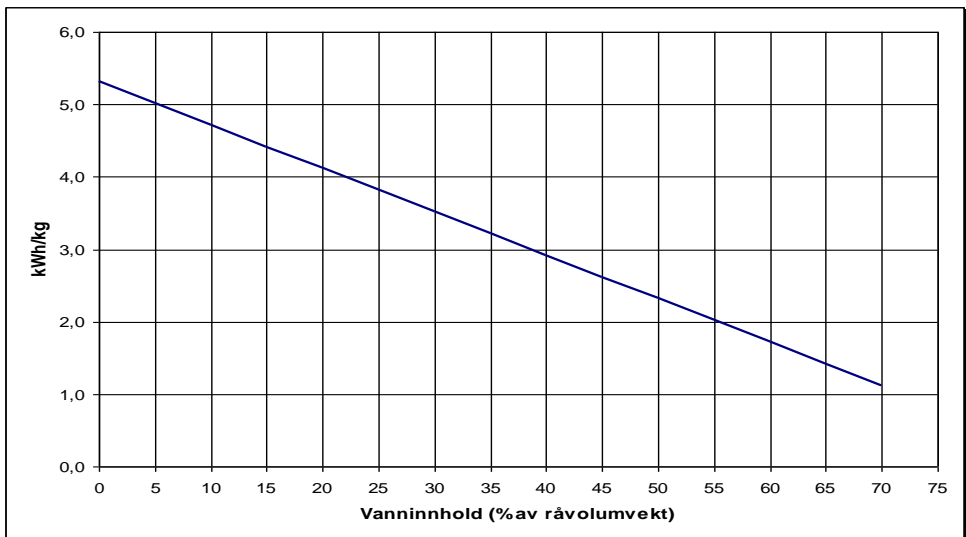
Brennverdi for 1 fm³ ved av ulike treslag. 20 % vanninnhold (% av tørrvolumvekt)

Treslag	Basisdensitet Kg/fm ³ ¹⁾	Brennverdi i kWh ²⁾
Bøk	570	2 461
Eik	550	2 375
Ask	550	2 375
Lønn	530	2 289
Rogn	520	2 245
Bjørk	500	2 159
Furu	440	1 900
Svartor	440	1 857
Selje	430	1 857
Osp	400	1 727
Gran	380	1 641
Gråor	360	1 554

¹⁾ Basisdensitet publisert av NIBIO

²⁾ Nyttbar mengde energi vil være avheng av ovnens virkningsgrad.

Brennverdi for biobrensel

Vanninnhold i prosent av råvolumvekt for ulike typer biobrensel:

Pellets og briketter	5 % – 15 %
Ved	15 % – 20 %
Tørr flis	20 % – 35 %
Fuktig flis og bark	35 % – 65 %

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon

Betegnelsen økologisk landbruk er rettslig beskyttet i «Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr» (Økologiforskriften), fastsatt av Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Det er ikke tillatt å markedsføre landbruksprodukter som økologiske hvis de ikke er produsert og kontrollert i henhold til forskriften. Økologiforskriften er basert på EU-standard for økologisk produksjon og ble gjeldende i Norge fra 18. mars 2017.

Mattilsynet er kontrollmyndighet for økologisk landbruksproduksjon. Organisasjonen *Debio* har fått delegert myndighet av Mattilsynet for å utøve tilsyn med økologisk landbruksproduksjon i Norge. Tilsynet består av kontroll og godkjenning i henhold til Økologiforskriften. *Debio* utfører årlige inspeksjoner hos alle som deltar i kontrollordningen, og som ønsker å bruke Ø-merket (og eventuelt Demeter-merket i tillegg). *Debios* kontroll omfatter gårdsbruk, anlegg for akvakultur, foredlingsbedrifter, pakkerier, omsetningsledd, serveringssteder og importører. Ø-merket er forbrukernes garanti for at en vare er økologisk. Alle spisesteder som ønsker å markedsføre økologisk mat kan synliggjøre satsingen ved hjelp av *Debios* serveringsmerker i bronse, sølv eller gull. *Debio* utfører også kontroll og sertifisering på grunnlag av egne, privatrettslige regelverk. Slike regelverk gjelder for områder som ikke er regulert av økologiforskriften, men gir de samme rettighetene til bruk av Ø-merket. Dette gjelder økologiske juletrær, pyntegrønt og potteplanter til pynt og økologisk kosmetikk.

I Norge har vi bare ett regelverk og ett merke for økologisk produksjon, i motsetning til mange andre land som kan ha et offentlig og ett eller flere private merker. I tillegg til de generelle reglene for økologisk produksjon er det tilleggsregler for biologisk-dynamisk drift og bruk av Demeter-merket.

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Mattilsynet i samarbeid med *Debio* utformet to regelverksveiledere. En som gir informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon, og en for foredling, lagring, import og omsetning av landbruksprodukter, næringsmidler og fôrvarer. I veilederne gis det utfyllende beskrivelser av regelverket som gjelder på økologiområdet. Veilederne skal også bidra til aktiv, ensartet og samordnet forvaltning på området.

Regelverksveilederen for økologisk landbruk inneholder prinsipper og målsetning for økologisk landbruk, i tillegg til generelle krav og bestemmelser for plantedyrking, husdyrhold og birøkt. Lister for godkjente gjødsel-, jordforbedringsmidler og plantenæringsstoffer, plantevernmidler, fôrmidler, tilsetningsstoffer i fôrmidler, produkter til rengjøring og desinfisering og lister over største tillatte dyretetthet både innendørs og utendørs er også angitt.

Forespørsler om regelverk, inspeksjon og godkjenning kan rettes til:

Debio, Østre Blixrudvei 7, 1940 Bjørkelangen. Tlf.: 63 86 26 50. E-post: kontor@debio.no.
Det finnes også nyttig informasjon på internett: www.debio.no og www.mattilsynet.no

Omlegging av garden til økologisk drift

Omlegging av gardsdrifta skjer ofte gradvis over noen år. Ny kunnskap er nødvendig, kanskje nye redskaper, og jorda legges om skifte for skifte. Slik høster «ferske» øko-bønder erfaringer underveis, uten at konsekvensene blir for store. Faglig hjelp til omlegginga får du gjennom medlemskap i en av de regionale enhetene til Norsk Landbruksrådgivning (NLR) som har kompetanse innen økologisk landbruk. Er du interessert i omlegging kan du få «NLR Økologisk Førsteråd», det vil si en gjennomgang og vurdering av muligheten for økologisk drift på din gard. Ordningen er gratis og uforpliktende. Den omfatter besøk av en landbruksrådgiver og en enkel rapport om mulig økologisk drift på garden. Kontakt Norsk Landbruksrådgivning tlf.: 902 03 317, eller nlr@nlr.no. Norsk Landbruksrådgivning arrangerer kurs- og markdager, gir personlig veiledning og sørger for at du treffer andre bønder i samme situasjon. Mye informasjon finnes også på hjemmesiden, www.nlr.no/vare-tjenester/okologisk. Som medlem av en rådgivningsenhet kan du få medlemsbladet «Økologisk landbruk», et fagtidsskrift med forsøksresultater, gardsreportasjer og annet aktuelt lesestoff.

TINE tilbyr i samarbeid med NLR rådgivningspakken «Økologisk førsteråd melk» til aktuelle kandidater som vurderer omlegging til økologisk melkeproduksjon, *Rådgivingstjeneste for deg som vurderer økologisk drift | TINE Medlem*.

Informasjon om tilskudd finnes på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet: www.landbruksdirektoratet.no. For å motta tilskudd til økologisk drift må man være tilsluttet Debio-ordningen.

Det finnes også mye nyttig fagstoff på nettstedet www.agropub.no som driftes av Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK).

Økologisk Norge - er en ideell medlemsorganisasjon for økologisk produksjon og forbruk. Medlemskap, abonnement på fagbladet Ren Mat og informasjon om omsetning av økologiske varer, får du ved henvendelse til Økologisk Norge, tlf.: 24 12 41 00, eller: www.okologisknorge.no

Avlingsnivå i økologisk drift

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) har samlet resultater fra avlingsregistreringer i ulike kulturer (blant annet eng, korn og grønnsaker) fra både praktisk drift og forsøk. Nedenfor gjengis noen gjennomsnittstall fra dette materialet.

Avlinger i økologisk eng, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2014. Resultat fra to slåtter bortsett fra i Nordland, Troms og Finnmark der det er tall fra én slått. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) eller føreheter mjølk per dekar (FEm/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Middel
Østfold				780								780 (1)
Akershus		768	753	558	1008							812 (14)
Hedmark					754*							754 (4)*
Vest Agder				735*								735 (8)*
Rogaland				585								590 (3)
Hordaland	601			767	694							746 (6)
Nordland						413			438	533		479 (8)
Troms				419*		413			438	604	262	443 (28)
Finnmark		208	510	596	344							456 (8)**

*= FEm/daa

**= inkludert 2 registreringer fra 2006

Avlinger i økologisk eng, sum av tre slåtter, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2013. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2012	2013	Middel
Østfold				1 027	890	803	794			843 (8)
Akershus		907	911		1 374					975 (13)
Rogaland	1303				568					1 009 (5)
Møre & Romsdal								909	540	725 (2)

Avlinger i økologisk grønnfôr og krosset bygg, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999 til 2010. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) og føreheter mjølk per dekar (FEm/daa).

Grønnfôrblanding	Kg TS/daa	FEm/daa	Antall
Korn, erter, vikke, it.raigras	410	355	7
Korn og ert	478	433	4
Ert	716		5
Raps, it.raigras	497	474	3
Krosset bygg		244	10

Totalavling og salgsavling av økologisk dyrkede poteter og grønnsaker, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999–2013, i kg/daa.

	Totalavling kg/daa	Salgsavling kg/daa	Antall registreringer
Poteter	2 305	1 153	13 (8)*
Gulrot	3 379	2 307	17 (14)*
Kepaløk	2 035	1 250	3 (2)*
Hodekål	4 020	3 000	5
Blomkål	3 200	2 175	1 (2)*
Kålrot	3 500		2

*= antall registreringer for salgsavling

Gjennomsnittlig totalavling av økologisk dyrket korn, erter og åkerbønner. Resultatene er fra forsøksfelt i perioden 2001–2019.

	Totalavling Kg/daa	Antall registreringer
Bygg	348	207
Havre	364	168
Vårhvete	310	131
Høsthvete	410	2
Vårspelt	225	4
Høstspelt	257	4
Emmer	187	3
Rug	378	2
Rughvete	402	2
Svedjerug	232	2
Erter	762	4
Åkerbønner	441	7

Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder

I økologisk landbruk baserer man produksjonen mest mulig på ressursene som finnes på den enkelte gård. Føret skal være av økologisk opprinnelse.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig avdråttresultat og kraftfôrforbruk i økologiske buskaper fra 2008 til 2019 (kilde: TINE).

Middel årsavdrått, kraftfôrandel og kilo kraftfôr per 100 kg energikorrigert melk for økologiske buskaper med registreringer hele året i Kukontrollen.

År	Ant. øko- buskaper	Kg melk per årsku	Kg EKM* per årsku	Kraftfôr- Prosent	Kg kraftfôr per 100 kg EKM
2008	281	6 234	6 448	29,7	22,8
2009	270	6 381	6 582	30,0	22,8
2010	339	6 601	6 752	32,5	23,8
2011	356	6 722	6 771	32,7	24,7
2012	344	6 853	6 947	33,3	25,9
2013	329	7 046	7 073	33,7	25,7
2016	267		7 113		24,2
2017	264		6 916		24,7
2019	238		7 246		25,9

*EKM=energikorrigert melk

Omsetning av økologiske produkter

En stor del av de økologiske produktene omsettes gjennom de store omsetningsorganisasjonene. En del meierier tapper økologisk melk og produserer økologisk rømme og ost. Nortura og en del private slakterier omsetter økologisk kjøtt. Nortura omsetter også økologiske egg. En del av de økologiske produktene omsettes også ved direkte salg, torgsalg og abonnementsordninger, bl.a. grønnsaker, poteter, frukt og bær, eller videreføres ved gardsystemer eller andre mindre foredlingsvirksomheter.

Merpris for økologisk kumelk

I 2020 var andelen økologisk melk 3,3 % og andelen solgt som økologisk av innveid mengde (anvendelsesgraden) 57 %.

Merpris til melkeprodusenter er kr 85 øre/liter for godkjent økologisk melk, under forutsetning av at man har leveranseavtale med TINE. Produsenter som er i omlegging til økologisk produksjon får 25 øre/liter. TINE har behov for mer økologisk melk og har åpnet for å tegne nye økomelk-kontrakter i fjellregionen rundt Røros og i andre områder hvor det er ønskelig med øko-avtaler. Når markedet gir rom for det, tegnes avtaler med nye økologiske produsenter. Derfor oppfordres alle melkeprodusenter som vurderer omlegging til økologisk drift, til å ta kontakt med TINE. Merprisen gjelder kun kumelk, det gis ikke merpris for økologisk geitemelk.

Merpris for økologisk kjøtt

Nortura har avtaleordning for økologiske slakt. Nortura har behov for økologisk storfekjøtt, og åpner for å tegne nye avtaler både med de som allerede har avtaler og med nye produsenter. For å få avtale om levering av økologiske storfeslakt kreves medlemskap i Nortura, Debiogodkjenning og at besetningen er registrert i Ku- eller Storfekjøttkontrollen. Merpris for økologiske slakt gis bare for slakt levert innenfor inngått avtale.

Økologisk storfe, sau og lam kan leveres som økologiske, men dersom leveransen ikke er innenfor inngått avtale, avregnes økoslakta som konvensjonelle slakt til gjeldende avregningspriser.

Nortura gir følgende merpriser på økologisk kjøtt levert innenfor inngått avtale:

Storfe

Øko-pristillegg:

Alle storfe unntatt kalv:

- Øko-pristillegg kr 0,50 per kg.

Øko-kvalitetstillegg:

Gjelder kun ung okse, ung ku, kvige og kastrat:

- Øko-kvalitetstillegg: kr 6,50 per kg.
For å oppnå øko-kvalitetstillegg stilles følgende krav til slaktet:
- Slaktevekt: fra 200 kg
- Slakteklasse: P+ eller bedre
- Fettgruppe: fra 1

Sau og lam

Produksjonen må være godkjent som økologisk av Debio og det må inngås avtale med Nortura. For å få avtale om levering av økologiske saue- eller lammeslakt, må leverandøren være medlem av Nortura. Norturas markedsmessige behov vil være styrende for antall slaktedyr som det tilbys kontrakt på til produsent.

Pristillegget for økologisk kjøtt skal tas ut i markedet, og det vil være pristillegg for økologiske slakt visse deler av året.

Økologisk ungsau/sau:

- Pristillegg kr 1,00 per kg

Økologisk stjernelam:

- Pristillegg kr 3,00 per kg
For å oppnå pristillegg på økologiske stjernelam stilles følgende krav til slaktet:
- Slaktevekt: 15,1 kg og mer
- Slakteklasse: O+ eller bedre
- Fettgruppe: 1+, 2-, 2, 2+, 3- og 3

Økologisk kvalitetstilskudd på kr 40,- per lam kommer i tillegg på lam klasse O+ og bedre.

Kalu, vær, geit, kje, og gris

Disse produktene har ikke økologisk varestrøm hos Nortura og får ikke tillegg i prisen.

Kylling

Avregningspris for økologisk kylling er 42,68 kr/kg for alle klasser. I forhold til grillkylling på 1100 g er merprisen 18,13 kr/kg.

Produksjon av økologisk fjørfeslakt er liten. Andelen økologisk av total fjørfeproduksjon var 0,51 % i 2020. Anvendelsesgraden har vært over 90 % de siste årene. Årsaken er at mange slakterier produserer på bestilling og klarer å selge hele produksjonen som økologisk.

Andre slakterier

En del private slakterier tar også imot økologiske slakt. Merprisene fra private slakterier vil avvike og variere fra det som er skrevet ovenfor og må sjekkes i hvert enkelt tilfelle.

Merpris for økologiske egg

Både egg samvirket (Nortura) og private omsetningsledd tar imot økologiske egg, og betaler en merpris for disse. Det er store prisforskjeller mellom ulike mottagere av økologiske egg. Hos Nortura gis det merpris for størrelse L og M. Merprisen for disse er kr 8,90 – 9,90 – 12,60 per kg, avhengig av om man sammenligner med Solegg fra frittgående høner, egg fra frittgående høner eller egg fra høner i miljøinnredning. Gjennomsnittlig merpris til produsent i 2019 var 10,14 kr over prisen på konvensjonelle egg i størrelse M og L. Andelen økologiske av totalt innveide egg utgjorde 8,2 % i 2020.

Merpris for økologisk korn, erter og bønner

Flere møller tar imot økologisk fôrkorn, matkorn, erter og bønner. Prisfastsettelsen for økologisk korn tar utgangspunkt i lokal prisfastsettelse for konvensjonell vare med et pristillegg for økologisk korn. Merpris for økologisk vare varierer fra mølle til mølle. Felleskjøpet ønsker at alle leverandører av økologisk korn, erter, oljvekster og åkerbønner tegner avtale før levering av økologisk korn. Ved levering av økologisk korn skal det fremvises gyldig dokument fra årlig Debio revisjon i tillegg til egenerklæring om at varen er økologisk dyrket. Felleskjøpet har følgende økotillegg i sesongen 2021/22:

Mathvete, fôrhvete og bygg: kr 1,51 per kg

Matrug: kr 1,11 per kg

Förrug, havre og erter: kr 1,31 per kg

Rughvete og oljefrø: kr 1,41 per kg

Åkerbønner: kr 1,30 per kg

Spelthvete, matkvalitet: kr 4,50 per kg

Spelthvete, fôrkvalitet: kr 0,70 per kg

Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær

Sammenlignet med konvensjonelt dyrkede grønnsaker, poteter og frukt tas det som regel ut en høyere pris i markedet for tilsvarende økologiske produkter. Merprisen som tas ut i markedet varierer gjennom sesongen avhengig av tilførsel, kvalitet, marked, profilering i butikk osv. I 2020 var gjennomsnittlig merpris per kg til produsent 5,44 kr for poteter, 11,11 kr for gulrøtter, 11 kr for blomkål, 5,57 kr for brokkoli, 3,56 kr for agurk og 4,55 kr for epler.

Merkostnader for økologisk kraftfôr

Merkostnaden for økologisk kraftfôr varierer med markedstilgangen på økologisk korn gjennom året. Gradvis har de ulike kraftfôrslagene fått prisdifferanser som ligger jevnere opp mot hverandre, og i september 2021 var merkostnaden både for økologisk drøvtyggerfôr, fjørfefôr og svinefôr på omtrent kr 1,40 per kg med en variasjon fra 1,10 til 1,70 for de vanligste kraftfôrslagene.

Andre driftsmidler i økologisk drift

Alle godkjente økologiske driftsmidler er tillatt. En oversikt over tillatte driftsmidler finnes på hjemmesidene til Debio. Debios driftsmiddelregister skal gjøre det enklere å finne og formidle informasjon om driftsmidler som kan brukes i økologisk produksjon. Driftsmiddelregisteret inneholder både driftsmidler som er økologisk godkjent, og konvensjonelle driftsmidler som er tillatt brukt i økologisk produksjon.

Planleggingsprogram

Norsk landbruksrådgiving, TINE og Norsk senter for økologisk landbruk har planleggingsprogram for å kunne beregne økonomiske konsekvenser av omlegging og økologisk drift, henholdsvis «PlanA», «Ørt» og «Planleggingsprogrammet».

Økologisk melkeproduksjon – kalkyler

Fôrforbruk og variable kostnader per kuenhet (1 årsku + 0,30 påsatt kalv per årsku) ved varierende avdråtsnivå. Levendevekt 585 kg.

Fôrlag	Fôrkostnad Kr/FEm	Melkeytelse 6 500 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 000 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 500 kg ¹⁾
Surfôr/høy/beite, FEm	0,67 ²⁾	4 540	4 540	4 555
Økologisk kraftfôr, FEm	5,41 ³⁾	1 715	1 940	2 150
Fôrforbruk	FEm	6 255	6 480	6 705
Fôrkostnad	Kr	12 325	13 545	14 700
Andre variable kostnader ⁴⁾	"	4 155	4 155	4 155
Sum variable kostnader	"	16 480	17 700	18 855

Produksjonsinntekter og dekningsbidrag per kuenhet ved varierende avdråtsnivå.

Melkeytelse	Produksjonsinntekt ⁵⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁶⁾⁷⁾
6 000 kg	39 795	29 240
6 500 kg	42 380	30 555
7 000 kg	44 960	31 915
7 500 kg	47 545	33 345

Arealkrav og dekningsbidrag per dekar ^{6) 7)} ved varierende ytelse og grovfôravling.

Netto grovfôravling FEm/daa:	250	300	350
Dekar grovfôr per kuenhet:	18	15	13
Melkeytelse = 6 000 kg	1 625	1 950	2 250
Melkeytelse = 6 500 kg	1 700	2 035	2 350
Melkeytelse = 7 000 kg	1 775	2 130	2 450
Melkeytelse = 7 500 kg	1 855	2 225	2 565

- 1) Kalvemelk og eget bruk/svinn 450 liter, leveransen i eksemplene blir da henholdsvis 5 375, 5 860, 6 345 og 6 830 liter
- 2) Prisen for grovfôret inkluderer kostnader til: økologisk såfrø 0,24 kr per FEm, kalk 0,20 kr per FEm (kalking hvert 8. år) og ensileringsmiddel 0,29 kr per FEm.
- 3) Økologisk kraftfôr godkjent og merket med Ø-merke.
- 4) Veterinær, inseminering, medisin, forbruksartikler og annet.
- 5) Melkepris er meieriets basispris kr 4,47 per liter pluss merpris for økologisk melk kr 0,85 per liter, til sammen kr 5,32 per liter. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstillegg for melk og eventuelle kvalitetstillegg/-trekk. 84 kg kuslakt til 52,36 kr per kg. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg. Merpris for leveranse av økologisk kukjøtt kr 0,50 per kg er inkludert i prisen. Inntekter fra 0,70 kalv (0,30 til påsett) utgjør 6 748 kr.
- 6) Tilskudd til økologisk grovfôreal og økologisk husdyrhold er inkludert.
- 7) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologisk sauehold – kalkyler

Fôrforbruk, variable kostnader, dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (vfs) ved varierende avdrått, fôrforbruk og avlingsnivå.

Levendevekt, kg		70	90			
Lammetall voksne søyer		2,00	2,23			
Lammetall åringer		1,40	1,55			
Påsettprosent, %		20	20			
	Fôrkostnad,	FEm	per vfs:			
Fôrslag:	kr/FEm:					
Grovfôr og beite ¹⁾	0,79 ²⁾	330	380			
Økologisk kraftfôr	5,76	40	50			
Fôrforbruk	FEm per vfs	370	430			
Fôrkostnad	Kr	480	560			
Andre variable kostnader ³⁾	Kr	345	345			
Sum variable kostnader	Kr	825	905			
<i>Kg kjøtt totalt per vfs</i>		36	46			
Produksjonsinntekter per vfs ⁴⁾	Kr	2 685	3 355			
Tilskudd til økol. lammeslakt og sauer	Kr	600	600			
Dekningsbidrag per vfs ⁵⁾ , kr		2 460	3 050			
Nettoavling, FEm per dekar	210	240	280	210	240	280
Arealbehov, dekar per vfs	1,6	1,4	1,2	1,8	1,6	1,4

- 1) Fôrmengde til 6 måneders innefôring, 2 uker beiting om våren og 3 uker om høsten.
- 2) Inkluderer økologiske såfrø (fornyng hvert 6.år), kalk (kalking hvert 8. år) og ensileringsmidler.
- 3) Værhold, veterinær, medisin og beiteleie m/frakt.
- 4) Kjøttpris uten distriktstilskudd er satt til kr 47,57 per kg for lammekjøtt og kr 14,11 per kg for sauekjøtt. Merpris for økologisk lammekjøtt med stjernelamkvalitet er kr 3,00 og for sauekjøtt kr 1,00 per kg. Det er forutsatt at 85 % av lammene klassifiseres i O+ eller bedre og oppnår stjernelamkvalitet.
- 5) Distriktstilskudd, driftstilskudd, grunntilskudd, produksjonstillegg, areal- og kulturlandskapstillegg, tilskudd til økologisk areal og tilskudd til innmarks- og utmarksbeite kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologiske kastrater – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Kastrat slaktevekt 270 kg, 26 mnd.	
		FEm	
Grovfôr og beite	0,69	2 200	
Beite i utmark	0,00	750	
Melkeerstatning ¹⁾	20,50	50	
Økologisk kraftfôr	5,60	440	
Fôrforbruk	FEm	3 440	
<hr/>			
Førkostnad ²⁾	kr	5 030	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 200	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	670	
Sum variable kostnader	kr	9 900	
<hr/>			
Kjøttpris+merpris⁵⁾	Prod.innt.	Dekningsbidrag, kr per slakt⁶⁾	
kr/kg	kr	uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
49,00 + 7,00	15 120	5 220	6 800
52,00 + 7,00	15 930	6 030	7 610
54,00 + 7,00	16 470	6 570	8 150
<hr/>			
Netto grovfôravling, FEm per dekar		280	
Dekar grovfôr per slakt		8,0	
<hr/>			
Kjøttpris + merpris⁵⁾		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
kr/kg		Uten økotilsk.	Inkl. økotilsk.
49,00 + 7,00		655	850
52,00 + 7,00		755	950
54,00 + 7,00		820	1 020

Økologiske okser – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Okse slaktevekt 300 kg, 20 mnd	
		FEm	
Grovfôr og beite	0,72	2 775	
Melkeerstatning ¹⁾	20,50	50	
Økologisk kraftfôr	5,60	695	
Fôrforbruk	FEm	3 520	
Førkostnad ²⁾	kr	6 915	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 200	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	670	
Sum variable kostnader	kr	11 785	
Kjøttpris+merpris ⁵⁾ kr/FEm	Prod.innt. kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁶⁾	
		uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
50,00 + 7,00	17 100	4 580	6 530
53,00 + 7,00	18 000	6 215	7 430
56,00 + 7,00	18 900	7 115	8 330
Netto grovfôravling, FEm per dekar			280
Dekar grovfôr per slakt			10
Kjøttpris + merpris ⁵⁾ kr/kg		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
		Uten økotilskudd	Inkl. økotilskudd
50,00 + 7,00		460	655
53,00 + 7,00		620	745
56,00 + 7,00		710	835

- 1) I besetninger hvor det kun produseres økologisk kjøtt, kan det brukes melkeerstatning, fordi det ikke finnes noe godt økologisk alternativ. Kastrater eller okser som føres med melkeerstatning eller konvensjonell melk, vil ikke være økologiske før karenstiden på 12 måneder er over.
- 2) Inkluderer kostnader til økologiske såfrø (fornyng hvert 5.år), kalk (hvert 8.år) og førkonservering.
- 3) Innkjøpte dyr må være økologiske.
- 4) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m.
- 5) Distriktstilskudd kommer i tillegg til kjøttprisen. Merprisen for økologisk kjøtt forutsetter avtale med Nortura, slaktekvalitet klasse P+ eller bedre og fettgruppe fra 1.
- 6) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, driftstillegg, distriktstilskudd og økologisk tilskudd til areal kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr er med i ett av alternativene. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite inkludert, dette utgjør 1 645 kr.
- 7) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd og driftstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr og til økologisk grovfôrareal er inkludert. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite (1 645 kr) inkludert.

Økologisk mathvete – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa,	Pris kr	Kostnad per daa
	kg		
Såkorn (hvete), innkjøpt	12 ¹⁾	9,85	120
Underkultur, hvitkløver	0,30	150	45
Rensing	12	0,83	10
Husdyrgjødsel, tonn	2	50	100
Kalk	30	1,79	55
Leid transport, 13 øre/kg (400 kg)	400	0,13	50
Sum variable kostnader ²⁾			380

Dekningsbidrag³⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå

Pris + Merpris ⁴⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
3,80 + 1,51	400	1 080	1 350	1 615	1 880	2 145

Økologisk bygg – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa,	Pris kr	Kostnad per daa
	kg		
Såkorn (bygg), innkjøpt	11 ¹⁾	9,35	105
Rensing	11	0,83	10
Husdyrgjødsel, tonn	2	50	100
Kalk	30	1,79	55
Leid transport, 13 øre/kg (400 kg)			50
Sum variable kostnader ¹⁾			320

Dekningsbidrag³⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå og priser

Pris + Merpris ⁴⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
3,16 + 1,51	400	1 015	1 250	1 480	1 715	1 950

- 1) Innkjøp av økologisk såkorn hvert 2. år.
- 2) Utgifter til ugrasharving er ikke med. Ved leie av skurtresker inkluderes leien i variable kostnader, ikke med her.
- 3) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologisk areal er inkludert i dekningsbidraget. Avgift til Debio er ikke med.
- 4) Merpris for levering av økologisk korn til Felleskjøpet er kr 1,51 pr kg for mathvete og bygg i sesongen 2021/22.

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2019

Driftsformer og bruksstørrelser		Avskrivninger			Andre kostn. ¹⁾	Diesel, olje og fett	Leid ar- beid
		Driftsbygg	Maskiner	Traktorer			
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	40 500	32 000	31 800	121 400	19 100	104 500
200–300	"	102 700	45 500	43 200	140 100	35 900	137 400
300–500	"	149 000	61 800	41 000	173 100	47 300	147 400
> 500	"	300 300	108 400	58 600	263 100	87 400	239 600
Mjølkeprod. ku og svinehold							
300–500	"	340 600	74 500	31 400	314 700	64 400	184 400
> 500	"	421 900	93 800	67 000	375 300	109 000	349 300
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	138 100	52 500	31 200	157 000	40 000	120 100
>500	"	189 700	96 200	47 600	230 500	81 600	226 200
Kornprod.							
100–200	Daa	27 800	22 900	17 300	56 400	13 200	500
200–300	"	40 200	30 600	22 700	71 000	19 700	3 200
300–500	"	58 900	49 400	30 000	90 500	34 800	7 200
> 500	"	82 400	105 200	47 000	134 500	88 600	57 500
Korn/svinekjøtt							
100–200	Daa	222 300	39 400	24 800	188 400	25 800	160 500
300–500	"	233 800	75 700	45 900	235 100	54 300	148 500
> 500	"	151 200	119 500	44 700	559 500	83 900	129 800
Sauehold							
50–100	Daa	59 100	31 900	26 100	62 500	16 100	25 000
100–200	"	44 300	22 100	17 200	71 300	13 400	41 000
200–300	"	50 000	35 500	32 700	87 400	24 300	61 700
300–500	"	74 300	47 900	28 600	116 100	28 700	68 000
>500	"	90 300	53 700	36 400	139 700	65 600	215 300
Kjøttfe							
100–200	Daa	64 700	40 300	38 700	104 600	29 500	50 100
200–300	"	49 800	39 300	30 600	94 300	24 600	31 100
300–500	"	94 600	51 600	36 100	127 000	45 200	84 900
> 500	"	160 300	88 200	31 600	171 800	65 300	120 700

1) Andre kostnader er elektrisk kraft, forsikringer, privatbil i jordbruket og administrasjon

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2019

Driftsform og bruksstørrelse		Vedlikehold på				Maskin- leie	Jordleie
		Maskiner	Traktor	Jord, veier	Drifts- bygning		
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	29 300	16 200	5 500	34 000	36 000	22 800
200–300	"	46 600	25 100	8 100	60 200	64 800	20 200
300–500	"	51 900	27 500	10 100	84 500	115 800	55 100
> 500	"	94 200	48 900	13 900	140 500	245 600	104 100
Mjølkeprod. ku og svinehold							
300–500	"	60 300	29 800	27 200	90 500	205 300	98 900
> 500	"	78 200	29 200	25 000	161 600	309 100	237 300
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	57 100	17 700	11 400	53 900	67 100	56 500
>500	"	82 400	41 800	14 200	111 200	260 500	93 200
Kornprod.							
100–200	Daa	13 200	13 900	5 700	14 000	21 600	300
200–300	"	22 200	12 700	7 500	12 700	31 400	15 000
300–500	"	41 300	17 200	7 500	11 800	79 800	26 500
> 500	"	71 800	35 200	17 300	43 300	171 900	130 800
Kornprod. og svinekjøtt							
100–200	Daa	22 000	19 900	3 400	44 000	30 900	2 000
300–500	"	65 200	20 400	13 400	69 100	108 500	35 100
> 500	"	52 200	37 800	8 600	69 900	164 100	151 500
Sauehold							
50–100	Daa	23 100	6 300	3 900	12 100	41 500	0
100–200	"	23 800	14 000	4 300	24 300	39 800	3 600
200–300	"	30 600	20 700	5 100	26 300	45 800	7 700
300–500	"	40 900	23 000	6 700	31 300	55 000	17 400
>500		51 000	20 300	9 000	39 500	154 700	34 700
Kjøttfe							
100–200	"	33 600	12 100	12 700	27 400	66 500	15 700
200–300	"	29 000	19 000	9 800	23 700	50 600	9 000
300–500	"	47 700	19 500	10 600	39 500	133 800	23 800
> 500	"	59 200	33 400	17 300	57 200	241 600	64 600

Kilde: NIBIOs driftsgranskinger 2019

Når tallene varierer på en ulogisk måte kan forklaringen være at det er få og ulikt antall bruk i gruppene. Ved planlegging bør tallene tilpasses situasjonen på eget bruk.

Indekser

	Konsumprisindeksen (2015=100)	Prisindekser for jordbruket (2015 = 100)	
		Inntekter	Kostnader
1997	69,9	67	64
1998	71,5	68	65
1999	73,2	66	65
2000	75,5	66	66
2001	77,7	67	68
2002	78,7	69	70
2003	80,7	70	72
2004	81,0	68	73
2005	82,3	69	74
2006	84,2	70	77
2007	84,8	74	78
2008	88,0	77	83
2009	89,9	82	90
2010	92,1	83	89
2011	93,3	87	91
2012	93,9	90	93
2013	95,9	93	96
2014	97,9	96	99
2015	100,0	100	100
2016	103,6	103	102
2017	105,5	103	104
2018	108,4	105	108
2019	110,8	104	110
2020	112,2	109	111
2021 per sept.	115,4		

Kilde: NIBIO Volum og prisindekser

Kukontrollen 2020

	2020					
	Årskyr per buskap	Mjølkk per årsku, kg	Fett %	Pro- tein %	Kg EKM	Kg kraftfôr pr 100 kg EKM
Viken	34,8	8 252	4,29	3,55	8 728	27
Innlandet	27,8	7 802	4,32	3,56	8 278	29
Vestfold og Telemark	33,3	8 073	4,22	3,55	8 470	28
Agder	22,6	7 994	4,31	3,49	8 426	28
Rogaland	31,1	8 419	4,31	3,51	8 901	30
Vestland	22,2	8 238	4,26	3,50	8 648	33
Møre og Romsdal	30,6	8 342	4,23	3,51	8 733	31
Trøndelag	33,1	8 328	4,29	3,49	8 764	30
Nordland	31,0	8 285	4,30	3,49	8 724	32
Troms og Finnmark	28,4	8 345	4,26	3,48	8 744	33
Landet 2020	29,3	8 204	4,29	3,51	8 646	30
Landet 2019	28,0	8 119	4,34	3,50	8 601	30

Fôrregnskapet basert på FEM ble fra 2014 kuttet ut og erstattet med NorFor (regner i MJ). Nye beregninger av fôrforbruk er foreløpig bare brukt hos de som er med i Mjølkonomi (tidligere TINE Effektivitetsanalyse), og TINE har ingen statistikk fra disse. TINE kommer neppe til å ha fôrregnskap hos alle i framtida.

Kilde: Tine

Geitekontrollen 2020

	Års- geiter per buskap	Mjølkk per års- geit kg	Fett %	Kg kraftfôr per årsgeit	Kg kraftfôr per 100 kg mjølk	% mjølk produsert på beite
Viken	116,9	667	4,68	198	29,7	28,1
Innlandet	108,1	719	4,62	218	30,4	35,6
Vestfold/Telemark	115,1	684	4,51	245	35,8	25,5
Rogaland	115,2	624	4,69	209	33,5	33,8
Vestland	115,4	691	4,50	228	32,9	31,7
Møre og Romsdal	198,7	678	4,41	153	22,5	28,2
Nordland	150,0	747	4,45	127	17,0	15,8
Troms/Finnmark	142,6	765	4,48	177	23,1	26,1
Landet 2020	128,1	708	4,51	196	27,6	28,6
Landet 2019	126,8	694	4,49	212	30,6	30,0

Saukontrollen 2020

	Søyer per besetning per 1. mars	Lam om hausten inkl. kopplam	Haut- veging, lammev. kg*)	Lamme- avdrått per para søye, kg **)
Viken	83	1,67	45,9	72,0
Innlandet	95	1,70	46,2	72,8
Vestfold & Telemark	67	1,68	45,1	70,9
Agder	63	1,58	43,1	63,9
Rogaland	98	1,69	45,0	70,4
Vestland	65	1,69	45,5	72,7
Møre og Romsdal	66	1,57	42,9	61,5
Trøndelag	104	1,59	43,8	64,8
Nordland	134	1,53	45,7	64,4
Troms & Finnmark	126	1,64	47,3	70,9
Landet	88	1,65	45,3	69,5

*Korrigert høstvekt

**Korrigert

In-Gris 2020

	Antall årspurker per besetning	Kull per årspurke	Lev. født per kull	Dødfødt per kull	Avvent per kull	Døde til avven- ning %
Rogaland	70	2,22	14,5	1,2	12,8	11,6
Møre og Romsdal	6	2,23	14,1	1,4	12,4	11,8
Nordland, Troms og Finnmark	30	2,20	14,2	1,1	12,6	10,8
Viken	34	2,22	14,7	1,1	12,7	13,2
Innlandet	55	2,24	14,9	1,0	13,0	12,7
Agder, Vestfold og Telemark	31	2,16	14,6	1,1	12,6	13,9
Vestland	21	2,21	14,4	1,1	12,9	10,5
Trøndelag	77	2,18	14,5	1,1	12,8	11,9

Kilde: Animalia

Gjennomsnittsvæker for slakt

Vekt i kg	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Okse	309	316	318	312	317	318
Kvige	223	225	223	216	222	225
Ku	273	275	275	274	277	282
Hest	278	282	289	280	283	288
Slaktegris	80	80	80	77	78	81
Purke	137	145	146	145	145	145
Kalv	124	124	123	123	127	128
Sau	33	33	32	31	32	31
Lam	19	19	18	19	19	19
Geit	21	21	21	21	22	22
Kje	7	8	7	8	8	8

Klassifisering av gris, 2020

Klasse	Prosent av total
Slaktevekt, kg	
40 – 55	1,0
55 – 63	2,2
63 – 65	1,1
65 – 67	1,6
67 – 69	2,2
69 – 71	2,9
71 – 73	4,0
73 – 75	5,2
75 – 77	6,5
77 – 79	7,9
79 – 81	8,9
81 – 83	9,7
83 – 85	9,9
85 – 87	8,9
87 – 90	10,8
90 – 95	10,2
95 – 100	4,0
100 – 105	1,4
110 – 115	0,5
105 – 110	0,2
110 – 115	0,1
115 – 120	0,1
120 – 125	0,0

Kilde: <https://www.animalia.no/no/kjott--egg/klassifisering/klassifisering-av-gris/>

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2020

Klasse	E+		E		E-		U+		U		U-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Okse	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	685	0,4	609	1,2	593	3,1	541
Kvige	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	322	0,2	304	1,3	296
Ku	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	610	0,0	537	0,1	507	0,4	471
Ung-Sau	0,0	70,2	0,0	51,2	0,0	47,3	0,4	45,1	1,6	40,5	3,8	38,4
Lam	0,0	25,0	0,0	28,6	0,0	28,1	0,3	26,9	2,2	25,1	7,3	23,5
Vær	0,0	0,0	0,4	64,6	0,6	60,5	2,8	58,7	7,0	56,8	9,6	53,7

**Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2020
(forts.)**

Klasse	R+		R		R-		O+		O		O-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Okse	4,9	494	7,2	460	11,5	410	19,8	377	27,2	335	17,9	283
Kvige	4,9	277	10,4	261	14,1	247	17,0	231	20,5	222	21,0	202
Ku	1,2	438	2,5	408	4,4	378	6,8	353	11,3	332	20,3	309
Ung-Sau	15,6	34,3	23,7	29,7	18,3	25,4	18,6	21,3	9,5	18,7	5,4	17,6
Lam	26,6	21,4	28,9	19,1	15,4	17,0	12,3	14,3	4,6	11,8	1,5	10,3
Vær	22,3	49,0	23,9	40,6	15,9	34,6	10,6	30,3	4,1	27,8	1,8	25,7

**Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2020
(forts.)**

Klasse	P+		P		P-	
	%	kg	%	kg	%	kg
Okse	6,1	232	0,7	180	0,0	143
Kvige	8,8	172	1,8	141	0,1	108
Ku	27,9	280	20,2	248	4,9	214
Ung-Sau	2,3	16,5	1,2	16,3	0,3	14,6
Lam	0,6	9,1	0,3	7,9	0,1	6,9
Vær	0,7	24,8	0,3	24,5	0,0	0

Kilde: <https://www.animalia.no/no/kjott--egg/klassifisering/>

